

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi poliisilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia, rikostorjunnasta Tullissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettua lakia, puolustusvoimista annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia.

Esityksen mukaan poliisilaissa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa säädettyjä tiedonsaanti- ja tietojen luovutussäännöksiä muutettaisiin siten, että ne mahdollistaisivat nykyistä paremmin poliisin tietojenvaihdon muiden viranomaisten kanssa muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Laeissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosääntelyn estämättä sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Poliisilaissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja tilanteissa, joissa se olisi tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi tai välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavan yhteisön lisäksi myös yksityisille tahoille laissa säädetyn edellytyksin. Poliisilakiin lisättäisiin myös nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille. Poliisilain sääntelyä tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä täsmennettäisiin muun muassa siten, että tiedonsaanti olisi mahdollista henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä tiettyjen etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi. Poliisilakiin lisättäisiin uusi säännös poliisin mahdollisuudesta saada tietyin edellytyksin henkilön henkilöllisyys- ja läsnäolotieto yksittäisessä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta.

Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskevaan sääntelyyn tehtäisiin vastaavia muutoksia siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien lakisäätöihin tehtäviin. Maahanmuuttovirastolle lisättäisiin oikeus saada tieto eräistä etsintäkuulutuksista sekä velvollisuus ilmoittaa poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa. Lisäksi lainsäädäntöä yhteensovitettaisiin yleislainsäädännön kanssa muun muassa luopumalla teknisten käyttöyhteyksien sääntelystä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus poistaa tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa ja lisää poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi. Hallitusohjelman mukaan myös kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä vahvistetaan. Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin hallitusohjelman tavoitteita.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	6
2 Nykytila ja sen arviointi	7
2.1 Yleistä	7
2.1.1 Viranomaisella olevien tietojen luovuttaminen	7
2.1.2 Henkilötietojen käsittely	9
2.2 Poliisin oikeus saada tietoja	11
2.2.1 Lainsäädäntö	11
2.2.2 Oikeuskäytäntö	14
2.3 Poliisin oikeus luovuttaa tietoja	17
2.3.1 Lainsäädäntö	17
2.3.2 Oikeuskäytäntö	19
2.4 Poliisin tiedonsaanti ja tietojen luovuttaminen käytännössä	20
2.4.1 Toimintaympäristö	20
2.4.2 Yleistä tietopyynnöistä	21
2.4.3 Poliisin tiedonsaanti viranomaisilta poliisilain nojalla	21
2.4.4 Poliisin tiedonsaanti yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä poliisilain nojalla	24
2.4.5 Tiedonsaanti poliisin henkilötietolain perusteella	27
2.4.6 Poliisin tietojen luovuttaminen poliisilain perusteella	28
2.4.7 Poliisin tietojen luovuttaminen poliisin henkilötietolain perusteella	29
2.4.8 Yleisiä huomioita poliisilain ja poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskevasta sääntelystä	30
2.5 Rajavartiolaitos	32
2.6 Tulli	32
2.7 Puolustusvoimat	34
2.8 Maahanmuuttovirasto	36
3 Tavoitteet	37
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	37
4.1 Keskeiset ehdotukset	37
4.2 Pääasialliset vaikutukset	39
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	39
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	40
4.2.2.1 Yleistä	40
4.2.2.2 Poliisi	41
4.2.2.3 Rajavartiolaitos	42
4.2.2.4 Tulli	43
4.2.2.5 Puolustusvoimat	44
4.2.2.6 Maahanmuuttovirasto	44
4.2.2.7 Ulosottolaitos	45
4.2.2.8 Sosiaali- ja terveydenhuolto	45
4.2.3 Vaikutukset tiedonhallintaan	45

4.2.4	Vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan	46
4.2.5	Muut vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	48
4.2.6	Vaikutukset turvallisuuteen	50
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot	51
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	51
5.1.1	Säännösten systematiikka	51
5.1.2	Tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta	52
5.2	Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	53
5.2.1	Ruotsi	53
5.2.2	Norja	56
5.2.3	Tanska	57
5.2.4	Viro	58
5.2.5	Alankomaat	58
5.2.6	Yhteenveto	59
6	Lausuntopalaute	60
6.1	Johdanto	60
6.2	Tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta	60
6.3	Tietojen luovuttaminen	63
6.4	Tietojen saanti yksityisiltä tahoilta	64
6.5	Maahanmuuttoviraston mahdollisuus luovuttaa tietoja etsintäkuulutetun läsnäolosta	65
6.6	Muita huomioita	66
7	Säännöskohtaiset perustelut	67
7.1	Poliisilaki	67
7.2	Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa	82
7.3	Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa	87
7.4	Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta	95
7.5	Laki rikostorjunnasta Tullissa	99
7.6	Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa	105
7.7	Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa	108
7.8	Laki puolustusvoimista	111
7.9	Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa	113
7.10	Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa	114
8	Voimaantulo	116
9	Toimeenpano ja seuranta	116
10	Suhde muihin esityksiin	116
10.1	Esityksen riippuvuus muista esityksistä	116
11	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	117
11.1	Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen	117
11.2	Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja	118
11.2.1	Johdanto	118
11.2.2	Henkilötietojen käsittelyä koskevan erityissääntelyn välttämättömyys, kansallinen liikkumavara ja käyttötarkoitussidonnaisuus	119
11.2.3	Henkilötietojen saanti ja luovuttaminen	125
11.2.4	Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta	129

11.2.5 Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi	133
11.3 Sääntämisyjärjestyksen arviointi	135
LAKIEHDOTUKSET	137
1. Laki poliisilain 4 ja 7 luvun muuttamisesta	137
2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta	140
3. Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta	142
4. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta	145
5. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 ja 4 luvun muuttamisesta	146
6. Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta	148
7. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 112 §:n muuttamisesta	150
8. Laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta	151
9. Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n muuttamisesta	152
10. Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 13 §:n muuttamisesta	153
LIITE	154
RINNAKKAISTEKSTIT	154
1. Laki poliisilain 4 ja 7 luvun muuttamisesta	154
2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta	159
3. Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta	164
4. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta	170
5. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 ja 4 luvun muuttamisesta	172
6. Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta	175
7. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 112 §:n muuttamisesta	179
8. Laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta	181
9. Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n muuttamisesta	182
10. Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 13 §:n muuttamisesta	183

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus vahvistaa rikostorjuntaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi. Hallitus varmistaa, että poliisilaki (872/2011), pakkokeinolaki (806/2011) ja esitutkintalaki (805/2011) tukevat rikostorjuntaa riittävällä tavalla. Hallitusohjelman mukaan tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa poistetaan ja lisätään poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi. Lisäksi hallinnollista rikostorjuntaa koskevaa lainsäädäntöä kehitetään tukemaan niitä tarpeita, joita viranomaistoiminnan täysipainoinen ja tuloksekas toteuttaminen edellyttää.

Myös hallintovaliokunta on kiinnittänyt sisäisen turvallisuuden selontekoa (VNS 4/2021 vp) koskevassa mietinnössään huomiota viranomaisten välisen tiedonkulkuun liittyviin haasteisiin ja pitänyt välttämättömänä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään kaikki olennainen tieto, jota tarvitaan sisäisen turvallisuuden erilaisiin uhkiiin varautumiseksi, uhkatilanteiden ennalta ehkäisemiseksi ja sujuvan viranomaisyhteistyön varmistamiseksi (HaVM 19/2021 vp).

Hallitusohjelman mukaan hallitus on myös sitoutunut ottamaan käyttöön tarvittavat keinot nuoriso- ja jengirikollisuuden määrätietoiseksi torjumiseksi ja vähentämiseksi. Hallitusohjelman mukaan muun muassa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa helpotetaan ja tuodaan Ruotsin jengirikollisuuteen keskittyvän viranomaisyhteistyöryhmien parhaat käytännöt Suomeen. Oikeusministeriö asetti 1.9.2023 työryhmän (VN/24165/2023) valmistelemaan hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2023 loppuun mennessä toimenpideohjelman nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Toimenpideohjelma ja sitä koskeva valtioneuvoston periaatepäätös julkaistiin 25.4.2024 (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:13). Toimenpideohjelmaan sisältyy kirjauksia myös viranomaisyhteistyön ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon parantamiseksi.

Helmikuussa 2024 julkaistiin työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:3). Työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma pohjautuu keväällä 2023 hyväksytyyn valtioneuvoston periaatepäätökseen työperäisen hyväksikäytön ehkäisemisen ja torjumisen strategiasta. Ohjelma sisältää toimenpiteitä, joilla vastataan strategiassa kuvattuihin tavoitteisiin ja samalla varmistetaan hallitusohjelmaan sisällytettyjen työperäisen hyväksikäytön vastaisten kirjausten toimeenpano. Hallitusohjelman mukaisesti viranomaisten yhteistyömahdollisuuksia parannetaan muun muassa varmistamalla tiedonsaanti- ja oma-aloitteiset tiedonanto-oikeudet viranomaisten välillä. Lisäksi ihmiskauppaa ehkäistään poikkihallinnollisesti ja kokonaisvaltaisesti, ihmiskaupan torjuntaa tehostetaan sekä varmistetaan tietojenvaihto viranomaisten välillä.

Tällä hallituksen esityksellä toteutetaan erityisesti hallitusohjelman kirjausta siitä, että tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa poistetaan ja lisätään poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi. Esityksellä pyritään osaltaan parantamaan hallinnollisen rikostorjunnan edellytyksiä. Esityksen valmistelussa on pyritty huomioimaan myös edellä mainittujen toimenpideohjelmien viranomaisten tiedonvaihdon parantamiseen liittyvät kirjaukset siltä osin kuin ne liittyvät hankkeen toimeksiantoon.

Edellä mainitun lisäksi on tunnistettu tarve arvioida poliisin tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä suhteessa voimassa olevaan yleislainsäädäntöön. Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019, jäljempänä *tiedonhallintalaki*) tuli voimaan 1.1.2020. Poliisilain ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, jäljempänä *poliisin henkilötietolaki*) tiedonvaihtoa koskevat säännökset on valmisteltu ennen tiedonhallintalain voimaantuloa, eikä sääntely siten kaikilta osin noudata nykyisen yleislainsäädännön mukaista systematiikkaa. Vastaavat tarkistukset tehtäisiin myös Rajavartiolaitosta, Tullia ja Puolustusvoimia koskevaan sääntelyyn.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti 25.9.2023 lainsäädäntöhankkeen poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi. Hankkeen toimikausi oli 25.9.2023–31.5.2026. Hankkeen tehtävänä oli arvioida poliisilain 4 ja 7 luvun ja poliisin henkilötietolain 3 ja 4 luvun kansallista tiedonvaihtoa koskevien säännösten muutostarpeet suhteessa voimassa olevaan yleislainsäädäntöön ja poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksiin ja valmistella arvion pohjalta ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi. Samassa yhteydessä tuli valmistella muut ehdottoman välttämättömät ehdotukset hankkeeseen liittyvän lainsäädännön muutoksiksi. Toimeksiannon mukaisesti ehdotus tuli laatia hallituksen esityksen muotoon.

Hankkeelle nimettiin 16.10.2023 erillisellä päätöksellä ohjausryhmä ja työryhmä. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi sisäministeriön poliisiosaston osastopäällikkö. Ohjausryhmässä oli edustettuna sisäministeriön rajavartio-osasto, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, Poliisihallitus, suojelupoliisi, Tulli ja Syyttäjälaitos. Työryhmään nimettiin edustajat valtiovarainministeriöstä, oikeusministeriöstä, sisäministeriön poliisiosastolta, sisäministeriön rajavartio-osastolta, sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksiköstä, Valtakunnansyyttäjän toimistosta, Tullista, Poliisihallituksesta, keskusrikospoliisista, suojelupoliisista sekä tietosuojavaltuutetun toimistosta (pysyvä asiantuntija). Työryhmää täydennettiin kesken toimikauden sosiaali- ja terveysministeriön edustajalla. Työryhmässä kuultiin myös työryhmän ulkopuolisia asiantuntijoita oikeusministeriöstä, sisäministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Poliisihallituksesta, keskusrikospoliisista, Helsingin poliisilaitokselta sekä Itä-Suomen yliopistosta.

Hankkeen työryhmä ei jättänyt asiasta erillistä mietintöä, vaan tuotti toimeksiantonsa mukaisesti hallituksen esitysluonnoksen, joka viimeisteltiin ennen lausuntokierrosta virkatyönä sisäministeriön poliisiosastolla.

Henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia (615/2020, jäljempänä *maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki*) koskevat muutokset valmisteltiin virkatyönä sisäministeriön maahanmuutto-osaston ja poliisiosaston yhteistyössä.

Sisäministeriö pyysi hallituksen esitysluonnoksesta lausuntoa yhteensä 88 viranomaiselta, organisaatiolta ja järjestöltä. Lausuntopyyntöaineisto toimitettiin suoraan lausuntopyynnön jakelussa mainituille tahoille, minkä lisäksi lausuntopyyntöaineisto oli saatavilla lausuntopalvelussa ja hankkeen hankesivuilla. Myös muut kuin jakelussa mainitut tahot ovat voineet lausua esityksestä.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://intermin.fi/hankkeet/> tunnuksella [SM046:00/2023](https://intermin.fi/hankkeet/).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yleistä

2.1.1 Viranomaisella olevien tietojen luovuttaminen

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Viranomaisella olevien tietojen julkisuudesta ja salassapidosta on säädetty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*), jota sovelletaan yleislakina viranomaisella olevan tiedon luovuttamiseen, jos muualla lainsäädännössä ei toisin säädetä. Julkisuuslain sääntely perustuu viranomaisten erillisyyperiaatteelle, jonka mukaan jokainen viranomainen on toisiinsa ja yksityisiin tahoihin nähden itsenäinen. Erillisyyperiaate tarkoittaa myös sitä, että viranomaisella ei ole yleistä oikeutta saada toiselta viranomaiselta tietoa, jonka julkisuutta on rajoitettu. Julkisuuslain 24 §:ssä säädetään salassa pidettävistä tiedoista. Lain 10 §:n mukaan salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen julkisuuslaissa säädetään.

Julkisuuslain 26 ja 29 §:ssä säädetään yleisistä perusteista salassa pidettävän tiedon antamiseen. Säännökset ovat osittain päällekkäiset. Tieto salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta voidaan antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. Lain 26 §:n 3 momentin mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon antamansa virka-aputehtävän suorittamiseksi sekä toimeksiannostaan tai muuten lukuunsa suoritettavaa tehtävää varten, jos se on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Salassa pidettäviä tietoja voi kuitenkin luovuttaa mainittuja tehtäviä varten myös silloin, kun salassa pidettävien tietojen poistaminen niiden suuren määrän tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi ei ilmeisesti ole tarkoituksenmukaista. Viranomaisen on ennakolta varmistuttava siitä, että tietojen salassapidosta ja suojaamisesta huolehditaan asianmukaisesti. Lisäksi viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta 29 §:n nojalla, jos asiakirja on tarpeen käsiteltäessä ennakkotietoa, ennakkoratkaisua, viranomaisen päätöksestä tehtyä muutoksenhakua taikka toimenpiteestä tehdyn kantelun tai alustusasian taikka kansainväliselle lainkäyttö- tai tutkintaelimelle tehdyn valituksen käsittelemiseksi tai jos tieto on tarpeen viranomaiseen kohdistuvan yksittäisen valvonta- tai tarkastustehtävän suorittamiseksi. Lain 29 § 2 momentin nojalla viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon sellaisista osoite- tai muista yhteystiedoista, jotka ovat 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä.

Lisäksi viranomaisen on julkisuuslain 17 §:n 2 momentin mukaan asiakirjasalaisuutta koskevia säännöksiä soveltaessaan otettava huomioon, onko asiakirjan salassapitovelvollisuus riippumaton asiakirjan antamisesta johtuvista tapauskohtaisista vaikutuksista (vahinkoedellytyslausekkeeton salassapitosäännös) vai määräytyykö julkisuus asiakirjan antamisesta johtuvien haitallisten vaikutusten perusteella (julkisuusolettamaan perustuva salassapitosäännös) vai edellyttääkö julkisuus sitä, ettei tiedon antamisesta ilmeisesti aiheudu haitallisia vaikutuksia (salassapito-olettamaan perustuva salassapitosäännös). Salassapitosäännökset, jotka perustuvat vahinkoedellytyslausekkeeseen, eivät monissa tilanteissa muodosta viranomaiselle estettä antaa toiselle viranomaiselle lakisäätteisiä tehtäviä varten salassa pidettäviä tietoja, koska tietojen antaminen ei vaaranna salassapitointressiä. Tämä kuitenkin edellyttää tiedot antavalta viranomaiselta tilanne- ja tapauskohtaista harkintaa. Julkisuuslain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 20/2005 vp, s. 20) on todettu, että vahinkoedellytyslausekkeitä on käytetty sen varmistamiseksi, ettei salassapittoa uloteta laajemmalle kuin kulloinkin tilanne suojattavan edun kannalta välttämättä vaatii.

Vahinkoedellytyslausekkeiden käytön avulla rajoitetaan siis salassapidon ulottuvuutta siihen, mikä kussakin tilanteessa on katsottava suojattavan intressin kannalta välttämättömäksi. Vahinkoedellytyslausekkeen sisältävät salassapitosäännökset tuovat sääntelyjärjestelmään joustavuutta myös suhteessa viranomaisten väliseen tietojenvaihtoon.

Julkisuuslain 17 §:n 3 momentin mukaan harkittaessa yleisöltä salassa pidettävän tiedon antamista ennalta määritellylle tiedonsaajalle julkisuus- tai salassapito-olettaman sisältävän säännöksen osoittamissa rajoissa on pidettävä huolta siitä, että tiedonsaajalla on julkisuuslain mukainen vaitiolovelvollisuus ja että tietoja annetaan muille kuin viranomaisille ja niissä toimiville vain, jos tiedon antamiselle on painava yleinen syy. Vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta säädetään puolestaan julkisuuslain 23 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Pykälän 2 momentissa säädetään muun ohella siitä, että vaitiolovelvollisuus on myös sillä, jolle viranomainen on ilmoittanut julkisuus- tai salassapito-olettaman sisältävän salassapitosäännöksen osoittamissa rajoissa tietoja, jotka ovat yleisöltä salassa pidettäviä.

Julkisuuslain 16 §:ssä on yleissäännös tiedon antamistavoista, jotka tulevat sovellettavaksi myös viranomaisten välisessä tietojen antamisessa. Lain 16 §:n 1 momentin perusteella viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedonsaantioikeuksien puitteissa asiakirjan sisällöstä tiedon suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi taikka antamalla siitä kopio tai tuloste. Lain 16 §:n 2 momentissa on säädetty tietojen antamisesta sähköisessä muodossa viranomaisen ratkaisurekisteristä sekä muusta sähköisen asiakirjan antamisesta. Lain 16 §:n 3 momentissa on puolestaan säädetty tietojen antamisesta kopiona, tulosteena tai sähköisessä muodossa viranomaisen henkilörekisteristä.

Julkisuuslaissa tarkoitettu tietojen antaminen sähköisessä muodossa ei käsitä tilanteita, joissa tiedot annetaan toiselle viranomaiselle teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla, vaan tästä säädetään tiedonhallintalaissa, joka on tullut voimaan 1.1.2020. Tiedonhallintalaki on tiedonhallintaa koskeva yleislaki. Seuraavaksi selostettavat tiedonhallintalain 22–24 §:t ovat erityissäännöksiä suhteessa julkisuuslain 16 §:n 3 momenttiin, kun tietoja luovutetaan sähköisessä muodossa.

Tiedonhallintalain 22 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä. Sen mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomainen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Sen lisäksi, mitä tiedonhallintalain 4 luvussa (tietoturvallisuus) säädetään, tietojen luovuttaminen teknisten rajapintojen avulla on toteutettava tietojärjestelmien välillä siten, että teknisesti varmistetaan luovutettavien tietojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi, jos luovutettavat tiedot ovat henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja.

Lain 23 §:ssä säädetään katseluyhteyden avaamisesta viranomaiselle. Viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Sen lisäksi, mitä tiedonhallintalain 4 luvussa (tietoturvaluottisuus) säädetään, edellytyksenä katseluyhteyden avaamiselle on, että katselumahdollisuus on rajattu vain yksittäisiin hakuihin, jotka voivat kohdistua tiedonsaantioikeuden mukaisesti tarpeellisiin tai välttämättömiin tietoihin. Tietojen hakemisen yhteydessä selvitetään tietojen käyttötarkoitus.

Tietoaineistojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla muille kuin viranomaisille säädetään puolestaan tiedonhallintalain 24 §:ssä. Sen mukaan viranomainen voi luovuttaa teknisten rajapintojen avulla tietoja muille kuin toiselle viranomaiselle, jos tiedot saavalla toimijalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja. Tekninen rajapinta voidaan avata 22 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä siten kuin mainitussa pykälässä säädetään. Tiedot luovuttavan viranomaisen on tarvittaessa varmistettava, että tietoja saava toimija noudattaa tietojen käsittelyssä tiedonhallintalaissa säädettyjä velvollisuuksia. Tiedon antamisesta muussa sähköisessä muodossa ja yleisölle katseluyhteytenä toteutettuna tietopalveluna säädetään erikseen.

Viranomainen voi siis luovuttaa toiselle viranomaiselle tietoja teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla, jos tiedot vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin tiedonsaantioikeus. Tiedonhallintalain 22 §:n esitöiden (HE 284/2018 vp, s. 106) mukaan pykälän 1 momentin ensimmäinen virke sisältää ehdon, jonka mukaan teknisen rajapinnan avulla tietoja voidaan luovuttaa vain, jos tiedot vastaanottavalla viranomaisella on laissa säädetty tiedonsaantioikeus rajapinnan avulla luovutettaviin tietoihin. Tiedonsaantioikeuksista on säädetty muualla lainsäädännössä. Tiedonsaantiin olisi siten oltava jokin siihen oikeuttava säännös, joka voisi sisältyä julkisuuslakiin tai muuhun lakiin.

2.1.2 Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen käsittelyyn poliisin rikosperustaisissa tehtävissä sovelletaan yleislakina henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (1054/2018, jäljempänä *rikosasioiden tietosuojalaki*). Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n mukaan kyseistä lakia sovelletaan poliisin osalta henkilötietojen käsittelyyn, kun kyse on rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemisesta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä edellä tarkoitettun toiminnan yhteydessä. Lakia sovelletaan vain, kun käsittely on kokonaan tai osittain automaattista tai käsiteltävät tiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisteri tai sen osa. Rikosasioiden tietosuojalailla on pantu täytäntöön luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 (jäljempänä *rikosasioiden tietosuojadirektiivi*). Rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan poliisin käsitellessä henkilötietoja rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen yhteydessä. Sitä sovelletaan myös poliisitutkimuksen yhteydessä ja silloin, kun poliisi käsittelee henkilötietoja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan kansallisena ratkaisuna myös suojelupoliisin suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietojen käsittelyyn niiden rikosperustaisissa tehtävissä. Maahanmuuttovirastossa henkilötietojen käsittelyyn ei sovelleta rikosasioiden tietosuojalakia.

Muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (jäljempänä *yleinen tietosuoja-asetus* tai *tietosuoja-asetus*) ja sitä täydentävää tietosuojalakia (1050/2018). Tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Maahanmuuttoviraston toiminnassa on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdat, joiden mukaan käsittely on tarpeen lakisääteisen velvollisuuden noudattamiseksi taikka yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia sovelletaan poliisissa henkilötietojen käsittelyyn lupahallintoon liittyvissä tehtävissä sekä sellaisissa poliisille säädetyissä valvontatehtävissä, joissa ei ole kyse rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta tai näihin liittyvistä toimenpiteistä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Samoin Rajavartiolaitoksessa ja Tullissa tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn muissa kuin rikosperustaisissa tehtävissä.

Poliisin henkilötietolaki, laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (639/2019, jäljempänä *Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki*) sekä laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa (650/2019, jäljempänä *Tullin henkilötietolaki*) ovat rikosasioiden tietosuojalakia ja yleistä tietosuoja-asetusta täydentäviä säädöksiä. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki on yleistä tietosuoja-asetusta täydentävä säädös Maahanmuuttovirastossa suoritetun henkilötietojen käsittelyn osalta. Poliisin henkilötietolain 2 luvussa säädetään poliisin oikeuksista käsitellä henkilötietoja eri käyttötarkoituksiin, 3 luvussa oikeudesta saada henkilötietoja ja 4 luvussa henkilötietojen luovuttamisesta. Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolaeissa noudatetaan samaa sääntelymallia. Poliisin henkilötietolain 60 §:n mukaan 2 luvussa tarkoitettujen henkilötietojen rekisterinpitäjä on Poliisihallitus. Henkilötietojen käsittelystä suojelupoliisissa säädetään poliisin henkilötietolain 7 luvussa. Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa rekisterinpitäjästä säädetään 18 §:ssä ja Tullin henkilötietolaissa 38 §:ssä.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat henkilötiedot, joista ilmenee etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus taikka ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettiset tiedot, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitetut biometriset tiedot sekä terveyttä taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalista suuntautumista koskevat tiedot. Rikosasioiden tietosuojalain 11 §:n mukaan erityisten henkilötietoryhmien käsittely on sallittu vain, jos siitä säädetään laissa, kyse on rikosasian käsittelystä syyttäjäntoimessa tai tuomioistuimessa, rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun suojaaminen edellyttää sitä, tai käsittely koskee tietoja, jotka rekisteröity on nimenomaisesti saattanut julkisiksi. Tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Maahanmuuttoviraston suorittaman erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn oikeusperusta on tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohta, jonka mukaan käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Poliisin henkilötietolain 15 §:n 1 momentin mukaan erityisten henkilötietoryhmien käsittely on sallittu vain, jos se on välttämätöntä. Vastaavat säännökset ovat Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:ssä, Tullin henkilötietolain 4 §:ssä ja maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 8 §:ssä. Lisäksi poliisin henkilötietolain 15 §:ssä säädetään erityisiä edellytyksiä passi- ja henkilökorttirekistereissä olevien biometristen tietojen sekä ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä tarkoitettujen biometristen tietojen sekä eräiden muiden

henkilötietojen käytölle. Säännöksiä on ehdotettu muutettavaksi hallituksen esityksessä laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain, ulkomaalaislain 131 §:n sekä poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta (HE 121/2025 vp).

Käyttötarkoitussidonnaisuus on keskeinen tietosuojaperiaate. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädetään edellytyksistä, jolloin henkilötietojen käsittely on sallittu muihin kuin alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin. Sen mukaan saman tai toisen rekisterinpitäjän suorittama käsittely muuhun 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen kuin siihen, johon henkilötiedot kerättiin, sallitaan sikäli kuin rekisterinpitäjällä on oikeus käsitellä tällaisia henkilötietoja tällaista tarkoitusta varten unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja käsittely tätä muuta tarkoitusta varten on tarpeellista ja oikeasuhteista unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Rikosasioiden tietosuojalain käyttötarkoitussidonnaisuudesta säädetään 5 §:ssä. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan rekisterinpitäjä saa kerätä henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten, eikä se saa käsitellä niitä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten kerättyjä henkilötietoja saa käsitellä muuhun kuin kyseisessä momentissa säädettyyn tarkoitukseen vain, jos käsittelystä säädetään laissa. Rikosasioiden tietosuojalain 6 §:n 1 momentin mukaan käsiteltävien henkilötietojen on oltava käsittelyn tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia, eivätkä ne saa olla liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheutonta viivytystä.

Tietosuoja-asetuksessa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta säädetään 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa. Sen mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Käsiteltäessä henkilötietoja tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla, ja kun henkilötietojen käsittely perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtiin, voidaan kansallisen liikkumavaran puitteissa asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti säätää niistä tahoista ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Mikäli katsotaan, että tietojen käyttötarkoitus muuttuu luovutuksen seurauksena, on luovutuksen edellytyksiä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Luovutussäännöksen on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Tällaisia tavoitteita ovat muun muassa kansallinen turvallisuus, yleinen turvallisuus sekä rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojele tai tällaisten uhkien ehkäisy. (Ks. Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) tuomio 2.3.2023, Norra Stockholm Bygg AB vastaan Per Nycander AB, C-268/21, EU:C:2023:145.)

2.2 Poliisin oikeus saada tietoja

2.2.1 Lainsäädäntö

Poliisin tehtävistä säädetään poliisilain 1 luvun 1 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Pykälän 2 momentin

mukaan poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetty tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi.

Poliisin oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta sekä yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä tehtäviensä suorittamista varten säädetään poliisilain 4 luvussa. Poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu. Säännös vastaa asiallisesti kumotun poliisilain (493/1995) 35 §:n 1 momenttia (HE 224/2010 vp, s. 87–88). Kumotun poliisilain esitöiden (HE 57/1994 vp, s. 66–67) mukaan pykälässä määritelty tietojensaantioikeus syrjäyttää muualla laissa säädetty salassapitovelvollisuudet, ellei salassapitovelvollisuutta koskevassa säännöksessä nimenomaan kielletä tietojen luovuttamista poliisille. Kielto voidaan ilmaista myös luettelemalla tietojensaantiin oikeutetut viranomaiset mainitsematta poliisia niiden joukossa. Jos kysymyksessä olevien tietojen käyttö todisteena on kielletty tai sitä on rajoitettu, poliisilla olisi oikeus saada tiedot vain sellaisiin tarkoituksiin, joissa niiden käyttö on todistelukieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten mukaan sallittua. Jos tietojensaantioikeutta on rajoitettu siten, että poliisilla on salassapitosäännöksen mukaan oikeus saada tietoja vain määräedellytyksin tai tiettyyn tarkoitukseen, erityissäännöksiin perustuvia rajoituksia olisi noudatettava poliisilaissa säädetävästä yleisestä tiedonsaantioikeudesta huolimatta.

Todistamiskielloista säädetään oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 17 luvussa. Poliisin tiedonsaantioikeuden näkökulmasta keskeisin todistamiskielto on 17 luvun 14 §:n 1 momentissa säädetty lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuus olla todistamatta henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta tiedosta tai muusta henkilön tai perheen salaisuudesta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen. Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimien voi velvoittaa 1 momentissa tarkoitettua henkilön todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta.

Poliisilain 4 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan poliisilla on lisäksi päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä ajo-oikeuden, ampuma-aseluvan tai muun sellaisen luvan voimassaolon harkitsemiseksi luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja salassapitovelvollisuuden estämättä, jos voidaan perustellusti olettaa, että luvanhaltija ei enää täytä luvan saannin edellytyksiä. Edellä mainituilla perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja saa käyttää vain luvanhaltijan luotettavuuden, sopivuuden taikka luvan voimassaolon muun edellytyksen tai lupaan sisältyvän ehdon täyttymisen arvioimiseksi.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada 6 luvussa tarkoitettua poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii. Lisäksi poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen

tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja. Poliisilla on myös oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä siten kuin 2 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Poliisin henkilötietolaki sisältää muun muassa yleislainsäädäntöä ja toimivaltuussäätelyä täydentävää sääntelyä tietojen saamisesta tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden välityksellä (3 luku). Luvun säännökset täsmentävät poliisilain 4 luvussa säädettyjä tiedonsaantioikeuksia siltä osin kuin kyse on tietojen saamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai tietojoukkona. Poliisilain 4 luvun 2 §:n tiedonsaantioikeutta ei sovelleta tiedonsaantiin näillä tavoilla, mutta sitä sovelletaan muuhun tiedon sähköiseen saantitapaan, kuten esimerkiksi sähköpostitse välitettävään tietoon.

Poliisin henkilötietolaissa keskeisin poliisin tiedonsaantia koskeva säännös on lain 16 §, jonka mukaan poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Rekisteri- tai viranomaiskohtaiset tiedonsaantiedellytykset on lueteltu pykälän 1 momentissa viidessätoista kohdassa. Poliisin henkilötietolaissa tiedonsaantioikeutta ei ole sidottu päällystään kuuluvan poliisimiehen tekemään pyyntöön kuten poliisilaissa, vaan tiedonhakuja tietojärjestelmiin voivat tehdä muutkin poliisissa työskentelevät henkilöt.

Poliisin henkilötietolain 17 §:ssä säädetään muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten. Lisäksi poliisin tiedonsaantiin vaikuttavaa sääntelyä on useissa erityislaeissa.

Erityisesti mainittakoon myös, että rikoslaissa (39/1889) on säännös törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä, joka velvoittaa ilmoittamaan viranomaiselle vielä estettävissä olevasta törkeästä rikoksesta. Rikoslain 15 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan joka tietää joukkotuhonnan, joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksen, hyökkäysrikoksen valmistelun, sotarikoksen, törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen, jalkaväkimiinakiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, lapsenraiskauksen, törkeän lapsenraiskauksen, törkeän seksuaalisen kajoamisen lapseen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, naisen sukuelinten silpomisen, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähderikoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, antaa siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

2.2.2 Oikeuskäytäntö

Oikeuskäytännön perusteella poliisin tiedonsaantioikeuksiin liittyvät tulkintaongelmat ovat koskeneet yleensä tiedonsaantia sosiaali- ja terveyshuollon viranomaisilta poliisilain 4 luvun 2 §:n nojalla. Toisinaan eri tuomioistuinten linjaukset ovat olleet myös ristiriidassa keskenään.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2025:11 on korostettu tapauskohtaisen harkinnan merkitystä. Poliisi oli pyytänyt tietoa sairaalan psykiatrian osastolla hoidettavana olleen potilaan henkilöllisyydestä, koska potilas oli epäiltynä osastolla tapahtuneesta, poliisin tutkittavana olevasta pahoinpitelyrikoksesta. Tietojen luovuttamiseen ei ollut saatu suostumusta eikä tutkittavana ollut rikos ollut sellainen, jonka kohdalla todistamiskiello väistyisi. Korkein hallinto-oikeus totesi, että tieto potilaan henkilöllisyydestä paljastaa samalla hänen terveydentilaansa kuvaavan hoitosuhteen. Todistamiskiellon ulottuvuuden kannalta oli arvioitava, oliko salassa pidettävä tieto hoitosuhteesta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla arkaluonteinen. Korkein hallinto-oikeus totesi, että hoitosuhdetta koskevan tiedon arkaluonteisuus oli arvioitava tapauskohtaisesti. Tässä asiassa korkein hallinto-oikeus antoi merkitystä sille, että kysymys oli psykiatrisesta hoitosuhteesta. Mielenterveyttä pidetään korostuneesti henkilökohtaisena asiana, ja mielenterveyden häiriöihin liittyy yhteiskunnassa erityistä herkkyyttä. Lisäksi psykiatrisessa hoidossa luottamuksellisuus on keskeinen osa hoitoa. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan tietoa hoitosuhteesta psykiatriseen hoitolaitokseen oli pidettävä sellaisena oikeudenkäymiskaareissa tarkoitettuna terveydentilaa koskevana arkaluonteisena tietona, joka kuului todistamiskiellon piiriin. Poliisilla ei ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoa.

Korkein hallinto-oikeus arvioi ratkaisussa KHO 2024:80 poliisin oikeutta saada pyytämänsä tiedot kadonneen henkilön mahdollisesta sairaalassa olostä. Suorittaessaan poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaista tehtävää kadonneen henkilön löytämiseksi poliisi oli pyytänyt HUS-kuntayhtymältä tiedon siitä, oliko kadonneeksi ilmoitettu ikääntynyt ja muistisairas henkilö mahdollisesti sairaalassa. Pyydettyä tietoa ei annettu ja hallinto-oikeus hylkäsi poliisilaitoksen valituksen. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että tieto henkilön olostä sairaalassa oli julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan perusteella salassa pidettävä. Kun kysymys oli poliisin oikeudesta saada salassa pidettävä terveystieto tai sellaiseen verrattavissa oleva tieto esimerkiksi kadonneen henkilön olinpaikasta tämän hengen ja terveyden suojelemiseksi, tiedon luovuttamiseen poliisille henkilön mahdollisesta olinpaikasta liittyi sekä painava yleinen etu, mutta myös painava yksityinen etu. Yleisen edun näkökulmasta tiedon saaminen oli tarpeen kadonneen henkilön etsintätoimien oikeaksi kohdentamiseksi ja niiden tehokkaaksi toteuttamiseksi. Samalla tiedon antaminen palveli myös kadonneen henkilön hengen ja terveyden suojaamista. Kokonaisuutena arvioituna korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisin lakisääteiseen tehtävään liittyvää tiedonsaanti-intressiä oli tällaisessa tapauksessa pidettävä painavampana kuin tarvetta suojata asianomaisen henkilön yksityiselämää ja yksityisyyttä. Koska kysymys oli poliisille kuuluvan tehtävän kannalta tarpeellisesta tiedosta, poliisilla oli poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisesti lähtökohtaisesti oikeus saada pyytämänsä tiedot julkisuuslain ja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, jäljempänä *potilastietolaki*) salassapitosäännösten estämättä. Asiassa oli kuitenkin lisäksi arvioitava, rajoittiko tiedon antamista se, että poliisilain mukaan tiedon käyttö todisteena olisi rajoitettua tai kiellettyä. Oikeudenkäymiskaaren todistelua koskevia säännöksiä sovelletaan yleisissä tuomioistuimissa niiden käsitellessä riita- tai rikosasiaa. Korkein hallinto-oikeus totesi, että käsiteltävänä olevassa asiassa ei ollut kysymys riita- tai rikosasiasta (vrt. KHO 2018:93), vaan poliisin muusta lakisääteisestä tehtävästä kadonneen henkilön löytämiseksi. Oikeudenkäymiskaaren mukaisen todistamiskiellon ei siten voida tulkita rajoittavan poliisin tiedonsaantioikeutta tällaisessa tapauksessa. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukainen todistamiskiello ei rajoittanut poliisin tiedonsaantioikeutta asiassa. Potilastietolain 13 § on sittemmin kumottu lailla 705/2023 potilastietolain muuttamisesta. Potilastietojen salassapidosta ja käsittelystä sekä potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä säädetään nykyään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023, jäljempänä *asiakastietolaki*).

Ratkaisussa KHO 2023:51 korkein hallinto-oikeus arvioi poliisin oikeutta saada tietoja esitutkintaa varten poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla. Poliisilaitos oli pyytänyt sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralta hoitovirhekanzeltuun liittyviä asiakirjoja, koska poliisilla oli vireillä samaa tapahtumaa koskeva esitutkinta. Asiakirjoihin sisältyi sairaalassa vatsantähystysoperaation jälkeen menehtyneen henkilön salassa pidettäviä potilas- ja terveystietoja sekä kanteluasiassa eri tahoilta pyydettyjä lausuntoja. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisilaitoksella oli julkisuuslain ja poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin perusteella oikeus saada asiakirjat salassapitosäännösten estämättä esitutkintaa varten. Asiakirjojen sisältö ja luonne huomioon ottaen korkein hallinto-oikeus katsoi, että tietopyynnössä tarkoitettujen asiakirjojen antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ei ollut kielletty tai rajoitettu poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Korkeimman oikeuden käsiteltävänä olleessa tapauksessa KKO 2021:73 asianomistajana ollut vastaajan avopuoliso, jolla ei ollut asiassa vaatimuksia, oli kieltäytynyt todistamasta pahoinpitelyä koskevassa asiassa. Korkein oikeus katsoi ratkaisusta ilmenevin perustein, että todistajien kertomuksia siitä, mitä he olivat kuulleet asianomistajan kertovan alustavassa puhutellussa poliisille, ei sallittu hyödyntää näyttönä. (Ään.) Syyttäjän sallittiin kuitenkin esittää kirjallisena todisteena lääkärinlausunnon esitietoihin kirjattu asianomistajan kertomus. Korkein oikeus katsoi, että asianomistajaa koskevaan lääkärinlausuntoon, mukaan luettuna sen esitiedot, ei sisällynyt sellaisia terveydentilaa koskevia arkaluontoisia tietoja, joiden perusteella lääkäri ei oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentin nojalla saisi todistaa. Estettä lääkärinlausunnon hyödyntämiselle tällä perusteella ei siten ollut. Korkein oikeus katsoi myös, ettei oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaista lääkärin vaitiolovelvollisuutta tule tulkita perheväkivaltaa koskevissa tapauksissa siten, että lääkärinlausunnon esitietoihin kirjatusta olisi kysymys lainkohdassa tarkoitettusta salaisuudesta, josta lääkäri ei saisi todistaa. Estettä lääkärinlausunnon hyödyntämiselle myöskään tällä perusteella ei siten ollut.

Tapauksessa KHO 2021:13 poliisilaitos oli pyytänyt saada sosiaalihuollon viranomaiselta erästä sosiaalihuollon asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja väkivaltaista käyttäytymistä koskevan uhka-arvion laatimista varten. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä *asiakaslaki*) 18 §:ssä säädettiin salassa pidettävien tietojen antamisesta sosiaalihuollon asiakkaan suostumuksesta riippumatta. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan asiakaslain 18 §:ää oli sitä kokonaisuutena arvioiden ja lainvalmisteluaineistossa lausuttu huomioon ottaen pidettävä säännöksenä, jolla poliisin oikeutta saada tietoja ja asiakirjoja oli poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla nimenomaisesti rajoitettu. Poliisilaitoksella ei siten ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoja poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin perusteella vaan tietojensaantioikeus määräytyi yksinomaan asiakaslain 18 §:ssä säädetyn perusteella. Korkein hallinto-oikeus totesi lisäksi, että tietojen ilmoittamista poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten koskeva asiakaslain 18 §:n 3 momentin toinen virke koski ainoastaan tietojen oma-aloitteisen luovuttamisen edellytyksiä. Poliisilaitoksella ei jo tästä syystä ollut sanotun säännöksen perusteella oikeutta saada pyytämäänsä tietoja. Kun kysymys ei ole ollut muustakaan asiakaslain 18 §:ssä tarkoitettusta tietojen luovuttamista koskevasta tilanteesta, poliisilaitoksella ei ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoja sosiaalihuollon viranomaiselta. Asiakaslain 18 § on sittemmin kumottu asiakastietolailla. Asiakasta koskevan tiedon ilmoittamisesta poliisille uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten säädetään lain 62 §:ssä.

Tapauksessa KHO 2018:93 sairaalassa potilaana olleelta henkilöltä oli takavarikoitu huumausaineita. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan tieto henkilön olemisesta potilaana terveydenhuollon toimintayksikössä oli julkisuuslain perusteella salassa pidettävä. Tämä tieto kuului terveydenhuollon ammattihenkilön ja hänen palveluksessaan tai muuten hänen apunaan

toimivan henkilön oikeudenkäymiskaaren mukaisen todistamiskiellon piiriin. Poliisilaitoksen tietopyynnön perusteena olleessa rikosepäilyssä ei ollut kysymys sellaisesta oikeudenkäymiskaarella tarkoitettusta rikoksesta, johon todistamiskieltoa ei sovellettaisi. Tämän vuoksi poliisilaitoksella ei ollut poliisilain perusteella oikeutta saada sairaanhoitopiiriltä huumausaineiden takavarikointia koskevaan asiakirjaan sisältyvää tietoa potilaan henkilöllisyydestä.

Helsingin hallinto-oikeus on myös käsitellyt tapauksia, jotka liittyvät poliisin tiedonsaantioikeuteen terveydenhuollon viranomaisilta. Vaikka näillä ratkaisuilla ei ole prejudikaattiarvoa, tapaukset kuvastavat hyvin sitä, millaisia laintulkintakysymyksiä poliisilain 4 luvun 2 §:n nojalla tehtyihin tietopyyntöihin käytännössä liittyy.

Eräässä tapauksessa poliisilaitos oli poliisilain 4 luvun 2 §:n perusteella pyytänyt saada tietoja sairaalassa pahoinpitelyyn syyllistyneen, osastolla potilaana olleen henkilön henkilötietoja. Hallinto-oikeus totesi, ettei lainsäädännössä ole nimenomaisesti kielletty salassa pidettävien terveystietojen luovuttamista poliisille. Näin ollen hallinto-oikeus katsoi, ettei kyseessä olevan tiedon antamista poliisille ole poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin viimeisessä lauseessa tarkoitettulla tavalla nimenomaisesti kielletty. Hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, että poliisilaitoksen pyytämä tieto sairaalassa olleen henkilön henkilöllisyydestä on oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilön terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto, jota sanotun lainkohdan mukainen todistamiskielto koskee. Näin ollen poliisilaitoksella ei ollut oikeutta saada pyytämäänsä tietoa. Hallinto-oikeus äänesti ratkaisusta. (Helsingin hallinto-oikeus 5.12.2023, 7086/2023). Asian käsittely on sittemmin rauennut korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Keskusrikospoliisi oli pyytänyt Kansaneläkelaitokselta (Kela) tietoa siitä, onko 82 tietopyynnössä mainitulla henkilöllä ollut oikeus Kelan myöntämään tukeen 1.1.2018 ja vastauspäivän välisenä aikana. Mikäli henkilö on ollut tuensaaja, tiedot on pyydetty tuesta, sen maksuajasta sekä summasta. Hallinto-oikeus katsoi, että pyydetty tiedot ovat salassa pidettäviä ainakin julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan nojalla. Hallinto-oikeus katsoi, ettei poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin väljä säännös voi antaa poliisille oikeutta saada mihin hyvänsä tarkoitukseen salassa pidettävää tietoa. Lainkohdan tulkinnassa oli otettava huomioon myös perustuslain vaatimukset. Tietopyynnössä eikä hallinto-oikeudessakaan ollut yksilöity, mihin tarkoitukseen tietoja pyydetään. Koska tietopyyntö oli näiltä osin perustelematon, Kelalla ei ollut mahdollisuutta arvioida keskusrikospoliisin oikeutta yksityiselämän suojan piiriin kuuluvien tietojen saamiseen. (Helsingin hallinto-oikeus 17.1.2022, H117/2022).

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaista todistamiskieltoa on arvioitu myös hovioikeuden lainvoimaisessa päätöksessä 21.6.2021 (nro 846). Asiassa oli kyse siitä, onko käräjäoikeus voinut velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön todistamaan epäiltyä pahoinpitelyä ja laitonta uhkausta koskevassa asiassa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n estämättä. Poliisi oli vaatinut henkilöä kuultavaksi tekemistään havainnoista siltä osin kuin kysymys oli rikoksista, joiden epäiltiin tapahtuneen hänen neuvolavastaanottonsa kuluessa ja kohdistuneen toiseen asiakkaaseen. Hovioikeus katsoi tuomiosta tarkemmin ilmenevin perustein, etteivät näkökohdat, joita oli esitetty jo pelkän asiakkuuden pitämisestä salassa, johtaneet asiassa todistamiskiellon edellytysten täyttymiseen. Kun lisäksi otettiin huomioon rikosten selvittämisen merkitys sekä asiakkaan ja henkilökunnan turvallisuus, hovioikeus katsoi kuten käräjäoikeus, että henkilöllä ei ollut oikeutta kieltäytyä todistamasta.

Edellä mainitut tapaukset ovat liittyneet poliisilain 4 luvun 2 §:n soveltamiseen. Poliisilain 4 luvun 3 §:ään on puolestaan liittymäpintaa korkeimman oikeuden ratkaisulla KKO 2022:23. Tapauksessa A Oyj tarjosi virtuaalisen erillisverkon (VPN) avulla toteutettavaa palvelua, joka

salasi palvelun käyttäjän todellisen IP-osoitteen. Keskusrikospoliisi oli vieraan valtion oikeusapupyynnön perusteella takavarikoinut vieraassa valtiossa vireillä olevaan rikostutkintaan liittyen A Oyj:n hallusta lokitietoja, jotka muun ohella paljastivat käyttäjän todellisen IP-osoitteen. Ratkaisussa korkein oikeus vahvisti, että IP-osoite voi olla sekä henkilö- että liikennetieto. Takavarikkokieltosäännöksen soveltumista arvioidessaan korkein oikeus piti merkityksellisenä sitä, että IP-osoitetiedon yhdistäminen muihin saatavilla oleviin tietoihin voi mahdollistaa yksityiskohtaisten päätelmien tekemisen viestintäpalvelun käyttäjän yksityiselämästä. Edelleen korkein oikeus totesi, että palvelun piilottava luonne on omiaan synnyttämään käyttäjälle perusteltuja odotuksia yksityisyytensä kunnioittamisesta ja suojaamisesta viestintätapahtumassa. Korkein oikeus päätyi siihen, että A Oyj:n VPN-palvelussa käsitellään IP-osoitteita viestien välittämiseksi, ja tilaajan käyttämä IP-osoite on yhdistettävissä internetliittymän haltijaan. Korkein oikeus siten katsoi, että takavarikoidut lokitiedot ovat pakkokeinolain tarkoittamia tunnistamistietoja, joita koskee pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 1 momentin mukainen takavarikoimis- ja jäljentämiskielto.

2.3 Poliisin oikeus luovuttaa tietoja

2.3.1 Lainsäädäntö

Poliisilain 7 luvussa säädetään poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen antamisesta vaitiolovelvollisuuden estämättä. Poliisilain 7 luvun säännöksiä sovelletaan myös yksittäisten henkilötietojen luovuttamiseen poliisin henkilörekistereistä.

Poliisilain 7 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin henkilöstöön kuuluva virkamies ei saa ilmaista luottamuksellisesti tietoja antaneen taikka valeostajana tai peitehenkilönä toimineen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmaiseminen vaarantaisi luottamuksellisesti tietoja antaneen tai valeostajana tai peitehenkilönä toimineen tai hänen läheistensä turvallisuuden. Vaitiolovelvollisuus on voimassa myös, jos henkilöllisyyttä koskevan tiedon ilmaiseminen vaarantaisi jo käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan. Pykälän 2 momentin mukaan muutoin poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta on voimassa, mitä julkisuuslaissa ja muussa laissa sekä poliisilain 7 luvussa jäljempänä säädetään. Sama vaitiolovelvollisuus on sillä, joka on työsopimussuhteessa poliisiin tai joka hänelle myönnettyjen poliisivaltuuksien nojalla tai muulla perusteella suorittaa poliisitehtävää. Pykälän 3 momentin mukaan vaitiolovelvollisuus on voimassa myös palvelussuhteen poliisissa päätyttyä.

Poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa. Pykälän 2 momentin mukaan edellä 1 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi. Poliisilain esitöiden (HE 224/2010 vp, s. 147) mukaan 7 luvun 2 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukainen tietojen antaminen tapahtuu käytännössä yleensä pyynnöstä. Tämä ei olisi kuitenkaan tietojen antamisen välttämätön edellytys. Esimerkkinä mainitaan, että rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja täytyy oma-aloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee

muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Esitöiden mukaan myös 2 momentissa tarkoitettu ilmaiseminen voisi tapahtua pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Lainkohdan perusteluissa on 2 momentin osalta myös korostettu, että ilmaisukynnyksen on oltava korkea. Tietoja ei saa luovuttaa muissa kuin momentin asettamat edellytykset selvästi täyttävissä tapauksissa. Lisäksi mahdollisen ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon on oltava huomattava.

Poliisin henkilötietolain 4 luvussa säädetään henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona, tietojen luovuttamisesta yleisen tietoverkon välityksellä sekä tietojen luovuttamisesta yksityiselle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle sähköisen asiointipalvelun kautta. Poliisin henkilötietolain esitöiden (HE 242/2018 vp, s. 85) mukaan henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa (muuten kuin teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona) sovellettaisiin poliisilain 7 luvun salassapitosääntelyä.

Poliisin henkilötietolain 21 §:ssä säädetään henkilötietojen luovuttamisesta toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Lainkohdan mukaan poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja suojelupoliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

Poliisin henkilötietolain 22 §:ssä säädetään puolestaan muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisille. Pykälän 1 momentin mukaan poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Momentissa säädetään myös niistä henkilötietojen käsittelytarkoituksista, joihin henkilötietoja saa luovuttaa. Viranomaiskohtaiset edellytykset on lueteltu momentin seitsemässätoista kohdassa. Pykälän 2 momentin mukaan henkilökorttilaissa (663/2016) ja passilaissa (671/2006) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä ainoastaan pykälän 1 momentin 4, 6, 8 ja 9 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille henkilöllisyyden varmistamiseksi ja asiakirjan aitouden toteamiseksi, jos se on välttämätöntä henkilön maahantuloa, maassa oleskelua tai maasta lähtöä koskevien asioiden käsittelyä varten. Pykälän 2 momenttia on ehdotettu muutettavaksi hallituksen esityksessä laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain, ulkomaalaislain 131 §:n sekä poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta (HE 121/2025 vp). Pykälän 3 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, poliisi saa perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Poliisin henkilötietolain 22 §:n säännöskohtaisten perustelujen (HE 242/2018 vp, s. 87) mukaan henkilötietojen luovuttamiseen muille viranomaisille yksittäistapauksissa (muuten kuin teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona) sovellettaisiin jatkossakin poliisilain 7 luvun 2 §:n säännöksiä salassa pidettävän tiedon antamisesta viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle. Lisäksi julkisia tietoja voitaisiin luovuttaa muille viranomaisille myös tietojoukkona muissakin kuin 22 §:n 1 momentin mukaisissa tapauksissa. Myös näissä luovutustilanteissa olisi kuitenkin huomioitava henkilötietojen suojaa koskevat säännökset.

Poliisin henkilötietolain 23 §:ssä säädetään henkilötietojen luovuttamisesta yleisen tietoverkon välityksellä. Poliisin henkilötietolain 24 §:ssä säädetään henkilötietojen luovuttamisesta yksityiselle yhteisölle tai elinkeinonharjoittajalle sähköisen asiointipalvelun kautta.

Poliisin henkilötietolain 32 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta päättämisestä. Oikeudesta luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö. Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

Edellä mainittujen säännösten lisäksi muiden viranomaisten tiedonsaantioikeuksista on säädetty useissa eri hallinnonalojen erityislaeissa.

2.3.2 Oikeuskäytäntö

Korkein oikeus arvioi tapauksessa KKO 2023:24 poliisin oikeutta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti ulosottoviranomaisille. Poliisi oli ottanut A:n kiinni rikoksesta epäiltynä. Kiinnioton yhteydessä A:lta oli takavarikoitu rahavaroja, joista poliisi oli oma-aloitteisesti ilmoittanut ulosottoviranomaisille. Rahat oli tämän jälkeen ulosmitattu A:n ulosottovelkojen suorittamiseksi. A vaati kanteessaan Suomen valtiolta vahingonkorvauksena häneltä ulosmitattua rahamäärää. Korkeimman oikeuden mukaan tieto A:n varoista oli julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla salassa pidettävä ja julkisuuslain 23 §:n nojalla lähtökohtaisesti vaitiolovelvollisuuden piirissä (KKO 2020:62, kohta 12). Korkein oikeus katsoi, että poliisilla ei ollut ollut poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla toimivaltaa ilmoittaa oma-aloitteisesti ulosottoviranomaisille A:lta takavarikoituista varoista. Valtion vahingonkorvausvastuulle oli poliisin virheellisestä menettelystä johtuva peruste. Korkein oikeus hylkäsi kuitenkin kanteen, koska menettelystä ei ollut aiheutunut A:lle korvattavaa vahinkoa.

Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 20.6.2018 antamassaan ratkaisussa (diaarinumero 4783/2017) arvioinut poliisin oikeutta antaa oma-aloitteisesti tieto takavarikoituista varoista ulosottoviranomaiselle. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että poliisin menettelylle oli nähtävissä perusteita poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin sanamuodosta, esitöistä ja oikeuskirjallisuudesta. Apulaisoikeusasiamies katsoi kuitenkin, että perustellumpaa olisi ollut pidettyä ilmoittamasta rahoista oma-aloitteisesti ja kiinnitti huomiota siihen, että jos poliisin oma-aloitteisesta ilmoitusmenettelystä ulosottoon halutaan tehokas ja oikeusvarma, siitä olisi syytä säätää lailla. Apulaisoikeusasiamies perusteli kannanottoaan aiemmassa laillisuusvalvontakäytännössä esitetyillä perusoikeussäätelyyn ja hallinnon lainalaisuusperiaatteeseen liittyvillä näkökohdilla.

Poliisilain 7 luvun 2 §:n tulkinnasta on ollut kyse myös Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 16.9.2022 (22/135096, asianumero R 21/1104). Kahta keskusrikospoliisin virkamiestä syytettiin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta tapauksessa, jossa oli kyse järjestäytyneen rikollisryhmään kuulumista koskevan taustatiedon luovuttamisesta kaupungin rakennusvirastolle. Hovioikeus katsoi, että tieto henkilön kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdan mukainen yksityiselämää koskeva salassa pidettävä tieto. Lisäksi hovioikeus totesi, ettei poliisilain 7 luvun 2 § oikeuttanut tiedon luovuttamista kaupungin rakennusvirastolle, sillä tietoa ei luovutettu kaupungille kyseisessä säännöksessä tarkoitettuun tarkoitukseen, vaan kyse oli yksityisoikeudellisen sopimuksen laatimisesta kaupungin ja asianomistajien edustamien yritysten välillä. Hovioikeus katsoi, että kyse oli rikoslain 40 luvun 5 §:ssä tarkoitettusta salassa pidettävän tiedon

oikeudettomasta paljastamisesta, mutta jätti kuitenkin virkamiehet tuomitsematta rangaistukseen teon vähäisyysperusteella.

2.4 Poliisin tiedonsaanti ja tietojen luovuttaminen käytännössä

2.4.1 Toimintaympäristö

Poliisin toimintaympäristö on viime vuosina muuttunut merkittävällä tavalla, mikä on tuonut mukanaan uusia haasteita myös tiedonvaihdon näkökulmasta. Yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, tietomäärien kasvu sekä asioinnin siirtyminen tietoverkkoihin on aiheuttanut tietoverkkorikollisuuden huomattavaa kasvua ja niin sanotun perinteisen rikollisuuden siirtymistä tietoverkkoihin. Erityisesti huumausainekauppaa siirretään yhä enemmän tietoverkkoavusteiseksi. Tämän lisäksi laiton asekauppa, petos- ja talousrikollisuus, viharikokset, uhkailu ja kiristäminen sekä monimuotoinen seksuaalirikollisuus verkossa jatkavat kasvuaan kansainvälisesti. Rikolliset toimivat laajasti myös verkon niin sanotulla pimeällä puolella (TOR-verkot), mikä luo omat haasteensa rikostorjunnalle. Avoimesta sekä pimeästä verkosta on tullut merkittävällä tavalla myös lainvalvontaviranomaisten ja muiden viranomaisten toimintaympäristöä viimeisen vuosikymmenen aikana. Yhteiskunnan digitalisoituminen ja ihmisten verkottuminen esimerkiksi erilaisiin sosiaalisen median palveluihin on kuitenkin tapahtunut niin nopeasti, ettei lainsäädäntö ole pysynyt muutoksessa mukana.

Myös ammattimainen ja järjestäytyneet rikollisuus on viime vuosina lisääntynyt. Poliisiammattikorkeakoulussa tehdyn selvityksen mukaan Suomessa toimii nykyään noin 90–100 poliisin tunnistamaa rikollisjärjestöä, joihin kuuluu arviolta 1 000 jäsentä. Valtaosa tunnetuista toimijoista on moottoripyöräjen, niiden paikallisosastoja ja tukiryhmiä. Tämä on kuitenkin vain pieni osa vakavasta ja järjestäytyneestä rikollisuudesta. Suomessa toimii myös useita komplekseja verkostoja ja projektimaisia ryhmittymiä, jotka eivät käytä näkyviä tunnuksia. Rajanveto erilaisten ryhmittymien välillä on vaikeaa: vakiintuneilla tunnuksellisilla ryhmilläkin voi olla verkostomaisia yhteyksiä. Suomessa toimii myös kirjava joukko ammattimaisia mahdollistajia ja rikollisia palveluntuottajia, joiden rikollinen toiminta voi sekoittaa lailliseen liiketoimintaan. (Järjestäytyneet rikollisuus Suomessa: katsaus järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin ja markkinoihin. Pirjo Jukarainen – Marko Juutinen – Kari Laitinen. Poliisiammattikorkeakoulu 2023.)

Yksi tehokas keino järjestäytyneeseen rikollisuuteen puuttumiseksi on hallinnollinen rikostorjunta, jota poliisi tekee osana poliisin ennalta estävää toimintaa. Hallinnollisella torjunnalla tarkoitetaan erityyppisiä viranomaisten käytössä olevia keinoja, joilla pyritään ennaltaehkäisemään yhteiskunnan laillisen infrastruktuurin käyttö erityisesti rikolliseen toimintaan. Tavoitteena on muun muassa huolehtia siitä, ettei yksittäisillä viranomaispäätöksillä, kuten lupapäätöksillä, edistetä järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä tai mahdollisteta rikollisen toiminnan jatkamista. Järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisen torjunnan avulla voidaan torjua järjestäytyneitä rikollisuutta, heikentää sen toimintaedellytyksiä sekä vähentää järjestäytyneen rikollisuuden yhteiskunnalle aiheuttamia uhkia ja haittoja. Järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisen torjunnan osalta keskeistä on tiedonvaihto eri viranomaisten ja toimijoiden välillä. Nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan vastaa hallinnollisen rikostorjunnan tarpeisiin. Tarkemmin järjestäytyneitä rikollisuutta ja sen torjuntaa sekä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan kansainvälistä viitekehystä on kuvattu 27.2.2025 julkaistussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025–2030 (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:7).

Suomessa on tehty havaintoja myös paikallisista rikollisverkostoista, joista muiden ilmaisujen ohella poliisi käyttää nimitystä katujengi. Katujengille ei ole olemassa yksiselitteistä tai laajasti vakiintunutta määritelmää, ja Suomessakin termiä on eri yhteyksissä käytetty luonteeltaan erilaisiin rikosilmiöihin viitattaessa. Katujengi-ilmiön pahentumisen ja katujengien vakiintumisen estämiseksi sekä väkivallan ja muun rikollisuuden kierteen pysäyttämiseksi poliisissa on laadittu ilmiöön liittyvät hallinnolliset määritelmät sekä menettelytavat, joiden avulla tunnistetaan rikollisia toimijoita sekä ylläpidetään analysoitua tilannekuvaa katujengeistä, katujengeihin liittyvästä henkilöpiiristä sekä katujengirikollisuudesta. Poliisin käyttämän määritelmän mukaan katujengi on useasta henkilöstä muodostuva pysyväisluonteinen ryhmä, johon kuuluvat henkilöt harjoittavat yhdessä ja toistuvasti rikollista toimintaa, jolla on olennaisia vaikutuksia erityisesti yleisten paikkojen järjestykseen ja turvallisuuteen. Kevään 2024 tilannekuvan mukaan Suomen poliisi on tunnistanut noin 10 katujengiksi luokiteltua yhteenliittymää. Näihin yhteenliittymiin on yhdistetty kaikkiaan noin 350 henkilöä, joista noin 150 on poliisin arvion mukaan yhteenliittymissä keskeisiä henkilöitä tai jäseniä ja loput muita ryhmiin liittyviä henkilöitä, kuten rikoskumppaneita tai myötävaikuttajia. Katujengeihin liittyvät henkilöt ovat pääasiassa 18–30-vuotiaita miehiä. Ryhmien vaikutuspiirissä arvioidaan kuitenkin olevan myös alaikäisiä henkilöitä. (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:13.)

2.4.2 Yleistä tietopyynnöistä

Poliisihallituksen arvion mukaan poliisi tekee poliisilain perusteella jopa yli 200 000 tietopyyntöä vuodessa. Arvio on suuntaa antava ja se perustuu Helsingin poliisilaitoksen, Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ja Keskusrikospoliisin kautta saatuihin tietoihin, joiden pohjalta valtakunnalliset lukumäärätietoarviot on johdettu. Tarkkoja lukumäärätietoja ei ole saatavilla. Arvion perusteella eniten tietoja pyydetään poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin (tietojen saanti viranomaisilta) ja 3 §:n 1 momentin (tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä) nojalla. Saamatta jäävien tietojen prosentuaalinen osuus pyydetystä tiedoista on hyvin pieni, alle yhden prosentin luokkaa. Poliisihallituksen arvion mukaan tietoja jää saamatta pyynnöistä huolimatta vähintään satoja kertoja vuodessa. Suurimmissa tietopyyntöjen ryhmissä (pankkitiedustelut) pyynnöt tehdään järjestelmissä, jotka on luotu kyseisiä pyyntöjä varten, joten prosessi toimii ongelmitta.

Poliisille tulevia tietopyyntöjä ei tilastoida. Poliisihallituksen arvion mukaan näiden tietopyyntöjen kokonaislukumäärä on vähintään tuhansia, mutta voi olla jopa kymmeniä tuhansia vuodessa. Esimerkiksi Helsingin poliisilaitoksen rikostutkintayksikkö vastaanottaa vuosittain noin 22 000–25 000 asiakirjatilausta. Näistä valtaosa on asianosaisten itsensä tekemiä tilauksia. Vakuutusyhtiöiden tekemiä tilauksia on noin 12 prosenttia (eli noin 2 600–3 000). Vakuutusyhtiöiden lisäksi usein tietoja pyytävät toiset viranomaiset. Koska tietopyyntöjä ei tilastoida, niiden luokittelu tai yksilöinti on käytännössä mahdotonta. Poliisihallituksen arvion mukaan antamatta jäävien tietojen prosentuaalinen osuus kaikista tietopyynnöistä on hyvin pieni, korkeintaan muutaman prosentin luokkaa.

2.4.3 Poliisin tiedonsaanti viranomaisilta poliisilain nojalla

Toisilta viranomaisilta poliisi pyytää useimmiten tietoja rikostutkintaan. Poliisi kirjaa vuosittain noin 500 000 rikoslakirikosta sisältäen liikennerikokset. Kokonaismäärä ilman liikennerikoksia on noin 350 000–400 000. Suureen osaan rikostutkinnoista ei ole tarvetta saada tietoa muilta viranomaisilta, mutta niissä tutkinnoissa, joihin tietoja pyydetään, pyyntöjä tehdään 1–200 per rikostutkinta. Yleisimmät tietopyynnön kohteet rikostutkinnassa ovat Verohallinto, ulosottoviranomaiset sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiset. Rikostutkinnan lisäksi pyyntöjä tehdään poliisitutkintaan, ennalta estävään toimintaan ja lupa-asioihin liittyen.

Tietopyyntöjä tehdään myös valvonta- ja hälytystoiminnassa. Kaiken kaikkiaan poliisi tekee vuosittain useita kymmeniä tuhansia, jopa 100 000 pyyntöä poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla. Tarkempaa erittelyä pyyntöjen lukumäärällisestä jakautumisesta ei kuitenkaan ole saatavissa. Poliisilain 4 luvun 2 §:n 2 momentin (lupa-asiat) perusteella poliisi tekee vuosittain Poliisihallituksen arvion mukaan vähintään 1 000 ja korkeintaan muutama tuhat pyyntöä.

Poliisihallituksen arvion mukaan useimmiten kielteisissä päätöksissä poliisin tekemiä tietopyyntöjä koskien kyse on ollut tiedonsaannista sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta. Rikostutkinnan kannalta käytännössä ongelmalliseksi on osoittautunut tilanne, jossa poliisi pyytää tietoja sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on alle kuusi vuotta vankeutta. Jos esimerkiksi henkilö pahoinpitelee toisen henkilön sairaalan tiloissa ja kyse on perusmuotoisesta pahoinpitelystä, josta säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta, sairaalasta ei anneta tietoa tekijän henkilöllisyydestä. Rikoksen selvittäminen saattaa siis käytännössä jäädä kiinni siitä, tunteeiko tai tunnistaako uhri tekijän vai ei.

Käytännössä epäselvyyttä tiedonsaantiin on liittynyt myös poliisin pyytäessä tietoja sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralta tilanteissa, joissa terveydenhuollon ammattihenkilö on ollut epäiltynä työssä tehdystä rikoksesta ja samaa asiaa käsitelty Valvirassa kanteluasiana. Tällöin poliisilla on yleensä tutkittavana virkavelvollisuuden rikkominen ja kuoleman- tai vammantuottamus. Tällaiseen tapaukseen on ottanut kantaa korkein hallinto-oikeus ratkaisussaan KHO 2023:51, jota on tarkemmin selostettu jaksossa 2.2.2. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisilla oli oikeus saada pyytämänsä tiedot Valviralta poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla.

Tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta voidaan tarvita myös poliisitutkinnassa. Poliisilain 6 luvun 1 §:n mukaisesta poliisitutkinnasta on kyse esimerkiksi kadonneen henkilön etsinnässä. Kun poliisi käynnistää etsinnät kadonneen henkilön löytämiseksi, on tarpeen selvittää, onko kadonneeksi ilmoitettu henkilö mahdollisesti esimerkiksi sairaalassa tai muualla sosiaali- tai terveydenhuollon hoidossa, jotta laajemmilta etsinnöiltä voitaisiin välttyä, jos henkilön todetaan olevan turvassa. Näissä tilanteissa poliisille on kuitenkin käytännössä osoittautunut toisinaan haasteelliseksi saada tietoa terveydenhuollosta, koska laintulkinnat eri yksiköiden välillä vaihtelevat. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä sisäministeriön, Poliisihallituksen, valtion mielisairaaloiden, Suomen psykiatriyhdistyksen ja Suomen Lääkäriliiton kanssa tekemässään ohjeessa terveydenhuollon ja poliisin väliseen tiedonvaihtoon 3.2.2020 ohjeistanut poliisilain 4 luvun 2 §:ään ja 9 luvun 3 §:ään (avustamisvelvollisuus) viitaten, että poliisille voisi antaa tiedon siitä, onko henkilö potilaana terveydenhuollon toimintayksikössä vai ei, kun poliisi etsii kadonnutta henkilöä. Ohjeen mukaan ensisijaisesti tulisi kuitenkin pyytää potilaan suostumus. Korkein hallinto-oikeus päätti tapauksessa KHO 2024:80, että poliisilla oli oikeus saada HUS-kuntayhtymältä pyytämänsä tiedot kadonneen henkilön mahdollisesta sairaalassaolosta poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin perusteella.

Poliisin mahdollisuudet selvittää rikoksia ja toimia tehokkaasti kadonneen etsimiseksi edellyttävät riittävää tietojen saantia. Poliisin pyytäessä sosiaali- tai terveydenhuollon toimijoilta asiakasta koskevia tietoja on kysymyksessä tasapainottelu merkittävien yhteiskunnallisten ja yksityisten intressien välillä.

Keskeiseksi kysymykseksi on noussut poliisin tiedonsaantioikeussäännöksen suhde oikeudenkäymiskaareissa säädettyihin todistamiskieltoihin, erityisesti oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ään. Poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukainen poliisin tiedonsaantioikeus on sidottu edellytykseen siitä, ettei tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todistena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu. Poliisin mahdollisuus saada terveydenhuollon asiakasta koskevia tietoja ilman asiakkaan suostumusta selvitettäessä

lievempiä rikoksia kuin niitä, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, riippuu siitä, mitkä tiedot tulkitaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentin tarkoittamiksi terveydentilaa koskeviksi arkaluonteisiksi tiedoiksi tai muuksi henkilön tai perheen salaisuudeksi, joista terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa todistaa. Tuomioistuimien voi velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Oikeuskäytännössä tietoa tietynä hetkenä sairaalassa potilaana olleen henkilön henkilöllisyydestä on pidetty henkilön saamaa terveydenhuollon palvelua koskevana tietona, joka on salassa pidettävä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan perusteella riippumatta siitä, onko se sisällynyt potilastietolaissa tarkoitettuun potilasasiakirjaan vai ei. Toisaalta on katsottu, ettei julkisuuslaissa tai potilastietolaissa ole nimenomaisesti kielletty salassa pidettävien terveystietojen luovuttamista poliisille. Keskeiseksi on siten muodostunut todistamiskiellon ulottuvuuden arviointi. Tieto sairaalassa olleen henkilön henkilöllisyydestä on vakiintuneesti katsottu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi henkilön terveydentilaa koskevaksi arkaluonteiseksi tiedoksi, jota sanotun lainkohdan mukainen todistamiskielto koskee (ks. KHO 2018:93). Uudemmassa oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tietoa mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaareissa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto. Terveydentilaa koskevana tietona hoitosuhdettakin koskevan tiedon arkaluonteisuus on arvioitava tapauskohtaisesti (KHO 2025:11).

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 2024:80 on selkeyttänyt nykytilaa sellaisten tapausten osalta, joissa ei ole kysymys riita- tai rikosasiasta. Korkein hallinto-oikeus totesi johtopäätöksissään, että oikeudenkäymiskaaren todistelua koskevia säännöksiä sovelletaan yleisissä tuomioistuimissa niiden käsitellessä riita- tai rikosasiaa. Koska käsiteltävänä olleessa asiassa ei ollut kysymys riita- tai rikosasiasta, vaan poliisin muusta lakisääteisestä tehtävästä kadonneen henkilön löytämiseksi, korkein hallinto-oikeus katsoi, että oikeudenkäymiskaaren mukaisen todistamiskiellon ei siten voida tulkita rajoittavan poliisin tiedonsaantioikeutta tällaisessa tapauksessa.

Vaikka tuore oikeuskäytäntö on luonut suuntaviivoja poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentin soveltamiselle, on kuitenkin arvioitu, että poliisin tietojen saantia sosiaali- ja terveydenhuollosta tulisi selkeyttää lainsäädännössä. Eri intressien välistä punnintaa ei tulisi jättää pelkästään yksittäisen lainsoveltajan tehtäväksi, vaan oikeus tietojen saantiin tulisi ilmetä mahdollisimman täsmällisesti lainsäädännöstä. Jos sääntely jättää paljon tulkinnanvaraa, käytännössä on havaittu, että tarvittavat tiedot jäävät usein saamatta, eikä poliisi pysty näin ollen hoitamaan yhteiskunnallisia velvoitteitaan. Käytännössä poliisin tarvitsema tieto tehtäviensä hoitamiseksi liittyy usein henkilön henkilöllisyyteen tai läsnäoloon sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä, eikä poliisilla ole lähtökohtaisesti tarvetta saada tarkempia tietoja itse hoito- tai asiakassuhteen sisällöstä.

Toisaalta tietojen saannin haasteet ovat toisinaan voineet liittyä myös poliisin tietopyyntöjen puutteelliseen sisältöön. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tietopyyntöihin vastaaminen ja pyynnön lainmukaisuuden arviointi on koettu ajoittain haastavaksi, koska pyyntöjä ei ole esimerkiksi riittävästi perusteltu. Lainsäädännön selkeyttämisen lisäksi on tarpeen kiinnittää huomiota poliisin henkilöstön ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kouluttamiseen sekä poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiin ohjeistuksiin ja toimintamalleihin.

Poliisi tarvitsee sosiaali- ja terveydenhuollosta tietoja myös ennalta estävään toimintaan. Tietojen luovuttaminen poliisille huolta aiheuttavista henkilöistä uhka-arviota ja uhkaavan teon estämistä varten perustuu tällä hetkellä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ilmoitusoikeuteen, eikä poliisilla ole mahdollisuutta saada tällaisia tietoja pyynnöstä (KHO

2021:13). Näiden toimijoiden oikeus luovuttaa tietoa poliisille huolta aiheuttavista henkilöistä mahdollisen uhkaavan teon estämiseksi on käytännössä osoittautunut haasteelliseksi ja tulkinnat vaihtelevat toimijakohtaisesti ja alueellisesti. Asia on noussut esiin myös sisäisen turvallisuuden selonteon (VNS 4/2021 vp) käsittelyn yhteydessä. Eduskunta hyväksyi 16.3.2022 asiaan liittyvän kannanoton, joka sisältyi hallintovaliokunnan sisäisen turvallisuuden selonteosta antamaan mietintöön (HaVM 19/2021 vp). Kannanotossa edellytetään, että hallitus arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia velvoitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot. Kannanoton johdosta sosiaali- ja terveysministeriö asetti 1.6.2023 työryhmän arvioimaan salassa pidettävien välttämättömien tietojen luovuttamista poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten. Työryhmän toimikausi päättyi 30.6.2024. Työryhmän toimikautta jatkettiin ajalle 19.8.2024–31.5.2026. Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on myös nimenomainen kirjaus siitä, että sektorilainsäädäntöä päivitetään muun muassa siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetuksen viranomaisia velvoitetaan antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot.

Siltä osin kuin tietojen saannin ongelmat liittyvät poliisin tietojen saantiin uhka-arvioita ja uhkaavan teon estämistä varten, asiaa arvioidaan edellä mainitussa sosiaali- ja terveysministeriön hankkeessa (STM166:00/2024), eikä tätä kysymystä ole näin ollen arvioitu tässä esityksessä.

2.4.4 Poliisin tiedonsaanti yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä poliisilain nojalla

Lähtökohtaisesti poliisin tiedonsaanti yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä toimii hyvin. Poliisihallituksen arvion mukaan poliisi tekee vuosittain poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentin nojalla ainakin 100 000 tietopyyntöä. Suurin yksittäinen tietopyyntöjen kategoria on pankkitiedustelut, joita poliisi tekee valtakunnallisesti vuosittain noin 30 000 kappaletta. Tosiasiallisesti näitä tietopyyntöjä voidaan laskea olevan kuitenkin noin 75 000, sillä yhdellä pyynnöllä on mahdollista osoittaa pyyntö useammalle kohteelle (esimerkiksi pankille). Pyynnöistä valtaosa liittyy rikoksen selvittämiseen. Lisäksi kyseisen lainkohdan nojalla on esimerkiksi vuonna 2023 pyydetty noin 6 000 kertaa tietoja teleyrityksiltä ja yhteisötilaajilta. Näistä pyynnöistä 70 prosenttia liittyi tilaston perusteella televalvontarikoksen tutkimiseen. Televalvontarikoksilla tarkoitetaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä mainittuja rikoksia. Edellä mainittujen pyyntöjen lisäksi poliisi tekee tämän lainkohdan nojalla myös muita pyyntöjä yksityisille yhteisöille tai henkilöille, mutta näitä pyyntöjä ei tilastoida, eikä niistä ole saatavissa tarkkoja lukumäärätietoja.

Vaikka poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentin nojalla tiedonsaanti sujuu usein ongelmitta, selkeäksi puutteeksi lainkohdassa on tunnistettu se, että siitä puuttuu oikeus saada tietoja rikosten paljastamiseksi. Sääntely poikkeaa tältä osin Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavasta sääntelystä. Tullilla on oikeus saada tietoja tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015, jäljempänä *Tullin rikostorjuntalaki*) 2 luvun 14 §:n mukaan. Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 §:n mukaan.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentin nykyinen sanamuoto on havaittu käytännössä puutteelliseksi myös tilanteissa, joissa tietoja tarvittaisiin akuuteissa vaaratilanteissa hengen ja

terveyden suojaamiseksi. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa anonymi henkilö esittää verkon keskustelupalstalla vakavasti otettavan uhkauksen esimerkiksi itsemurhasta. Edellä mainittu säännös ei nykyisessä muodossaan mahdollista tietyn verkkokirjoituksen IP-osoitteen selvittämistä uhkauksen tehneen henkilön selvittämiseksi.

Poliisin poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädettyistä tehtävistä (yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen) on johdettavissa henkilöön kohdistuvan vaaran torjumiseen liittyvät tehtävät. Lain esitöiden (HE 224/2010 vp, s. 70–71) mukaan yleinen järjestys ja turvallisuus on ollut pitkään poliisin tehtäväkuvauksen keskeisin käsite. Sen sisältö on laaja ja osaksi jäsentymätön. Käsitteen alaan kuuluisi ainakin kaikki sellainen poliisitoiminta, jonka tarkoituksena on luoda ja ylläpitää turvallista elin- ja toimintaympäristöä yhteiskunnan jäsenille, torjua ja estää ennakolta oikeudenloukkauksia ja häiriöitä sekä poistaa tapahtuneet häiriöt ja selvittää tapahtuneet oikeudenloukkaukset. Lisäksi esitöissä on todettu, että käsitteen kieliopillinen asu voi antaa vaikutelman, että määre ”yleinen” liittyisi myös sanaan ”turvallisuus”. Edellä mainitulla ei tässä yhteydessä kuitenkaan tarkoiteta vain sitä, vaan poliisin velvollisuutena on vakiintuneen käsityksen mukaan suojella myös yksittäisten henkilöiden turvallisuutta sekä turvallisuutta yksityisissä paikoissa. Poliisille on myös poliisilain 2 luvun 2 §:n 1 momentissa nimenomaisesti säädetty toimivaltuus ottaa kiinni henkilö hänen suojaamiseksi henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos henkilö ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai henkilöstä huolehtia muilla keinoin. Aiemmin voimassa olleen vastaavan säännöksen esitöiden (HE 57/1994 vp, s. 40) mukaan käytännössä toimenpiteitä kohdistetaan useimmiten alkoholista päihtyneeseen henkilöön. Suojelun tarve voi johtua myös muun kuin alkoholin aiheuttamasta päihtymyksestä, vanhuuden aiheuttamista henkisistä tai fyysisistä sekavuus- tai sairaustiloista taikka mielisairaudesta, itsemurhahakuisuudesta tai muusta tähän verrattavasta syystä. Säilöönnotto tällä perusteella ei esitöiden mukaan edellyttäisi häiriön tai vaaran aiheutumista yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle.

Itsemurhauhkatilanteita tulee poliisin tietoon käytännössä hätäkeskuksen tai nettivinkin kautta tai muiden tehtävien yhteydessä. Hätäkeskuksen kautta itsemurhauhkatehtävät voivat ohjautua joko terveydenhuollolle tai poliisille riippuen siitä, millaisesta tilanteesta on kysymys. Myös ensihoito voi pyytää poliisilta virka-apua itsemurhaukkaan liittyvän tehtävän hoitamiseksi. Nettivinkin tai muiden tehtävien yhteydessä poliisin tietoon tulleet uhkaukset arvioidaan tapauskohtaisesti, ja vakaviin ja varteenotettaviin uhkauksiin puututaan. Käytännössä poliisin tietoon tulevat vihjeet tai tiedot itsemurhaukkauksista ovat useimmiten sellaisia, ettei niistä voida päätellä henkilön tilaa. Itsemurhateot voivat vaarantaa myös toisten ihmisten henkeä ja terveyttä, jos teko toteutetaan esimerkiksi ampumalla, räjäyttämällä tai liikenteessä. Tällaisessa tilanteessa voi kyse olla vaaran torjumisen lisäksi myös rikoksen estämisestä.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentti nyky muodossaan ei myöskään mahdollista tietojen saantia etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi. Käytännössä esimerkiksi pankkikortin käyttötietojen avulla voitaisiin jäljittää nykyistä tehokkaammin esimerkiksi vankilomalta palaamatta jääneitä, avovankilasta luvatta poistuneita tai henkilöitä, jotka eivät ole ilmoittautuneet suorittamaan vankeusrangaistusta. Näissä tilanteissa Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa henkilön vankeuslain (767/2005) nojalla. Jos kyse on rikoslain 16 luvun 16 §:ssä tarkoitettua vangin karkaamisesta, poliisi voi saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä jo nykyisen sääntelyn nojalla, koska kyse on tällöin rikoksen selvittämisestä.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin nojalla poliisi pyysi vuoden 2023 aikana teleyrityksiltä ja yhteisötalajilta tietoja liittymän omistajan tai käyttäjän tunnistamiseksi noin 15 500 kertaa. Tilaston perusteella 72 prosenttia tiedonsaantipyynnöistä tehtiin liittymän omistajan tai käyttäjän selvittämiseksi televalvontarikoksissa. Lainkohdan mukaisia tietopyyntöjä

postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä ei tilastoida. Poliisihallituksen arvion mukaan poliisi tekee vuosittain lainkohdan nojalla kaiken kaikkiaan noin 15 000–20 000 tietopyyntöä. Käytännössä poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentti on koettu pääosin toimivaksi, mutta myös siihen liittyen on havaittu tarvetta selkeyttää sääntelyä. Yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys ovat vaikuttaneet siihen, että nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin.

Korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 2022:23 on käytännössä tulkittu siten, että siinä poliisin oikeus saada yksilöintitiedot sähköiseen viestintään käytetyistä IP-osoitetiedoista on kyseenalaistettu. Ratkaisussa oli kysymys siitä, voitiinko lokitietoja takavarikoida (datatakarikko) vai olisiko tullut käyttää telepakkokeinoja. Kyseessä oli VPN-palveluja tarjoava yritys, jolle poliisi oli antanut lokitietoja koskevan datan säilyttämismääräyksen ja määrännyt takavarikoitavaksi sellaisia lokitietoja, jotka paljastivat käyttäjän todellisen IP-osoitteen. Korkein oikeus katsoi tapauksessa, että VPN-palvelun IP-osoitteita koskevien lokitietojen takavarikoiminen tai jäljentäminen käytettäväksi rikosasian todisteena oli pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n 1 momentin nojalla kiellettyä. Oikeuskirjallisuudessa pulmallisena on pidetty sitä, ettei ratkaisussa ole analysoitu, oliko kysymys lainkaan viestistä ja siihen liittyvistä tunnistamistiedoista. Takavarikoitavaksi määrätty lokitiedot eivät koskeneet mitään viestiä. Korkeimman oikeuden ratkaisu merkitsee sitä, että takavarikon sijaan olisi tullut käyttää joko takautuvaa televalvontaa tai takautuvaa telekuuntelua (jos olisi ollut tarve selvittää jonkin viestin sisältöä), mutta molemmat pakkokeinot edellyttävät nimenomaisesti viestiä ja siihen liittyviä tunnistamistietoja. Kysymys oli näin ollen viestiin liittymättömistä tiedoista, joita ei edellä mainituilla pakkokeinoilla voi edes saada. Pakkokeinolain esitöissä erilaista teknistä liikennettä ei ole pidetty luottamuksellisen viestinnän suojan piiriin kuuluvana (LaVM 44/2010 vp, s. 23). Asiassa olisi tullut arvioida sitä, oliko kyseessä lainkaan viesti ja siihen liittyvät välitystiedot. (Esitutkinta ja pakkokeinot. Markku Fredman – Lauri Rautio – Matti Tolvanen – Marko Viitanen 2025.)

Viestin sisältö sekä viestin välitystiedot ovat saatavissa rikoksen selvittämiseksi pakkokeinolain telekuuntelua ja -valvontaa koskevien säännösten perusteella. Poliisilaista löytyy vastaavat säännökset rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi. Säännöksiin on tehty terminologisia muutoksia ratkaisun KKO 2022:23 jälkeen laeilla 452/2023 ja 492/2023. Pakkokeinolain ja poliisilain telepakkokeinoja koskevissa säännöksissä aiemmin käytetty tunnistamistiedon käsite on korvattu välitystiedon käsitteellä, joka on määritelty televalvontaa koskevien säännösten yhteydessä. Televalvonnan käyttöalaa ei ole ollut tarkoitus muuttaa (HE 217/2022 vp ja HE 275/2022 vp). *Telekuuntelulla* tarkoitetaan pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n mukaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen vastaanotettavan taikka siitä lähetetyn sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 43 kohdassa tarkoitettussa yleisessä viestintäverkossa tai siihen liitetyssä viestintäverkossa välitettävänä olevan viestin kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä viestin sisällön ja siihen liittyvien tämän luvun 6 §:ssä tarkoitettujen välitystietojen selvittämiseksi. Telekuuntelua saadaan kohdistaa vain rikoksesta epäillyltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin. *Televalvonnalla* tarkoitetaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n mukaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdassa tarkoitettujen viestinnän välittäjän hallussa olevien välitystietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty tämän luvun 3 §:ssä tarkoitettuun viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. *Välitystiedolla* tarkoitetaan pakkokeinolaissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi.

2.4.5 Tiedonsaanti poliisin henkilötietolain perusteella

Tietojen saanti poliisin henkilötietolain säännösten nojalla toimii käytännössä hyvin, eikä ongelmia ole juurikaan ilmennyt. Joissakin tilanteissa poliisilla on kuitenkin ollut haasteita saada poliisin henkilötietolain 16 §:ssä säädettyjä tietoja poliisin näkökulmasta riittävän nopeassa aikataulussa, joten sääntelyä olisi tarve täsmentää siten, että poliisilla olisi oikeus saada tiedot viipymättä. Julkisuuslain 14 §:n 4 momentissa säädetään, että tietopyyntöasia on käsiteltävä viivytyksettä. Julkisuuslain säännöksessä edellytetään, että tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Julkisuuslain säännöksessä kahden viikon aikaraja koskee julkista tietoa. Poliisi voi tiedonsaantioikeutensa nojalla pyytää myös salassa pidettävää tietoa, ja julkisuuslaisia asetetut aikarajat voivat poliisin tietopyyntöjen osalta viivästyttää akuuttien virkatehtävien hoitamista.

Yksittäisenä lupa-asioihin liittyvänä puutteena on tunnistettu se, että tällä hetkellä voimassa oleva sääntely ei mahdollista poliisin tiedonsaantia teknisen rajapinnan kautta siviilipalvelusrekisteristä. Käytännössä poliisin olisi tarpeen saada tietoja kyseisestä rekisteristä passilain ja henkilökorttilain mukaisen luvan hakijan ja haltijan esteettömyyden selvittämiseksi. Passilain 8 §:n mukaan asevelvollisen on passia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei passin myöntämiselle ole 14 §:n 5 momentissa tai 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua estettä. Vastaavasti henkilökorttilain 12 §:n mukaan asevelvollisen on henkilökorttia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei henkilökortin myöntämiselle ole 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 19 §:n 4 momentissa tarkoitettua estettä. Asevelvolliselle voidaan myöntää passi tai henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin tai henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu. Passi tai henkilökortti voidaan myös evätä henkilöltä, joka on 28 vuotta täyttänyt asevelvollinen, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 30 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin tai henkilökortin myöntämiselle. Todistus, jolla asevelvollinen voi osoittaa esteettömyyden passin tai henkilökortin saamiselle, voi olla muiden passilain 8 §:ssä ja henkilökorttilain 12 §:ssä mainittujen asiakirjojen ohella siviilipalvelustodistus. Jos poliisi saisi tiedot suoraan teknisen rajapinnan avulla siviilipalvelusrekisteristä, luvan hakijan tai haltijan ei tarvitsisi passi- ja henkilökorttiprosessissa toimittaa erikseen siviilipalvelustodistusta.

Poliisin henkilötietolain 17 §:n osalta puutteeksi on käytännössä todettu, että kyseisessä pykälässä ei ole säädetty Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) oikeutta tallettaa kuolemansyyn tutkintaa koskevia tietoja suoraan poliisin rekisteriin. THL:n asiantuntijalääkärit tuottavat kadonneiden ja tunnistamattomien vainajien tutkinnan kannalta olennaista tietoa, jonka he toimittavat poliisille poliisin suorittaman tutkinnan mahdollistamiseksi. Nykyisessä tilanteessa tietoja toimitetaan THL:stä sähköisenä esimerkiksi turvapostin kautta ja muilla menetelmillä. Nykytilanteessa tietojen toimittaminen sisältää myös manuaalisia vaiheita, jolloin tietojen siirtämiseen liittyy tietoturva- ja tietosuojariskejä. Lisäksi poliisin henkilötietolain 17 §:n 1 momentin 4 kohtaa on tarpeen täsmentää kattamaan passilaissa ulkoministeriölle ja Suomen edustustoille säädettyjen tehtävien lisäksi henkilökorttilaissa säädetyt tehtävät.

2.4.6 Poliisin tietojen luovuttaminen poliisilain perusteella

Tietojen luovuttamisen osalta ei käytännössä ilmene juurikaan ongelmia poliisin luovuttaessa tietoja toisen viranomaisen pyyntöön perustuen. Tietojen luovuttamisessa suurimmat haasteet ovat käytännössä liittyneet poliisin oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen. Käytännössä korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 2023:24 on tulkittu siten, että poliisilla olevien salassa pidettävien tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen toiselle viranomaiselle poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla ei olisi mahdollista. Ratkaisua on selostettu tarkemmin jaksossa 2.3.2. Kyseinen tapaus koski tietojen antamista ulosottoviranomaisille, mutta korkeimman oikeuden linjauksen on käytännössä tulkittu estävän poliisin oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen laajemminkin, koska poliisilaissa ei ole nimenomaisesti säädetty mahdollisuudesta tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen. Poliisilain esitöiden perusteella lainsäätäjän tarkoitus on kuitenkin ollut, että poliisilain 7 luvun 2 § mahdollistaisi tietojen luovuttamisen myös ilman pyyntöä. Poliisilain 7 luvun 2 §:n 2 momentin muotoilun on kuitenkin katsottu mahdollistavan oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen akuuteissa tilanteissa. Kynnys luovuttaa tietoja 2 momentin perusteella on kuitenkin korkea, eikä tätä säännöstä yksinään ole pidetty riittävänä poliisin näkökulmasta.

Poliisissa tietojen luovuttamista ulosottoviranomaisille oli vähennetty jo ennen korkeimman oikeuden ratkaisua, apulaisoikeusasiamiehen 20.6.2018 antaman ratkaisun jälkeen. Tietoja oli oma-aloitteisesti annettu lähinnä tapauksissa, joissa kiinniotto oli tehty rikosperusteella ja kiinniotetulla oli rikosperusteista velkaa. Korkeimman oikeuden ratkaisun jälkeen tietoja ei ole enää näissäkään tapauksissa ilmoitettu ulosottoviranomaisille.

Käytännössä epäselvyyttä tiedonluovutustilanteisiin soveltuvasta sääntelystä on ollut myös erityisesti hallinnollisen rikostorjunnan tilanteissa. Nykyisen lainsäädännön ei tällä hetkellä katsota luovan poliisille riittävää ja selkeää toimivaltaa luovuttaa esimerkiksi poliisilla olevaa rikostaustatietoa järjestäytyneeseen rikollisryhmään kuuluvista henkilöistä hallinnollisen torjunnan tarkoituksessa. Poliisin näkökulmasta haastavia tulkintatilanteita liittyy myös erilaisiin lausuntoprosesseihin, joissa poliisia pyydetään antamaan lausunto hallussaan olevien tietojen pohjalta. Lausuntojen osalta haasteita liittyy esimerkiksi tilanteisiin, joissa Maahanmuuttovirasto tarvitsee poliisilta tukea hyväksikäytön tunnistamiseen taikka pyytää arvioimaan eli lausumaan siitä, katsotaanko henkilön aiheuttavan uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Haasteita on liittynyt myös taustatarkistuksiin ja tiedonluovutuksiin esimerkiksi niin sanottua COVID-tukea tai EU:n elpymisvälineen rahoitusta hakevista yrittäjistä tai yrityksistä tuen myöntäjälle. Hallinnolliseen torjuntaan liittyvien tiedonluovutusten lisäksi myös huolta aiheuttavien henkilöiden (esimerkiksi vakavia väkivaltatekoja eri motiiveista harkitsevat ns. yksinäiset sudet) tunnistamisessa sekä näiden henkilöiden aiheuttamien riskien arvioinnissa ja uhkien toteutumisen ennalta estämisessä eri viranomaistoimijoiden sekä myös tiettyjen kolmannen sektorin toimijoiden välinen toimiva ja luottamuksellinen tiedonvaihto muodostaa keskeisen elementin väkivaltaisen teon estämiselle sekä varhaiselle puuttumiselle. Tunnistetun huolta aiheuttavan henkilön toiminta ei useinkaan täytä vielä minkään yksittäisen rikoksen tunnusmerkistöä, jolloin nykyisessä tilanteessa poliisilla ei ole täsmällisiä toimivaltaa luovia säännöksiä esimerkiksi tiedonhankintaan, puhutukseen tai tarkkailuun. Edellä mainitut ongelmat on nostettu esiin myös poliisin hallintorakenneselvityksen yhteydessä (Arvio poliisin hallintorakenteesta ja kehittämisvaihtoehdoista. Takaisin ihmisten pariin. Sisäministeriön julkaisuja 2023:18, s. 70–71).

Nykyisen sääntelyn kehittämistarpeita liittyen viranomaisten oma-aloitteiseen tiedon antamiseen on tunnistettu myös tutkimuksessa. Itä-Suomen yliopiston johtamassa Poliisiammattikorkeakoulun, Vaasan yliopiston sekä Uppsalan yliopiston kanssa yhteistyössä

toteutetussa Viranomaisten välinen oma-aloitteinen tietojenvaihto (Virvotieto) -hankkeessa tavoitteena oli selvittää viranomaisten oma-aloitteista tietojen antamista rikosten torjumiseksi sekä siihen liittyviä ongelmia, tulkintoja ja sääntelyn kehittämistarpeita. Hankkeen loppuraportti julkaistiin 8.6.2023 (Oma-aloitteinen tietojen antaminen rikosten torjumiseksi. Evgeniya Kurvinen – Khatija Ahokas – Åsa Elmerot – Merete Havre – Tuomas Hassinen – Kimmo Kuukasjärvi – Kari Laitinen – Mika Launiala – Kalle Määttä – Kärt Salumaa-Lepik – Meri Sariola – Helinä Tiura-Virta – Tomi Voutilainen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:39). Loppuraportissa sääntelyn kehittämissuosituksena esitettiin muun muassa, että viranomaisten tietoluovutuksista säädettyä tulisi mahdollisuuksien mukaan arvioida, onko tarpeen säätää erikseen oma-aloitteisesta tietojen antamisesta. Pyyntöperusteisesta ja oma-aloitteisesta tietojen antamisesta voitaisiin selvityksen mukaan säätää rinnakkain samassa laissa. Oma-aloitteisesta tietojen antamisesta tulisi mahdollisuuksien mukaan säätää myös yhdenmukaisesti eri laeissa erityisesti silloin, kun säännökset ovat funktioiltaan samanlaisia. Selvityksen perusteella oma-aloitteinen tietojen antaminen voisi olla tarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa viranomaisena tekee toisen viranomaisen tehtäviin ja toimivaltaan kuuluvaan asiaan liittyvän havainnon, mutta voimassa oleva lainsäädäntö saattaa kuitenkin muodostua esteeksi viranomaisen oma-aloitteiselle rikostorjunta- ja turvallisuusperustaiselle tietojen antamiselle. Oma-aloitteisen tietojen antamisen tarve korostuu, jos tietoa tarvitsevalle viranomaisella ei muutoin voisi olla pääsyä tarvitsemaansa tietoon julkisten tehtäviensä suorittamiseksi tai jos se ei ole tietoinen, että toisella viranomaisella on sen tarvitsemaa tietoa. Viranomaisen oma-aloitteinen tietojen antaminen olisi selvityksen mukaan perusteltua erityisesti, jos se palvelee toisen viranomaisen tietotarvetta ja jos näin pystytään suojelemaan oikeushyviä kustannustehokkaasti.

Professori Matti Tolvanen on selvityksensä (Poliisin rikostiedustelulainsäädännön kehittämistarpeet. Selvityshenkilön loppuraportti. Sisäministeriön julkaisuja 2023:19.) perusteella suositellut, että poliisilla tulisi olla nimenomainen oikeus luovuttaa muutoin salassa pidettäviä tietoja toisille viranomaisille uhka-arvion tarpeen arvioimiseksi. Loppuraportin mukaan tarvittaessa poliisilain 7 luvun 2 §:n säännöstä olisi täsmennettävä, jos katsotaan nykyisen sanamuodon olevan riittämätön muutoin salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen muulle viranomaiselle uhka-arvion tarpeen arvioimiseksi. Loppuraportin mukaan samassa yhteydessä olisi syytä selvittää tarve täsmentää poliisin oikeutta kiinnittää potentiaalisen rikoksen uhrin huomiota uhriin kohdistuvaan rikosriskiin jo siinä vaiheessa, kun rikos on vielä rankaisemattoman valmistelun vaiheessa. Selvityksen mukaan poliisilain 7 luvun 2 § ei näyttäisi ainakaan yksiselitteisesti antavan poliisille oikeutta olla yhteydessä esimerkiksi törkeän petoksen uhriksi joutumisen riskissä olevaan yksityishenkilöön tai oikeushenkilöön rikoksen estämisen tarkoituksessa.

Edellä todetut seikat huomioon ottaen sääntelyn täsmentämiselle oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen osalta on selkeä tarve. Poliisin mahdollisuudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti viranomaisille ja muille tahoille tulisi säätää selkeästi laissa.

2.4.7 Poliisin tietojen luovuttaminen poliisin henkilötietolain perusteella

Tietojen luovuttamiseen poliisin henkilötietolain säännösten nojalla ei käytännössä ole ilmennyt juurikaan ongelmia. Koska poliisin henkilötietolain säännöksissä tietojen luovuttamisesta ei ole nimenomaisesti säädetty mahdollisuudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti, on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi, että tältä osin sääntelyä täsmennettäisiin.

Poliisin henkilötietolain 22 §:ään on pidetty myös tarpeellisena lisätä nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien

hoitamiseksi. Tällä hetkellä tietojen luovuttaminen näissä tilanteissa perustuu 22 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, poliisi saa perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Lisäksi poliisin henkilötietolain 22 §:n 1 momentin 7 kohtaan, jossa säädetään tietojen luovuttamisesta työ- ja elinkeinoviranomaiselle, on tarpeen tehdä säädöshuollollinen muutos, koska työ- ja elinkeinotoimistot lakkautettiin ja 1.1.2025 alkaen työntekijän oleskeluluvan käsittely siirtyi kokonaan Maahanmuuttovirastolle (laki 389/2023). Samoin ELY-keskusten tehtävät siirtyvät 1.1.2026 alkaen (laki 582/2025) elinvoimakeskukselle, eli elinvoimakeskus tekee osapäätöksen yrittäjän oleskelulupaun. Myös momentin 8 kohtaa on tarpeen täsmentää siten, että tietojen luovutusosoikeus ulkoministeriölle ja Suomen edustustolle kattaa myös henkilökorttia koskevan asian käsittelyn niissäkin tilanteissa, kun henkilökorttiin ei liity matkustusosoikeutta. Suomen edustustot myöntävät matkustusasiakirjana käytettävien henkilökorttien lisäksi myös henkilökortteja ilman matkustusosoikeutta.

2.4.8 Yleisiä huomioita poliisilain ja poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskevasta sääntelystä

Poliisin tietojen luovuttamista ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä sisältyy sekä poliisilakiin että poliisin henkilötietolakiin. Poliisin henkilötietolain tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskeva sääntely on sidottu tietojen saantiin tai luovuttamiseen teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Perustuslakivaliokunta edellytti aiemmin, että henkilötietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla oli säädettävä laissa. Viime vuosien lausuntokäytännössään valiokunta ei kuitenkaan ole enää edellyttänyt, että sähköisestä tiedonsaantitavasta tulisi säätää tiedonsaantioikeus- tai tiedon luovutussäännöksessä. Nykyisin tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta. Muusta tiedonantamistavasta säädetään julkisuuslain 16 §:ssä. Tiedonhallintalain sääntelyn on kyseisen lain esitöissä todettu mahdollistavan teknistä käyttöyhteyttä koskevan toimialakohtaisen sääntelyn purkamista (HE 284/2018 vp s. 34). Edellä mainittu huomioon ottaen poliisin henkilötietolain tiedonsaanti- ja tiedonluovutussäännöksiin sisältyvä teknisten käyttöyhteyksien sääntely on muuttunut tarpeettomaksi. Kuitenkin poliisin henkilötietolain 17 §:ään sisältyvä sääntely tietojen luovuttamisesta poliisille suoraan käytettävästi tallettamalla on arvioitu edelleen tarpeelliseksi. Tiedonhallintalaissa ei ole säännöksiä, jotka soveltuisivat kyseisen lainkohdan tarkoitamiin tilanteisiin.

Sen lisäksi, että poliisin oikeudesta saada tietoja säädetään poliisilaissa ja poliisin henkilötietolaissa, tietojen luovuttamista poliisille säännellään myös useissa erityislaeissa. Vastaavasti poliisilain ja poliisin henkilötietolain tietojen luovuttamista koskevien säännösten lisäksi muiden viranomaisten tiedonsaantioikeuksista on säädetty myös useiden eri hallinnonalojen lainsäädännössä. Osittain sääntely voi olla myös päällekkäistä. Perustuslakivaliokunta ei ole kuitenkaan pitänyt tällaista kaksinkertaista sääntelytapaa valtiosääntöisesti ongelmallisena, vaikka tällainen sääntely johtaa raskaaseen sääntelyrakenteeseen ja on perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan omiaan synnyttämään tulkintaongelmia (PeVL 71/2014 vp). Tällainen eri lakeihin sijoitettu ja osittain kaksinkertainen sääntely on osoittautunut poliisin käytännön työn näkökulmasta toisinaan haasteelliseksi. Toisaalta kaksinkertainen sääntely on tietyissä poliisin henkilötietolaissa säännellyissä tilanteissa osoittautunut myös hyödylliseksi.

Poliisin henkilötietolain säännökset sisältävät tiedonsaantioikeuksia myös julkisiin tietoihin (kiinteistötietojärjestelmän ja kaupparekisterin tiedot), joiden osalta ei olisi tarpeen säätää

erillistä tiedonsaantioikeutta. Kun viranomaiset antavat toisilleen julkisia viranomaisen asiakirjoja tai tietojärjestelmissä olevia tallenteita, tietojen antaminen voidaan perustaa julkisuuslain 9 §:n 1 momenttiin ja 16 §:ään sekä tiedonhallintalain säännöksiin ilman, että viranomaisen oikeudesta saada tällaisia tietoja säädettäisiin erikseen laissa. Edellä mainittu koskee myös tilannetta, jossa asiakirja sisältäisi henkilötietoja. Toisaalta tiedonsaantiin oikeuttavilla poliisin henkilötietolain säännöksillä säädetään myös näiden tietojen saannin maksuttomuudesta poliisille. Käytännössä nimenomaisia tiedonsaantioikeuksia on siten pidetty edelleen tarpeellisina.

Poliisin tiedonvaihtoa koskeva sääntely on viime vuosina ollut myös oikeustieteellisen tutkimuksen kohteena. Poliisilain ja poliisin henkilötietolain systematiikkaa on tuoreessa oikeustieteellisessä tutkimuksessa ehdotettu uudistettavan siten, että poliisin tiedonsaantioikeuksia koskevat säännökset keskitettäisiin poliisilakiin (Poliisin oikeus saada henkilötietoja muiden viranomaisten rekistereistä – tiedonsaantioikeuksien uusi systematiikka. Helinä Tiura-Virta. Defensor Legis 1/2023, s. 110–134). Lisäksi oikeustieteellisessä tutkimuksessa on katsottu, että lähtökohtaisesti tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn sijasta olisi säädettävä viranomaisille kattavat ja täsmälliset tiedonsaantioikeudet niihin tietoihin, jotka ovat tarpeellisia niiden lakisääteisissä tehtävissä. Toisaalta on kuitenkin todettu, että poliisin tiedonluovutussäännöksistä luopuminen tarvittavilta osin edellyttäisi muiden viranomaisten tiedonsaantioikeussäännösten tarkastamista ja yhtenäisen tietoa koskevien oikeuksien sääntelymallin omaksumista yli hallinnonalojen rajojen. (Poliisin oikeus luovuttaa henkilötietoja muille viranomaisille. Helinä Tiura-Virta. Defensor Legis 33/2024, s. 330–351).

Edellä mainitussa poliisin tiedonsaantioikeuksia koskevassa tutkimuksessa on arvioitu, miten poliisin tiedonsaantioikeuksien sääntelyä tulisi kehittää, jotta sääntely muodostaisi systemaattisesti johdonmukaisen kokonaisuuden teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä koskevan yleislainsäädännön, valtiosääntöisten vaatimusten ja tietojen luovuttamista koskevien säännösten kanssa, kun kysymys on henkilötietojen saannista muilta viranomaisilta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen ja rikostorjuntatehtävien yhteydessä. Tutkimuksessa on ensinnäkin todettu kehittämistarve poliisilain 4 luvun 2 §:n ja poliisin henkilötietolain 16 §:n väliseen soveltamisalojen eroon, joka perustuu tiedonsaantiin teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Säännösten asiallisten edellytysten sanamuodon mukainen tulkinta on tutkimuksen mukaan ongelmallinen, ja sääntely on puutteellista valtiosääntöisen välttämättömyyskriteerin kannalta. Kehitystarpeina muita viranomaisia koskevassa luovutussääntelyssä suhteessa poliisin tiedonsaantioikeuksiin ovat nousseet esille luovutustapasääntely, kaksinkertainen ja ristiriitainen käyttötarkoitussääntely, yleislain kanssa päällekkäinen tai tarpeeton sääntely sekä välttämättömyydedellytyksen puute. Tutkimuksessa esitetty näkemys poliisin tiedonsaantioikeuksien kokonaisuuden uudesta systematiikasta perustuu näiden kehittämistarpeiden analyysiin. Ehdotuksen mukaan teknisten käyttöyhteyksien sääntely tulisi purkaa, poliisin tiedonsaantioikeussääntely voitaisiin keskittää poliisilakiin ja poliisilain tiedonsaantioikeussäännökseen tulisi säätää välttämättömyydedellytys. Tiettyihin tietoihin kohdistuva nimenomainen tiedonsaantioikeus säädettäisiin vain, kun se olisi tarpeen. Luovutussäännöksissä säädettäisiin ainoastaan perusoikeuksien suojaa vahvistavista erityisistä edellytyksistä. Tällaisen uuden systematiikan etuna on nähty se, että säännösten tulkinta helpottuisi ja turha sääntelymassa karsiintuisi. Tutkimuksessa ei ole kuitenkaan analysoitu sääntelyn systematiikkaa lupahallinnon eikä suojelupoliisin toiminnan näkökulmasta. Myös tietojensaanti yksityisiltä tahoilta on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Selvityksessä poliisin rikostiedustelulainsäädännön kehittämistarpeista (Poliisin rikostiedustelulainsäädännön kehittämistarpeet. Selvityshenkilön loppuraportti. Sisäministeriön julkaisuja 2023:19) professori Tolvanen on pitänyt edellä mainitussa tutkimuksessa esitettyä näkemystä perusteltuna. Tolvanen toteaa, että tutkimuksessa

hahmoteltu nykyistä selkeämpi sääntely olisi käyttökelpoinen myös rikostiedustelun näkökulmasta. Tätä näkemystä ei ole selvityksessä kuitenkaan enemmälti perusteltu.

Valmistelun aikana arvioituja erilaisia vaihtoehtoja sääntelyn systematiikalle on selostettu tarkemmin jaksossa 5.1.

2.5 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen tietojen luovuttamista ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä sisältyy sekä rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin (577/2005, jäljempänä *Rajavartiolaitoksen hallintolaki*) että Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin. Lisäksi sääntelyä tiedonvaihdosta on useiden eri hallinnonalojen lainsäädännössä. Osittain sääntely voi olla myös päällekkäistä. Edellä todetusti perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt tällaista kaksinkertaista sääntelytapaa valtiosääntöisesti ongelmallisena (PeVL 71/2014 vp).

Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja muilta viranomaisilta sekä yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä tehtäviensä suorittamista varten säädetään Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 3 luvussa. Lain 19 § sisältää poliisilain 4 luvun 2 §:ää asiasisällöllisesti vastaavan yleisen tiedonsaantisäännöksen ja lain 20 § poliisilain 4 luvun 3 §:ää vastaavat säännökset tietojen saannista yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä. Edellä poliisilain säännösten osalta todettu soveltuu siten pääosin myös Rajavartiolaitokseen.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 3 ja 4 luvut sisältävät myös yleislainsäädäntöä täydentävää sääntelyä tietojen saamisesta ja luovuttamisesta tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla sekä muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta Rajavartiolaitokselle suoraikäyttöisesti tallettamalla. Edellä todetusti perustuslakivaliokunta ei ole viime vuosien lausuntokäytännössään enää edellyttänyt, että sähköisestä tiedonsaantitavasta tulisi säätää tiedonsaantioikeus- tai tiedonluovutussäännöksessä. Nykyisin tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, joten Rajavartiolaitoksen henkilötietolain tiedonsaanti- ja tiedonluovutussäännöksiin sisältyvä teknisten käyttöyhteyksien sääntely on muuttunut tarpeettomaksi. Kuitenkin Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 23 §:ään sisältyvä sääntely tietojen luovuttamisesta Rajavartiolaitokselle suoraikäyttöisesti tallettamalla on arvioitu edelleen tarpeelliseksi. Tiedonhallintalaissa ei ole säännöksiä, jotka soveltuisivat kyseisen lainkohdan tarkoitamiin tilanteisiin.

Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaihtolovelvollisuudesta ja 17 a §:ssä tietojen antamisesta vaihtolovelvollisuuden estämättä. Säännöksiä sovelletaan myös yksittäisten henkilötietojen luovuttamiseen Rajavartiolaitoksen henkilötietolain sijaan (HE 241/2018 vp, s. 58). Sääntely vastaa asiasisällöllisesti poliisilain 7 luvun sääntelyä.

Rajavartiolaitosta koskevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisesti säädetty tietojen luovuttamisesta oma-aloitteisesti, vaikka siihen on lainsäädännön esitöiden (HE 41/2017 vp, s. 68–69 ja HE 241/2018 vp, s. 58) mukaan tarkoitettu olevan mahdollisuus. Oikeustilan selkeyttämiseksi on siten tarpeen, että sääntelyä täsmennetään tältä osin.

2.6 Tulli

Tullin oikeudesta saada ja luovuttaa tietoja säädetään tullilaissa (304/2016), Tullin rikostorjuntalaissa ja Tullin henkilötietolaissa. Tämän lisäksi Tulliin vaikuttavaa tiedonvaihtoa

koskevaa sääntelyä on useissa muiden hallinnonalojen lainsäädännöissä. Sääntely on osittain päällekkäistä.

Velvollisuudesta antaa Tullille tietoja säädetään tullilain 102 §:ssä. Pykälän 1 momentissa säädetään, että henkilön, jota tullitoimenpide koskee suoraan tai välillisesti, on annettava Tullille sen pyynnöstä ja asetetussa määräajassa kaikki tullitoimenpiteen suorittamiseksi tarvittavat tuojaa, viejää, muuta asianosaista, tavaraa, kulkuneuvoa, matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevat asiakirjat ja tiedot. Pykälän 2 momentissa säädetään, että henkilön, jolla on hallussaan toisen tulliverotusta tai siitä johtuvaa muutoksenhakua koskevaa asiaa varten tarpeellisia tietoja, on annettava ne Tullille sen kehotuksesta määräajassa. Tiedonantovelvollisuus ei koske tietoja, jotka koskevat asiaa, josta henkilöllä on lain mukaan oikeus kieltäytyä todistamasta. Taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta.

Tullin oikeudesta saada tietoja yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi säädetään Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:ssä. Pykälä vastaa osittain poliisilain 4 luvun 3 §:ää sillä erotuksella, että Tullin rikostorjuntalain 14 § kattaa sekä julkiset että yksityiset yhteisöt ja henkilöt, kun taas poliisilain 4 luvun 3 §:ssä säädetään vain tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Edellä poliisilain 4 luvun 3 §:n osalta todettu koskee soveltuvin osin siten myös Tullin tiedonsaantia. Poliisin tavoin myös Tullin osalta on tunnustettu tarve selkiyttää Tullin oikeutta saada tietoja sosiaali- ja terveydenhoidosta tullirikostorjunnan tarpeisiin. Tietojen saantia koskeva nimenomainen säännös tehostaisi Tullin rikostorjuntaan liittyvien tehtävien hoitamista, ja Tulli saisi tehtäviensä suorittamiseksi tarvitsemansa tiedon nopeammin ja varmemmin. Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedot ovat Tullille tärkeitä esitutkinnan suorittamiseen liittyvissä tehtävissä ja niihin liittyvissä pakkokeinojen käytön tilanteissa (esim. läsnäolo kotietsinnällä, takavarikoihin liittyvät toimenpiteet sekä erilaisten päätösten ja ratkaisujen tiedoksi antamisessa). Tiedonsaanti olisi usein tärkeää myös henkilön oman oikeusturvan kannalta.

Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 1 §:ssä säädetään Tullin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta ja 2 §:ssä tietojen antamisesta vaitiolovelvollisuuden estämättä. Säännöksiä sovelletaan myös yksittäisten henkilötietojen luovuttamiseen Tullin henkilötietolain sijaan. Sääntely vastaa asiasisällöllisesti poliisilain 7 luvun 1 ja 2 §:n sääntelyä ja edellä poliisilain 7 luvun 2 §:n kehittämistarpeiden osalta todettu koskee siten myös Tullin tietojen luovutusta.

Tullin henkilötietolain 3 ja 4 luvut sisältävät sääntelyä Tullin oikeudesta saada ja luovuttaa tietoja tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla sekä muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta Tullille suoraikäyttöisesti tallettamalla. Nykyisin tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, joten Tullin henkilötietolain tiedonsaanti- ja tiedonluovutussäännöksiin sisältyvä teknisten käyttöyhteyksien sääntely on muuttunut tarpeettomaksi. Kuitenkin Tullin henkilötietolain 17 §:ään sisältyvä sääntely muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta Tullille suoraikäyttöisesti tallettamalla on arvioitu edelleen tarpeelliseksi, sillä tiedonhallintalaissa ei ole säännöksiä, jotka soveltuisivat kyseisen lainkohdan tarkoittamiin tilanteisiin.

Tullin henkilötietolain 21 §:ssä säädetään Tullin muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisille. Pykälään on pidetty tarpeellisenä lisätä nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Tällä hetkellä tietojen luovuttaminen näissä tilanteissa perustuu kumottavaksi ehdotettuun 21 §:n 2 momenttiin, jonka

mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Tulli saa perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Tullin tiedonsaantia ja -luovutusta koskevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisesti säädetty oikeudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti, vaikka siihen on lainsäädännön esitöiden mukaan tarkoitettu olevan mahdollisuus, kuten tässä esityksessä on aiemmin poliisin osalta todettu. Oikeustilan selkeyttämiseksi on siten tarpeen, että sääntelyä täsmennetään tältä osin.

2.7 Puolustusvoimat

Henkilötietojen käsittelyyn Puolustusvoimien rikosperustaisissa tehtävissä sovelletaan yleislakina rikosasioiden tietosuojalakia. Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n mukaan kyseistä lakia sovelletaan myös Puolustusvoimien osalta henkilötietojen käsittelyyn, kun kyse on rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemisesta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä edellä tarkoitetun toiminnan yhteydessä.

Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan lakia sovelletaan Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn myös, jos tietoja käsitellään puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi, sekä Puolustusvoimien pääesikunnan suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn turvallisuusselvityslain (726/2014) 9 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi, sekä kansallisena ratkaisuna myös sotilastiedusteluviranomaisen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn.

Muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin tavoin yleistä tietosuoja-asetusta ja sitä täydentävää tietosuojalakia. Tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta Puolustusvoimien toiminnassa on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdat, joiden mukaan käsittely on tarpeen lakisääteisen velvollisuuden noudattamiseksi taikka yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Puolustusvoimissa tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia sovelletaan siis henkilötietojen käsittelyyn muissa kuin rikosperustaisissa tehtävissä kuten poliisissa, Rajavartiolaitoksessa ja Tullissa.

Puolustusvoimien tietojen luovuttamista ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa erityissääntelyä sisältyy lisäksi puolustusvoimista annettuun lakiin, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettuun lakiin (332/2019), sotilastiedustelusta annettuun lakiin (590/2019) sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettuun lakiin (255/2014), joka on kumottu lailla sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa (89/2025). Uusi laki tulee voimaan 1.12.2025. Lisäksi sääntelyä tiedonvaihdosta on useiden eri hallinnonalojen lainsäädännössä, mikä merkitsee osin päällekkäistä sääntelyä. Perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan ole kannantotossaan (PeVL 71/2014 vp) pitänyt tällaista kaksinkertaista sääntelytapaa valtiosääntöisesti ongelmallisena.

Puolustusvoimista annetun lain 17 §:n mukaan Puolustusvoimilla on oikeus saada viranomaiselta sekä julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi välttämättömät tiedot ja asiakirjat salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista Puolustusvoimille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu.

Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 111 §:ssä säädetään, että Pääesikunnalla on oikeus saada viranomaiselta sekä julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä ja henkilöltä Pääesikunnan rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitosäännösten estämättä, jollei tiedon tai asiakirjan antamista Pääesikunnalle tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu.

Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 112 §:ssä säädetään lisäksi, että Pääesikunnalla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi välttämättömiä tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Pykälän 2 momentin mukaan Pääesikunnalla on oikeus saada viestinnän välittäjältä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta telesoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka telesoitteen, tai telepäätelaitteen yksilölliset tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan Pääesikunnan rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi. Pääesikunnalla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Lisäksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettu laki sisältää lukuisia säännöksiä Puolustusvoimien oikeudesta saada sekä luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä.

Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 88 §:n mukaan Pääesikunnan tehtävänä on estää, paljastaa ja selvittää muun muassa rikoksia, jotka käsitellään sotilasoikeudenkäyntiasiana tai sotilaskurinpitomenettelyssä. Näihin rikoksiin kuuluu sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:n mukaan esimerkiksi vakavia henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, kuten tappo, murha ja surma. Pääesikunta vastaa lisäksi lain 93 §:n mukaan sotilaallisen maanpuolustuksen alalla sellaisten rikosten havaitsemisesta, estämisestä ja paljastamisesta, jotka voivat uhata maanpuolustusta, valtio- ja yhteiskuntajärjestyä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Tällaisia tekoja voivat olla esimerkiksi rikoslain 12 ja 13 luvuissa säädetty maanpetos- ja valtiopetosrikokset.

Hallintovaliokunta on mietinnössään HaVM 1/2024 vp, sekä aiemmissa kannanotoissaan (HaVL 37/2022 vp, HaVM 42/2022, HaVM 3/2023 vp) pitänyt esimerkiksi salaisten tiedonhankintakeinojen osalta perusteltuna, että säännöksiä uudistetaan yhdenmukaisesti ja että sääntely on mahdollisimman samansisältöistä. Asiallisesti samojen keinojen sääntelyssä ei valiokunnan näkemyksen mukaan ole tarkoituksenmukaista olla perusteettomia eroja. Sääntelyn samansisältöisyys tulisi siksi ottaa huomioon myös eri rikostorjuntaviranomaisten oikeuksissa saada, jakaa tai välittää saamaansa tietoa toisille viranomaisille. Myös hallitusohjelman mukaan tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa tulee poistaa. Hallintovaliokunta on lisäksi kiinnittänyt sisäisen turvallisuuden selontekoa (VNS 4/2021 vp) koskevassa mietinnössään huomiota viranomaisten välisen tiedonkulkuun liittyviin haasteisiin sekä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään kaikki olennainen tieto, jota tarvitaan sisäisen turvallisuuden erilaisiin uhkiin varautumiseksi, uhkatilanteiden ennalta ehkäisemiseksi ja sujuvan viranomaisyhteistyön varmistamiseksi (HaVM 19/2021 vp).

Puolustusvoimilla ei ole erityissäännöstä Puolustusvoimien mahdollisuudesta luovuttaa tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle. Puolustusvoimista annetussa laissa ei ole kummassakaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetussa laissa ei ole kummassakaan nimenomaisesti säädetty tietojen luovuttamisesta oma-aloitteisesti. Oikeustilan selkeyttämiseksi on siten tarpeen, että sääntelyä täsmennetään tältä osin poliisin,

Rajavartiolaitoksen sekä Tullin sääntelyä vastaavalla tavalla. Puolustusvoimista annettuun lakiin esitetään siten lisättäväksi uusi säännös tietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa tarkoitettulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain 3 §:ssä tarkoitettulle toimijalle.

Henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettu laki sisältää sääntelyä Puolustusvoimien oikeudesta saada ja luovuttaa tietoja tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla sekä muiden viranomaisten tai julkista tehtävää hoitamaan asetetun yhteisön tietojen luovuttamisesta Puolustusvoimille suorakäyttöisesti tallettamalla. Nykyisin tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, joten henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain tiedonsaanti- ja tiedonluovutussäännöksiin sisältyvä teknisten käyttöyhteyksien sääntely on muuttunut tarpeettomaksi, jonka vuoksi sitä koskeva sääntely esitetään muiden rikostorjuntaviranomaisten sääntelyä vastaavalla tavalla poistettavaksi.

Henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimista annetun lain 38 §:ään sisältyvä sääntely muiden viranomaisten tai julkista tehtävää hoitamaan asetetun yhteisön tietojen luovuttamisesta Puolustusvoimille suorakäyttöisesti tallettamalla on kuitenkin arvioitu edelleen tarpeelliseksi, sillä tiedonhallintalaissa ei ole säännöksiä, jotka soveltuisivat kyseisen lainkohdan tarkoitamiin tilanteisiin.

2.8 Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirastolla on ennen vuotta 2021 ollut käytäntönä ilmoittaa asiakaspalvelussaan asioivan etsintäkuulutetun luvanhakijan henkilöllisyydestä ja paikallaolosta poliisille. Virasto on saanut tiedon etsintäkuulutuksesta poliisiasian tietojärjestelmän kautta. Apulaisoikeuskansleri on kuitenkin 4.3.2021 (OKV/383/10/2020) todennut, että kyseinen käytäntö on hallintolaissa säädettyjen tarkoitussidonnaisuuden ja suhteellisuusperiaatteiden, EU:n tietosuoja-asetuksen ja perustuslain edellyttämän lakisidonnaisuuden periaatteen kannalta hyvin ongelmallinen. Apulaisoikeusoikeuskansleri kiinnitti huomiota muun muassa siihen, että ainoastaan osa etsintäkuulutuksista on sellaisia, että ne liittyvät Maahanmuuttoviraston tehtäviin ja toimivaltaan, käytännössä ulkomaalaislain 212 §:n mukaiseen ulkomaalaisvalvontaan. Virasto ei kuitenkaan erotellut toiminnassaan tällaisia kuulutuksia muista kuulutuksista, joten se on käsitellyt tietoa laajemmin kuin mihin sillä on ollut tehtäviensä puolesta oikeus. Kannanoton mukaisesti Maahanmuuttovirasto lakkasi tekemästä poliisille ilmoituksia etsintäkuulutettujen henkilöiden läsnäolosta viraston toimitilassa.

Keväällä 2025 Maahanmuuttovirasto ja poliisi ovat sopineet tavasta, joka käytännössä varmistaa sen, että virasto saa tarpeellisen tiedon sellaisista etsintäkuulutuksista, jotka liittyvät sen ulkomaalaislain mukaisiin tehtäviin, käytännössä lain 212 §:n mukaiseen ulkomaalaisvalvontaan, ja joihin sillä on sen myötä tiedonsaantioikeus maahanmuuttohallinnon henkilötietolain nojalla. Uusi käytäntö on kirjattu Poliisihallituksen 12.5.2025 antamaan ohjaavaan kirjeeseen (POL-2024-157077). Käytännössä poliisi tekee ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tarvittavat tiedot sisältävän merkinnän ulkomaalaisvalvontaan liittyvästä etsintäkuulutuksesta niin, että merkintä huomataan asiakkaan asioidessa Maahanmuuttovirastossa. Merkintöjä tehdään esimerkiksi tilanteissa, joissa palautuspäätöksen täytäntöönpano ei ole ollut mahdollista henkilön katoamisen vuoksi eikä poliisi tiedä hänen olinpaikkaansa.

Maahanmuuttovirasto ei kuitenkaan saa tietoa eikä siten voi myöskään ilmoittaa poliisille esimerkiksi vakaviin rikoksiin syyllistyneestä poliisin etsimästä henkilöstä, joka asioi sen

toimitilassa. Lakimuutos vaadittaisiin siten sen mahdollistamiseksi, että virasto voisi saada tiedon myös muista kuin sen varsinaisiin tehtäviin liittyvästä etsintäkuulutuksesta ja sen perusteella oma-aloitteisesti ilmoittaa poliisille etsintäkuulutetun henkilön paikallaolosta viraston toimitilassa. Tällaisten etsintäkuulutuksen kohteena olevien henkilöiden tavoittamisessa olisi kysymys painavasta yleisestä edusta eli rikoksesta epäillyn, tuomitun tai vankilasta karanteen henkilön kiinniottamisesta. Vaikka etsintäkuulutuksen perusteena olevat seikat arvioidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti osana Maahanmuuttovirastossa käsiteltävänä olevassa asiassa tehtävää ratkaisua, niin ei voida pitää yleisen edun mukaisena, että tällainen etsintäkuulutettu henkilö voi asioida esimerkiksi maahantuloa, maastalähtöä, oleskelua, työntekoa tai Suomen kansalaisuutta koskevan oman asiansa hoitamiseksi Maahanmuuttovirastossa mutta poliisi ei voi saada asiainnista tietoa henkilön tavoittamiseksi. Tässä esityksessä ehdotetaan, että tämä tavoite etsintäkuulutettujen henkilöiden tavoittamisesta saavutettaisiin muuttamalla maahanmuuttohallinnon henkilötietolakia.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on, että poliisilain ja poliisin henkilötietolain sääntely mahdollistaisi tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä erityisesti rikostorjunnan tehostamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Sääntelyn tulisi vastata paremmin poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksia.

Tavoitteena on parantaa poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja ja varmistaa, että poliisin kansallista tiedonvaihtoa koskevat säännökset tukisivat viranomaisyhteistyötä ja erityisesti hallinnollisen rikostorjunnan tarpeita. Poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja myös omasta aloitteestaan selvennetään ja varmistetaan, että sääntely mahdollistaa riittävässä määrin tietojen luovuttamisen myös yksityisille tahoille. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kadonneiden löytämiseksi. Myös muita tunnistettuja tiedonvaihdon esteitä pyritään poistamaan poliisin tiedonvaihdon tehostamiseksi.

Esityksen tavoitteena on myös selkeyttää ja ajantasaistaa poliisilain ja poliisin henkilötietolain kansallista tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä siten, että sääntelyssä olisi paremmin huomioitu voimassa oleva yleislainsäädäntö. Tavoitteena on purkaa tarpeetonta yleislainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä.

Rajavartiolaitosta, Tullia, Puolustusvoimia ja Maahanmuuttovirastoa koskevaan sääntelyyn esitetyt muutokset tukisivat niin ikään yllä mainittuja tavoitteita Rajavartiolaitoksen, Tullin, Puolustusvoimien ja Maahanmuuttoviraston toiminnan näkökulmasta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutoksia poliisilain ja poliisin henkilötietolain kansallista tiedonvaihtoa koskeviin säännöksiin. Vastaavia muutoksia ehdotetaan Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin, rajavartiolaitoksen hallintolakiin, Tullin rikostorjuntalakiin sekä Tullin henkilötietolakiin siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen ja Tullin lakisääteisiin tehtäviin. Myös Puolustusvoimien lainsäädäntöön esitetään muutamia vastaavia muutoksia. Lisäksi ehdotetaan muutoksia maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin siltä osin, että Maahanmuuttovirastolla olisi oikeus vaihtaa eräitä etsintäkuulutustietoja poliisin kanssa.

Poliisilaissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä selkeämmin poliisilla olevien tietojen luovuttamisesta. Jatkossa laista kävisi nimenomaisesti ilmi poliisin oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Poliisilain tiedon luovuttamista koskevassa säännöksessä ehdotetaan säädettäväksi poliisille mahdollisuus luovuttaa tietoja tilanteissa, joissa tietojen luovuttaminen olisi tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavan yhteisön lisäksi myös yksityisille tahoille laissa säädetyin edellytyksin. Poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille. Näillä muutoksilla vähennettäisiin nykyiseen sääntelyyn liittyviä tulkinnallisia epäselvyyksiä ja lisättäisiin poliisin tiedonluovutusmahdollisuuksia tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Poliisilla olisi näin ollen paremmat edellytykset toteuttaa erityisesti rikostorjuntaa ja toimia yhteistyössä eri tahojen kanssa yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajavartiolaitoksen hallintolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin ehdotetaan vastaavia muutoksia.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilain säännöstä tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä siten, että poliisilla olisi ensinnäkin oikeus saada tietoja pelkän rikoksen estämisen ja selvittämisen sijasta rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Erityisesti paljastamisen lisäämisellä säännökseen korjattaisiin laissa ollut selkeä puute ja saatettaisiin poliisilain sääntely vastaamaan myös Tullille ja Rajavartiolaitokselle säädettyjä tiedonsaantioikeuksia. Lisäksi ehdotetaan, että poliisilla olisi edellä mainitun lisäksi oikeus saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Säännökseen ehdotetaan myös muutoksia, joilla selkeytettäisiin ja ajantasaistettaisiin poliisin oikeutta saada tietoja viestinnän välittäjiltä ja tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajilta. Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin, Tullin rikostorjuntalakiin sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettuun lakiin ehdotetaan tehtäviksi vastaavat muutokset. Poliisilakiin ehdotetaan myös uutta säännöstä uhkasakosta. Myös Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin sisältyvää säännöstä uhkasakosta päivitetäisiin.

Lisäksi poliisilakiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka nojalla poliisilla olisi oikeus saada sosiaali- ja terveyden huollon palvelunantajalta tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyinä aikoina ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä laissa tarkemmin määritellyissä tilanteissa. Säännöksessä tarkoitettuja tietoja olisi oikeus saada tiettyjen rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran. Säännöksessä tarkoitettuja tietoja saisi myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta, henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai tuomioistuimeen noutamista varten sekä kadonneen etsimiseksi. Säännös ei kuitenkaan oikeuttaisi palvelunantajaa tai sen tehtäviä suorittavaa henkilöä antamaan tietoja oma-aloitteisesti. Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin ehdotetaan lisättäviksi vastaavat säännökset. Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta olisi mahdollinen ainoastaan sellaisten rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

Poliisin henkilötietolain tiedon luovuttamista kansallisille viranomaisille koskevissa säännöksissä ehdotetaan säädettäväksi, että poliisi saisi luovuttaa tietoja sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Vastaava muutos ehdotetaan säädettäväksi myös Rajavartiolaitoksen

henkilötietolakiin, Tullin henkilötietolakiin ja Puolustusvoimien henkilötietolakiin. Poliisin henkilötietolakiin lisättäisiin myös säännökset tiedonvaihdosta Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa sekä tiedonsaantioikeus siviilipalveluskeskukselta. Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullin henkilötietolakiin lisättäisiin oikeus luovuttaa tietoja THL:lle. Lisäksi poliisin henkilötietolaista, Rajavartiolaitoksen henkilötietolaista, Tullin henkilötietolaista ja Puolustusvoimien henkilötietolaista ehdotetaan kumottavaksi tarpeetonta yleislain kanssa päällekkäistä sääntelyä ja tehtäisiin teknisluonteisia säädöshuollollisia muutoksia. Tiedon luovuttamistapaa koskevasta sääntelystä luovuttaisiin siltä osin kuin vastaavaa sääntelyä sisältyy yleislakeihin. Tiedon saantiin ja luovuttamiseen sovellettaisiin jatkossa tiedonhallintalain säännöksiä teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta. Muista tiedonantamistavoista säädetään puolestaan julkisuuslaissa. Poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien henkilötietolakeihin jäisi kuitenkin jatkossakin sääntelyä muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta suoraikäyttöisesti tallettamalla. Poliisin henkilötietolain, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain ja Tullin henkilötietolain säännöksiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi pienempiä teknisluonteisia muutoksia.

Maahanmuuttopoliisin henkilötietolakiin ehdotetaan lisättäväksi Maahanmuuttovirastolle oikeus saada poliisilta salassapitosääntelyn estämättä etsintäkuulutetun tavoittamisen myötävaikuttamiseksi tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat henkilön pidättämistä, vangitsemista tai kiinniottoa. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan myös lisättäväksi velvollisuus ilmoittaa viipymättä poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa saatuaan tiedon henkilön voimassa olevasta etsintäkuulutuksesta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Tiedonsaantia ja luovuttamista koskevilla säännöksillä mahdollistetaan poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin, Puolustusvoimien sekä muiden tahojen välistä tietojen vaihtoa, eikä ehdotetusta sääntelystä aiheutuisi kustannuksia lisääviä velvoitteita.

Kustannuksia voisi kuitenkin syntyä, jos tiedonvaihtoa varten avataan uusia teknisiä rajapintoja. Tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan kuitenkin toteuttaa myös muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Poliisin henkilötietolain 16 §:n sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi poliisin tiedonsaantioikeudella siviilipalveluskeskuksen siviilipalvelusrekisteristä. Ehdotettu tiedonsaantisäännös mahdollistaisi teknisen rajapinnan avaamisen tietojen saamiseksi siviilipalveluskeskuksen siviilipalvelusrekisteristä. Tarvittavan rajapintamuutoksen ja uuden käsittelylogiikan toteuttamisen kustannukset poliisille olisivat Poliisihallituksen arvion mukaan noin 30 000 euroa. Siviilipalveluskeskukselle ei arvioida aiheutuvan kustannuksia.

Poliisin henkilötietolain 17 §:ään ehdotetaan lisättäväksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle oikeus tallettaa suoraikäyttöisesti tietoja poliisin rekisteriin sekä 22 §:ään poliisille oikeus luovuttaa tietoja THL:lle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen

ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Järjestelmien välisen tiedonsiirron toteuttaminen edellyttäisi tietojärjestelmämuutoksia poliisiin ja THL:n järjestelmiin sekä tiedonsiirtomenettelyihin. Kustannusten suuruutta ei pysty vielä arvioimaan, koska kyseiset viranomaiset eivät vielä ole tehneet suunnitelmaa, miten yhteys rakennettaisiin. Henkilötietojen luovuttamiseen ei tarvita erillistä ratkaisua. Nykyinen paperiseen prosessiin perustuva toimintamalli aiheuttaa myös jatkuvia henkilökustannuksia, sillä pyydettyjen toimenpiteiden ja lausuntojen määrät ovat useita tuhansia.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi Maahanmuuttovirastolle yhtäältä mahdollisuus saada poliisilta eräitä etsintäkuulutustietoja ja toisaalta luovuttaa poliisille tietoja etsintäkuulutettujen läsnäolosta viraston toimitiloissa. Lisäyksellä ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, koska poliisilla ja Maahanmuuttovirastolla on jo olemassa tietojärjestelmäyhteydet, joita tämän uudistuksen osalta voitaisiin hyödyntää.

Esityksessä ei edellytetä tietojärjestelmämuutosten toteuttamista välittömästi sääntelyn tullessa voimaan, vaan muutoksia voidaan toteuttaa käytettävissä olevien resurssien puitteissa esimerkiksi muiden tietojärjestelmähankkeiden yhteydessä. Kertaluonteisia tietojärjestelmäkustannuksia ja tietojärjestelmien ylläpidosta aiheutuvia vuosittaisia lisäkustannuksia tarkastellaan tarvittaessa jatkossa erikseen talousarvioprosessin yhteydessä.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia poliisiin sekä Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien tiedonsaantia yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä koskevaan sääntelyyn. Muutosten voidaan olettaa lisäävän poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien yrityksille tekemiä tietopyyntöjä jonkin verran, mikä puolestaan voi lisätä jonkin verran työmäärää näissä yrityksissä. Koska tietopyyntöjen määrän muutosta on kuitenkin vaikea arvioida täsmällisemmin, myöskään yrityksille mahdollisesta lisääntyvästä työmäärästä aiheutuvista kustannuksista ei ole voitu tehdä tarkempaa arviota. Esityksessä ehdotetaan myös poliisille mahdollisuutta tehostaa tietojen saantia uhkasakolla tilanteissa, joissa tietopyynnön kohde kieltäytyy antamasta pyydettyjä tietoja, vaikka poliisilla olisi niihin lain mukaan oikeus. Käytännössä uhkasakkoja arvioidaan asetettavan hyvin harvoissa tapauksissa.

Poliisilain 7 luvun 2 §:ään ehdotetun muutoksen arvioidaan lisäävän poliisilla olevien tietojen luovutuksia ulosottoviranomaiselle. Tällä voi olla taloudellisia vaikutuksia ulosoton hakijan näkökulmasta, koska perintä voi tiedonsaannin lisääntyessä tehostua. Ulosoton hakija voi olla sekä yksityinen että julkinen taho. Perinnän tehostumisella arvioidaan siten olevan myös myönteisiä vaikutuksia valtion talouteen.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.2.1 Yleistä

Ehdotetut muutokset eivät loisi viranomaisille uusia tehtäviä, vaan muutokset kohdistuisivat tietojen saantia ja luovuttamista koskeviin säännöksiin. Ehdotettujen muutosten arvioidaan tehostavan ja jossain määrin lisäävän tietojen vaihtoa poliisiin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä. Samoin arvioidaan tapahtuvan Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien osalta. Ehdotettujen muutosten vaikutukset ovat kuitenkin riippuvaisia siitä, kuinka hyvin lakia käytännössä soveltavat tahot saavat tiedon sovellettavan lainsäädännön muutoksista. Lainsäädäntömuutosten arvioidaankin edellyttävän koulutusta ja ohjeistusta poliisissa, Tullissa ja Rajavartiolaitoksessa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Ohjeistusta ja koulutusta voisi olla tarpeen antaa sekä muuttuneen lainsäädännön soveltamisen että tietopyyntöjen tekemisen tueksi.

Käytännössä on havaittu, että vaikka lainsäädäntö sellaisenaan mahdollistaisi tietojen antamisen, viranomainen voi olla antamatta tietoja toiselle viranomaiselle esimerkiksi sen takia, että on epävarma menettelyn lainmukaisuudesta tai muutoin epätietoinen menettelynsä asianmukaisuudesta. Empiirisen tiedon valossa viranomaiskäyttäytymistä on leimannut varovaisuusperiaate. Varovaisuusperiaate on tässä kontekstissa kiinteässä yhteydessä rikosvastuun tai muun sanktion uhkaan, joka voi koitua salassa pidettävien tietojen antamisen sallivan sääntelyn virhetulkinnoista. (Oma-aloitteinen tietojen antaminen rikosten torjumiseksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:39, s. 185). Ehdotetuilla muutoksilla pyritään selkeyttämään tietojenvaihtosääntelyä.

4.2.2.2 Poliisi

Uuden sääntelyn soveltaminen operatiivisessa toiminnassa ei edellytä lisäyksiä poliisin henkilöresursseihin.

Ehdotetuilla muutoksilla lisättäisiin ja selkeytettäisiin poliisin mahdollisuutta luovuttaa tietoja eri tahoille, joten tietojen luovutuksen arvioidaan lisääntyvän jonkin verran. Se, että jatkossa sääntelystä kävisi selkeästi ilmi poliisin mahdollisuus luovuttaa tietoja myös omasta aloitteestaan, lisäisi viranomaisyhteistyön sujuvuutta. Muutoksella arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia sekä poliisin omien tehtävien hoitamiseen että niiden viranomaisten tehtävien hoitamiseen, joille poliisi luovuttaa tietoja.

Ehdotetun sääntelyn myötä poliisin tiedonsaannin arvioidaan yleisellä tasolla lisääntyvän, koska sääntelyllä selkeytetään poliisin tiedonsaantia koskevia säännöksiä, mutta myös eräiltä osin laajennetaan poliisin tiedonsaantioikeuksia. Määrällisiä arvioita on kuitenkin mahdotonta esittää. Myös mahdollinen ohjeistus ja koulutus voivat osaltaan poistaa käytännön toiminnassa havaittuja ongelmia, sillä joissakin tapauksissa tietoja on voinut jäädä saamatta esimerkiksi tulkintaepäselvyyksien tai puutteellisesti perusteltujen tietopyyntöjen vuoksi.

Ehdotetuilla muutoksilla parannettaisiin poliisin mahdollisuuksia saada tietoja yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä. Näillä muutoksilla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä vaaratilanteiden torjuntaan. Myös se, että poliisilla olisi jatkossa mahdollista tehostaa tietopyyntöjä uhkasakolla, tehostaisi todennäköisesti tietojen saantia yksityisiltä tahoilta.

Poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi poliisille oikeus saada henkilöllisyys- ja läsnäolotietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Tietoja olisi oikeus saada laissa tarkkaan määritellyissä tilanteissa, jos se on välttämätöntä. Ehdotettujen muutosten arvioidaan parantavan poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta, koska oikeudesta tietojen saantiin olisi säädetty nimenomaisesti. Tietojen luovuttamista sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevien säännösten selkeyttämisellä arvioidaan olevan poliisin toimintaa tehostavia vaikutuksia. Kun tiedon luovutusmahdollisuus ilmenee selkeästi laista, poliisi saa tehtäviensä suorittamiseksi tarvitsemansa tiedon todennäköisesti nopeammin ja myös tarve käsitellä tiedonsaantiin liittyviä erimielisyyksiä tuomioistuimessa todennäköisesti vähenee. Käytännössä esimerkiksi kadonneen henkilön etsintään liittyvissä tapauksissa oikea-aikainen tiedonsaanti voi säästää kustannuksia ja resursseja, jos poliisi saa tiedon esimerkiksi henkilön sairaalassa olosta ja laajemmilta etsintätoimenpiteiltä voidaan välttyä. Kyse ei ole pelkästään poliisin resursseista, vaan yhteiskunnan resursseista laajemmin, koska laajat etsintätoimenpiteet voivat sitoa poliisin lisäksi esimerkiksi Rajavartiolaitoksen ja pelastustoimen resursseja sekä vapaaehtoisten järjestöjen henkilöitä. Lisäksi ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan positiivisia vaikutuksia erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tapahtuneiden rikosten selvittämiseen. Poliisin mahdollisuudet selvittää esimerkiksi terveydenhuollon

toimitiloissa tapahtuneita pahoinpitelyrikoksia paransivat, kun laissa olisi selkeästi säädetty mahdollisuudesta luovuttaa tieto epäillyn tekijän henkilöllisyydestä.

Poliisin henkilötietolain 16 §:n muutoksella poliisille mahdollistettaisiin tiedonsaanti siviilipalveluskeskuksen siviilipalvelusrekisteristä. Ehdotettu muutos tehostaisi passi- ja henkilökorttihakemuksiin liittyviä prosesseja, jos tiedonsaantiin avattaisiin tekninen rajapinta. Esteettömyystietojen saaminen sähköisesti teknisen rajapinnan avulla suoraan siviilipalvelusrekisteristä poistaisi käytännössä monissa tapauksissa asevelvollisen ja poliisin tarpeen olla yhteydessä siviilipalveluskeskukseen esteettömyyslausuntojen osalta. Epäselvissä tilanteissa ja muutenkin tarvittaessa poliisi voisi edelleen olla erikseen yhteydessä siviilipalveluskeskukseen. Nykyään hakijan täytyy liittää passi- ja henkilökorttihakemukseensa todistus siitä, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä asiakirjan myöntämiselle. Siviilipalveluksen suorittaneen täytyy hankkia todistus siviilipalveluskeskukselta. Siviilipalveluksesta esteettömyystodistuksen esittäviä on vuosittain 1300–1600. Todistus on usein paperinen, joten se täytyy joko tuoda sellaisenaan poliisiasemalle tai skannata ja liittää sähköiseen hakemukseen. Tästä aiheutuu työtä hakijalle, siviilipalveluskeskukselle ja poliisille. Poliisin lupavirkailijan täytyy käsitellä liite ja arvioida, onko se aito. Nykyisellään paperiliitteet arkistoidaan erikseen. Tekninen rajapinta esteettömyystietojen saamiseksi siviilipalvelusrekisteristä vähentäisi työtä kaikilta osapuolilta, kun passin tai henkilökortin hakijan ei tarvitsi enää esittää todistusta, vaan tarvittavat tiedot saataisiin teknistä rajapintaa hyödyntämällä. Todistus on myös helppo väärentää, joten siirtyminen suoraan tiedonsaantiin siviilipalvelusrekisteristä poistaisi myös kyseisen turvallisuus- ja väärinkäytösriskin.

Poliisin henkilötietolain 17 §:ään lisättäisiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle mahdollisuus tallettaa kuolemansyyn tutkintaan liittyviä tietoja suoraan poliisin rekisteriin. Poliisi saa kyseisiä tietoja jo nykyisen sääntelyn nojalla, mutta nykyisin kyseisiä tietoja toimitetaan THL:lta poliisille sähköisenä esimerkiksi turvapostin kautta. Kun THL:n asiantuntijat voisivat tallettaa tiedot suoraan poliisin rekisteriin, poliisin ei tarvitsisi erikseen kirjata kyseisiä tietoja. Näin ollen muutos vähentäisi työtä poliisissa. Suoralla tallettamisella vältytään myös useilta samaa tapausta koskevilta tietueilta ja siten rekisterin tietojen laadun arvioidaan paranevan. Myös tietojen siirtämisen tietoturva- ja tietosuojariskit pienenevät, kun manuaaliset vaiheet vähenevät.

4.2.2.3 Rajavartiolaitos

Esityksessä ehdotetaan muutoksia, joilla lisättäisiin ja selkeytettäisiin poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja eri tahoille. Esitutkintaviranomaisten sujuvan ja vaikuttavan rikostorjuntayhteistyön ja siihen liittyvän tehokkaan tiedonvaihdon varmistamiseksi on samalla tärkeää tarkastella muiden PTR-viranomaisten vastaavia lainsäädännön muutostarpeita.

Rajavartiolaitosta koskevaan lainsäädäntöön ehdotettavilla muutoksilla lisättäisiin ja selkeytettäisiin Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia luovuttaa tietoja eri tahoille. Muutosten arvioidaan lisäävän tiedonluovutuksia jonkin verran. Mahdollisuus tiedon luovuttamiseen myös oma-aloitteisesti parantaisi viranomaisyhteistyön sujuvuutta ja vaikuttavuutta. Muutokset vaikuttaisivat myönteisesti Rajavartiolaitoksen omien sekä muiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Lisäksi ehdotetut muutokset yhtenäistäisivät PTR-viranomaisten (poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos) tiedonvaihtoon liittyvää lainsäädäntöä. Uuden sääntelyn soveltaminen Rajavartiolaitoksen operatiivisessa toiminnassa ei edellytä lisäyksiä Rajavartiolaitoksen henkilöresursseihin.

Ehdotetuilla muutoksilla parannettaisiin Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia saada tietoja yksityisiltä ja julkisilta yhteisöiltä tai henkilöiltä. Näillä muutoksilla arvioidaan olevan

myönteisiä vaikutuksia rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä vaaratilanteiden torjuntaan.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotetaan lisättäväksi Rajavartiolaitokselle oikeus saada henkilöllisyys- ja läsnäolotietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Tietoja olisi oikeus saada, jos tieto olisi välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Ehdotettujen muutosten arvioidaan parantavan Rajavartiolaitoksen tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta, koska oikeudesta tietojen saantiin olisi säädetty nimenomaisesti. Tietojen luovuttamista sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevien säännösten selkeyttämisellä arvioidaan olevan Rajavartiolaitoksen toimintaa tehostavia vaikutuksia. Kun tiedon luovutusmahdollisuus ilmenee selkeästi laista, Rajavartiolaitos saa tehtäviensä suorittamiseksi tarvitsemansa tiedon todennäköisesti nopeammin. Tiedon saaminen on välttämätöntä esitutkinnan suorittamiseksi ja siinä käytettävien pakkokeinojen käyttämiseksi. Tiedonsaanti on tärkeää myös henkilön oman oikeusturvan kannalta.

Rajavartiolaitoksen osalta ehdotetuista muutoksista ei aiheutuisi tietojärjestelmiin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia.

4.2.2.4 Tulli

Esityksessä tullilainsäädäntöön ehdotetuilla muutoksilla lisättäisiin ja selkeytettäisiin myös Tullin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja eri tahoille. Muutosten takia tietojen luovutuksen arvioidaan Tullissakin lisääntyvän jonkin verran. Jatkossa sääntelystä kävisi selkeästi ilmi Tullin mahdollisuus luovuttaa tietoja myös omasta aloitteestaan. Tämän mahdollisuuden arvioidaan lisäävän viranomaisyhteistyön sujuvuutta ja vaikuttavuutta. Muutos vaikuttaisi myönteisesti Tullin omien sekä muiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Lisäksi ehdotetut muutokset yhtenäistäisivät PTR-viranomaisten tiedonvaihtoon liittyvää lainsäädäntöä. Uuden sääntelyn soveltaminen Tullin operatiivisessa toiminnassa ei edellytä lisäyksiä Tullin henkilöresursseihin.

Ehdotetuilla muutoksilla parannettaisiin Tullin mahdollisuuksia saada tietoja yksityisiltä ja julkisilta yhteisöiltä tai henkilöiltä. Näillä muutoksilla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä vaaratilanteiden torjuntaan.

Tullin rikostorjunnasta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi Tullille oikeus saada henkilöllisyys- ja läsnäolotietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Tietoja olisi oikeus saada, jos tieto olisi välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Ehdotettujen muutosten arvioidaan parantavan Tullin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta, koska oikeudesta tietojen saantiin olisi säädetty nimenomaisesti. Tietojen luovuttamista sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevien säännösten selkeyttämisellä arvioidaan olevan Tullin toimintaa tehostavia vaikutuksia. Kun tiedon luovutusmahdollisuus ilmenee selkeästi laista, Tulli saa tehtäviensä suorittamiseksi tarvitsemansa tiedon todennäköisesti nopeammin. Tiedon saaminen on välttämätöntä esitutkinnan suorittamiseksi ja siinä käytettävien pakkokeinojen käyttämiseksi, esimerkkitilanteita ovat läsnäolo kotietsinnällä, takavarikkoon liittyvät toimenpiteet sekä erilaisten päätösten ja ratkaisujen tiedoksi antaminen. Tiedonsaanti on tärkeää myös henkilön oman oikeusturvan kannalta.

Tullin henkilötietolain 21 §:ään lisättäisiin uusi 17 kohta, jossa Tullille säädettäisiin oikeus luovuttaa laissa erikseen säädettäviä tietoja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

Tullin osalta yleisin esitutkintaan liittyvä tutkimus on huumausaineiden tai muiden kieltojen tai rajoitusten alaisten tuotteiden salakuljetuksesta epäillyn henkilön tutkimus, josta on tehty sopimus THL:n ja Tullin välillä. Ehdotus selkiyttäisi ja vahvistaisi Tullin ja THL:n väliseen tiedonvaihtoon liittyvää sääntelyä. Nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta THL:lle vahvistaisi myös yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan ja rikosasioiden tietosuojalain 4 §:n vaatimuksia käsittelyn lainmukaisuudesta.

Tullin osalta ehdotetuista muutoksista ei aiheutuisi tietojärjestelmiin kohdistuvia merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

4.2.2.5 Puolustusvoimat

Puolustusvoimia koskevaan lainsäädäntöön ehdotettavilla muutoksilla lisättäisiin ja selkeytettäisiin Puolustusvoimien mahdollisuuksia oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja eri tahoille, eli muille viranomaisille sekä julkista tehtävää hoitamaan asetetulle yhteisölle. Muutosten arvioidaan lisäävän tiedonluovutuksia jonkin verran. Mahdollisuus tiedon luovuttamiseen myös oma-aloitteisesti parantaisi viranomaisyhteistyön sujuvuutta ja vaikuttavuutta. Muutosten voidaan arvioida vaikuttavan myönteisesti Puolustusvoimien omien sekä muiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Lisäksi ehdotetut muutokset myös yhtenäistisivät Puolustusvoimien, poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen tiedonvaihtoon liittyvää lainsäädäntöä.

Ehdotetuilla muutoksilla parannettaisiin Pääesikunnan mahdollisuuksia saada tietoja yksityisiltä ja julkisilta yhteisöiltä tai henkilöiltä myös rikosten paljastamista varten. Rikosten paljastaminen on Pääesikunnan lakisääteinen tehtävä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 88 §:n ja 93 §:n perusteella.

Koska sääntelyyn esitetään lisättäväksi myös tiedonsaantioikeus yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä myös henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi, olisi muutoksella myönteisiä vaikutuksia Pääesikunnan suorittamaan rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä vaaratilanteiden torjuntaan.

Ehdotettavan sääntelyn ei arvioida edellyttävän lisäyksiä Puolustusvoimien henkilöresursseihin. Ehdotettavista säännöksistä ei myöskään aiheutuisi tietojärjestelmiin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia.

4.2.2.6 Maahanmuuttovirasto

Ehdotetuissa muutoksissa olisi Maahanmuuttoviraston osalta kyse ainoastaan tietyistä rajatusta tilanteesta eikä esimerkiksi yleisestä muutoksesta Maahanmuuttoviraston tiedonsaanti- tai tiedonluovutussäännöksiin. Ehdotettu muutos koskisi käytännössä myös hyvin rajattua henkilöryhmää, huomioiden sekin, että virastolla katsotaan jo nyt olevan vastaava oikeus niiden etsintäkuulutusten ja etsintäkuulutettujen osalta, joiden etsintäkuulutus liittyy ulkomaalaislainsäädäntöön seikkoihin. Lisäksi kyse olisi toiminnasta, joka pitkälti vastaisi ennen vuotta 2021 voimassa ollutta käytäntöä. Näiden syiden vuoksi on syytä olettaa, ettei muutoksella olisi kuin korkeintaan vähäisiä vaikutuksia viraston työmäärään eikä sen vuoksi myöskään vaikutuksia henkilöstöresurssien tarpeeseen.

4.2.2.7 Ulosottolaitos

Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat poliisilla, Rajavartiolaitoksella ja Tullilla olevan tiedon oma-aloitteisen luovuttamisen muun muassa ulosottoviranomaiselle. Aiemmin poliisi on luovuttanut tietoja oma-aloitteisesti voimassa olevan sääntelyn nojalla, mutta tällä hetkellä tietoja ei luovuteta oma-aloitteisesti ulosottoviranomaiselle nykyisen laintulkinnan (KKO 2023:24) vuoksi. Ehdotetun muutoksen arvioidaan lisäävän tietojen luovutuksia ulosottoviranomaiselle. Tietojen luovutuksen lisääntymisellä ulosottoviranomaiselle olisi myönteisiä vaikutuksia saatavien perintään. Ehdotetuilla muutoksilla olisi siten myönteinen vaikutus ulosoton perustehtävän suorittamisen kannalta, koska ulosoton tiedonsaannin parantua ulosmittauksen kohteeksi tulee omaisuutta, josta ulosotto ei nykyisen lainsäädännön tulkinnan vuoksi saa tietoa.

4.2.2.8 Sosiaali- ja terveydenhuolto

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poliisilakiin, Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin sekä Tullin rikostorjuntalakiin uudet säännökset siitä, missä tilanteissa poliisilla, Rajavartiolaitoksella tai Tullilla olisi oikeus saada asiakastietolaisissa tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa olevan tai olleen henkilön läsnäoloa tai henkilöllisyyttä koskevia tietoja. Ehdotetulla muutoksella ei olisi vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon resursseihin, mutta muutokset edellyttäisivät sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden koulutusta ja ohjeistusta uuden sääntelyn soveltamiseen. Uuden sääntelyn vaikutusta tietopyyntöjen määrään on vaikea arvioida, mutta tietopyyntöjen voidaan olettaa lisääntyvän jonkin verran, koska ehdotettu sääntely selkeyttää ja laajentaa jonkin verran poliisin tiedonsaantioikeutta nykyisestä. Toisaalta selkeämpi lainsäädäntö, varsinkin jos sääntelyn soveltamiseen tarjotaan riittävästi koulutusta ja ohjeistusta, nopeuttanee tietopyyntöjen käsittelyä.

4.2.3 Vaikutukset tiedonhallintaan

Tiedonhallintalaisissa säädetään muun muassa tiedonhallinnan järjestämisestä ja kuvaamisesta, tietovarantojen yhteentoimivuudesta, teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien toteuttamisesta sekä tietoturvallisuuden toteuttamisesta. Tiedonhallintalaila varmistetaan viranomaisten tietoineistojen yhdenmukainen hallinta ja tietoturallinen käsittely julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi. Koska tiedonhallintalaki sisältää säännökset teknisten rajapintojen ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, erityislainsäädännössä ei enää tulisi säätää tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Poliisin henkilötietolaista ehdotetaan 2. lakiehdotuksessa kumottavaksi teknisiä käyttöyhteyksiä koskeva sääntely, joka on päällekkäistä tiedonhallintalain yleissääntelyn kanssa. Vastaavaa muutosta ehdotetaan Rajavartiolaitoksen sääntelyn osalta 3. lakiehdotuksessa sekä Tullin sääntelyn osalta 6. lakiehdotuksessa.

Ehdotetusta sääntelystä ei aiheudu merkittäviä muutoksia tiedonhallintalain ja muun yleislainsäädännön mukaisten tietoturvallisuutta koskevien vaatimusten toteutumiseen. Muutoksista ei myöskään arvioida aiheutuvan tarvetta säätää tietoturvaluustoimenpiteistä nykyistä laajemmin henkilötietojen käsittelyä koskevassa sektorikohtaisessa erityislainsäädännössä.

Ehdotetuilla muutoksilla mahdollistettaisiin poliisin tiedonsaanti siviilipalvelurekisteristä teknisen rajapinnan avulla sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta saatavien tietojen suora käyttöinen tallentaminen poliisin rekisteriin. Sääntelyllä ei kuitenkaan arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia tietojen luovuttamisen toteutustapaan nykytilaan verrattuna. Tietojen

luovuttamisessa noudatettaisiin viranomaiskohtaisten henkilötietolakien lisäksi tietosuojan yleislainsäädännössä, julkisuuslaissa ja tiedonhallintalaissa asetettuja vaatimuksia.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia tietojärjestelmien ylläpitoa ja rekisterinpitoa koskevaan vastuunjakoon. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia myöskään voimassa olevaan asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa koskevaan sääntelyyn.

Poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin, Maahanmuuttoviraston sekä muiden tiedonhallintalaissa tarkoitettuina tiedonhallintayksiköinä toimivien toimivaltaisten viranomaisten on arvioitava tiedonhallinnan muutosvaikutukset tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin mukaisesti ja päivitettävä tarvittaessa tiedonhallintamallinsa, asiakirjajulkisuuskuvaus sekä muu tarvittava dokumentaatio vastaamaan uuden sääntelyn mukaisia toimintamalleja.

4.2.4 Vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan vaikutukset liittyvät erityisesti ehdotettuun uuteen poliisilain 4 luvun 5 §:n, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 a §:n ja Tullin rikostorjuntalain 14 a §:n sääntelyyn. Esitetyllä sääntelyllä olisi vaikutuksia potilaan hoitosuhteen ja sosiaalihuollon asiakassuhteen luottamuksellisuuteen, koska poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli voisivat ehdotettujen säännösten edellytyksin saada tiedon potilaan tai asiakkaan henkilöllisyydestä ja siten hoito- tai asiakassuhteesta. Potilaan tietojen osalta tällainen tieto on tulkittu aiemman oikeuskäytännön mukaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ssä tarkoitetuksi arkaluonteiseksi terveyttä koskevaksi tiedoksi, jota poliisilla ei ole ollut oikeutta saada poliisilain nykyisen sääntelyn nojalla (KHO 2018:93). Uudemmassa oikeuskäytännössä hoitosuhdetta koskevan tiedon arkaluonteisuutta on kuitenkin pidetty tarpeellisena arvioida tapauskohtaisesti (KHO 2025:11). Myös oikeustieteellisessä tutkimuksessa on kyseenalaistettu, onko pelkkää läsnäolotietoa terveydenhuollon yksikössä ilman terveyteen liittyvää tietoa pidettävä arkaluonteisena terveyttä koskevana tietona (Poliisin oikeus saada potilaan henkilöllisyydestietoja selvittäessä rikosta. Helinä Tiura-Virta – Evgeniya Kurvinen, *Lakimies* 5/2023, s. 727–746). Arkaluonteinen tieto on yksityiselämän ydinalueelle kuuluvaa tietoa.

Esitetty sääntely vaikuttaisi siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollosta voitaisiin antaa poliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille nykyistä useammin tieto, josta voisi käydä ilmi potilaan hoitosuhde tai sosiaalihuollon asiakassuhde. Tiedonsaantioikeudessa kysymys olisi kuitenkin ainoastaan henkilöllisyyttä ja läsnäolotietoa koskevista seikoista, joten terveyttä koskevien tietojen antaminen poliisille ei lisääntyisi merkittävästi. Useissa tapauksissa olisi mahdollista jättää pois luovutettavista tiedoista potilaan hoitosuhteen tai sosiaalihuollon asiakassuhteen paljastava tieto, esimerkiksi lääkärin ammattinimike tai sairaalan osaston nimi. Kuitenkin joissakin tapauksissa terveydentilaa koskeva tieto voisi olla pääteltävissä esimerkiksi terveydenhuoltoyksikön nimestä. Koska kysymys on kuitenkin yksittäistapauksista ja tiedonsaanti on sidottu välttämättömyyteen, tällaisten tiedonluovutustilanteiden ei arvioida vaikuttavan laajaan ihmisjoukkoon.

Henkilön läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevien tietojen luovuttamisen toiselle viranomaiselle yksittäistapauksessa ei ole arvioitu aiheuttavan merkittävää riskiä henkilötietojen käsittelyn kannalta, koska kaikkia viranomaisia sitovat salassapito- ja tietosuojasäädökset.

Ehdotettu sääntely on laadittu tarkkarajaisesti, siinä edellytetään tiedon välttämättömyyttä, ja se mahdollistaa henkilöllisyyttä ja läsnäoloa koskevan tiedon antamisen ainoastaan hyvin rajatuissa tilanteissa. Lakiesityksen myötä tiedonluovutustilanteet olisivat tarkkarajaisemmat ja

aiempaa selväpiirteisemmät. Tämä vähentäisi tulkinnanvaraisuutta, mitä on aiemmin liittynyt esimerkiksi poliisin oikeuteen saada tieto kadonneesta henkilöstä. Vuonna 2023 poliisilla oli poliisin omien tilastojen mukaan yli 3800 kadonneeseen vanhukseen, kehitysvammaiseen tai sairaaseen henkilöön liittyvää tehtävää. Tarkkarajainen lainsäädäntö lisää yhtäältä lakia soveltavan viranomaisen mahdollisuuksia noudattaa lainsäädännön edellytyksiä ja toisaalta parantaa oikeusvarmuutta eli tässä tapauksessa yksilön mahdollisuutta tietää etukäteen, miten hänen henkilötietojaan käsitellään.

Poliisilain 4 luvun 3 §:ään, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 §:ään, Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:ään sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 112 §:ään esitetyt muutokset viranomaisten tiedonsaantioikeuksista laajentaisivat puuttumista yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Kysymys on kuitenkin säännöksissä tarkasti rajatuista tiedoista ja käyttötarkoituksista. Sääntely ei mahdollistaisi säännöllistä ja massaluonteista tietojen pyytämistä tai valvontaa. Sääntelyn vaikutuksia tältä osin on siten pidettävä vähäisinä, eikä niistä aiheudu merkittäviä riskejä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Riskiperustaista arviointia on kuvattu jaksossa 11.2.1.

Poliisilain 7 luvun 2 §:n, Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 17 a §:n ja Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:n 2 ja 3 momentit mahdollistaisivat tietojen luovuttamisen myös yksityisille tahoille. Luovutustilanteet liittyvät yksittäistapauksiin, 2 momentissa lähtökohtaisesti akuutteihin vakaviin tilanteisiin, ja 3 momentissa kriittistä infrastruktuurin suojaamista koskeviin tilanteisiin. Myös voimassa olevassa laissa luovuttaminen yksityiselle on ollut mahdollista 2 momentin kaltaisesti. Puolustusvoimista annetun lain 17 a §:ään ehdotettu uusi luovutussäännös koskisi ainoastaan luovuttamista kriittisen infrastruktuurin suojaamiseksi. Nykytilaan verrattuna esitetty sääntely laajentaisi tietojen luovuttamista kriittistä infrastruktuuria koskeviin toimijoihin. Tältä osin sääntely on hyvin tarkkarajaista ja tietojen saajat on määritelty laissa, joten tällä sääntelyllä ei arvioida olevan laajoja tai merkittäviä vaikutuksia yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan.

Ehdotetut nimenomaiset lisäykset tietojen oma-aloitteisesta luovutusmahdollisuudesta poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien henkilötietolakeihin sekä edellä mainittuihin poliisilain 7 luvun 2 §:ään sekä muiden viranomaisten vastaaviin säännöksiin täsmentäisivät näiden viranomaisten mahdollisuutta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti. Aiemmin tällaista mahdollisuutta ei ole säädetty näiden viranomaisten osalta nimenomaisesti ja yksiselitteisesti. Luovuttaminen oma-aloitteisesti ei vaikuta voimassa olevaan lakiin verrattuna muihin luovuttamisen edellytyksiin, kuten esimerkiksi siihen, mitä tietoja poliisi tai muut mainitut viranomaiset voivat luovuttaa toiselle viranomaiselle, vaan näistä edellytyksistä säädetään säännöksissä erikseen. Siten oma-aloitteisen luovuttamisen laajentamisen ei voida katsoa aiheuttavan merkittäviä riskejä tai vaikuttavan muulla tavoin merkittävästi yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotetuissa muutoksissa on kysymys Maahanmuuttoviraston asiakkaiden yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta. Asiakkaisiin kuuluvat sellaiset jatkoluvan, pysyvän oleskeluluvan, pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan ja Suomen kansalaisuuden hakijat sekä oleskelulupakortin uusijat, joiden hakemusmenettely sisältää käynnin viraston toimipisteessä esimerkiksi sormenjälkien antamiseksi tai henkilön tunnistamiseksi. Tämä sisältää myös sellaiset kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saaneet, joiden täytyy uusida oleskelulupansa tai -korttinsa. Lisäksi toimipisteessä asioivat sellaiset kolmannen maan kansalaiset, jotka hakevat ensimmäistä oleskelulupaa vasta Suomesta käsin Suomen ulkomaan edustuston sijaan. Vastaavasti Euroopan unionin vapaaseen liikkuvuuteen liittyvien oleskeluoikeuden rekisteröintien ja oleskelukorttien

hakijat asioivat toimipisteissä. Muita toimipisteessä asioivia ovat Brexit-lupaa ja muukalaispassia tai pakolaisen matkustusasiakirjaa hakevat. Nyt ehdotettu Maahanmuuttoviraston mahdollisuus saada ja luovuttaa etsintäkuulutustietoja koskee ainoastaan sellaisia etsintäkuulutuksia, joissa on kysymys kiinniotosta, vangitsemisesta tai pidättämisestä. Tällaisten etsintäkuulutuksen kohteena olevien henkilöiden tavoittamisessa on kysymys painavasta yleisestä edusta, kuten rikoksesta epäillyn, tuomitun tai vankilasta karanteenin henkilön kiinniottamisesta. Esimerkiksi pelkästään omaisuuteen kohdistuvista etsintäkuulutuksista tiedonsaantioikeutta ja -luovutus-oikeutta ei olisi. Ehdotetun sääntelyn vaikutukset koskisivat vain pientä ihmisryhmää. Ehdotettu sääntely on myös tarkkarajaista. Viranomaisten välillä tapahtuvan etsintäkuulutuksia koskevan tiedonvaihdon vaikutuksia yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan voidaan siten pitää vaikutuksiltaan vähäisenä.

4.2.5 Muut vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Erityisesti tietojen saannissa sosiaali- ja terveydenhuollosta on käytännössä ollut eroja riippuen siitä, missä päin Suomea poliisi, Rajavartiolaitos tai Tulli tietoja pyytää. Samankaltaisissa tilanteissa toisinaan viranomainen saa pyytämänsä tiedot ja toisinaan ei. Nimenomaisen laintasaisen sääntelyn siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan tai sen tehtäviä suorittavan henkilön on poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin pyynnöstä annettava tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikoina ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, voidaan arvioida yhdenmukaistavan lain soveltamista eri puolilla Suomea, mikä puolestaan vaikuttaisi positiivisesti ihmisten yhdenvertaisuuteen. Tämä kuitenkin edellyttää, että lakia soveltavat tahot tulevat tietoisiksi lainsäädännön muutoksista, mikä puolestaan edellyttää käytännössä myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden sekä poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilöstön ohjeistusta ja koulutusta.

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Kun poliisin mahdollisuudet selvittää esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tapahtuneita pahoinpitelyrikkoksia paranisivat, tällä olisi positiivisia vaikutuksia teon kohteeksi joutuneen yksilön perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Se, että poliisi saa tiedon kadonneen tai hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön mahdollisesta läsnäolosta sosiaali- tai terveydenhuollon toimitiloissa, turvaa myös etsinnän kohteena olevan henkilön hengen ja terveyden suojaamista, koska tarvittaessa etsintää pystytään kohdentamaan tarkoituksenmukaisella tavalla.

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Ehdotettavalla sääntelyllä olisi positiivisia vaikutuksia myös tämän perusoikeuden toteutumiseen, jos mahdollisuudet omaisuusrikosten selvittämiseen paranisivat. Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan myönteinen vaikutus ulosoton perustehtävän suorittamisen kannalta, koska ulosoton tiedonsaannin parantuessa ulosmittauksen kohteeksi tulee omaisuutta, josta ulosotto ei nykyisen lainsäädännön tulkinnan vuoksi saa tietoa. Saatavien perintä ulosottotoimin toteuttaa ulosoton hakijoina olevien, niin yksityishenkilöiden kuin oikeushenkilöidenkin, perustuslain 15 §:ssä säädettyä omaisuuden suojaa.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Ehdotettavassa sääntelyssä on huomioitu, että liian laajat tiedonsaantioikeudet sosiaali- ja terveydenhuollosta voisivat vaikuttaa ihmisten hoitoon hakeutumiseen ja sitä kautta perustuslaissa turvattuun oikeuteen saada sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluita. Ehdotetun sääntelyn nojalla tietoja voisi pyytää ainoastaan henkilön läsnäolosta tai henkilöllisyydestä. Sääntelyn

vaikutuksia hoitoon hakeutumiseen on pyritty vähentämään sillä, että esimerkiksi tietojen saanti rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi on sidottu pääsääntöisesti vähintään 2 vuoden enimmäisrangaistukseen. Poliisilain säännöksessä olisi erikseen lueteltu ne rikokset, joiden osalta poliisi voisi tietoja saada, vaikka pääsäännön mukainen 2 vuoden enimmäisrangaistus ei täytyisi. Näitä olisivat erilaiset henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset ja seksuaalirikokset, sekä eräät muut rikokset.

Lievemmin rangaistavien rikosten osalta tietojen saantia olisi osittain rajoitettu myös siten, että tiedonsaantiin on oikeus vain, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Näin olisi esimerkiksi lievempien omaisuusrikosten ja vahingontekojen kohdalla. Jos henkilö syyllistyy rikokseen vasta hakeuduttuaan sosiaali- tai terveydenhuoltoon, tietojen antamisen näiden sosiaali- ja terveydenhuollossa tapahtuneiden rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi ei voida katsoa vaarantavan henkilön hoitoon hakeutumista. Hoitoon hakeutumiseen saattaisi olla vaikutusta, jos poliisi voisi pyytää tietoja esimerkiksi missä tahansa tapahtuneiden näpistysten selvittämiseksi, mutta edellä todetusti tietojen saanti muun muassa näpistysrikosten selvittämiseksi, on rajattu vain tekoihin, joilla on selkeä liityntä sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Säännöksessä on huomioitu myös, että poliisi ei voisi pyytää nyt ehdotettavan sääntelyn nojalla missään tilanteissa tietoja esimerkiksi huumausaineen käyttörikoksiin liittyen. Näin ollen huumausaineen käyttäjien mahdollisuudet hakeutua hoitoon eivät vaarantuisi. Ehdotetussa säännöksessä lievemmin rangaistavien rikosten osalta hoitoon hakeutumiseen voisi kuitenkin mahdollisesti olla vaikutusta erityisesti poliisin oikeudella saada tietoja liikennerikosten (rattijuopumus ja liikenneturvallisuuden vaarantaminen) selvittämiseksi. Poliisi saattaisi käytännössä pyytää sosiaali- ja terveydenhuollosta tietoja näiden rikosten selvittämiseksi tilanteissa, joissa se on saanut hälytystehtävän, jonka vuoksi se selvittää muiden ihmisten hengelle ja terveydelle vaaraa aiheuttaneen auto-onnettomuuden syytä ja sitä, onko paikalta poistunut kuljettaja mahdollisesti hakeutunut oma-aloitteisesti lähialueen sairaalaan.

Poliisilla olisi sääntelyn nojalla oikeus saada säännöksessä tarkoitettuja tietoja myös esimerkiksi henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten. Näissä tilanteissa poliisin mahdollisuus pyytää tietoja voisi mahdollisesti joissakin tapauksissa vaikuttaa hoitoon hakeutumiseen, mutta koska säännös ei mahdollista tietojen oma-aloitteista antamista sosiaali- ja terveydenhuollosta, vaikutus lienee käytännössä hyvin vähäinen.

Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 118 §:n 1 momentin mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Lain tarkan noudattamisen vaatimus ja virkavastuusääntely korostavat sääntelyn selkeysvaatimusta. Virkamiehen on tiedettävä kohtuullisella varmuudella, milloin hänellä on oikeus tai velvollisuus poiketa salassapitovelvollisuudestaan. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyn selkeyttä tärkeänä perusoikeuskysymyksissä säännöksissä, jotka koskevat luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa. Niin ikään valiokunta on kiinnittänyt huomiota vaikeaselkoisen sääntelyn oikeusturvaa heikentäviin vaikutuksiin niille, jotka joutuvat työssään soveltamaan tällaista henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä. Virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijöiden virkavelvollisuuksiin kuuluu ottaa selko keskeisistä tehtävissä sovellettavasta lainsäädännöstä. Ehdotetuilla muutoksilla on pyritty selventämään niitä tilanteita, joissa nykyisen lainsäädännön tulkinta on käytännössä aiheuttanut epäselvyyttä. Selkeämmän tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn voidaan arvioida edistävän perusoikeuksien toteutumista lainsäädännön tilanteissa, koska lainsoveltajat saavat paremmin selvää omista velvollisuuksistaan ja oikeuksistaan eli

siitä, missä tilanteissa tietoja on oikeus tai velvollisuus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä.

4.2.6 Vaikutukset turvallisuuteen

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan yhteiskunnan turvallisuutta lisääviä vaikutuksia. Muutoksilla parannettaisiin poliisin mahdollisuuksia erityisesti ennalta estää, paljastaa ja selvittää rikoksia. Myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin mahdollisuudet hoitaa rikostorjuntatehtäviään omilla toimialoillaan paransivat. Poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja muun muassa hallinnollisen rikostorjunnan tarkoituksessa vahvistettaisiin. Hallinnollisella torjunnalla pyritään vaikeuttamaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä yhteiskunnassa, mikä onnistuessaan parantaa yhteiskunnan turvallisuutta. Sääntelyn kehittäminen erityisesti oma-aloitteisen tiedonluovutuksen osalta edistää eri tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä ja myös muiden viranomaisten toimintaa, ja tällä voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseen. Ehdotetulla sääntelyllä varmistettaisiin myös, että poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat voisivat luovuttaa salassa pidettäviä tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen näille viranomaisille tai kyseiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin, Puolustusvoimien sekä kriittisten toimijoiden välinen tiedonvaihto edesauttaa kriittisten kohteiden suojaamista ja yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämistä.

Esityksellä edistettäisiin myös poliisin mahdollisuuksia puuttua ennalta estävästi henkeä ja terveyttä uhkaaviin vaaratilanteisiin, kun tietojen saanti yksityisiltä tahoilta näissä tilanteissa mahdollistettaisiin. Poliisin edellytykset reagoida tällaisissa tilanteissa paransivat, kun mahdollinen vaara aiheuttava tai vaaran kohteena oleva henkilö voitaisiin selvittää ja tavoittaa ja näin estää vaaran toteutuminen. Myös Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien mahdollisuudet puuttua ennalta estävästi vaaratilanteisiin paransivat.

Poliisilain 4 luvun 5 §:ään ehdotetuilla muutoksilla selvennettäisiin myös poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tapahtuvissa vaaratilanteissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa asioivat henkilöt ovat usein haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella voi olla tulkinnanvaraista, voiko esimerkiksi terveydenhuollon ammattihenkilö ilmoittaa poliisille terveydenhuollon tiloissa tapahtuvista uhkatilanteista tai rikoksista, jos tekijä on hoitosuhteessa oleva henkilö. Vaikka nyt ehdotettavassa sääntelyssä ei säädettäisi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan tai sen tehtäviä suorittavan henkilön oma-aloitteisesta tietojen antamisesta, ehdotetun sääntelyn voidaan kuitenkin arvioida parantavan sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa työskentelevien ja asioivien henkilöiden, mukaan lukien potilaiden ja asiakkaiden, turvallisuutta ainakin jossain määrin, koska työntekijät voisivat nimenomaisen sääntelyn nojalla antaa poliisille poliisin pyynnöstä tiedon henkilön läsnäolosta ja henkilöllisyydestä, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran. Tietoja voitaisiin antaa myös tiettyjen rikosten selvittämiseksi. Tietoja tiettyjen rikosten selvittämiseksi voitaisiin antaa paitsi poliisille myös Rajavartiolaitokselle ja Tullille niitä koskevan sääntelyn edellytyksin. Vaikka ilmoittaminen on joissain tilanteissa mahdollista myös voimassa olevan lainsäädännön perusteella, ammattihenkilöillä on korkea kynnys ilmoittamiseen, koska se voi johtaa siihen, että he joutuvat salassapitovelvollisuuden rikkomisen vuoksi itse rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Esityksellä vaikutettaisiin Maahanmuuttoviraston mahdollisuuteen ilmoittaa poliisille etsintäkuulutetuista henkilöistä, jotka tavattaisiin viraston toimitiloissa. Tällä sääntelyllä

voidaan arvioida lisättävän yleistä turvallisuutta, koska poliisin mahdollisuudet saada tieto etsintäkuulutetuista paranisi nykyiseen verrattuna. Poliisin arvioidaan voivan tavoittaa ehdotetun sääntelyn johdosta kymmeniä tai jopa satoja etsintäkuulutettuja vuodessa. Ehdotetussa sääntelyssä kysymys olisi sellaisista etsintäkuulutuksista, jotka koskevat kiinniottamista, vangitsemista tai pidättämistä. Tällaisten etsintäkuulutusten taustalla ovat painavat yhteiskunnalliset edut. Esimerkiksi vankilasta karannut tai vankeuteen tuomittu voi olla tällaisen etsintäkuulutuksen kohteena.

Esityksen voidaan arvioida välillisesti vaikuttavan myönteisesti myös kansalaisten luottamukseen poliisiin. Poliisibarometrin (sisäministeriön julkaisuja 2023:25) mukaan kansalaisista 91 prosenttia luottaa poliisin toimintaan melko tai erittäin paljon. Barometriin vastanneiden mukaan tärkeintä on, että henkeä ja terveyttä sekä henkilökohtaista vapautta ja koskemattomuutta loukkaavat rikokset kyetään estämään, ja jos niitä tapahtuu, selvittämään. Luottamusta poliisiin heikentää barometrin mukaan muun muassa rikosten selvittämättä jättäminen, ja toisaalta luottamusta vahventavana pidettiin rikosten selvittämistä. Barometrin mukaan erilaiset rikokset huolestuttivat vastaajista suurinta osaa. Ehdotetut muutokset edistäisivät poliisin mahdollisuuksia tehostaa toimintaansa juuri niissä asioissa, joita kansalaiset pitivät poliisin työssä tärkeinä, eli rikosten ennalta estämisessä ja selvittämisessä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Säännösten systematiikka

Valmistelun aikana on arvioitu erilaisia vaihtoehtoja poliisin kansallista tiedonvaihtoa koskevien säännösten systematiikalle. Nykyisin säännökset jakautuvat poliisilakiin, poliisin henkilötietolakiin sekä muiden hallinnonalojen säännöksiin.

Yhtenä vaihtoehtona arvioitiin poliisin tiedonsaantia ja -luovuttamista koskevien poliisilain ja poliisin henkilötietolain säännösten keskittämistä poliisilakiin. Tällaista sääntelyn systematiikkaa on esitetty myös oikeustieteellisessä tutkimuksessa, jota on selostettu tarkemmin nykytilan arviointia koskevassa jaksossa 2.4.8.

Toisena vaihtoehtona arvioitiin edellä mainittujen säännösten keskittämistä poliisin henkilötietolakiin. Tällainen systematiikka noudattaisi pääosin Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa valittua rakennetta. Lain esitöiden (HE 241/2018 vp) mukaan Rajavartiolaitoksen hallinnonalan lainsäädännössä yleisten tiedonsaantioikeuksien on katsottu liittyvän läheisemmin henkilötietojen käsittelyyn, vaikka säännösten perusteella voidaankin pyytää myös muita kuin henkilötietoja. Sääntelytapa on katsottu perustelluksi myös siitä syystä, että henkilötietolainsäädäntö sisältää vastaavan kaltaisia tiedonsaantioikeuksia sekä viranomaisilta että yksityisiltä tahoilta. Erällä muilla hallinnonaloilla on puolestaan katsottu, että yleiset tiedonsaantisäännökset ovat lähempänä toimivaltuussääntelyä, jolloin niiden luonteva paikka lainsäädännössä on viranomaisen toimivaltuuksia koskeva laki. Rajavartiolaitoksen henkilötietolain valmistelun yhteydessä on arvioitu, että kumpikin lakitekkinen ratkaisu on oikeudellisesti mahdollinen ja perusteltu. Rajavartiolaitosta koskevien yleisten tiedonsaantisäännösten siirtämistä rajavartiolakiin (578/2005) ei kuitenkaan pidetty tarkoituksenmukaisena, koska kyseiset säännökset ovat vakiintuneesti olleet Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa ja koska ehdotetussa uudessa laissa säännökset kytkettiin entistä tiiviimmin muihin henkilötietojen käsittelysäännöksiin.

Kolmantena vaihtoehtona työryhmässä nostettiin esiin ehdotus säätää poliisin tiedonvaihdosta kokonaan uudessa laissa. Neljäntenä vaihtoehtona oli sääntelyn päivittäminen nykyisen systematiikan pohjalta ilman, että säännösten sijoittelua muutettaisiin. Eri vaihtoehtojen arvioinnin jälkeen säännösten systematiikan osalta päädyttiin nykytilanteen säilyttämiseen. Poliisin hallinnonalalla on vakiintuneesti katsottu, että yleiset tiedonsaantisäännökset ovat osa toimivaltuussäätelyä. Tästä syystä yleiset tiedonsaantiin ja luovuttamiseen oikeuttavat säännökset nähtiin edelleen perusteltuna säilyttää poliisilaissa. Toisaalta tiedonvaihtotilanteet, joista nykyisin säädetään poliisin henkilötietolaissa, liittyvät niin kiinteästi henkilötietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn, ettei näitä koskevien säännösten siirtämistä poliisilakiin pidetty perusteltuna, vaikka teknistä käyttöyhteyttä koskevasta sääntelystä luovuttaisiinkin. Poliisin henkilötietolaissa säädettyissä tilanteissa on kyse lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvasta tiedonvaihdosta, josta nähtiin edelleen tarpeellisena säätää poliisilain yleissäännöksiä täsmällisemmin. Myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta katsottiin, että on perusteltua säilyttää nykyinen systematiikka.

Käytännössä tiedonsaanti- ja tiedonluovutussäännösten jakautuminen poliisilakiin ja poliisin henkilötietolakiin ei ole aiheuttanut juurikaan soveltamisongelmia, vaan ongelmallisempaa on nähty tiedonvaihtoon vaikuttavien säännösten runsas määrä ja päällekkäisyys usean eri hallinnonalan säännöksissä. Toimiala- ja viranomaiskohtaisten tiedonsaanti- ja salassapitosäännösten välisiä päällekkäisyyksiä ei kuitenkaan ole mahdollista ratkaista pelkästään poliisin toimintaa koskeviin lakeihin tehtävillä muutoksilla. Kaikkien poliisin tiedonvaihtoon vaikuttavien eri hallinnonalojen säännösten kokonaistarkastelu ei puolestaan kuulunut tämän hankkeen toimeksiantoon.

5.1.2 Tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Valmistelun aikana arvioitiin eri vaihtoehtoja poliisin tiedonsaantioikeuden täsmentämiselle sosiaali- ja terveydenhuollosta. Samoin tehtiin Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksien osalta. Käytännössä näiden viranomaisten tarvitsema tieto tehtäviensä hoitamiseksi liittyy usein henkilön henkilöllisyyteen tai läsnäoloon sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, eikä poliisilla, Rajavartiolaitoksella ja Tullilla lähtökohtaisesti ole tarvetta saada tarkempia tietoja itse hoito- tai asiakassuhteen sisällöstä. Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa henkilöllisyys- ja läsnäolotietojen saannin tietyissä tilanteissa, mutta käytännössä tiedonsaannissa on erityisesti alueellista vaihtelua.

Yhtenä vaihtoehtona tarkasteltiin läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevien tietojen luovuttamisesta säätämistä asiakastietolaissa ja toisena vaihtoehtona arvioitiin mahdollisuutta täsmentää poliisin tiedonsaantioikeutta koskevaa sääntelyä poliisilaissa sekä Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavia säännöksiä niitä koskevissa laeissa. Vaihtoehtona lainsäädännön muutoksille tarkasteltiin myös mahdollisuutta ohjeistaa tarkemmin nykyisen lain soveltamista. Tällainen ohje on kuitenkin jo annettu (Ohje terveydenhuollon ja poliisin väliseen tiedonvaihtoon. Sosiaali- ja terveysministeriö sosiaali- ja terveysministeriö 3.2.2020.), mutta käytännössä se ei ole yhtenäistänyt toivotulla tavalla lainsäädännön soveltamista. Pelkkä ohjeistus ei olisi riittävä myöskään siksi, että nyt ehdotettavalla sääntelyllä on sääntelyn selkeyttämisen lisäksi tarkoitus mahdollistaa poliisin sekä Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaanti tietyissä tilanteissa, joissa se ei nykyisen lainsäädännön nojalla ole mahdollista. Viranomaisen toimivallan on perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaisesti perustettava lakiin.

Vaihtoehto, jossa poliisilain sääntelyä ja sitä vastaavaa Rajavartiolaitoksen ja Tullin sääntelyä täsmennettäisiin, arvioitiin mahdolliseksi, koska asiakastietolain 6 §:n mukaan vaihtoehtoisuudesta ja salassapidosta saa poiketa asiakkaan suostumuksella tai jos siitä on asiakastietolaissa tai muussa laissa säädetty. Poliisin tietojen saantia koskevat säännökset on

poliisilain 4 luvussa sekä Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavassa voimassa olevassa sääntelyssä jaettu sen mukaan, pyydetäänkö tietoja toiselta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta vai yksityiseltä taholta. Koska sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoissa on sekä viranomaisia että yksityisiä toimijoita, edellyttäisi asiasta poliisilaissa säätäminen poliisilain 4 luvun 2 ja 3 §:n muuttamista tai vaihtoehtoisesti kokonaan uuden pykälän säätämistä. Sama koskee Rajavartiolaitoksen henkilötietolain ja Tullin rikostorjuntalain vastaavaa sääntelyä. Poliisilakiin, Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin eivät kuitenkaan sopisi säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden oma-aloitteisesta tietojen luovuttamisesta, koska sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden toimivallasta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti tulee lähtökohtaisesti säätää heidän toimialansa lainsäädännössä.

Ottaen huomioon, että asiakastietolaissa säädetään nykyään kattavasti asiakastietojen käsittelystä sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä sosiaali- ja terveyspalveluita järjestettäessä ja toteutettaessa, toinen vaihtoehto olisi asiasta säätäminen asiakastietolaissa. Asiakastietolaki sisältää muitakin tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä, joista 62 ja 63 §:ssä säädetään tietojen antamisesta poliisille. Asiakastietolain 63 §:ssä säädetään tietojen antamisesta myös muille viranomaisille. Asiakastietolaissa olisi mahdollista säätää myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden mahdollisuudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti. Samalla säännöksellä voitaisiin säätää tietojen luovuttamisesta muille tarvittaville viranomaisille.

Arvioinnin lopputuloksena poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskeva uusi säännös päädyttiin valmistelemaan poliisilakiin. Rajavartiolaitoksen vastaava säännös päädyttiin valmistelemaan Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullia koskeva vastaava säännös Tullin rikostorjuntalakiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden oma-aloitteisen tietojen luovuttamismahdollisuuden todettiin vaikuttavan keskeisesti sekä potilaiden että sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden oikeuksiin, joten tähän liittyvät mahdolliset muutostarpeet on syytä selvittää ja valmistella erikseen sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sidosryhmien kanssa. Tähän teemaan liittyy myös apulaisoikeusasiamiehen 28.11.2024 antama ratkaisu (EOAK/2910/2023), joka koski työnantajan edustajan oikeutta ilmoittaa poliisille rikoksesta epäillyn nimen tilanteessa, jossa hoitotyöntekijä on työssään joutunut väkivallan kohteeksi potilaan taholta. Apulaisoikeusasiamies katsoi ratkaisussaan, että sekä potilaiden että terveydenhuollon työntekijöiden oikeuksien turvaaminen edellyttäisi lainsäädännön selkeyttämistä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsin perustuslakeihin kuuluvassa painovapausasetuksessa (tryckfrihetsförordning 1949:105) säädetään asiakirjajulkisuudesta. Viranomaisten väliseen tietojen antamiseen ei kuitenkaan sovelleta asiakirjajulkisuutta, vaan informaation antovelvollisuutta (informationsskyldighet), josta säädetään julkisuus- ja salassapitolaissa (offentlighets- och sekretesslag 2009:400, OSL). Viranomaisten välinen tietojen antaminen ei ole sidottu yleisten asiakirjojen käsitteeseen, johon painovapausasetuksen asiakirjajulkisuus liittyy, vaan viranomaisen hallussa oleviin tietoihin. Ruotsin lainsäädännössä tietojen antaminen voi perustua pyyntöön tai olla oma-aloitteista. OSL:ssa säädetyissä salassapidon murtavissa säännöksissä kysymys on oikeudesta luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti.

Salassapidon murtavat säännökset on koottu Ruotsin lainsäädännössä pääosin OSL 10 lukuun. OSL:ssä säädetään muun muassa, että salassapito ei estä yksittäisen tiedon luovuttamista toiselle viranomaiselle, jos tiedon luovuttamisvelvollisuudesta säädetään laissa tai asetuksessa. Yleislausekkeen mukaan salassa pidettävä tieto voidaan luovuttaa viranomaiselle, jos on selvää,

että tietojen luovuttamista koskeva etu on ensisijainen siihen etuun nähden, jota salassapidolla suojellaan. Eräät viranomaiset voivat soveltaa yleislauseketta salassapidon murtavana säännöksenä ja luovuttaa tietoa sen nojalla, mutta esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiset eivät.

OSL:ssa on kolme nimenomaista salassapidon murtavaa säännöstä, joita sovelletaan vain rikosten ennalta estämiseksi. Ne koskevat nuorisirikollisuuden estämistä (10 luvun 18 a §), tiettyjen läheisiin kohdistuvien rikosten estämistä (10 luku 18 c §) sekä terrorismirikoksen ehkäisemistä (10 luvun 18 b §). Esimerkiksi OSL 10 luvun 18 a §:n mukaan salassapitovelvollisuus ei estä alle kaksikymmentäyksivuotiaasta henkilöä koskevan tiedon antamista poliisiviranomaiselle tai turvallisuuspoliisille, jos on olemassa vaara, että nuori ryhtyy erityisolosuhteiden vuoksi rikolliseen toimintaan, tiedon voidaan olettaa auttavan sen estämisessä, ja tiedon luovuttaminen ei ole nuorelle suunniteltujen tai käynnissä olevien toimien vuoksi tai muista erityisistä syistä sopimatonta.

OSL 10 luvun 18 a §:n mukaan sosiaalihuollon salassapitovelvollisuus ei estä luovuttamasta alle 21-vuotiaasta henkilöä koskevaa yksittäistä tietoa poliisille tai turvallisuuspoliisille, jos erityisten olosuhteiden vuoksi on olemassa vaara, että kyseinen nuori ryhtyy rikolliseen toimintaan ja tiedon voidaan olettaa auttaa estävän sen, ja ottaen huomioon suunnitellut tai käynnissä olevat nuorta koskevat toimet tai muista erityisistä syistä tiedon luovuttaminen ei ole epätarkoituksenmukaista. OSL 10 luvun 18 b §:n mukaan sosiaalihuollon tietojen salassapito ei estä yksittäisen henkilöä koskevan tiedon luovuttamista poliisille tai turvallisuuspoliisille, jos erityisten olosuhteiden perusteella on riski, että kyseinen henkilö syyllistyy mm. terroristirikokseen sekä sen yritykseen, valmisteluun tai salailuun, jos tiedon voidaan olettaa auttavan estämään se ja ottaen huomioon suunnitellut tai käynnissä olevat toimenpiteet henkilöä koskien tai muista erityisistä syistä tietojen luovuttaminen ei ole epätarkoituksenmukaista. Poliisin osalta on vastaava salassapidon murtava säännös 35:10 c:ssä. Sen mukaan tietojä saa luovuttaa sosiaalitoimelle tällaisten terrorismirikosten ehkäisemiseksi.

Jo tehtyjen rikosten osalta säädetään tiedon luovuttamisesta epäiltäessä nuoreen kohdistunutta rikosta (10 luvun 21–22 §) sekä eräitä muita rikoksia (10 luvun 23–24 §). Muiden rikosten osalta mahdollisuutta luovuttaa tietoja säännellään sen mukaan, mikä on rangaistusasteikko. Esimerkiksi sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tietojen salassapito on mahdollista murtaa vain epäiltäessä rikosta, josta ei ole määrätty vähäisempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta, tai rikoksen yritystä, josta ei ole määrätty vähäisempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta. Lisäksi 10 luvun 22 a §:ssä säädetään, että sosiaalihuollon salassapito ei estä luovuttamasta tietoa poliisille tai turvallisuuspoliisille, jos tieto koskee epäilyä rikoksista, josta säädetään terrorismirikosten torjunnasta annetussa säännöksessä.

Ruotsissa on säädetty erillinen laki tietojen luovuttamisvelvollisuudesta yhteistoiminnassa järjestäytyneitä rikollisuutta vastaan (lag om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet 2016:774). Siinä säädetään sekä oma-aloitteisesta että pyyntöperustaisesta tietojen antamisesta. Lain mukaan yhteistoiminnassa mukana olevat viranomaiset voivat salassapidosta huolimatta luovuttaa tietoa toiselle viranomaiselle, jos se on tarpeen vastaanottavan viranomaisen yhteistoimintaan osallistumisen kannalta, ellei ole pakottavia syitä olettaa, että salassapidon suojaama intressi olisi tiedon luovutusintressiin nähden etusijalla. Esitöiden mukaan säännös voi tarkoittaa sekä pyynnöstä että omasta aloitteesta tapahtuvaa tiedon luovutusta, jos viranomaisen tietää, mitä tietoja toinen viranomaisen tarvitsee (Prop. 2015/16:167, s. 50). Tiedon luovuttamisvelvollisuus koskee niitä viranomaisia, joista säädetään asetuksessa (förrordning 2016:775 om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet). Tällaisia viranomaisia ovat muun muassa työvoimavirasto, yritysrekisterivirasto, talousrikosviranomaisen poliisitoimintaa

harjoittaessaan, finanssivalvonta, kriminaalihuolto, kruununvoudin virasto, rannikkovartiosto, maahanmuuttovirasto, eläkeviranomainen, poliisiviranomainen, verovirasto, turvallisuuspoliisi, elinkeinoelämän kehittämisvirasto, liikennevirasto ja tullilaitos.

Potilasturvallisuuslain (patientsäkerhetslag 2010:659) 6 luvun 15 §:n mukaan sen lisäksi, mitä muualla laissa tai asetuksessa säädetään, sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstö on velvollinen luovuttamaan tietoja, onko joku henkilö terveydenhuoltoyksikössä, jos tätä tietoa yksittäisessä tapauksessa pyytää tuomioistuin, syyttäjä, poliisi, turvallisuuspoliisi, ulosottoviranomainen tai veroviranomainen. Lisäksi turvallisuuspoliisille tulee luovuttaa tieto yksittäistapauksessa, kun se on tarpeen henkilösuojaustehtäviä varten taikka kun se on tarpeen sen ennalta estäessä tai paljastaessa terrorismirikoksia tai kansallista turvallisuutta koskevia rikoksia.

Oikeudenkäymiskaaren (rättegångsbalk 1942:740, RB) 36 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan muun muassa lääkäriä, hammaslääkäriä, kättilöä, sairaanhoitajaa, psykologia, psykoterapeuttia, sosiaalipalvelulain (socialtjänstlagen 2001:453) mukaisia perheneuvoja ja heidän avustajiaan voidaan kuulustella todistajana jostakin, joka on uskottu heille heidän harjoittaessaan ammattiaan tai jonka he ovat saaneet tietää sen yhteydessä, vain, jos se on lain mukaan sallittua tai jos henkilö, jonka hyväksi salassapitovelvollisuutta sovelletaan, suostuu siihen. RB 36 luvun 5 §:n 4 momentin ja siinä viitattujen säännösten mukaan heillä kuitenkin on todistamisvelvollisuus, kun rikoksen uhri on alle 18-vuotias ja kysymys on rikoslain 3, 4 tai 6 luvun rikoksesta tai rikoksesta naisen ympärileikkauskieltoa vastaan. Rikoslain 3 luvussa on säännökset henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista, 4 luvussa vapautteen ja rauhaan kohdistuvista rikoksista ja 6 luvussa seksuaalirikoksista. Heillä on niin ikään todistamisvelvollisuus, kun kysymys on rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta, tai rikoksen yrityksestä, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta, taikka rikoksen yrityksestä, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta, jos tekoon liittyy yritys levittää tartuntatautilain (smittskyddslag 2004:168) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettua yleisvaarallista tautia.

Keväällä 2025 voimaan tullessa uudessa tietojenluovutuslaissa (lag om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna 2025:170) säädetään valtion viranomaisten, kuntien, alueiden ja eräiden muiden velvollisuudesta antaa tietoja rikostorjuntaviranomaisille niiden rikostorjuntaa koskevia tehtäviä varten. Rikostorjuntaviranomaisilla tarkoitetaan kyseisessä laissa talousrikostorjuntaviranomaista, rannikkovartiostoa, poliisiviranomaista, verovirastoa, turvallisuuspoliisia, tullilaitosta ja syyttäjälaitosta. Rikostorjunnalla tarkoitetaan kyseisessä laissa rikostorjuntaviranomaisen toimintaa rikollisen toiminnan ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi taikka rikosten tutkimiseksi tai niistä syyttämiseksi. Tietojenluovutuslaissa säädetään velvollisuudesta luovuttaa rikostorjuntaviranomaiselle luonnollisen henkilön yhteystiedot, jos tiedot ovat tarpeen rikostorjuntatehtävien kannalta. Luovutettavia tietoja ovat asuinosoite, puhelinnumero tai sähköpostiosoite, työpaikka, asiamies tai edustaja, käyttäjätunnus tai IP-osoite, ja jokin lueteltuihin tietoihin verrattavissa oleva tieto.

Viranomaisten lisäksi tiedonantovelvollisuus koskee myös ammattimaisesti harjoitettua yksittäistä toimintaa sosiaalipalvelujen alueella, yksityistä terveydenhuollon toimintaa ja 7 §:n soveltamisalaan eli kouluihin ja opetustoimeen kuuluvaa toimintaa. Tietoa ei ilmoiteta, jos siihen sovelletaan salassapitoa tai vaitiolovelvollisuutta koskevaa säännöstä ja jos erityiset syyt puoltavat sitä, että salassapidon tai vaitiolovelvollisuuden suojaama etu on etusijalla tiedon luovuttamiseen nähden. Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen edellyttää siten harkintaa ja intressivertailua. Tiedot, joiden luovuttaminen ei kuitenkaan tietojenluovutuslain perusteella ole mahdollista, ovat tutkimustieto, josta säädetään OSL 24 luvun 8 §:ssä, terveydenhuollon tiedot, joista säädetään OSL 25 luvun 1–8 §:ssä, biopankkitiedot, josta säädetään OSL 25 luvun 15 §:ssä, sosiaalihuollon tiedot (OSL 26 luvun 1–6 §), julkisen notaarin tiedot (OSL 40 luvun 2 §)

tai teknisesti toisen lukuun käsiteltyjä henkilökohtaisia tai taloudellisia olosuhteita koskevat tiedot (OSL 40 luvun 5 §) sekä potilastiedot, joista säädetään potilasturvallisuuslain 6 luvun 12–14 §:ssä tai 16 §:ssä.

5.2.2 Norja

Norjassa tiedonsaannista julkisista asiakirjoista säädetään julkisuuslaissa (lov om rett til innsyn i dokument i offentleg verksemd, av 19. mai 2006, nr. 15). Julkisuuslain 3 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjoista ja rekistereistä, ellei laissa tai sen nojalla annetuissa asetuksissa muuta säädetä. Norjassa tiedonvaihtosäännöksiä sisältyy merkittävässä määrin myös asetuksiin. Norjan lainsäädännössä hallintoelimen tietojen luovutus voi olla oma-aloitteista tai pyynnöstä tapahtuvaa. Oma-aloitteisuudesta ei säädetä nimenomaisesti, vaan se on tulkittava säännöksen sanamuodosta. Tiedon luovuttamisvelvollisuuksien lisäksi laissa on myös säännöksiä ilmoitusvelvollisuudesta ja tiedonantovelvollisuudesta.

Julkisuuslain 11 §:ssä säädetään laajennetusta pääsystä tietoon (meringsynn). Sen mukaan hallintoelin (organ, forvaltningsorgan) voi harkita pääsyn antamista tietoon kokonaan tai osittain, vaikka tiedon saantia olisi muutoin rajoitettu. Tällöin hallintoelimen on tehtävä intressipunninta tiedon saannin ja suojattavien etujen välillä. Julkisuuslain 3 luvussa säädetään poikkeuksista asiakirjan julkisuuteen. Salassapitovelvollisuudesta säädetään hallintolaissa (lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker). Lisäksi useissa erityislaeissa säädetään salassapidosta ja tiedon luovuttamisesta. Hallintolain 13 §:n 1 momentissa säädetyn pääsäännön mukaan hallinnossa työskentelevällä on velvollisuus estää muita saamasta sellaisia tietoja, jotka hän on saanut tehtäviensä yhteydessä ja jotka koskevat jonkun henkilökohtaisia olosuhteita tai teknisiä laitteita ja menetelmiä sekä toimintaan tai liiketoimintaan liittyviä seikkoja, jotka on kilpailusyistä tärkeää pitää salassa sen henkilön edun kannalta, jota salassapito suojaa.

Oikeudesta antaa tietoja säädetään hallintolain 13 a–g §:ssä. Esimerkiksi hallintolain 13 b §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään, että salassapitovelvollisuus ei estä hallintoelintä antamasta muille hallintoelimille tietoja henkilön yhteydestä hallintoelimeen ja tehdyistä päätöksistä ja muuten sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tietoja luovuttavan hallintoelimen lain, ohjeiden tai nimitysperusteiden mukaisten velvollisuuksien edistämiseksi.

Hallintolain 13 b §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetään puolestaan ilmoittamisesta ja tiedon antamisesta syyttäjäviranomaiselle tai valvontaviranomaiselle. Sen mukaan salassapitovelvollisuus ei estä hallintoelintä ilmoittamasta tai antamasta tietoja rikoksista syyttäjäviranomaiselle tai asianomaiselle valvontaviranomaiselle, kun sitä voidaan pitää yleisen edun kannalta toivottavana tai rikoksesta syyttämiseksi on luonnollinen yhteys tietojen luovuttajan tehtäviin.

Hallintolain 13 b §:n 1 momentin 7 kohtaa sovelletaan, kun on välttämätöntä luovuttaa tieto henkeen tai terveyteen kohdistuvan vaaran estämiseksi. Tämä liittyy kaikkia koskevaan rikoslain (lov om straff) 196 §:n yleiseen velvollisuuteen estää rikokset. Rikoslain 196 §:n mukaan enintään yksi vuosi vankeutta tai sakko on määrättävä sille, joka ei ilmoita rikoksesta tai muuten pyri estämään sitä tai sen seurauksia, kun se on vielä mahdollista ja näyttää varmalta tai todennäköiseltä, että rikos on tehty tai tullaan tekemään. Rikoslain 196 §:ää sovelletaan salassapidon estämättä. Useissa erityislaeissa on kuitenkin hallintolain 13 b §:n 1 momentin 7 kohdasta poikkeavaa sääntelyä.

Hallintolain 13 g §:ssä säädetään mahdollisuudesta säätää asetuksella, että salassapitovelvollisuus ei estä luovuttamasta tietoja niiden tehtävien suorittamiseksi, jotka on määrätty tietojen luovuttajalle tai vastaanottajalle, kunhan luovuttamisella ei puututa

suhteettomasti rekisteröityjen oikeuksiin. Jos hallintoelinten välinen yhteistyö on vakiintunutta, voidaan asetuksilla tarvittaessa kattaa tiedot, joihin muun lain mukaan sovelletaan 13 b §:n mukaisia erityisiä rajoituksia tietojen luovuttamiselle. Tätä säännöstä pidetään ratkaisuna tasapainon luomiseksi hallintoelinten välisen hyvän ja tehokkaan yhteistyön ja salassapitoa koskevien määräysten taustalla olevien näkökohtien turvaamisen välillä. Esitöissä kiinnitettiin erityistä huomiota yhteistyön ja tiedonvaihdon tarpeeseen työperäisen rikollisuuden (arbeidslivsrelatert kriminalitet, ns. a-krim) pysäyttämiseksi ja lasten ja nuorten suojelemiseksi. (Prop. 166 L (2020–2021), kohta 4.3.)

A-krim-asetuksen eli asetuksen salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta ja henkilötietojen käsittelystä ym. virastojen välisessä yhteistyössä työperäisen rikollisuuden torjumiseksi (forskrift om deling av taushetsbelagte opplysninger og behandling av personopplysninger m.m. i det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet) 3 §:n mukaan asetuksessa määritetyt hallintoelimet voivat luovuttaa toisilleen tietoja hallintolain 13 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä. Nämä kyseiset hallintoelimet voivat samoilla edellytyksillä vaihtaa tällaisia tietoja verohallinnon, tullin, poliisin ja kansallisen virastojen välisen analyysi- ja tiedustelukeskuksen (nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter) työntekijöiden kanssa. Tietojen luovuttaminen on mahdollista, jos se on välttämätöntä tietojen vastaanottajan tai luovuttajan sellaisten tehtävien hoitamiseksi, jotka koskevat sellaisten rikosten ehkäisemistä, havaitsemista, estämistä tai seuraamusten määräämistä, jotka voivat johtaa huonompiin työoloihin, loukata työntekijöiden oikeuksia, haitata kilpailua elinkeinoelämässä tai johtaa vero-, tulli- tai sosiaaliturvajärjestelmien väärinkäyttöön.

Poliisirekisterilaisissa (lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten) on useita tiedon luovutussäännöksiä. Säännöksiä on tulkittava yhdessä poliisirekisteriasetuksen (forskrift om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten) sääntelyn kanssa, koska asetuksessa voidaan määritellä tarkemmin mm. tietojen saajat tai tiedot, joita voidaan luovuttaa. Esimerkiksi poliisirekisterilain 27 §:n mukaan poliisilla on oikeus luovuttaa tietoja muille viranomaisille rikoksen estämiseksi, kun kysymys on vakavuudeltaan tietyn asteisista rikoksista ja kun tietojen avulla voidaan estää rikos (poliisirekisterilaki 27.1 ja 3 §, poliisirekisteriasetus 9.2 ja 9.3 §). Lain 30 §:n mukaan poliisilla on oikeus luovuttaa useille viranomaisille tietoja lapsen suojelemiseksi rikostutkinnassa, kun se on välttämätöntä ja suhteellista. Tiedon vastaanottavat viranomaiset määrittävät poliisirekisteriasetuksen 9.7 §:ssä. Poliisirekisteriasetuksessa säädetään lisäksi poliisille lukuisia ilmoitusvelvollisuuksia. Tällainen on mm. velvollisuus ilmoittaa lastensuojeluun, kun kysymys on alaikäistä koskevasta esitutkinnasta.

5.2.3 Tanska

Tanskan julkisuuslain (lov om offentlighed i forvaltningen) mukaan kuka tahansa voi pyytää tiedon asiakirjasta, joka on laadittu viranomaisen hallinnollista toimintaa tai sen käsittelyä varten. Julkisuuslain 4 luvussa säädetään poikkeuksista oikeuteen saada tietoa asiakirjoista. Tietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta ei säädetä nimenomaisesti, vaan sanamuodosta on pääteltävä, voidaanko tiedot antaa pyynnöstä vai oma-aloitteisesti.

Sääntely poliisia koskevasta tietojen saannista ja luovuttamisesta on erittäin hajanaista ja jakaantunut lukuisiin lakeihin. Poliisilaisissa (politiloven) säädetään avointen lähteiden tietojenhankinnasta ja oikeudesta saada tietoja analyysien tekemiseksi. Oikeudenhoitolain (retsplejeloven) tietojenluovutussääntely liittyy viranomaisyhteistyön eri muodoissa tapahtuvaan tietojen luovuttamiseen. Rikosprosessilain 115 §:ssä säädetään, että poliisi voi luovuttaa tietoja yksityishenkilöiden täysin yksityisistä olosuhteista muille viranomaisille, jos tällainen luovuttaminen katsotaan tarpeelliseksi rikostorjuntayhteistyön (SSP-yhteistyö) tai

sosiaaliviranomaisten ja sosiaali- ja hoitopsykiatrian kanssa sosiaalisesti heikossa asemassa olevien henkilöiden hyväksi tehtävän poliisiyhteistyön (PSP-yhteistyö) kannalta, tai oikeuslaitoksen, sosiaaliviranomaisten ja poliisin välisen yhteistyön (KSP-yhteistyö) kannalta, kun KSP-yhteistyö koskee tiettyjä pykälässä mainittuja tilanteita, joissa vapautetaan tuomittuja laitoksista taikka pidätyksestä, jos on vaara, että henkilö radikalisoituu. Viranomaisen voi luovuttaa tietoja poliisille ja muille kyseiseen yhteistyöhön osallistuville viranomaisille pykälässä säädettyssä laajuudessa. Edellä mainittujen yhteistyömuotojen yhteydessä kysymys on ennalta estävästä toiminnasta ja tietojen luovuttaminen rikostutkintaa varten on kielletty laissa. Tietojen luovutus ei ole 115 §:n tarkoittamissa tilanteissa velvollisuus, vaan perustuu viranomaisen harkintaan.

Oikeudenhoitolain 110 b §:ssä säädetään, että kansallinen erikoisrikosyksikkö (National Enhed for Særlig Kriminalitet, vastaa Suomen KRP:tä), valvontaviranomaiset, tullit ja verohallinto voivat muussa lainsäädännössä säädetystä salassapitovelvollisuudesta huolimatta luovuttaa tietoja viranomaisille, yrityksille ja henkilöille, jotka osallistuvat 1 momentissa tarkoitettuun operatiiviseen yhteistyöhön, jos tiedot voivat olla merkityksellisiä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen tai muiden 1 momentin nojalla perustettujen rikollisuuden alojen ehkäisemisen tai torjumisen kannalta. Viittauksella 1 momenttiin tarkoitetaan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen sekä muiden rikollisuuden alojen torjuntaa käsittelevän kansallisen erityisrikosyksikön alaisuudessa toimivaa operatiivista yhteistyötä.

Kansallinen erikoisrikosyksikkö voi perustaa monialaisia tutkintaryhmiä, joihin osallistuvat Tanskan elinkeinohallitus sekä tullit ja verohallinto. Lisäksi kansallinen erityisrikosyksikkö voi päättää muiden viranomaisten osallistumisesta monialaiseen tutkintaryhmään. Tutkintaryhmään osallistuvat viranomaiset voivat muussa lainsäädännössä säädetystä salassapitovelvollisuudesta huolimatta luovuttaa tietoja tutkintaryhmään osallistuville viranomaisille, jos tiedot voivat olla tutkinnan kannalta merkityksellisiä. (Oikeudenhoitolaki 110 c §.)

5.2.4 Viro

Viron perustuslain (Eesti Vabariigi põhiseadus) 44 §:ssä säädetään, että jokaisella on oikeus saada julkisia tietoja. Viranomaistietojen julkisuudesta säädetään julkisuuslaissa (Avaliku teabe seadus). Viron lainsäädännössä viranomaisten välinen oma-aloitteinen tietojen antaminen perustuu lakiin. Tietojen luovuttamisesta on sektorikohtaista erityissäätelyä, jota on kuitenkin selvästi vähemmän kuin pohjoismaiden oikeusjärjestyksissä. Tietojen antaminen on voitu säätää joko oikeudeksi tai velvollisuudeksi ilmoittaa tietoja toiselle viranomaiselle.

Virossa on käytössä tiedonvälitysalusta X-road, jonka kautta viranomaiset voivat käytännössä vaihtaa tietoja. Viron poliisi ja rajavartiolaitosviranomaiset käyttävät tietojen luovuttamiseen myös yhteistä POLIS-järjestelmää, jonka käytöstä säädetään poliisia ja rajavartiolaitosta koskevassa laissa. Tarkemmin järjestelmän käytöstä säädetään Viron sisäministeriön antamalla asetuksella.

5.2.5 Alankomaat

Alankomaiden perustuslaissa (Grondwet) säädetään viranomaistoiminnan avoimuuden vaatimuksesta. Tätä täsmentää julkisuuslaki (Wet open overheid), jossa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisen asiakirjoista. Asiakirjojen käsitettä tulkitaan laajasti. Julkisuuslaissa säädetään myös salassapidosta, joka voi olla ehdotonta tai harkinnanvaraista. Jos kysymys on harkinnanvaraisesta salassapidosta, viranomaisen on punnittava julkisuuden intressiä suhteessa salassapidon suojaamaan intressiin. Sektorikohtaisilla erityislaeilla voidaan säätää julkisuuslaista poikkeavasti. Tällainen säädös on muun muassa poliisin henkilötietolaki (Wet politiegegevens).

Poliisin henkilötietolaissa säädetään poliisitietojen (politiegegeven) käsittelystä ja erikseen myös luovuttamisesta. Poliisitiedoilla tarkoitetaan poliisilain 3 ja 4 artikloissa tarkoitettua poliisitehtävän suorittamisen yhteydessä käsiteltäviä henkilötietoja muutamien poikkeuksien lisäksi. Poliisin henkilötietolain mukaan rekisterinpitäjä saa luovuttaa tietoja muutamille viranomaisille, kuten syyttäjälle, säädettyihin tarkoituksiin. Lisäksi tietoja saadaan luovuttaa tiedustelu- ja turvallisuuspalvelulain mukaisesti. Erityistapauksissa rekisterinpitäjä saa, siinä määrin kuin se on tärkeän yleisen edun vuoksi tarpeen, poliisilain 11, 12 ja 14 artiklassa (poliisiorganisaation alueellinen ja asteellinen toimivalta) tarkoitettua toimivaltaisen viranomaisen suostumuksella päättää toimittaa poliisitietoja henkilöille tai elimille seuraaviin tarkoituksiin: rikosten estäminen ja paljastaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen, avun tarjoaminen sitä tarvitseville, tai valvoakseen määräysten noudattamista.

Edellä mainittuihin tarkoituksiin rekisterinpitäjä voi, sikäli kuin se on tärkeän yleisen edun vuoksi tarpeen toimivaltaisen viranomaisten ja henkilöiden tai elinten välistä yhteistyötä varten, päättää yhteisymmärryksessä poliisilain 11, 12 ja 14 artiklassa tarkoitettua toimivaltaisen viranomaisen kanssa toimittaa poliisitietoja näille henkilöille ja elimille. Säännös liittyy vuonna 2024 säädettyyn yhteistyökumppanien tietojenkäsittelylakiin (Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden), jossa säädetään yhteistyökumppaniryhmään kuuluvien keskinäisestä tietojenvaihdosta. Yhteistyöryhmään voi kuulua sekä viranomaisia että yksityisiä tahoja.

Erityispiirteenä on, että tietojen luovuttamisen edellytyksistä voidaan laissa säädetyllä valtuutuksella osin päättää lakia alemman asteisella määräyksellä. Tällaisia valtuutuksia on poliisin henkilötietolaissa useita. Poliisilain 24 artiklassa on säännös, jonka mukaan lakia alemman asteisella määräyksellä voidaan vahvistaa säännöt, jotka koskevat sitä, mihin tarkoitukseen poliisi, ottaen huomioon poliisin henkilötietolain säännökset tai sen nojalla, käsittelee tai edelleen käsittelee tietoja ja tiedot, joita poliisi käsittelee tätä tarkoitusta varten, sekä tietojen toimittamisesta poliisitehtävien suorittamista varten sekä tietojen toimittamisesta henkilöille ja elimille.

5.2.6 Yhteenvedo

Valmistelun yhteydessä on arvioitu Ruotsin, Norjan, Tanskan, Viron ja Alankomaiden sääntelyä liittyen poliisin tiedonvaihtoon. Ruotsin, Norjan ja Viron osalta viranomaisten tiedonvaihtoon liittyvää sääntelyä on käsitelty myös Virvotieto-hankkeen loppuraportissa (Oma-aloitteinen tietojen antaminen rikosten torjumiseksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:39).

Kaikissa vertailumaissa tietojenluovuttamisääntelyä voidaan pitää hajanaisena johtuen sääntelyn varsin suuresta määrästä sekä sen sijoittumisesta hierarkkisesti eri tasoihin säädöksiin. Ruotsissa lainsäätäjällä on ollut pyrkimys keskittää kaikki viranomaisten salassa pidettävien tietojen luovutusta koskevat säännökset pääsääntöisesti julkisuus- ja salassapitolakiin. Tämän vuoksi viranomaisten välistä tietojen vaihtoa koskevaa erityislainsäädäntöä on vähemmän kuin muissa vertailumaissa.

Arvioinnin lopputuloksena todettiin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn systematiikan vaihtelevan eri maiden välillä suuresti. Vertailumaiden lainsäädännöstä ei siten voida vetää suorita johtopäätöksiä siitä, miten poliisin tiedonvaihtosääntelyä tulisi Suomessa kehittää.

6 Lausuntopalautte

6.1 Johdanto

Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut lausuntokierroksella 4.7.—17.8.2025. Luonnoksesta annettiin yhteensä 63 lausuntoa. Lausunnon antoivat Amnesty International Suomen osasto, Apteekkariliitto, apulaisoikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies, Electronic Frontier Finland - Effi ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Finnish Information Security Cluster (FISC) – Kyberala ry yhdessä Teknologiateollisuus ry:n kanssa, Helsingin kaupunki, HUS-yhtymä, Hyvinvointiala HALI ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Kaupan liitto ry, KEHA-keskus/siviilipalveluskeskus, keskusrikospoliisi, Konflikti - Poliittisen sosiaalityön rihmasto, liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Lääkäripalveluyritykset LPY, Maahanmuuttovirasto, Miesten hypogonadikuntoutujien järjestö ry, Niuvanniemen sairaala, oikeusministeriö, Oikeusrekisterikeskus, opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Pakolaisneuvonta ry, Poliisihallitus, puolustusministeriö, Rikosuhripäivystys, Suomen sairaanhoitajaliitto, sisäministeriön maahanmuutto-osasto, sisäministeriön rajavartio-osasto, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, sosiaali- ja terveysministeriö, Sosiaalityöntekijäin liitto ry, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry, suojelupoliisi, Suomen Asianajajat, Suomen Lääkäriliitto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, tiedusteluvalvontavaltuutettu, tietosuojavaltuutettu, Tulli, Tuomioistuinvirasto, Ulosottolaitos, valtiovarainministeriö, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Vanhan Vaasan sairaala, Vantaan sovittelutoimisto, Verohallinto sekä Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Keski-Suomen, Keski-Uudenmaan, Länsi-Uudenmaan, Pirkanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueet. Lisäksi lausunnon antoi kaksi yksityishenkilöä.

Saapuneista lausunnoista on laadittu lausuntoyhteenveto, joka on julkisesti saatavilla hankesivuilla osoitteessa <https://intermin.fi/hankkeet/> tunnuksella [SM046:00/2023](#). Seuraavassa on kuvattu saatua lausuntopalautetta pääpiirteissään sekä jatkovalmistelussa esitykseen lausuntopalautteen johdosta tehtyjä muutoksia. Esityksen jatkovalmistelu on tehty virkatyönä sisäministeriön poliisiosastolla yhteistyössä erityisesti sisäministeriön rajavartio-osaston ja maahanmuutto-osaston sekä valtiovarainministeriön, puolustusministeriön, Poliisihallituksen, keskusrikospoliisin, suojelupoliisin, Maahanmuuttoviraston, Tullin sekä Puolustusvoimien kanssa.

Yleisenä huomiona lausuntopalautteesta voidaan todeta, että suuri osa lausunnonantajista kannatti esityksen tavoitteita tai piti niitä tärkeinä ainakin joiltakin osin. Useat lausunnonantajat lausuiivat esityksestä vain rajatuilta osin. Viranomaisista varsinkin Poliisihallitus, keskusrikospoliisi, suojelupoliisi, Rajavartiolaitos, Tulli, Ulosottolaitos ja Verohallinto pitivät esitettyjä muutoksia tärkeinä.

6.2 Tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Lausunnoissa esitettiin huomioita määrällisesti eniten liittyen poliisilakiin ehdotettuihin muutoksiin ja erityisesti tiedonsaantiin sosiaali- ja terveydenhuollosta. Vaikka useimmissa lausunnoissa pidettiin ehdotetun tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevan sääntelyn selkeyttämistä tarpeellisena, joissakin lausunnoissa sääntelyä pidettiin myös ongelmallisena esimerkiksi hoitoon hakeutumisen näkökulmasta. Lausunnoissa korostettiin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevan sääntelyn oikeasuhtaisuuden ja välttämättömyyden arvioinnin tärkeyttä ja tehtiin konkreettisia ehdotuksia ehdotetun sääntelyn selkeyttämiseksi ja oikeasuhtaisuuden varmistamiseksi. Sosiaalityöntekijäin liitto ja

Pakolaisneuvonta ilmoittivat nimenomaisesti vastustavansa tiedonsaantiin sosiaali- ja terveydenhuollosta ehdotettuja muutoksia.

Muutamassa lausunnossa pidettiin puutteena ensinnäkin sitä, ettei tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskeviin säännöksiin ehdotettua pääsääntöä teon vähintään 2 vuoden enimmäisrangaistuksesta ole ollenkaan perusteltu. Useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että tietojen saanti rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi olisi ehdotetun poliisilain säännöksen mukaan mahdollista joidenkin hyvin lievien rikosten osalta. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että tietojen saantia tulisi rajata ainakin osittain vain rikoksiin, jotka ovat tapahtuneet sosiaali- tai terveydenhuollon tiloissa tai kohdistuneet sosiaali- ja terveydenhuoltoon tai sen työntekijöihin. Oikeusministeriön mukaan säännöskohtaisissa perusteluissa pääsäännöstä poikkeavia omaisuusrikoksia perustellaan omaisuuden suojan loukkaamisella, joka voisi ministeriön käsityksen mukaan toteutua, jos mainittu rikollinen teko kohdistuu nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Ministeriö kiinnitti erityistä huomiota siihen, että perusteluista huolimatta säännöstä ei ole rajattu koskemaan mainittuja tilanteita, vaan se mahdollistaisi pyynnön perusteella syntyvän tiedonantovelvoitteen sellaisessakin tilanteessa, jossa esimerkiksi epäilty näpistysrikos on tapahtunut muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa ja omaisuuden suojan loukkauksesta on kärsinyt jokin sellainen taho, jolla ei ole mitään tekemistä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitilan tai siellä työskentelevien tai asioivien henkilöiden kanssa. Näin ollen ehdotettu omaisuusrikoksia koskeva tiedonsaantioikeussääntely vaikuttaa oikeusministeriön mukaan ulottuvan huomattavasti laajempiin rikoksen paljastamis- ja selvittämistilanteisiin kuin mitä säännöksen perusteluissa on esitetty.

Tiedonsaantia rikosten ennalta estämiseksi ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toivottiin erityisesti perusteluissa kuvattavan tarkemmin. Eduskunnan oikeusasiamies pohti myös, onko tietojen saaminen omaisuutta uhkaavan vaaran osalta suhteellisuusperiaatteen mukaista. Lisäksi kansallisen turvallisuuden suojaamisen käsitettä pidettiin varsin laajana ja kiinnitettiin huomiota siihen, ettei säännöksestä käy selvästi ilmi, voisiko kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tietoja pyytää muikin poliisi kuin suojelupoliisi. Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota myös yleisemmin suojelupoliisin toimivaltuuksien henkilölliseen kohdentamiseen. Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan on epäselvää, minkä valtuuksien kohdalla, missä tilanteissa ja missä rajoissa tiedustelumenetelmän käyttö voidaan kohdistaa muihin kuin kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan itse osallistuvaan tai siihen liittyvään henkilöön. Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan salassapidosta poikkeaminen mahdollisesti arkaluontoisten tietojen kohdalla edellyttäisi täsmällisempää sääntelyä siitä, mikä konkreettinen liityntä henkilöillä on toimintaan, josta tiedonhankinta on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tiedusteluvalvontavaltuutettu totesi puolestaan, että kansallisen turvallisuuden suojaaminen voi olla viranomaisten tehtäviä koskevan sääntelyn yhteydessä riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen käsite, mutta viranomaisten toimivaltuuksia koskevan sääntelyn yhteydessä kansallisen turvallisuuden suojaaminen olisi perusteltua kytkeä sellaiseen kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaan toimintaan, jota tarkoitetaan siviili- ja sotilastiedustelun kohteita koskevissa säännöksissä (poliisilaki 5 a luku 3 §, laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa 3 § ja laki sotilastiedustelusta 4 §). Tämä koskee tiedusteluvalvontavaltuutetun mukaan viranomaisten tiedonhankintatoimivaltuuksien ja vaikuttamistoimivaltuuksien lisäksi myös viranomaisten tiedollisia toimivaltuuksia.

Tiedonsaanti henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai tuomioistuimeen noutamista varten voisi joidenkin lausunnonantajien näkemyksen mukaan vaikuttaa näiden henkilöiden hoitoon hakeutumiseen, mutta esimerkiksi sosiaali- ja

terveysministeriö totesi olevan perusteltua turvata se, ettei vankeusrangaistusta tai oikeuden istuntoa voi vältellä sosiaali- tai terveydenhuollon toimitiloissa oleskelemalla. Tietojen saanti kadonneen etsinnässä tulisi joidenkin lausujien mukaan olla sidottu siihen, että etsittävä henkilö on hengen tai terveyden vaarassa. Tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevien säännösten perusteluihin toivottiin myös erilaisia täsmennyksiä.

Jatkovalmistelussa ehdotettua poliisilain 4 luvun 5 §:n sääntelyä on täsmennetty oikeasuhtaisuuden varmistamiseksi ja säännöskohtaisia perusteluja selkeytetty ottaen huomioon lausuntopalautteessa esiin nostettuja seikkoja. Pykälän kohtien numerointia on jatkovalmistelussa muutettu. Lausuntokierroksella ollut 1 kohta on selvyuden vuoksi jaettu kolmeksi eri kohdaksi. Säännöstä on muutettu siten, että tiedonsaantia rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi niiden tekojen osalta, joista säädetty ankarin rangaistus on alle 2 vuotta vankeutta, on rajattu oikeusministeriön lausunnon perusteella omaisuusrikosten osalta ainoastaan tekoihin, jotka kohdistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Rajausta on lisätty koskemaan myös järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamista, vahingontekoa ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa. Pykälän 4 kohtaa ei ole jatkovalmistelussa muutettu, mutta perusteluja on tältä osin täydennetty. Kansallisen turvallisuuden osalta pykälän 5 kohtaa on täsmennetty tiedusteluvalvontavaltuutetun lausunnon perusteella siten, että tietoja voisi saada kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta, mikä lisäisi säännöksen täsmällisyyttä ja millä korostettaisiin myös sitä, että vain suojelupoliisi voisi saada tietoja tämän lainkohdan nojalla. Vastaavaa muotoilua ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta” on käytetty myös muualla lainsäädännössä säädettäessä suojelupoliisin tiedonsaannista (ks. esimerkiksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettu laki (1346/1999), Finanssivalvonnasta annettu laki (878/2008) ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettu laki (1207/2010), joita on arvioitu suojelupoliisin tiedonsaannin osalta eduskunnassa viimeksi vuonna 2025). Pykälän 6 kohdassa ne henkilöt, joista tietoja voisi saada tuomioistuimeen noutamiseksi, on jatkovalmistelussa rajattu rikosasian vastaajiin sääntelyn täsmenämiseksi. Kadonneiden henkilöiden etsinnän osalta (7 kohta) ei ole pidetty perusteltuna rajata tiedonsaantia ainoastaan hengen tai terveyden vaarassa oleviin. Säännöksellä tavoitellaan selkeyttä verrattuna nykytilaan ja sitä, että poliisi voisi saada aina kadonneen etsintään liittyvissä tilanteissa tiedon siitä, onko henkilö esimerkiksi sairaalassa vai ei, jotta turhilta laajemmilta etsintätoimenpiteiltä voidaan välttyä. Säännöksen perusteluja on täydennetty myös tältä osin.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 a §:n ja Tullin rikostorjuntalain 14 a §:n osalta oikeusministeriö totesi lausunnossaan, että Rajavartiolaitoksen ja Tullin toimivalta tutkia erilaisia rikoksia on huomattavasti suppeampi kuin poliisin. Oikeusministeriö katsoi, että esityksen jatkovalmistelussa esitystä olisi hyvä täydentää esimerkein arviolla siitä, mitkä ovat niitä rikoksia, joissa Rajavartiolaitoksen ja Tullin tietotarpeet ovat välttämättömiä nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta. Sääntelyä voisi oikeusministeriön mukaan olla perusteltua täsmentää koskemaan ainoastaan tiettyjä rikoksia, joiden tutkimiseen Rajavartiolaitoksella ja Tullilla on toimivaltuudet ja joissa kyseiset tietotarpeet arvioidaan välttämättömiksi. Jatkovalmistelussa asiaa on arvioitu ja säännöksissä on pitäydytty edelleen vähintään 2 vuoden enimmäisrangaistuksessa, mutta säännöskohtaisia perusteluja on täydennetty tältä osin. Myös poliisilain säännöksessä pääsääntönä rikosten selvittämisen ja paljastamisen osalta on vähintään 2 vuoden enimmäisrangaistus. Rajavartiolaitoksen ja Tullin säännökset vastaavat tätä pääsääntöä, mutta tiedonsaantioikeudet ovat muutoin rajatummat kuin poliisin tiedonsaantioikeus.

Lausunnoissa esitettiin myös vaikutusten arviointiin liittyviä huomioita. Erityisesti vaikutusten arvioinnin tarkentamista toivottiin hoitoon hakeutumisen näkökulmasta. Ehdotetun

tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevan sääntelyn vaikutuksista oli lausunnoissa myös erisuuntaisia näkemyksiä. Vaikutusten arviointia on täsmennetty ottaen huomioon jatkovalmistelussa säännökseen tehdyt muutokset.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan toimijoiden lausunnoissa tuotiin esiin myös, että poliisin tietopyyntöjen perusteluissa on nykyisin puutteita. Koulutuksen ja ohjeistuksen merkitystä käytännön lainsoveltajan näkökulmasta korostettiin useassa launnossa ja sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistuksen päivittämistä pidettiin tärkeänä. Muutamissa lausunnoissa toivottiin myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvän tiedonsaanti- ja luovutussääntelyn kokonaistarkastelua. Jatkovalmistelussa on huomioitu erityisesti ohjeistuksen ja koulutuksen merkitys ja esityksen tekstejä on siihen liittyen täydennetty. Tämän hankkeen puitteissa ei ole ollut mahdollista tehdä toivottua sääntelyn kokonaistarkastelua, vaan tällainen tarkastelu kuuluisi sosiaali- ja terveysministeriössä tehtäväksi.

6.3 Tietojen luovuttaminen

Useita huomioita esitettiin myös poliisin tietojen luovuttamista koskevasta ehdotetusta poliisilain 7 luvun 2 §:n sekä Tullin ja Rajavartiolaitoksen vastaavasta sääntelystä. Useat ehdotettuun sääntelyyn kantaa ottaneet pitivät tärkeänä tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn kehittämistä ja oma-aloitteisen tiedonluovuttamisen mahdollistamista. Muutamassa launnossa tuotiin kuitenkin esiin, että tietoja pitäisi luovuttaa vain pyynnöstä. Esityksen nimenomaisena tarkoituksena on ollut mahdollistaa poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle myös tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen, joten tältä osin esitykseen ei ole jatkovalmistelussa tehty muutoksia.

Säännösten ehdotettuja muotoiluja pidettiin joissakin lausunnoissa varsin laajoina ja sääntelyn täsmentäminen jatkovalmistelussa nähtiin tärkeäksi. Lausunnoissa viitattiin perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön siitä, miten tietojen saantia ja luovuttamista koskeva sääntely pitäisi lähtökohtaisesti sitoa tarpeellisuuteen tai välttämättömyyteen. Tältä osin lausuntopalautteessa toivottiin kattavampia perusteluja. Esimerkiksi oikeusministeriön mukaan tulisi pohtia, voisiko tärkeän yleisen tai yksityisen edun luovutuskriteerin sitoa välttämättömään. Tiedusteluvalvontavaltuutetun mukaan ehdotukset ovat erityiseen yksittäistapauskohtaiseen harkintaan kytkettyinä hyväksyttävissä. Kun tietojen luovuttamista ei ole rajattu säädösten tasolla tarkemmin esimerkiksi luovutettavien tietojen tyyppien tai vastaanottajatahojen osalta, voisi tiedusteluvalvontavaltuutetun mukaan olla perusteltua, että luovutettavien tietojen edellytettäisiin olevan muidenkin kuin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen osalta käyttötarkoituksensa kannalta tarpeellisten sijasta käyttötarkoituksensa kannalta välttämättömiä ja että tietojen luovuttamista koskevaan päätöksentekoon liitettäisiin asteellista toimivaltaa koskeva sääntely. Pykälän 2 momentin osalta tiedusteluvalvontavaltuutettu ja suojelupoliisi kiinnittivät huomiota siihen, että nykyään lainsäädännössä on tapana käyttää ”valtion turvallisuuden varmistamisen” sijasta ilmaisua ”kansallisen turvallisuuden suojaaminen”. Lisäksi säännöskohtaisiin perusteluihin esitettiin lausunnoissa erilaisia huomioita.

Lausuntopalautteen perusteella säännöstä on täsmennetty 1 momentin osalta oikeusministeriön ehdottamalla tavalla eli tärkeän yleisen tai yksityisen edun luovutuskriteeri olisi sidottu välttämättömään. Vastaava muutos on tehty Rajavartiolaitoksen ja Tullin säännöksiin. Poliisilain säännökseen on jatkovalmistelussa lisätty myös asteellista toimivaltaa koskeva sääntely. Pykälän 2 momentin ilmaisu ”valtion turvallisuuden varmistamiseksi” on muutettu muotoon ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi” lausuntopalautteessa ehdotetun mukaisesti. Tällä muutoksella ei olisi tarkoitus muuttaa nykytilaa. Säännöskohtaisia perusteluja on myös jatkovalmistelussa täydennetty huomioiden lausuntopalautteessa esitettyjä seikkoja.

Ehdotetun poliisilain 7 luvun 2 §:n 3 momentin kriittiseen infrastruktuuriin liittyvien kriittisten toimijoiden joukkoa ehdotettiin muutamissa lausunnoissa laajennettavaksi. Vaihtoehtoina sille, että kriittiset toimijat olisi rajattu yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa tarkoitettuihin toimijoihin, lausunnoissa ehdotettiin tietojen luovuttamisen laajentamista NIS2-sääntelyn (kyberturvallisuuslaki) tai huoltovarmuuslainsäädännön mukaisille toimijoille tai erillisen kansallisen määritelmän käyttämistä kriittisten toimijoiden määrittelyssä. Kriittiseen infrastruktuuriin liittyvien toimijoiden määrittely ei ole vakiintunut, joten jatkovalmistelussa päädyttiin säilyttämään tiedon luovuttamista koskevassa sääntelyssä viittaus muussa lainsäädännössä määriteltyihin toimijoihin. Näin lainsoveltajalle ei jäisi epäselvyyttä siitä, mille toimijoille tietoja voidaan sääntelyn nojalla luovuttaa. Sääntelyä on lausuntokierroksen jälkeen laajennettu kattamaan myös kyberturvallisuuslain 3 §:ssä tarkoitetut toimijat. Vastaava muutos on tehty Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:ään. Huoltovarmuuslainsäädäntöä ollaan uudistamassa parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriön hankkeessa (TEM085:00/2023) ja uudistukseen sisältyy myös tietojen saantia ja luovuttamista koskevaa sääntelyä, joten tässä esityksessä ei ole arvioitu tarpeelliseksi laajentaa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin sääntelyä tältä osin.

Poliisilain 7 luvun 6 §:n kumoamiseen liittyen sekä tietosuojavaltuutettu että Poliisihallitus ovat kiinnittäneet huomiota turvallisuusselvityslain mukaiseen menettelyyn. Turvallisuusselvityslain on säädetty menettelystä, jonka tarkoituksena on ehkäistä toimintaa, joka voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta niihin verrattavaa yleistä etua taikka erittäin merkittävää yksityistä taloudellista etua taikka edellä tarkoitettujen etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä. Turvallisuusselvityslain on yksityiskohtaisesti säädetty turvallisuusselvityksissä käytettävistä tiedonlähteistä ja myös rekisteröidyn oikeusturvasta. Tietosuojavaltuutetun mukaan ehdotukseen tulisi esimerkiksi lisätä nimenomainen säännös, jossa todettaisiin, että poliisi ei voi pyynnöstä tai oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja sellaisissa tapauksissa, jotka kuuluvat turvallisuusselvityslain soveltamisalaan. Poliisihallitus puolestaan ehdotti täsmennettäväksi 7 luvun 2 §:n 1 momentin kirjausta siten, että siinä viitattaisiin nimenomaisesti turvallisuusselvityslakiin. Jatkovalmistelussa poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen voimassa olevaa lakia vastaava kirjaus on arvioitu riittäväksi.

6.4 Tietojen saanti yksityisiltä tahoilta

Lausunnoissa esitettiin huomioita myös ehdotettuun tiedonsaantia yksityisiltä tahoilta koskevaan sääntelyyn (poliisilain 4 luvun 3 § sekä Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaava sääntely). Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota erityisesti ennalta estämisen ja estämisen käsitteisiin, sekä tiedonsaannin sitomiseen tarpeellisuuskriteeriin. Poliisihallitus esitti, että tiedonsaannin kriteerinä henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi ei pitäisi olla se, että vaara on välittömästi uhkaava. Poliisihallituksen mukaan tiedonsaantioikeus henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi on erityisesti vallitsevassa toiminta- ja turvallisuusympäristössä hyvin tärkeä, mutta välittömästi-kriteeri asettaa tiedonsaantikynnyksen edelleen liian korkeaksi. Säännöksissä on jatkovalmistelussa pitäydytty ennalta estämisen käsitteessä sekä tarpeellisuuskriteerissä säännöskohtaisista perusteluista ja säätämisympäristöistä tarkemmin ilmenevin perustein. Jatkovalmistelussa sääntelystä on poistettu välittömästi-kriteeri Poliisihallituksen ehdottamalla tavalla, jotta sääntely soveltuisi myös tapauksiin, jossa henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran tiedetään hyvin suurella todennäköisyydellä toteutuvan, mutta tiedossa ei ole, toteutuuko se välittömästi.

Oikeusministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön lausunnoissa tuotiin esiin sääntelyn yhteys sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviin ja sitä koskevaan EUT:n ratkaisukäytäntöön.

Lausuntojen johdosta säätämisyjärjestysperusteluja on täydennetty kyseiseen direktiiviin ja ratkaisukäytäntöön liittyen (jakso 11.2.4).

Lausunnoissa nostettiin esiin myös yritysvaikutusten arviointi siltä osin, kun kyse on tiedonsaannista yksityisiltä tahoilta. Näiltä osin vaikutusten arviointia on jatkovalmistelussa täydennetty. Lausunnoissa esitettiin myös huomioita kustannusten korvaamisesta. Esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n mukaan kustannusten korvaaminen olisi syytä huomioida esityksen jatkovalmistelussa, mutta myös laajemmin omana lainsäädäntöhankkeenaan. Tämän esityksen jatkovalmistelussa ei ole tehty muutoksia kustannusten korvaamista koskeviin säännöksiin, koska kustannusten korvaamiseen liittyviä kysymyksiä tulisi selvittää tätä hanketta laajemmin.

Uhkasakkoa koskevan sääntelyn osalta (ehdotettu poliisilain 4 luvun uusi 4 §) suojelupoliisi kiinnitti huomiota siihen, että uhkasakon asettamisvelvollisuus on rajattu koskemaan vain rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisten tietojen saantia. Poliisin oikeuden asettaa uhkasakko tulisi suojelupoliisin mukaan koskea myös muita luvun 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjä tarkoituksia varten tapahtuvaa tiedonsaantia. Uhkasakon soveltamisalaa on jatkovalmistelussa muutettu suojelupoliisin ehdotuksen mukaisesti. Suomen Asianajajat puolestaan katsoi, että uhkasakon asettaminen olisi tarpeetonta, koska riittävänä olisi pidettävä rikoslain 16 luvun 2 §:ssä sanktioitua virkamiehen vastustamista. Jatkovalmistelussa uhkasakkoa koskeva säännös on nähty edelleen tarpeelliseksi. Rikoslain 16 luvun 2 §:n mukaan, jos virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksentakijä on tuomittava virkamiehen vastustamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Kyseisen säännöksen ei voida katsoa soveltuvan tilanteisiin, joissa yksityinen yhteisö tai henkilö jättää antamatta tietoja poliisille poliisin pyynnöstä huolimatta.

6.5 Maahanmuuttoviraston mahdollisuus luovuttaa tietoja etsintäkuulutetun läsnäolosta

Keskusrikospoliisi ja suojelupoliisi kannattivat muutosehdotusta, jolla mahdollistettaisiin Maahanmuuttoviraston oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen poliisille liittyen etsintäkuulutettuihin henkilöihin. Myös Maahanmuuttovirasto piti kannatettavana, että maahanmuuttohallinnon sisällä viranomaisten välistä tiedonvaihtoa edistetään tiedonsaantia ja tietojen luovutuksia täsmennyksillä, joilla edistetään laintasoisesti viranomaisyhteistyön sujuvuutta. Pakolaisneuvonta ilmoitti vastustavansa sitä, että Maahanmuuttovirastolle lisättäisiin oikeus luovuttaa poliisille oma-aloitteisesti tieto etsintäkuulutetun henkilön läsnäolosta.

Eduskunnan oikeusasiamies, apulaisoikeuskansleri ja oikeusministeriö kiinnittivät lausunnoissaan huomiota maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotettujen muutosten muotoiluun. Maahanmuuttovirasto puolestaan esitti säännösten logiikkaan ja käytännön soveltamiseen liittyviä huomioita sekä toivoi esityksen perusteluihin täsmennyksiä. Lausuntojen johdosta jatkovalmistelussa on päädytty valmistelemaan uusi säännös maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:n 5 momentiksi lausuntokierroksella olleiden 11 §:n 1 momentin uuden 9 kohdan ja 2 momentin muutosten sijasta. Säännöksen säännöskohtaisia perusteluita on muutettu ja täydennetty uutta muotoilua vastaavaksi. Myös vaikutusten arviointia koskevaa jaksoa on täsmennetty Maahanmuuttoviraston lausunnon johdosta.

6.6 Muita huomioita

Apulaisoikeuskansleri totesi lausunnossaan, että Tullin henkilötietolain 4 §:n rajoitusta käsitellä (mukaan lukien saada ja luovuttaa) erityisiä henkilötietoryhmiä ei sellaisenaan löydy poliisin tai Rajavartiolaitoksen henkilötietolaeista. Siten, kun ehdotuksella pyritään henkilötietojen vaivattomampaan liikkuvuuteen, tulisi jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota siihen, tarvitseeko poliisia tai Rajavartiolaitosta koskevassa sääntelyssä rajoittaa tietojen liikkeitä erityisesti arkaluonteisten taikka erityisten henkilötietoryhmien osalta. Tältä osin ei ole arvioitu tarpeelliseksi tehdä muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön, sillä Tullin henkilötietolain 4 §:ää vastaava sääntely löytyy poliisin henkilötietolain 15 §:stä sekä Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:stä. Sääntelyä on selostettu jaksoissa 2.1.2 sekä 11.2.2. Jatkovalmistelussa edellä mainitun sääntelyn merkitystä on avattu myös säännöskohtaisissa perusteluissa.

Valtiovarainministeriö totesi, että taloudellisia vaikutuksia viranomaisten tietojärjestelmiin tulisi arvioida myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin näkökulmasta. Vaikutusten arviointia on tältä osin täydennetty. Valtiovarainministeriö totesi lausunnossaan, että tiedonhallintalain 22–24 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä (22 §), viranomaisen tietovarannon tietoihin kohdistuvan katseluyhteyden avaamisesta toiselle viranomaiselle (23 §) ja tietoaaineistojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla muille kuin viranomaisille (24 §). Ministeriö esitti, että jatkovalmistelussa tarkasteltaisiin vielä, kattavatko edellä mainitut tietojen luovuttamisen osapuolet kaikki tietojen luovuttamiset ja saamiset, joiden osalta on ajateltu sovellettavan tiedonhallintalakia. Tiedonhallintalaissa ei esimerkiksi säädetä viranomaisen oikeudesta saada tietoja yksityiseltä teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla. Jos tietojen luovuttamisen tavasta on ajateltu, että siitä sovitaan näissä tilanteissa lainsäädännön rajoissa, niin asia ei edellytä tarkempaa sääntelyä. Asiaa on käsitelty hankkeen perusvalmistelun aikana hankkeen työryhmässä, eikä jatkovalmistelussa nähty tarvetta tehdä tältä osin muutoksia.

Perusoikeusarviointiin ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön kiinnitettiin useissa lausunnoissa huomiota. Erityisesti lausunnoissa toivottiin tarkempaa arviota henkilötietojen suojan näkökulmasta. Huomiota kiinnitettiin tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaisen liikkumavaran arviointiin, käyttötarkoitussidonnaisuuteen sekä henkilötietojen käsittelyn aiheuttamien riskien arviointiin. Myös ehdotusten arviointia suhteessa EUT:n oikeuskäytäntöön ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviin pidettiin toivottavana. Apulaisoikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies pitivät perusteltuna perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämistä. Erityisesti esityksen säätämisyjärjestysperusteluja on täydennetty lausuntopalaute huomioon ottaen.

Puolustusministeriö tunnisti tarpeen arvioida myös Puolustusvoimia koskevan lainsäädännön osalta, tarvitaanko kyseiseen lainsäädäntöön vastaavia muutoksia kuin poliisille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille oli esitysluonnoksessa ehdotettu. Käytännössä voisi aiheuttaa ongelmia, jos Puolustusvoimia koskeva lainsäädäntö olisi eriävää suhteessa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavaan sääntelyyn. Puolustusministeriön ja Puolustusvoimien kanssa yhteistyössä valmistellut muutokset puolustusvoimista annettuun lakiin, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettuun lakiin ja henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettuun lakiin on jatkovalmistelussa lisätty esityksen liitelaeiksi.

Esitykseen on lausuntopalautteen perusteella tehty myös muita pienempiä muutoksia. Lausuntopalautteen johdosta tehtyjen muutosten lisäksi jatkovalmistelussa esitykseen on tehty sellaisia muutoksia, joilla on toteutettu voimassa olevassa lainsäädännössä havaittuja teknisluonteisempia päivitystarpeita.

Eräät lausunnonantajat ehdottivat lausunnoissaan myös sellaisia muutoksia, jotka eivät suoraan liity tämän hankkeen toimeksiantoon. Jatkovalmistelussa katsottiin, ettei näitä ehdotuksia ole mahdollista arvioida tämän hankkeen puitteissa.

Lausuntokierroksen jälkeen jatkovalmisteltu hallituksen esitysluonnos lähetettiin valtioneuvoston oikeuskanslerin ennakkotarkastettavaksi 31.10.2025. Esitystä on täydennetty oikeuskanslerinviraston ennakkotarkastusmuistiossa (13.11.2025) esitettyjen huomioiden pohjalta.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Poliisilaki

4 luku Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 §. *Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että poliisilla olisi oikeus päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä saada yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yrityksen, pankki- tai vakuutusalaisuuden estämättä.

Momentissa rikoksen estäminen muutettaisiin rikosten ennalta estämiseksi. Uusi muotoilu vastaisi poliisilain 1 luvun 1 §:n sanamuotoa. Poliisilain 5 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan rikoksen estämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa. Rikoksen estämisestä on kysymys silloin, kun teko kyettäisiin estämään ennen kuin tunnusmerkistön mukaiseen täytäntöönpanotoimeen on ryhdytty (HE 224/2010 vp, s. 89). Poliisilain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikosten ennalta estäminen on kuitenkin käsitteenä laaja-alaisempi kuin rikoksen estäminen. Rikoksen ennalta estäminen kattaisi myös rikoksen estämisen. Vuoden 1995 poliisilain esitöiden mukaan rikostorjunta on poliisille kuuluva tehtäväkokonaisuus, jossa rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen kuuluvia toimenpiteitä ei ole mahdollista erottaa toisistaan (HE 57/1994 vp, s. 59). Maininnassa korostuu poliisin tehtäväkentän monimutkaisuus ja laaja-alaisuus. Rikosten ennalta estämisellä tavoitellaan ensisijaisesti preventiivisyyttä, jossa potentiaalisiiin rikoksentehtäjiin vaikutetaan jo ennen kuin rikosta on tapahtunut. Poliisin moniviranomaisyhteistyönä toteuttama Ankkuritoimintamalli on esimerkki tällaisesta varhaisen vaiheen turvallisuustyöstä (HE 242/2018 vp, s. 66).

Lisäksi momenttiin lisättäisiin rikoksen paljastaminen. Poliisin tehtäviin on poliisilain vuonna 2014 voimaan tullessa uudistuksessa lisätty rikosten ennalta estämisen ja selvittämisen lisäksi rikosten paljastaminen, joka nyt lisättäisiin tietojen saantiin yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä oikeuttavaan säännökseen. Poliisilain 5 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan rikoksen paljastamisella tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty. Kyseisen lainkohdan perustelujen (HE 224/2010 vp, s. 90) mukaan paljastamisella tarkoitettaisiin rikoksen estämisen ja selvittämisen väliin jäävää harmaata aluetta. Esimerkkinä on mainittu tilanne, jossa vihjetietojen mukaan rikos olisi jo tehty, mutta konkreettista perustetta epäilylle ei vielä ole eli ehdotetun esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1

momentissa tarkoitettua syytä epäillä rikosta -kynnystä ei ole ylitetty. Rikoksen paljastamisessa tarkoituksena on saada selville jo tehdyn rikoksen välittömästi merkityksellisiä seikkoja esitutkinnan aloittamisen perustaksi, kuten rikostunnusmerkistöön kuuluvat elementit sekä tekijä, teko-aika ja -paikka. Kysymys ei siten olisi rikoksen selvittämisestä, koska esitutkinnan käynnistämisen edellytykset puuttuvat, eikä myöskään rikoksen estämisestä, koska rikos oletetaan jo tehdyksi. Paljastamisen lisäämisellä 1 momenttiin korjattaisiin lainsäädännössä oleva selkeä puute ja yhdenmukaistettaisiin tältä osin myös poliisin tiedonsaantia koskevaa sääntelyä Tullin ja Rajavartiolaitoksen sääntelyn kanssa. Poliisi on yleistoimivaltainen esitutkintaviranomainen eikä ole perusteltua, että poliisin tiedonsaantioikeus on tältä osin suppeampi kuin muilla esitutkintaviranomaisilla.

Momenttiin lisättäisiin myös tiedonsaantioikeus henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Vaaratilanteissa poliisin tavoitteena on selvittää vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyys ja paikantaa kyseinen henkilö tai henkilöt. Tällaisessa tilanteessa poliisi voisi pyytää tiedon esimerkiksi verkkoviestin IP-osoitteesta kirjoittajan henkilöllisyyden selvittämiseksi. Kun IP-osoite on poliisin tiedossa, poliisin olisi mahdollisuus edelleen selvittää pykälän nojalla tiedot IP-osoitteen käyttäjästä. Poliisi voi voimassa olevan lainsäädännön nojalla käyttää henkilön paikantamiseen akuuteissa henkeä tai terveyttä uhkaavissa vaaratilanteissa esimerkiksi niin sanottua hätäpaikannusta (sähköisen viestinnän palveluista annettu laki 321 §) tai mahdollisesti televalvontaa (poliisilaki 5 luku 8 § 3 momentti). Tietojen saanti vaaratilanteissa mahdollistaisi esimerkiksi vaaran kohteena olevan varoittamisen tai muun reagoimisen tilanteissa, joissa henkilön arvioidaan olevan hengen ja terveyden vaarassa.

Poliisin tiedonsaanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä mahdollistettaisiin myös tilanteissa, joissa poliisi tarvitsee tietoja pidättäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Poliisimiehellä on poliisilain 2 luvun 3 §:n nojalla oikeus ottaa kiinni etsintäkuulutettu, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on vangittava tai otettava säilöön. Poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni myös muu henkilö, jonka tuomioistuimien on määrännyt noudettavaksi tuomioistuimeen, vangittavaksi tai otettavaksi säilöön. Etsintäkuulutuksen määritelmästä ei ole säädetty laissa, vaikkakin useissa viranomaisten toimintaa koskevissa laeissa käytetään etsintäkuulutuksen käsitettä. Poliisilain esitöiden mukaan poliisin antamalla etsintäkuulutuksella tarkoitetaan asianomaisen poliisiviranomaisen päätökseen perustuvaa ilmoitusta, joka poliisin rekisterin avulla saatetaan viranomaisten tiedoksi ja jossa pyydetään tietyn henkilön tavoittamiseksi tarpeellisia tietoja. Kuulutuksen tarkoituksena on saada etsittyyn henkilöön tai hänen hallussaan olevaan omaisuuteen kohdistetuksi kuulutuksessa yksilöity virkatoimi. Etsintäkuulutuksiin liittyvien toimenpiteiden ja etsintäkuulutetun kiinniotamisen yhteydessä on tärkeää kiinnittää huomiota poliisilain 1 luvussa säädettyihin periaatteisiin, erityisesti suhteellisuusperiaatteen ja vähimmän haitan periaatteen (HE 224/2010 vp, s. 75–76). Poliisilain 2 luvun 3 §:ssä kysymyksessä ei ole itsenäinen toimenpide, vaan etsintäkuulutuksen antaneen toimivaltaisen poliisi- tai muun viranomaisen määräämän vapautteen kohdistuvan toimenpiteen täytäntöönpano. Etsintäkuulutus ei ole itsenäinen pakkokeino, vaan keino tavoittaa henkilö, jolta laillisella perusteella on riistettävä vapaus (HE 275/2022 vp, s. 7).

Käytännössä kyse voisi olla esimerkiksi etsintäkuulutetun jäljittämisestä pyytämällä pankkikortin käyttötietoja. Poliisilla voisi olla perusteltu tarve pyytää pankkikortin käyttötietoja esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö on etsintäkuulutettu, kun henkilö on jäänyt palaamatta vankilomalta, henkilö on poistunut luvatta avovankilasta tai henkilö ei ole ilmoittautunut suorittamaan vankeusrangaistusta. Näissä tilanteissa Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa henkilön vankeuslain 2 luvun 2 a §:n nojalla. Jos kyse on rikoslain 16 luvun 16 §:ssä

tarkoitettua vangin karkaamisesta, poliisi voi saada tietoja jo nykyisen sääntelyn nojalla rikoksen selvittämiseksi.

Pykälän 2 momentin ensimmäistä virkettä muutettaisiin siten, että poliisilla olisi yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Momentin jälkimmäinen virke säilyisi ennallaan. Ehdotettujen muutosten taustalla on toimintaympäristön muutokset, erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, joiden takia nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin. Palveluketjuun voi liittyä useampia eri palvelun tarjoajia, joilla on eri tehtäviä ja rooli palvelun tuottamisessa, vaikka palvelun tarjoaja ei itsessään välitä viestintää.

Tietopyyntöjen kohteena voisi jatkossa olla viestinnän välittäjä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja säännöksessä nykyisin mainittujen teleyrityksen ja yhteisötilaajan sijasta. Uusi muotoilu kattaisi siten aiempaa laajemman joukon erilaisia toimijoita sekä kaikki palvelun tarjoamiseen osallistuvat eri toimijat, joilta poliisi voisi saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi. Viestinnän välittäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdan mukaisesti teleyritystä, yhteisötilaajaa ja sellaista muuta tahoa, joka välittää sähköistä viestintää muutoin kuin henkilökohtaisiin tai niihin verrattaviin tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiin. Kyseisen lain esitöiden (HE 221/2013 vp, s. 92) mukaan viestinnän välittäjinä ei kuitenkaan pidetä sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003, jäljempänä *sananvapauslaki*) mukaisia verkkoviestien (mukaan lukien verkkojulkaisut) tarjollapitäjiä tai julkaisu toiminnan harjoittajia. Näin ollen esimerkiksi julkisen keskustelupalstan tai muun yleisölle saataville tarkoitettujen viestinnän tarjollapitoa internetissä ei pidettäisi viestinnän välittäjän toimintana vaan muuna tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisena, mikäli käsitteen osatekijät täyttyvät. Tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalla tarkoitettaisiin palvelun tarjoajaa, joka tarjoaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 29 kohdassa tarkoitettuja tietoyhteiskunnan palveluita. Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan edellä mainitun lainkohdan mukaan sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaa palvelua.

Poliisilla olisi nykyistä vastaavasti oikeus saada yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot. Lisäksi pykälästä kävisi jatkossa selvästi ilmi, että poliisilla olisi oikeus saada palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Käyttäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdan mukaisesti luonnollista henkilöä, joka palvelun tilaajana tai muuten käyttää viestintäpalvelua tai lisäarvopalvelua. Tilaajalla tarkoitettaisiin puolestaan kyseisen lain 3 §:n 30 kohdan mukaisesti oikeushenkilöä ja luonnollista henkilöä, joka on muuta kuin teletuotantoa varten tehnyt sopimuksen viestintäpalvelun tai lisäarvopalvelun toimittamisesta. Poliisi voisi tietopyynnön nojalla saada sellaiset tarpeelliset tiedot, joiden avulla käyttäjän tai tilaajan tunnistaminen olisi mahdollista. Lisäyksellä selvennettäisiin nykytilaa ja käytännössä kyse olisi vastaanottajan tiedosta, joita poliisi saa jo nykyisen sääntelyn nojalla.

Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisilla tiedoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi IP-osoitteita ja tarvittaessa lisäksi asiaan liittyviä lähdeporttitietoa ja aikaleimaa, eli päivämäärää ja kellonaikaa, tai näiden tunnisteiden teknisiä vastineita ja niihin liittyviä tietoja. IP-osoitteet sekä yhteysnumerot ja niihin liittyvät tiedot ovat ratkaisevia esimerkiksi rikostutkinnoissa, joissa epäillyn henkilöllisyys ei ole tiedossa. Käänteisesti kyse voi olla myös tilanteesta, jossa rikokseen liittyvä IP-osoite ja mahdollinen aikaleima sekä porttitieto on jo hankittu muiden

pakkokeinojen, esimerkiksi televalvonnan, avulla taikka jossa rikoksen uhri viestinnän osapuolena on toimittanut poliisille viestintään liittyviä tunnistetietoja ja tavoitteena on enää tunnistaa poliisin tiedossa olevaan viestintätapahtumaan liittyvä viestinnän toinen osapuoli esitutkintaa varten. Molemmissa esimerkeissä on kyse rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden selvittämisestä. Ilman mahdollisuutta tunnistaa rikoksiin keskeisesti liittyvien viestintäpalveluiden käyttäjiä ja tilaajia, ei poliisilla ole todellista mahdollisuutta selvittää tietoverkkoympäristössä tehtyjä taikka niitä hyväksikäyttäen tehtyjä rikoksia. Tietopyynnön tarkoituksena on siten ainoastaan tietyn palvelun käyttäjän henkilöllisyyden selvittäminen.

Poliisi ei saisi pykälän mukaisella tietopyynnöllä pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitettuja tietoja vaan ainoastaan käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n ja poliisilain 5 luvun 8 §:n mukaan välitystiedolla tarkoitetaan näissä laeissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi. Jotta telekuuntelua ja televalvontaa koskevia toimivaltuuksia voidaan käyttää, tulee kyse olla edellä mainittujen säännösten mukaan viestiä koskevasta tiedosta. Esimerkiksi verkkopalveluun kirjautumista ei ole pidettävä sellaisena viestin lähettämisenä, jota pakkokeinolain telekuuntelua ja valvontaa koskevissa säännöksissä tarkoitetaan. Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisissa tiedoissa ei olisi kysymys viestin sisältö- tai välitystiedoista tai sijaintitiedon hankkimisesta, eikä poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisella tietopyynnöllä voitaisi kiertää muiden toimivaltuuksien käytölle asetettuja edellytyksiä.

Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen hankkiminen voisi kuitenkin edellyttää välitystietojen käsittelyä, sillä viestinnän välittäjän voisi olla tarpeen käsitellä niitä tunnistaa kseen tietopyynnön kohteena olevan henkilön. Poliisi ei kuitenkaan voisi saada pykälän nojalla tietoa pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetuista viestin välitystiedoista, viestinnän sisällöstä tai sen toisista osapuolista. Näiden tietojen hankkimiseksi poliisi voisi käyttää pakkokeinolain tai poliisilain mukaista televalvontaa tai telekuuntelua laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Televalvonnan ja telekuuntelun toimivaltuuksista säädetään pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 6 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 5 ja 8 §:ssä.

Joissakin tapauksissa käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot voisivat pitää sisällään tiedot myös useammasta käyttäjästä. Näin olisi tilanteissa, joissa palvelun tarjoaja joutuu palveluissa jakamaan samaa IP-osoitetta yhtäaikaaisesti useammalle eri käyttäjälle. Tietopyyntö tulee kuitenkin aina tehdä mahdollisimman yksilöidyillä tiedoilla, jotta pyynnön seurauksena ei saada turhia sivullisten tietoja.

Pykälän 1 ja 2 momenttien mukaiset pyynnöt kohdistuvat teleyrityksen asiakastietoihin tai sen omia tarkoituksia varten säilyttämiin tietoihin. Käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavat tiedot ovat usein välttämättömiä telepakkokeinojen kohdistamiseksi tiettyyn henkilöön. Pykälän mukaista tietopyyntöä ei voida kohdistaa sellaisiin tietoihin, joita teleyritys säilyttää sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n nojalla, ellei tutkittavana oleva rikos täytä 157 §:n 1 momentissa asetettuja edellytyksiä. Säilytettäviä tietoja saa käyttää ainoastaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. Tilanteessa, jossa tietopyyntöä ei voida kohdistaa säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin, pyyntö kohdistetaan tietoihin, joita teleyritys käsittelee jonkin toisen perusteen nojalla.

Pykälään lisättäisiin myös uusi *4 momentti*, jonka mukaan poliisilla olisi oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä. Käytännössä poliisi saa jo

nykyisin 1 ja 2 momentin nojalla pyytämänsä tiedot maksutta joitakin yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Vastaavien tietojen saanti on säädetty maksuttomaksi myös Tullille ja Rajavartiolaitokselle (Tullin rikostorjuntalaki 2 luku 14 § 4 momentti ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki 29 § 1 momentti). Esimerkiksi telepakkokeinoihin liittyvien teleoperaattoreille suoritettavien korvausten osalta asiasta on säädetty erikseen. Säännöksen lähtökohtana olisi itse tiedon maksuttomuus. Tiedot luovuttava toimija ei toisin sanoen voisi laskuttaa poliisia luovutettavista tiedoista, jotka ovat tarpeellisia poliisille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Toisaalta tiedonsiirrosta aiheutuviin kustannuksiin poliisi voisi osallistua erikseen sovittavalla tavalla, mikäli tästä muutoin aiheutuisi tiedot luovuttavalle toimijalle tavanomaisesta poikkeavia kustannuksia.

4 §. Uhkasakko. Pykälä olisi uusi voimassa olevaan lakiin verrattuna. Pykälän mukaan poliisi voisi velvoittaa antamaan 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot kohtuullisessa määräajassa. Poliisi voisi asettaa veloitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä olisi noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saisi asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Uhkasakon asettamisessa noudatettaisiin, mitä uhkasakosta uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Säännöksen tavoitteena olisi tehostaa tarpeellisten tietojen saamista yksittäistapauksissa sekä ehkäistä tietojen luovutukseen liittyvää mahdollista tahallista tai tarkoituksellista niskoittelua. Säännös olisi omiaan kannustamaan poliisia ja tietoja luovuttavia toimijoita sopimaan jo ennalta kummankin osapuolen kannalta vähiten muita toimintoja haittaavista tavoista tietojenvaihtoon. Säännös vastaisi Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:n 5 momenttia ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 21 §:ää. Kuten muussakin poliisin toiminnassa, tietopyynnöissä ja uhkasakon asettamisessa noudatettaisiin poliisilain 1 luvun mukaisia periaatteita, erityisesti suhteellisuusperiaatetta (3 §), vähimmän haitan periaatetta (4 §) ja tarkoitussidonnaisuuden periaatetta (5 §).

5 §. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta. Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin poliisin oikeudesta saada päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä asiakastietolaissa tarkoitettu palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyinä aikoina ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Säännöksellä osaltaan selvennettäisiin nykytilannetta ja osaltaan mahdollistettaisiin poliisille tiedonsaanti eräissä tilanteissa, joissa voimassa olevan sääntelyn perusteella tietoja ei ole voitu saada.

Vakiintuneen tulkinnan mukaan jo tieto siitä, että henkilö on ollut terveydenhuollon toimintayksikössä potilaana, on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettu henkilön terveydentilaa tai saamaa terveydenhuollon palvelua koskeva tieto, joka sanotun lainkohdan perusteella on salassa pidettävä (esim. KHO 2018:93). Poliisi ei ole voinut saada poliisilain 4 luvun 2 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeutensa nojalla tietoa henkilön läsnäolosta terveydenhuollon toimintayksikössä tutkiessaan muita kuin vakavimpia rikoksia, koska luottamuksellisen hoitosuhteen piiriin kuuluvana tietona tällainen tieto on katsottu kuuluvan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ssä säädetyn terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon soveltamisalaan. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaan lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tai sen nojalla annetussa asetuksessa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa todistaa henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta tiedosta tai muusta henkilön tai perheen salaisuudesta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimien voi velvoittaa 1 momentissa tarkoitetun henkilön

todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Todistamiskielto koskee myös muuta terveydenhuollon palveluksessa tai apuna toimivaa henkilöä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentin nojalla. Esitutkintalain 7 luvun 8 §:ssä, jossa säädetään kuulusteltavan ilmaisuvollisuudesta ja sitä koskevista rajoituksista, viitataan oikeudenkäymiskaaren todistamiskieltoihin. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2025:11 pitänyt selvänä sitä, että todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tieto mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaaressa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto. Terveydentilaa koskevana tietona hoitosuhdetakin koskevan tiedon arkaluonteisuus on korkeimman hallinto-oikeuden mukaan arvioitava tapauskohtaisesti.

Myös sosiaalihuollon asiakastiedot ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan nojalla. Asiakastietolain 4 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot ovat pysyvästi salassa pidettäviä. Asiakastietolain 6 §:n mukaan vaitiolovelvollisuudesta ja salassapidosta saa poiketa asiakkaan suostumuksella tai jos siitä on asiakastietolaissa tai muussa laissa säädetty. Sosiaalihuollon asiakastiedot eivät kuulu oikeudenkäymiskaaren mukaisen terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskieltoon piiriin. Sosiaalihuollon asiakassuhteen luottamuksellisuuden suoja muodostuu pääasiassa asiakastietolain sääntelyllä, jossa poliisin tiedonsaannista on säädetty 62 ja 63 §:ssä. Sosiaalihuollon asiakastiedot ovat valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja, mutta eivät tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain tarkoittamia erityisiä henkilötietoryhmiä.

Pykälässä säädettäisiin poliisin oikeudesta saada asiakastietolaissa tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tietoa henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Tiedot saisi päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä. Tieto olisi oikeus saada, jos se olisi välttämätön pykälässä luetelluissa tilanteissa.

Palvelunantajalla tarkoitetaan asiakastietolain 3 §:n määritelmän mukaisesti viranomaista, julkisoikeudellista yhteisöä, yksityistä elinkeinonharjoittajaa, yhteisöä tai säätiötä, joka järjestää tai toteuttaa sosiaalipalveluja tai terveystalouksia sekä työnantajaa, joka järjestää työterveyshuollon palvelut työterveyshuoltolain (1383/2001) 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Palvelunantajan toimitilaa ei ole laissa määritelty. Palvelunantajan toimitiloilla tarkoitetaan ehdotetussa säännöksessä mitä tahansa toimitilaa, jossa palvelunantaja tarjoaa asiakkailleen lakisääteisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluitaan. Toimitilan käsitettä on tarkoitettu tulkittavan laajasti tarkoittaen kaikkia toimitiloja, joissa palvelunantaja tarjoaa palveluitaan asiakkailleen kattaen myös tilanteet, joissa palvelunantaja esimerkiksi väliaikaisesti toimisi muualla kuin omissa toimitiloissaan. Toimitilan käsitettä ei kuitenkaan voida tulkita niin laajasti, että sillä tarkoitettaisiin potilaan tai asiakkaan kotia esimerkiksi kotisairaanhoidon tuottaessa siellä palveluitaan. Toimitiloilla tarkoitettaisiin palvelunantajan toimintaa varten järjestettyjä tiloja, esimerkiksi sairaalaa, terveyskeskusta tai ambulanssia. Toimitila voi kuulua myös perustuslain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettun kotirauhan piiriin, jos esimerkiksi lääkäri harjoittaa ammattiaan ja vastaanottaa potilaita kotoaan käsin. Poliisin pyyntö ei tällaisessakaan tilanteissa mahdollista muun tiedon antamista kuin henkilön henkilöllisyyttä koskevan tiedon ja tiedon henkilön läsnäolosta tietynä toimitilassa tietynä aikana. Poliisi ei voi saada pykälän nojalla laajemmin kotirauhan piiriin kuuluvia tietoja esimerkiksi asukkaan elintavoista tai ihmissuhteista.

Pykälän nojalla poliisi voisi pyytää palvelunantajalta tiedon siitä, onko tietty henkilö ollut määriteltynä aikana tietynä palvelunantajan toimitiloissa. Tietoa voisi pyytää myös toimitiloissa olleen tai olevan henkilön henkilöllisyydestä tilanteissa, joissa poliisilla on jo tiedossaan henkilön läsnäolo, mutta henkilön henkilöllisyydestä on epäselvyyttä. Poliisi ei voisi

pyytää pykälän nojalla listaa kaikista tietynä aikana palvelunantajan toimitiloissa olleista tai olevista henkilöistä. Henkilön nimen lisäksi poliisi voisi saada henkilön henkilöllisyyden varmistamiseksi tarvittavan lisätiedon, esimerkiksi syntymäajan, asuinkunnan nimen tai henkilötunnuksen, jos tällainen tieto olisi palvelunantajan tiedossa. Säännös ei estä palvelunantajaa tai sen tehtäviä suorittavaa henkilöä antamasta lisäksi muuta tietoa tapahtuneesta.

Läsnäolo voisi tilanteesta riippuen tarkoittaa joko formaalia tai fyysistä läsnäoloa. Useimmiten kyse olisi kuitenkin fyysisestä läsnäolosta. Formaalityyppinen (hoitojaksoperusteisella) läsnäololla tarkoitetaan henkilön kirjaamista palvelunantajan rekisteriin siten, että hänellä on voimassa oleva hoito- tai palvelujakso eikä häntä ole tilapäisesti pois kirjattu (esimerkiksi pitkäaikainen loma). Fyysisellä (paikallaoloperusteisella) läsnäololla tarkoitetaan puolestaan henkilön fyysistä oleskelua palvelunantajan toimitilassa pyydettyinä yksittäisenä ajankohtana siten kuin se palvelunantajan sisäisissä kirjauksissa tai järjestelmissä tai muutoin voidaan kohtuudella todentaa.

Poliisin tietopyynnön tulisi kohdistua tiettyyn ajankohtaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että ajankohta tulisi rajata kohtuullisella tavalla, esimerkiksi tiettyyn päivään tai muuhun lyhyeen ajanjaksoon. Ajankohdan tulisi olla yksittäinen, eikä pyyntö voisi koskea esimerkiksi laajemmin henkilön käyntihistoriaa tai tulevia käyntejä sosiaali- tai terveydenhuollossa, koska tällainen tieto paljastaisi tarpeettoman laajasti henkilön yksityiselämään kuuluvia arkaluonteisia tietoja.

Ei ole poissuljettua, että pelkkä tieto henkilön olemisesta esimerkiksi tietyllä sairaalan osastolla saattaisi sisältää tiedon, joka paljastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaisen terveydentilaa koskevan arkaluonteisen tiedon (ks. KHO 2025:11). Poliisilain 4 luvun 5 § mahdollistaisi läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevan tiedon antamisen poliisille myös näissä tilanteissa. Tällaisissa tapauksissa poliisilla on usein valmiiksi tieto henkilön läsnäolosta tietyssä paikassa, jos esimerkiksi toinen asiakas on tehnyt rikosilmoituksen häneen itseensä kohdistuneesta rikoksesta. Tässä tapauksessa rikoksen selvittämiseksi poliisi tarvitsee tiedon tekijäksi epäillyn henkilöllisyydestä. Luovutettavat tiedot eivät saisi sisältää diagnooseja, hoidon sisältöä, hoitotoimenpiteitä tai muuta vastaavaa terveydentilaa koskevaa tietoa, ellei muualla laissa toisin säädetä.

Tietopyynnön saisi tehdä vain päällystöön kuuluva poliisimies. Tietopyynnön tekijän virka-asema on rajattu vastaavalla tavalla voimassa olevissa poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa. Vuoden 1995 kumotun poliisilain esitöissä (HE 57/1994 vp, s. 36) todettiin, että kun valtuuksia on laissa oikeutettu käyttämään vain päällystöön kuuluva poliisimies, kysymys on ratkaisusta, joiden tekijältä on vaadittava erityistä koulutusta, kokemusta ja vastuuta mahdollisten poliisitoimenpiteiden laillisten edellytysten ja suoritustavan asianmukaiseksi harkitsemiseksi. Asteellista toimivaltaa merkitsevä edellytys virka-asemasta toimii osaltaan tiedonsaannin rajoituksena. Käytännössä poliisi voi tehdä tietopyynnön sähköpostilla, soittamalla tai toimipaikassa läsnä ollessa kysymällä. Suurin osa pyynnöistä tehdään sähköpostilla, jolloin sähköpostilla toimitetaan asiaan liittyvä lomake, tai mikäli kiiretilanteessa sellaista ei ehditä laatimaan, sähköpostista tulisi käydä ilmi kaikki tarpeelliset tiedot.

Ottaen huomioon, että sosiaali- ja terveydenhuollossa korostuu luottamuksellisuuden periaate, pykälässä olisi tarkkaan määritelty ne käyttötarkoitukset, joihin tietoja voisi saada. Tietojen saanti olisi sidottu myös välttämättömyyteen käyttötarkoituksen kannalta. Välttämättömyys asettaa korkean kynnyksen tietojen luovuttamiselle. Välttämättömyys tietojen käyttötarkoitusten kannalta edellyttää, että tavoitteen toteuttamiseksi, kuten rikoksen

paljastamiseksi tai selvittämiseksi, ei ole mahdollisuutta käyttää vähemmän perusoikeuksiin puuttuvaa keinoa. Poliisiin tulisi perustella tietopyynnöt riittävällä tarkkuudella.

Pykälän *1 kohdan* mukaan poliisilla olisi oikeus saada pykälässä tarkoitettu tieto, jos se olisi välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Säännös ei siten oikeuttaisi tiedonsaantia mihin tahansa rikokseen liittyen. Vankeusuhkaisista rikoksista useat ovat sellaisia, joiden osalta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu 6 vuoden rangaistusmaksimi ei täyty, mutta joiden selvittämistä on siitä huolimatta merkittävä ottaen huomioon teon kohteeksi joutuneen perusoikeuksien loukkaus.

Pääsäännön mukaan poliisilla olisi siis *1 kohdan* nojalla oikeus saada pykälässä tarkoitettu tieto rikosta paljastettaessa ja selvitettäessä, jos teosta laissa säädetty ankarin rangaistus olisi vähintään 2 vuotta vankeutta. Koska lainkohdan nojalla tietoa olisi mahdollista saada vain hyvin rajatusti (tieto läsnäolosta tai henkilöllisyydestä) eikä kyse ole asiassa todistamisesta, pääsäännön mukainen kynnys olisi asetettu huomattavasti oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ää todistamiskiellon murtamiseen tarvittavaa vähintään 6 vuoden enimmäisrangaistuskynnystä matalammalle. Käytännössä pääsäännön nojalla saatavilla tiedoilla voisi olla merkitystä esimerkiksi selvitettäessä pahoinpitelyjä, laittomia uhkauksia, huumausainerikoksia, törkeitä rattijuopumuksia, törkeitä varkauksia sekä seksuaalirikoksia. Paljastamisen osalta tiedoilla voi merkitystä esimerkiksi huumausainerikoksissa, ampumaserikoksissa, kiristyksissä, parituksessa ja dopingrikoksissa.

Poliisilla olisi oikeus saada tieto myös paljastettaessa ja selvitettäessä *2 kohdassa* erikseen mainittuja rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on alle 2 vuotta vankeutta. Pykälän *2 kohdan* mukaan poliisilla olisi oikeus saada pykälässä tarkoitettu tieto, jos se olisi välttämätön rikoslain 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä tai 23 luvun 1 tai 3 §:ssä tarkoitettujen rikosten paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Rikoslain 20 luvussa säädetään seksuaalirikoksista ja 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Rangaistusasteikosta riippumatta näiden rikosten uhrien kokema haitta ja kärsimys voi olla hyvinkin vakavaa. Rikoslain 20 luvussa alle 2 vuoden rangaistusmaksimin alle jäävät rikokset ovat seksuaalinen ahdistelu (6 §), seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö (8 §) ja lapsen houkuttelemine seksuaalisiin tarkoituksiin (18 §). Rikoslain 21 luvussa alle 2 vuoden rangaistusmaksimin alle jäävät lievä pahoinpitely (7 §), vammantuottamus (10 §) ja pelastustoimen laiminlyönti (15 §). Rikoslain 20 ja 21 lukujen rikokset loukkaavat perustuslain 7 §:ssä säädettyjä perusoikeuksia. Siten on oikeasuhtaista, että henkilön henkilöllisyystieto ja tieto läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilassa tiettyinä yksittäisenä ajankohtana voidaan luovuttaa poliisille rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Liikenne rikoksista säännöksessä olisi erikseen mainittu liikenneturvallisuuden vaarantaminen ja rattijuopumus (rikoslain 23 luvun 1 ja 3 §). Näissä rikostyypeissä teko itsessään ei tapahdu sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, vaan käytännössä kyse olisi yleensä esimerkiksi siitä, että hälytystehtävän saanut poliisi selvittää muiden ihmisten hengelle ja terveydelle vaaraa aiheuttaneen auto-onnettomuuden syytä. Tilanteessa autoa ajanut henkilö on saattanut hakeutua itse esimerkiksi lähialueen sairaalaan. Liikenne rikokset voivat johtaa helposti uhrin kuolemaan tai vakavaan loukkaantumiseen, mikä merkitsee erityisen merkittävää perustuslain 7 §:n oikeuksien loukkaamista. Näiden rikosten törkeissä tekemuodoissa enimmäisrangaistus on 2 vuotta vankeutta, joten niiden osalta tietoja voisi saada jo *1 kohdan* pääsäännön nojalla. Poliisilla rikoksen selvittämisen alkuvaiheessa olevien tietojen perusteella ei kuitenkaan välttämättä ole selvää, onko kyse törkeästä tekemuodosta. Tekijöiden tavoittaminen ja teon uusimisen estäminen on sen vuoksi sekä uhrin yksityisen edun että painavan yleisen edun kannalta tärkeää.

Edellä mainittujen henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, seksuaalirikosten ja liikenne rikosten lisäksi tietoa olisi mahdollista saada pykälän 3 kohdan mukaan rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Näissä tilanteissa teon olisi kuitenkin tullut kohdistua sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Näiden tekojen osalta raja on katsottu tarpeelliseksi, ettei sääntelyllä vaikeutettaisi ihmisten hoitoon hakeutumista. Hoitoon hakeutuminen voisi estyä esimerkiksi tilanteessa, jossa poliisi voisi selvittää muualla tapahtuneita lieviä rikoksia (esimerkiksi näpistyksiä) pyytämällä tietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Asioivilla henkilöillä viitattaisiin tässä lainkohdassa henkilöihin, jotka ovat olleet läsnä sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, ei ainoastaan sosiaali- tai terveydenhuollon asiakkaisiin.

Rikoslain 17 luvun 6 pykälässä säädetään järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta. Järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä ennen kaikkea yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua vartijaa. Poliisilain 4 luvun ehdotetussa 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettaisiin tilanteita, joissa palvelunantajan toimitiloissa toimiva vartija joutuisi työssään esimerkiksi väkivallan tai sen uhkan kohteeksi. Kun poliisi olisi saanut tilanteesta ilmoituksen, se voisi pyytää tietoa tekijän henkilöllisyydestä ja läsnäolosta toimitiloissa. Tilanteessa kysymys on vartijana toimivan henkilön perustuslain 7 §:n suojaamista oikeuksista eli oikeudesta elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, joiden suojaamiseksi on oikeasuhtaista, että poliisi voi saada tiedon väkivallan tekijän tai uhkaajan henkilöllisyydestä siitä huolimatta, onko tekijä hoito- tai asiakassuhteessa. Vartijan uhkaaminen ja vastustaminen liittyvät merkittävällä tavalla myös muiden turvallisuuteen, koska vartijan tehtävänä on huolehtia työtehtävissään turvallisuudesta.

Omaisuusrikoksista säännöksessä olisi erikseen mainittu varkaus, näpistys ja kavallus (rikoslain 28 luvun 1, 3 ja 4 §) sekä vahingonteko (rikoslain 35 luvun 1 §). Tilanteissa, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa anastetaan tai vahingoitetaan toisen omaisuutta ja asiasta tehdään rikosilmoitus poliisille, poliisi voisi pyytää tietoja tekijäksi epäillyn henkilöllisyydestä. Teot loukkaavat perustuslain 15 §:ssä säädettyä omaisuuden suojaa. Jos kysymys on esimerkiksi julkisen terveydenhuollon tilojen vahingoittamisesta tai niissä olevan omaisuuden varastamisesta, kysymys on yleisestä edusta. Jos teot kohdistuvat yksityisen henkilön omaisuuteen, loukataan yksityistä etua. Näissä tilanteissa poliisilla on yleensä jo valmiiksi tiedossa, että henkilö on ollut kyseisissä toimitiloissa, ja poliisi pyytää vain tiedon henkilöllisyydestä. Poliisi on siten jo saanut rikosilmoituksen kautta tietoonsa, että tekijä on ollut toimitiloissa tiettyyn aikaan, ja siten läsnäolotieto on jo poliisin tiedossa.

Rikoslain 41 luvun 7 §:ssä on säädetty rangaistavaksi toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito. Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen, kuten teräaseen, hallussapito esimerkiksi terveydenhuollon toimitiloissa voisi vaarantaa läsnäolijoiden henkeä ja terveyttä. Tällaisissa tiloissa on paljon haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, jotka eivät kykene puolustautumaan tai suojaamaan itseään, mikäli vaarallisella esineellä tai aineella aiheutettaisiin tiloissa vaaratilanne. Poliisin tulee voida puuttua tehokkaasti tällaisen esineen tai aineen hallussapitoon. Poliisi voisi saada jonkun tekemän ilmoituksen perusteella tiedon, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilassa on henkilö, jolla on tällaisia esineitä tai aineita hallussaan. Poliisi voisi ehdotetun pykälän nojalla pyytää tiedon henkilön henkilöllisyydestä ja läsnäolosta tavoittaakseen henkilön. Rikoslain 41 luvun 7 §:ssä tarkoitettut rikokset voivat pahimmillaan loukata muiden ihmisten perustuslain 7 §:ssä säädettyjä oikeuksia. Nämä rikokset liittyvät herkästi myös muihin rikoksiin, ja niiden paljastaminen ja selvittäminen voi auttaa poliisia selvittämään ja ennalta ehkäisemään myös vakavampia rikoksia.

Pykälän 1–3 kohdan säännökset eivät vaikuttaisi poliisin muiden toimivaltuuksien käyttöön rikoksia paljastettaessa tai selvitettyä. Poliisi voisi saada tietoja myös muun lainsäädännön nojalla.

Pykälän 4 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada tieto yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran. Esimerkiksi sairaaloissa potilaat ovat usein haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, ja heidän tulisi voida luottaa siihen, ettei heidän tarvitse pelätä sairaalan tiloissa väkivaltaa ja että jos sellaisen uhka syntyisi, viranomaiset voisivat puuttua siihen tehokkaasti. Näissäkin tilanteissa tietoja voisi pyytää vain silloin, kun se on välttämätöntä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi. Käytännössä poliisi voisi saada tiedon näistä tilanteista esimerkiksi sitä kautta, että joku paikalla oleva henkilö ilmoittaa uhkaavasta tilanteesta hätäkeskukseen. Pykälän 4 kohdalla on yhteys myös asiakastietolain sääntelyyn. Asiakastietolain 62 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan tai sen tehtäviä suorittavan henkilön mahdollisuudesta salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot. Asiakastietolain säännöksessä on kuitenkin kysymys pelkästään oma-aloitteisesta tietojen antamisesta, joten se ei mahdollista, että poliisi voisi pyytää tietoa. Se ei myöskään mahdollista, että poliisi voisi pyytää lisätietoja, vaikka poliisi olisi pykälän nojalla saanut tiedon uhkaavasta tilanteesta. Ehdotettu poliisilain 4 luvun 5 §:n 4 kohta mahdollistaisi, että poliisi voisi saada pyytämällä rikoksen ennalta estämiseksi välttämättömän tiedon henkilön henkilöllisyydestä ja läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilassa tietyinä aikoina.

Pykälän 5 kohdassa suojelupoliisille mahdollistettaisiin tietojen saaminen henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikoina ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Tässäkin tiedonsaannin yleisenä edellytyksenä olisi välttämättömyys. Suojelupoliisi voisi siten saada näitä tietoja ainoastaan silloin, kun se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Kansallisen turvallisuuden suojaaminen on säädetty suojelupoliisiin tehtäväksi poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 10 §:ssä, ja se on yleisenä edellytyksenä suojelupoliisin henkilötietojen käsittelylle. Poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa kansallisen turvallisuuden suojaaminen on säädetty yleisesti poliisiin, ei vain suojelupoliisiin, tehtäväksi, mutta ilmaisulla ”sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta” korostettaisiin sitä, että tämän säännöksen nojalla tietoja voitaisiin antaa ainoastaan suojelupoliisille kansallisen turvallisuuden suojaamisen tarkoituksessa. Tiedonsaantioikeuden tarkoituksena olisi turvata suojelupoliisin tiedonsaanti siviilitiedustelun kohteena olevan henkilön tunnistamisen tai tavoittamisen taikka tällaisen henkilön liikkumisen selvittämisen tarkoituksessa silloin kun tämä on välttämätöntä poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitettua kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan torjumiseksi. Käytännössä kyse olisi siviilitiedustelun kohteena olevaan toimintaan osallistuvan henkilön tunnistamisen, tavoittamisen tai tämän liikkumisen selvittämisen mahdollistavan tiedon hankinnasta.

Suojelupoliisin osalta sääntelyn taustalla on turvallisuusympäristön nopea muuttuminen ja heikkeneminen. Turvallisuusviranomaisilla tulisi olla kyky vastata tähän muutokseen. Suojelupoliisin tiedonhankinnan kohdehenkilö voi olla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa ja suojelupoliisilla voisi olla tarve saada tieto tästä läsnäolosta. Tällainen tarve voi tulla kyseeseen erityisesti terrorismintorjunnan saralla. Tarve voi esimerkiksi liittyä terrorismintorjunnan kohdehenkilön paikantamiseen. Suojelupoliisin on aina käytettävä tiedonhankkimiseen vähimmän haitan ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti sitä keinoa, joka puuttuu yksityisyyteen vähiten. Lakisääteinen tietojensaanti toiselta viranomaiselta

tai yksityiseltä toimijalta puuttuu lähtökohtaisesti yksityisyyteen vähemmän kuin esimerkiksi suojelupoliisin käytössä olevat salaiset tiedonhankintakeinot.

Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi eli hankkia tietoa sellaisista toiminnoista, jotka voisivat uhata kansallista turvallisuutta. Keskeisiä siviililuontoisia valtion kohdistuvia turvallisuushuuhkia ovat terrorismi, ulkovaltojen Suomeen ja sen etuihin kohdistama vakoilu tai tiedustelu, joukkotuhouhaseiden ja kaksikäyttötuotteiden levittämispyrkimykset sekä sellainen kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus, joka pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon tai soluttautumaan valtiorakenteisiin. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa oleskelusta voisi tulla kyseeseen erityisesti terrorististen uhkien ja siihen liittyvien kohdehenkilöisen kohdalla, mutta myös muiden uhkien, kuten esimerkiksi ulkovaltojen tiedustelutoimintaan liittyvien henkilöiden osalta. Läsnaoloa tai henkilöllisyyttä koskeva tieto voi olla keskeisessä asemassa kansallisen turvallisuuden uhan selvittämiseksi ja siten vakavimpien seurausten estämiseksi. Tietojen arkaluonteisuudesta huolimatta kyseiset tiedot voivat olla välttämättömiä tällaisen kansallisen turvallisuuden uhan kannalta. Tietojensaanti pykälässä tarkoitetuista tiedoista on suhteellisuusperiaatteen mukaista suojelupoliisin tehtävien suorittamiseksi ottaen huomioon kansallisen turvallisuuden merkitys valtion keskeisenä suojattavana oikeushyväenä.

Pykälän 6 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, jos se on välttämätön henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten. Käytännössä näissä tilanteissa tietoja pyytäisi yleensä poliisi, joka tavoittelee etsintäkuulutettua henkilöä. Kun henkilöä etsitään tuomion täytäntöönpanoa varten, henkilö on jo tuomittu rikoksesta vankeuteen. Vankeuslain 2 luvun 2 a §:n mukaan Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa tuomitun täytäntöönpanon aloittamista varten, jos: 1) tuomittua ei tavoiteta, eikä hänen oleskelupaikkaansa saada selville; 2) tuomittu ei noudata kuulemista koskevaa kehotusta; 3) tuomittu ei saavu vankilaan määrätynä ilmoittautumisajankohtana; 4) tuomittu ilmeisesti pakoilee täytäntöönpanoa. Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi, jos hän: 1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua sijoituspaikasta tai 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitettua hoitopaikasta; 2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnettyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehdoissa määrätynä ajankohtana taikka rikkoo muuten luvan ehtoja. Tuomioistuimeen noutamisessa kyse on puolestaan tilanteista, joissa tuomioistuin on määrännyt henkilön tuotavaksi oikeuden istuntoon (laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997 8 luku 4 ja 5 §).

Pykälän 7 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, jos tieto on välttämätön kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi. Tältä osin sääntely olisi nykytilannetta selkeyttävää. Tapauksessa KHO 2024:80 korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisilla oli kyseisessä tapauksessa oikeus saada tieto siitä, oliko kadonneeksi epäilty muistisairas henkilö sairaalassa. Yleisen edun näkökulmasta tiedon saaminen oli korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tarpeen kadonneen henkilön etsintätoimien oikeaksi kohdentamiseksi ja niiden tehokkaaksi toteuttamiseksi. Samalla tiedon antaminen palveli kadonneen henkilön hengen ja terveyden suojaamista. Pykälän 7 kohdassa säädetyllä tiedonsaantioikeudella olisi merkitystä esimerkiksi tilanteissa, joissa poliisi tarkastaa ennen laajamittaisten etsintätoimenpiteiden käynnistämistä, onko henkilö mahdollisesti esimerkiksi sairaalassa. Tiedolla on suuri merkitys sen kannalta, että poliisi, muut viranomaiset ja vapaaehtoiset eivät joudu sitomaan etsintätoimenpiteisiin merkittäviä resursseja, jos henkilön tiedetään olevan turvassa esimerkiksi sairaalassa. Kyse ei siten ole pelkästään poliisin resursseista, vaan yhteiskunnan resursseista laajemmin, koska laajat etsintätoimenpiteet voivat

sitoa poliisiin lisäksi esimerkiksi Rajavartiolaitoksen ja pelastustoimen resursseja sekä vapaaehtoisten järjestöjen henkilöitä. Kun poliisi saa tiedon siitä, että henkilö on turvassa esimerkiksi sairaalassa, etsintä lopetetaan ja asiasta kirjattu poliisitutkintailmoitus päätetään. Poliisi ei lähtökohtaisesti kerro esimerkiksi kadonneen henkilön omaisille, missä henkilö on, vaikka poliisi saisi olinpaikasta tiedon. Poikkeuksena tähän ovat kuitenkin tilanteet, joissa kadonnut on esimerkiksi lapsi tai huonokuntoinen vanhus.

7 luku **Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen**

Luvun otsikkoa muutettaisiin vastaamaan luvun sisältöä.

2 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta muotoilua. Pykälässä säädettäisiin poliisin hallussa olevien tietojen luovuttamisesta yksittäistapauksissa. Poliisin rekisteriin talletettujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään lisäksi poliisin henkilötietolaissa. Poliisin henkilötietolain mukaisissa luovutustilanteissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa ja mahdollisesti teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla toteutettua, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti poliisilain 7 luvun sääntelyä. Poliisin rekisteriin talletettujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamista koskevaa sääntelyä on myös esimerkiksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa ja hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa (692/2010). Poliisin rekisteriin talletettuja henkilötietoja voidaan luovuttaa ainoastaan yleisen tietosuojalainsäädännön mukaisin edellytyksin. Tietojen luovuttamiseen sovelletaan käsittelytarkoituksesta riippuen joko rikosasioiden tietosuojalakia tai yleistä tietosuoja-asetusta ja sitä täydentävää tietosuojalakia. Jos poliisilain 7 luvun 2 §:n nojalla luovutettavat tiedot sisältäisivät henkilötietoja, huomioon tulisi ottaa tietosuojan yleislainsäädännön lisäksi poliisin henkilötietolain sääntely, erityisesti lain 15 § erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Mainitun 15 §:n mukaan poliisi saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Luovuttamisessa olisi noudatettava myös tietojen sallituille käsittelytarkoituksille laissa asetettuja rajoituksia.

Pykälän *1 momentin* mukaan poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muun kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun tiedon, jos tietojen luovuttaminen yksittäistapauksessa on tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi poliisi saisi luovuttaa tiedon muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle, jos se on välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Momentin jälkimmäinen virke säilyisi ennallaan. Momentissa ei enää säädettäisi pelkästään vaitiolovelvollisuudesta poikkeamisesta, vaan poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä. Termi salassapitosäännös voi tarkoittaa asiakirjasalaisuutta tai vaitiolovelvollisuutta. Julkisuuslain esitöiden (HE 30/1998 vp, s. 108) mukaan se, mitä säädetään asiakirjasalaisuudesta, koskee yleensä myös vaitiolovelvollisuutta, joten ne ovat lähes toisensa kattavia. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluu kuitenkin myös tietoa, jota ei ole tallennettu. Julkisuuslain 32 §:n mukaan se, mitä salassa pidettävästä asiakirjasta säädetään, koskee soveltuvin osin myös vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa. Tämä koskee myös tietojen antamista.

Säännös ei kuitenkaan oikeuttaisi poikkeamaan 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyistä erityisestä vaitiolovelvollisuudesta, ja sääntely vastaisi tältä osin nykytilannetta. Mainittu vaitiolovelvollisuus koskee luottamuksellisesti tietoja antaneen taikka valeostajana tai peitehenkilönä toimineen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmaiseminen vaarantaisi näiden henkilöiden tai heidän läheistensä turvallisuuden tai jo käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan. Velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta poliisilain 7 luvun 1 §:n 1

momentissa tarkoitettusta tiedosta on säädetty oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 3 momentissa.

Momentista ilmeni aiempaa selvemmin säännöksessä tarkoitettun tiedon luovuttamisen sallittavuus salassapitosäännöksistä riippumatta. Oikeuskäytännössä nykyisen sanamuodon ei ole katsottu luovan perustetta tietojen luovuttamiselle, vaikka lainsäätaja on näin tarkoittanut. Korkein oikeus on todennut ratkaisussaan KKO 2023:24 voimassa olevan poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin koskevan sanamuotonsa perusteella vain poikkeamista lakiin perustuvasta vaihtolovelvollisuudesta, eikä siinä korkeimman oikeuden mukaan ole säädetty poliisin oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja toiselle viranomaiselle, vaikka tämä on lain esitöiden (HE 224/2010, vp s. 147) mukaan ollut tarkoitus.

Momentin sanamuotoa täsmennettäisiin myös siten, että säännöksestä kävisi selvästi ilmi, että tietojen luovuttaminen on kyseisen säännöksen nojalla mahdollista sekä poliisille että muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi momenttiin lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja tärkeän yleisen ja yksityisen edun vuoksi, silloin kun se on välttämätöntä. Tärkeä yleinen etu voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toiminnalta tai vaikutukselta. Tärkeä yksityinen etu voisi puolestaan liittyä esimerkiksi siihen, että tietojen luovuttamisen voidaan katsoa olevan lapsen tai nuoren edun mukaista esimerkiksi moniviranomaisyhteistyössä.

Tietoa henkilön kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään on ainakin tietyissä olosuhteissa pidetty julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdan nojalla salassa pidettävänä (Helsingin hovioikeuden ratkaisu 16.9.2022 22/135096, asianumero R 21/1104 sekä eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu 23.11.2018, EOAK/ 4963/2017). Kyseisen lainkohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, muun ohella asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista. Toisaalta korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2021:170 katsonut, ettei tietoa rikoksesta epäillyn henkilön epäillystä kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään voitu pitää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdassa tarkoitettuna salassa pidettävänä tietona ainakaan silloin, kun kyse oli siitä, että esitutkintapöytäkirjoihin sisältyvät tiedot rikoksesta epäillyn asemassa olevien henkilöiden epäillystä kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään olivat olleet merkityksellisiä esitutkinnan toimittamisen ja siinä selvitettävien asioiden kannalta. Keskusrikospoliisille esitetystä asiakirjapyyntöä tarkoitettujen esitutkintapöytäkirjat koskivat erääseen järjestäytyneeseen rikollisryhmään liittyvää rikoskokonaisuutta. Koska tieto ei ollut salassa pidettävä, keskusrikospoliisin päätös olla luovuttamatta esitutkintapöytäkirjoja niiden rikoksesta epäillyn asemassa olevien henkilöiden nimien osalta, joiden poliisi epäili kuuluvan järjestäytyneeseen rikollisryhmään, oli lainvastainen.

Muutoksilla parannettaisiin poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja esimerkiksi hallinnollisen rikostorjunnan tilanteissa. Hallinnollisella rikostorjunnalla tarkoitetaan viranomaisten ja muiden julkisen sektorin toimijoiden välistä yhteistyötä ja toimenpiteitä, joilla ennaltaehkäistään ja torjutaan järjestäytyneitä rikollisuuksia. Hallinnollinen rikostorjunta on yksi tärkeimmistä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan keinoista. Viranomaismenettelyissä on ensisijaisen tärkeää tunnistaa mahdolliset asiaan liittyvät järjestäytyneen rikollisuuden kytkökset, mikä edellyttää riittävää tietoisuutta järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta. Tämä puolestaan edellyttää viranomaisten välistä tiedonvaihtoa, ja poliisi on järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan vastuuviranomaisena tiedonvaihdon keskiössä. Kyse voisi olla esimerkiksi poliisilla olevista tiedoista, joiden mukaan toisessa viranomaisessa käsiteltävään

asiaan liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä toimijoita ja viranomaisessa käsiteltävä asia toteutuessaan vahvistaisi järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä ja aiheuttaisi tällä tavalla vahinkoa yhteiskunnan turvallisuudelle. Tilanne, jossa tietojen luovuttaminen voisi olla tärkeää yleisen edun näkökulmasta, mutta kyse ei olisi toisen viranomaisen laissa säädetystä tehtävästä, voisi liittyä esimerkiksi viranomaisen yksityisoikeudelliseen vuokrasopimukseen tai kiinteistön myyntiin.

Momentin nimenomainen maininta tiedon luovuttamisesta henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään poistettaisiin tarpeettomana. Momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä, joten säännös kattaisi ilman erillistä mainintaakin myös sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka liittyvät henkilön luotettavuuteen ja sopivuuteen. Lain aiempien esitöiden perusteella (HE 57/1994 vp, s. 81) maininnalla on ollut merkitystä erityisesti lupa-asioissa, joissa luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus on säädetty luvan myöntämisen ja voimassaolon edellytykseksi. Nykyään tietojen saannista lupa-asioissa säädetään kattavasti lupa-asioita koskevassa lainsäädännössä. Kun kyse on poliisin toimivaltaan kuuluvista lupa-asioista, henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen säädetään puolestaan poliisin henkilötietolaissa.

Pykälän 2 momentin muotoilua muutettaisiin vastaavasti kuin 1 momentissa. Poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy momentissa luetelluissa tilanteissa. Momentissa käytetty ilmaisu ”valtion turvallisuuden varmistamiseksi” muutettaisiin muotoon ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi”, jota nykyään yleensä käytetään samassa tarkoituksessa. Tällä muutoksella ei olisi tarkoitus muuttaa nykytilaa. Momentissa mainittujen tilanteiden luetteloon lisättäisiin muu tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaaminen. Tässäkin 1 momenttia vastaavasti tärkeä yleisen edun suojaaminen voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toimilta tai vaikutukselta ja tärkeän yksityisen edun suojaaminen esimerkiksi siihen, että tietojen luovuttamisen voidaan katsoa olevan lapsen tai nuoren edun mukaista. Salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen voisi olla painava syy tärkeän yleisen edun lisäksi tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi esimerkiksi myös silloin, kun tiedon luovuttamisella voitaisiin estää vakavan rikoksen toteutuminen. Painava syy tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi voisi olla myös tilanteissa, jossa tietoa luovutettaisiin esimerkiksi järjestötyöntekijälle etsintäkuulutetusta lapsesta tai nuoresta, jos tällä voitaisiin edesauttaa haavoittuvassa asemassa olevan lapsen tai nuoren löytämistä.

Voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti tietojen vastaanottajien joukkoa ei olisi tässä momentissa rajoitettu ja tietoja voisi luovuttaa tämän momentin nojalla siten myös yksityisille tahoille. Tämä on tärkeää, koska esimerkiksi rikostorjunnassa voi tulla eteen tilanteita, joissa vain yksityinen henkilö tai toimija voi estää rikoksen toteuttamisen tai joissa ainakin myös yksityisen henkilön toimijan toimia tarvitaan rikoksen estämiseksi. Mikäli näin ei toimita, poliisin tehtäväksi jää toteutuneen rikoksen tutkinta, mikä ei ole yleisen edun mukaista, jos teko olisi voitu tietoa luovuttamalla estää. Merkitystä säännöksellä voisi olla esimerkiksi törkeiden petosten estämisessä, taikka ammattimaisesti toteutetuissa myymälävarkauksien sarjoissa, jotka tietoja luovuttamalla voitaisiin katkaista. Tietojen luovuttaminen on tärkeää mahdollistaa vastaanottajajoukkoa rajoittamatta myös siksi, että tietoja on välttämätöntä voida luovuttaa esimerkiksi vaaran kohteelle tai taholle, joka toimillaan voi estää vaaran toteutumisen. Näissä tilanteissa tietojen luovuttamisella voidaan parhaimmillaan pelastaa ihmishenkiä.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja

häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitettulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitettulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai kyseiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Poliisi voisi tämän momentin nojalla luovuttaa tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille 2 momenttia matalammalla kynnyksellä. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä on välttämätöntä, että poliisi ja kriittiset toimijat voivat tehdä keskenään saumatonta yhteistyötä yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Mikäli kriittisen infrastruktuurin kohteeseen kohdistuu yleisen järjestyksen tai turvallisuuden häiriö, tai kyseessä on rikoksen ennalta estäminen, keskeyttäminen tai tutkinta, muodostuu poliisitehtävä. Kriittiseen infrastruktuuriin kuuluvien kohteiden ja alueiden suojaaminen on kuitenkin ensisijaisesti niiden omistajien ja kohteissa toimivien vastuulla. (HE 205/2024 vp, s. 32). Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetulla lailla on pantu täytäntöön kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä ja direktiivin 2008/114/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2557, (jäljempänä *CER-direktiivi*). CER-direktiivin soveltamisalaan kuuluu 11 toimialaa, joita ovat energia, liikenne, pankkiala, rahoitusmarkkinoiden infrastruktuuri, terveys, juomavesi, jätevesi, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto, avaruus sekä elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu. Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdan mukaan kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan hyödykettä, tilaa, laitteistoa, verkostoa ja järjestelmää sekä osaa hyödykkeestä, tilasta, laitteistosta, verkostosta tai järjestelmästä, joka on välttämätön keskeisen palvelun tarjoamiseksi. Keskeisellä palvelulla tarkoitetaan puolestaan palvelua, joka on olennainen välttämättömien yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan, kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämiseksi (4 § 2 kohta). Laissa on myös säännökset siitä, miten kriittinen toimija määritetään. Kriittisen toimijan määrittämistä koskevan asian ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan käsiteltävä toimija kuuluu. Kyberturvallisuuslailla on puolestaan pantu täytäntöön toimenpiteistä kyberturvallisuuden yhteisen korkean tason varmistamiseksi kaikkialla unionissa, asetuksen (EU) N:o 910/2014 ja direktiivin (EU) 2018/1972 muuttamisesta sekä direktiivin (EU) 2016/1148 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2555 (*NIS 2 -direktiivi*). Lain soveltamisalaan kuuluvat toimijat on määritelty lain 3 §:ssä. Kyberturvallisuuslain 41 §:n mukaan valvova viranomainen ylläpitää valvontatoimialansa osalta toimijaluetteloa. Poliisilain 7 luvun 2 §:n 3 momentin nojalla tietoja voisi luovuttaa myös edellä mainituille toimijoille. Tietojen luovuttamismahdollisuus myös näille toimijoille kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi olisi tärkeä, koska tieto- ja viestintäteknologia sekä niihin liittyvät palvelut ovat keskeinen osa nykyaikaista yhteiskuntaa ja sen kriittistä infrastruktuuria.

Pykälään lisättäisiin myös uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin siitä, että 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti. Lisäksi momentissa säädettäisiin, että tietojen luovuttamisesta 1–3 momentin nojalla päättäisi päällystään kuuluva poliisimies. Muu poliisimies voisi ilman päällystään kuuluvan poliisimiehen päätöstä luovuttaa tietoja silloin, kun tietojen välitön luovuttaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Tässä tietojen luovuttamisesta päättävän virka-asema olisi rajattu vastaavalla tavalla kuin tietopyynnön tekijä voimassa olevissa poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa. Vuoden 1995 kumotun poliisilain esitöissä (HE 57/1994 vp, s. 36) todettiin, että kun valtuuksia on laissa oikeutettu käyttämään vain päällystään kuuluva poliisimies, kysymys on ratkaisusta, joiden tekijältä on vaadittava erityistä koulutusta, kokemusta ja vastuuta mahdollisten poliisitoimenpiteiden laillisten edellytysten ja suoritustavan asianmukaiseksi harkitsemiseksi. Asteellista toimivaltaa merkitsevä edellytys virka-asemasta toimii osaltaan tietojen luovutuksen rajoituksena.

Erityisesti rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja täytyy oma-aloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten (HE 224/2010, vp s. 147). Tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen voisi liittyä esimerkiksi poliisin yhteistoimintaan toisen viranomaisen kanssa tai yleisemmin tilanteisiin, joissa poliisi tekee toisen viranomaisen säädettyihin tehtäviin ja toimivaltaan kuuluvaan asiaan liittyvän havainnon. Toinen viranomaisen ei aina ole tietoinen siitä, että poliisilla voisi olla sen tehtävien kannalta olennaista tietoa, joten tietoa ei tästä syystä osata pyytää. Oma-aloitteisessa tietojen luovutuksessa luovuttava viranomaisen joutuu arvioimaan tietojen tarpeellisuutta vastaanottavan viranomaisen tehtävien kannalta. Poliisin mahdollisuutta luovuttaa tietoja poliisilain 7 luvun 2 §:n nojalla ei rajoittaisi se, mitä muussa laissa on säädetty muiden viranomaisten tietojen saantioikeudesta, mutta tiedot vastaanottavalla viranomaisella tulisi olla laissa säädetty oikeus käsitellä luovutuksen kohteena olevia tietoja. Oma-aloitteisella tietojen luovutuksella ei voitaisi korvata esimerkiksi muualla lainsäädännössä säädettyä menettelyä, esimerkiksi turvallisuusselvityslain mukaista menettelyä tai muussa laissa säädettyä lausuntomenettelyä. Poliisi voisi tarvittaessa tapauskohtaisen harkinnan perusteella esimerkiksi luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja poliisiin toimenpiteen kohteena olevan henkilön rahavaroista ulosottoviranomaiselle. Tältä osin on kuitenkin huomioitava, että poliisilla ei ole yleistä toimivaltaa ottaa tapaamiaan rahoja haltuunsa tai takavarikoida niitä, vaan tällaiselle menettelylle on aina oltava laillinen peruste, joka on kussakin yksittäistapauksessa harkittava huolella (AOA:n ratkaisu 20.6.2018 EOAK/4783/2017). Ulosoton kannalta merkityksellisiä voisivat olla myös tilanteet, joissa ulosottoviranomainen saa poliisilta tietoa esimerkiksi ulosottovelallisen tai tämän lähipiirin varallisuudesta ja taloudellisesta toiminnasta. Esimerkkeinä useiden viranomaisten yhteistyöstä, jossa mahdollisuudella oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen on keskeinen merkitys, voidaan mainita harmaan talouden ja talousrikollisuuden sekä työperäisen hyväksikäytön torjunta sekä hallinnollinen rikostorjunta. Poliisi voisi luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti myös yksityisille tahoille 2 ja 3 momenteissa tarkoitetuissa tilanteissa.

6 §. *Viittaussäännös tietojen luovuttamisesta.* Pykälä kumottaisiin tarpeettomana. Viittaussäännös poliisin henkilötietolakiin sisältyisi jatkossa 2 §:n 5 momenttiin. Voimassa olevan pykälän mukainen viittaus siitä, että tietojen luovuttamisesta ulkomaille säädetään poliisin henkilötietolaissa, on tarpeeton, koska yleislakina noudatettavassa julkisuuslaissa omaksutun viranomaisen käsitteen perusteella myös poliisilain 7 luvun tiedonluovutussäännöksissä viranomaisella tarkoitetaan kotimaan viranomaista. Tietojen luovuttamisesta ulkomaan viranomaiselle säädetään erikseen nimenomaisesti poliisin henkilötietolaissa.

7.2 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

16 §. *Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin tiedonsaantitapaa koskeva sääntely eli siinä ei enää säädettäisi tiedonsaannista teknisellä käyttöyhteydellä tai tietojoukkona. Tällainen tiedonluovutustapaa koskeva sääntely on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Tiedonhallintalaki on tullut voimaan 1.1.2020 ja sitä sovelletaan yleislakina, kun on kyse tietojen saannista teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla. Tiedonhallintalain 22 §:n mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomaisen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle

viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Tiedonhallintalain 23 §:n mukaan viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentissa säädetään poliisille oikeus saada tietoja myös eräiden yksityisten tahojen rekistereistä. Näiden osalta olisi mahdollisuus jatkossakin siirtää tietoja sähköisesti, siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Säännökset eivät kuitenkaan velvoittaisi teknisten rajapintojen avaamiseen.

Pykälän 1 momentin johdantokappaletta muutettaisiin myös siten, että siinä käytettäisiin henkilökisterin sijasta jatkossa tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyseessä olisi tältä osin ainoastaan teknisluonteinen muutos.

Pykälän 1 momentin *9 kohtaa* muutettaisiin siten, että sana ”teleyritykseltä” korvattaisiin sanalla ”viestinnän välittäjältä”. Terminologisella muutoksella otettaisiin huomioon pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ään ja poliisilain 5 luvun 8 §:ään laeilla 452/2023 ja 492/2023 tehdyt muutokset.

Pykälän 1 momentin *15 kohdassa* piste muutettaisiin puolipisteeksi, koska luetteloon lisättäisiin uusi 16 kohta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi *16 kohta*, jossa säädetäisiin poliisin oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä välttämättömiä tietoja siviilipalveluskeskukselta siviilipalvelusrekisteristä passilain ja henkilökorttilain mukaisen luvan hakijan ja haltijan esteettömyyden selvittämiseksi. Passilain 8 §:n mukaan asevelvollisen on passia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei passin myöntämiselle ole 14 §:n 5 momentissa tai 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua estettä. Vastaavasti henkilökorttilain 12 §:n mukaan asevelvollisen on henkilökorttia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei henkilökortin myöntämiselle ole 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 19 §:n 4 momentissa tarkoitettua estettä. Asevelvolliselle voidaan myöntää passi tai henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin tai henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu. Passi tai henkilökortti voidaan myös evätä henkilöltä, joka on 28 vuotta täyttänyt asevelvollinen, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 30 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin tai henkilökortin myöntämiselle. Todistus, jolla asevelvollinen voi osoittaa esteettömyyden passin tai henkilökortin saamiselle, voi olla muiden passilain 8 §:ssä ja henkilökorttilain 12 §:ssä mainittujen asiakirjojen ohella siviilipalvelustodistus.

Nyt poliisille säädetäisiin nimenomainen oikeus saada esteettömyyden selvittämiseksi välttämättömiä tietoja siviilipalvelusrekisteristä. Poliisilla on poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 12 kohdan nojalla oikeus saada vastaavia tietoja myös Puolustusvoimilta. Käytännössä tiedonsaantioikeus tarkoittaisi sitä, että välttämättömät tiedot voitaisiin saada suoraan siviilipalvelusrekisteristä teknisen rajapinnan kautta, eikä asevelvollisen tai poliisin olisi välttämättä enää tarpeen olla yhteydessä siviilipalveluskeskukseen esteettömyyslausuntojen osalta. Säännös on arvioitu tarpeelliseksi, koska tieto siitä, että henkilö on suorittanut siviilipalveluksen, on vakiintuneesti katsottu salassa pidettäväksi tiedoksi, sillä siviilipalveluksen suorittaminen on vakaumukseen perustuva valinta (julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohta). Poliisilla olisi säännöksen nojalla oikeus ainoastaan tietoihin, jotka ovat välttämättömiä esteellisyuden selvittämiseksi. Poliisi ei saisi siviilipalvelusrekisteristä esimerkiksi siviilipalvelustodistusta, terveydentilaan liittyviä tietoja tai tietoa siitä, onko henkilö vapautettu palveluksesta tai onko henkilö hakeutunut siviilipalvelukseen suoraan vai vasta

asepalveluksen jälkeen. Poliisi saisi tiedon vain siitä, onko henkilö siviilipalveluksen puolesta esteetön saamaan passin tai henkilökortin.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin nykyistä vastaavasti tietojen saannin maksuttomuudesta, mutta momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että poliisilla olisi oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot myös viipymättä.

Pykälän *3 momentti*, jossa säädetään, että poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä, kumottaisiin tarpeettomana.

17 §. *Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla.* Vaikka tiedonhallintalain voimaantulon myötä tiedonluovutustapaa koskevasta sääntelystä voidaan pääosin luopua, säännös henkilötietojen luovuttamisesta poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla on edelleen arvioitu tarpeelliseksi, sillä tiedonhallintalain teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyttä koskevat säännökset ja julkisuuslain 16 §:ssä säädetyt tietojenantamistavat eivät kata pykälässä tarkoitettuja tilanteita. Pykälän otsikkoa muutettaisiin poistamalla maininta tietojen luovuttamisesta tietojoukkona tallettamista varten. Kyseinen maininta poistettaisiin myös johdantokappaleesta tarpeettomana.

Pykälän *1 momentin* johdantokappaleessa käytettäisiin jatkossa henkilörekisterin sijasta tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyseessä olisi teknisuonteinen muutos.

Pykälän 1 momentin voimassa olevan *4 kohdan* mukaan ulkoministeriö ja Suomen edustustot saavat luovuttaa poliisin rekistereihin suoraikäyttöisesti tallettamalla muun muassa tietoja passilaissa ulkoministeriölle ja Suomen edustustoille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Kohtaa muutettaisiin siten, että siinä huomioitaisiin ulkoministeriön ja Suomen edustustojen tarve luovuttaa tietoja suoraikäyttöisesti tallettamalla myös henkilökorttilaissa ulkoministeriölle ja Suomen edustustoille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Henkilökortin hakemisesta Suomen edustustolta säädetään henkilökorttilain 9 §:ssä. Henkilökorttilain 31 §:n mukaan poliisi pitää henkilökorttirekisteriä henkilökorttilaissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Pykälän 1 momentin *8 kohdassa* piste muutettaisiin puolipisteeksi, koska luetteloon lisättäisiin uusi 9 kohta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi *9 kohta*, joka antaisi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle mahdollisuuden tallettaa kuolemansyyn tutkintaan liittyviä tietoja suoraan poliisin rekisteriin. THL:lla on kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 14 §:ään perustuva velvoite luovuttaa kuolemansyyn tutkintaa koskevat tiedot poliisille. Tallettaminen olisi mahdollista mainitun velvoitteen toteuttamiseksi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että THL:n asiantuntijalääkärit, jotka tuottavat tutkinnan kannalta olennaista tietoa, voisivat jatkossa tallettaa tiedot suoraan poliisin rekisteriin kyseessä olevan tapauksen tietoihin. Kadonneita henkilöitä ja tuntemattomia vainajia koskevaa tietoa käsitellään rekisterissä kansainvälisen rikospoliisijärjestön (Interpol) standardoimien lomakkeiden muodossa ja rekisterissä on omat lomakkeensa THL:n oikeuslääkärien, oikeushammaslääkärien ja patologioiden antamia tietoja varten.

Pykälän *2 momentti*, jossa säädetään, että poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä, kumottaisiin tarpeettomana.

21 §. *Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle.* Edellä 16 §:ää vastaavasti pykälästä poistettaisiin tietojen luovutustapaa koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Oma-aloitteista tietojen luovuttamista käsitellään jaksossa 2 (Nykytila ja sen arviointi) sekä jaksossa 7.1 (Poliisilain 7 luku).

22 §. *Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille.* Edellä 16 ja 21 §:ää vastaavasti pykälän 1 momentista poistettaisiin tietojen luovutustapaa koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että tietojen luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa.

Pykälän 1 momentin alkuun lisättäisiin maininta siitä, että kyseisen lainkohdan nojalla voidaan luovuttaa tietoja sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään. Lisäyksellä selvennettäisiin sitä, että poliisin mahdollisuudesta luovuttaa tietoja muille viranomaisille säädetään muuallakin lainsäädännössä, eikä 1 momentin luettelo olisi tyhjentävä eikä rajoittaisi muualla laissa olevien tiedon luovuttamista tai tiedonsaantia koskevien säännösten soveltamista. Mainitussa momentissa on kyse tilanteista, joissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti poliisilain 7 luvun sääntelyä.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan työ- ja elinkeinoviranomainen ehdotetaan muutettavaksi elinvoimakeskukseksi. Työ- ja elinkeinotoimistot lakkautettiin ja 1.1.2025 alkaen työntekijän oleskeluluvan käsittely siirtyi kokonaan Maahanmuuttovirastolle (laki 389/2023). Samoin ELY-keskusten tehtävät siirtyvät 1.1.2026 alkaen (laki 582/2025) elinvoimakeskuskelle, eli elinvoimakeskus tekee osapäätöksen yrittäjän oleskelulupaan. Muutos on säädöshuollollinen ja sillä korjataan edellä mainittujen lakien yhteydessä tekemättä jääneet muutokset poliisin henkilötietolakiin. Muutos ei vaikuta viranomaistehtäviin, eikä niiden resursointiin.

Pykälän 1 momentin voimassa olevan 8 kohdan mukaan poliisi saa luovuttaa henkilötietoja ulkoministeriölle ja Suomen edustustolle muun muassa näiden toimivaltaan kuuluvan passia tai muuta matkustusasiakirjaa koskevan asian käsittelyä varten. Suomen edustustot myöntävät matkustusasiakirjana käytettävien henkilökorttien lisäksi myös henkilökortteja ilman matkustusosoikeutta. Kohtaa ehdotetaan tästä syystä täsmennettäväksi siten, että siinä säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa henkilötietoja ulkoministeriölle ja Suomen edustustolle myös näiden toimivaltaan kuuluvan henkilökorttia koskevan asian käsittelyä varten.

Pykälän 1 momentin 17 kohdassa piste muutettaisiin puolipisteeksi, koska luetteloon lisättäisiin uusi 18 kohta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 18 kohta, jossa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Kyseisiä tietoja luovutetaan nykyisin poliisin henkilötietolain 22 §:n 3 momentin nojalla, ja tietojen luovutukseen liittyen on tehty erillisiä sopimuksia THL:n ja poliisiyksiköiden välillä. Edellä mainittu 22 §:n 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi 2. lakiehdotuksessa, joten luovuttamisesta olisi tarpeen säätää nimenomaisesti 1 momentissa.

Poliisitutkintaan ja esitutkintaan liittyvät kiinteästi erityisesti rikoksesta epäillyille tai muille asianosaisille tehtävät oikeuslääketieteelliset tutkimukset, joten tietojen luovuttaminen THL:lle on säännöllistä. Yleisimpiä esitutkintaan liittyviä tutkimuksia ovat rattijuopumuksista epäillyille tehtävät verikokeet, joiden tarkoituksena on määrittää epäillyn käyttämän alkoholin tai huumausaineiden määrä tekohetkellä. Poliisitutkintana suoritettavaan kuolemansyyn selvittämiseen liittyy kiinteästi oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittaminen. Kliinisen oikeuslääketieteen tutkimus- ja näytteenottopalvelujen järjestämisvastuu ja virkaavun antaminen tutkivalle tai valvovalle viranomaiselle kuuluvat hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) ja terveydenhuoltolain (1326/2010) nojalla, sekä tullilain nojalla Tullille kuuluvien tehtävien osalta. THL ja hyvinvointialueet ovat sopineet siitä, että hyvinvointialueet ostavat lakisääteisen virka-apuvelvollisuutensa piiriin kuuluvat kliinisen oikeuslääketieteen tutkimukset THL:ltä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 2 §:n 2 momentin mukaisesti THL voi toimia oikeuslääketieteellisten palvelujen tuottajana silloin, kun tällainen tehtävä liittyy välittömästi sen tutkimus-, asiantuntija- tai kehittämistoimintaan. Lisäksi THL vastaa oikeuslääketieteellisestä ruumiinavaustoiminnasta kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 12 b §:n mukaisesti.

Pykälän 3 *momentti* kumottaisiin. Voimassa olevassa 3 momentissa säädetään poliisin oikeudesta perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi myös muissa kuin 1 momentissa luetelluissa tilanteissa. Kun poliisin henkilötietolakiin sisältyvästä yleislainsäädännön kanssa päällekkäisestä tiedonluovutustapaa koskevasta sääntelystä luovuttaisiin, kyseinen momentti muuttuisi tarpeettomaksi. Tällä hetkellä tietoja on kyseisen momentin nojalla luovutettu Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle, jolle tietojen luovuttamisesta säädettäisiin jatkossa pykälän 1 momentissa. Tiedonhallintalain mukaisesti teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä voidaan hyödyntää myös silloin, jos muualla lainsäädännössä on säädetty toiselle viranomaiselle tiedonsaantioikeus poliisilla oleviin tietoihin.

Pykälän 4 *momentti* kumottaisiin. Voimassa olevassa 4 momentissa säädetään, että ennen henkilötietojen luovuttamista niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Momentin tarkoitus on ollut varmistaa tietojen suojaaminen teknisen käyttöyhteyden tai tietojoukkona tapahtuvan luovuttamisen yhteydessä. Teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, siihen liittyvistä edellytyksistä ja tietoturvallisuudesta säädetään tiedonhallintalaissa. Lisäksi 22 §:ään ehdotettu sääntely ei olisi jatkossa sidottu mihinkään tiettyyn tiedonluovutustapaan.

Pykälän 5 *momentti* kumottaisiin. Voimassa olevan 5 momentin mukaan luovutettavien tietojen laatu on mahdollisuuksien mukaan varmennettava ja niihin on tarvittaessa lisättävä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Jos ilmenee, että on luovutettu virheellisiä tietoja tai että tietoja on luovutettu lainvastaisesti, asiasta on ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle. Momentin sääntely on päällekkäistä tietosuojaan yleislainsäädännön kanssa.

32 §. Tietojen luovuttamisesta päättäminen. Pykälän 1 *momentin* mukaan oikeudesta luovuttaa poliisin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraikäyttöisesti tallettamalla päättäisi rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö. Momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä,

mutta sitä muutettaisiin vastaamaan tiedonhallintalain termistöä. Teknisen käyttöyhteyden ja tietojoukon käsitteet korvattaisiin teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden käsitteillä. Lisäksi henkilörekisterin sijasta momentissa käytettäisiin tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyse olisi teknisluonteisista muutoksista, eikä muutoksilla olisi tarkoitus muuttaa nykytilaa.

Teknisen rajapinnan avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sovittaisiin siten nykyistä vastaavasti aina erikseen rekisterinpitäjän ja tietojen luovuttajan tai vastaanottajan välillä. Poliisin henkilötietolain 4 luvun säännökset eivät siten itsessään loisi esimerkiksi vastaanottajille oikeutta saada poliisin henkilötietoja teknisen rajapinnan avulla ilman erillistä päätöstä (HE 242/2018 vp, s. 92). Rekisterinpitäjä voisi kussakin tapauksessa erikseen arvioida, onko teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avaaminen perusteltua. Myös tiedonhallintalaki mahdollistaa tämän. Niissäkin tapauksissa, kun tietojen luovuttaminen olisi säännöllisesti toistuvaa ja vakiosisältöistä, tiedonhallintalain mukaisesti tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Pykälän 2 momenttia täydennettäisiin siten, että luovuttamisesta päätettäessä olisi otettava huomioon luovutettavien tietojen laadun lisäksi myös tietojen laajuus.

7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa

20 §. *Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin Rajavartiolaitoksen oikeus saada pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten ennalta estämisen, paljastamisen tai selvittämisen lisäksi myös henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Tiedot voisi nykyistä vastaavasti saada yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Ehdotetut muutokset vastaisivat pääosin poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momenttiin ehdotettuja muutoksia.

Rajavartiolaitos voi voimassa olevan lainsäädännön nojalla käyttää meripelastuksen hätätilanteissa niin sanottua hätäpaikannusta (sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §). Teleyrityksen tiedonluovutusvelvollisuus perustuu tilanteesta tehtyyn hätäilmoitukseen. Lisäksi Rajavartiolaitoksella on oikeus radiotekniseen valvontaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa olevan henkilön paikantamiseksi (rajavartiolain 29 a §). Ehdotettu sääntely täydentäisi edellä mainittua lainsäädäntöä. Muutosten myötä Rajavartiolaitos voisi vaaratilanteissa selvittää vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyyden sekä paikantaa kyseisen henkilön tai henkilöt. Tällaisessa tilanteessa Rajavartiolaitos voisi pyytää tiedon esimerkiksi verkkoviestin IP-osoitteesta kirjoittajan henkilöllisyyden selvittämiseksi. Kun IP-osoite on Rajavartiolaitoksen tiedossa, Rajavartiolaitoksen olisi mahdollisuus edelleen selvittää 2 momentin nojalla tiedot IP-osoitteen käyttäjästä. Muutos mahdollistaisi esimerkiksi hengen ja terveyden vaarassa olevan varoittamisen tai muun Rajavartiolaitoksen reagoimisen tilanteessa.

Rajavartiolaitoksen tiedonsaanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä mahdollistettaisiin myös tilanteissa, joissa Rajavartiolaitos tarvitsee tietoja pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Rajavartiomiehellä on rajavartiolain 37 §:n nojalla oikeus ottaa kiinni henkilö, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on otettava kiinni, pidätettävä tai vangittava taikka otettava säilöön. Kiinniotettu on viipymättä toimitettava poliisin huostaan, jollei häntä ole päästettävä

heti vapaaksi. Etsintäkuulutuksen määritelmästä ei ole säädetty laissa, vaikkakin useissa viranomaisten toimintaa koskevissa laeissa käytetään etsintäkuulutuksen käsitettä. Rajavartiolain esitöiden mukaan rajavartiomiehellä on oikeus ottaa kiinni kenen tahansa toimivaltaisen viranomaisen etsintäkuulutettavia henkilöitä. Tämä koskee myös Rajavartiolaitoksen etsintäkuulutettavia henkilöitä (HE 220/2013 vp). Pykälässä tarkoitettussa tilanteessa kysymyksessä ei ole itsenäinen toimenpide, vaan etsintäkuulutuksen antaneen toimivaltaisen viranomaisen määräämän vapautteen kohdistuvan toimenpiteen täytäntöönpano. Etsintäkuulutus ei ole itsenäinen pakkokeino, vaan keino tavoittaa henkilö, jolta laillisella perusteella on riistettävä vapaus (HE 275/2022 vp, s. 7). Käytännössä kyse voisi olla esimerkiksi etsintäkuulutetun jäljittämisestä pyytämällä pankkikortin käyttötietoja. Rajavartiolaitoksella voi olla perusteltu tarve pyytää pankkikortin käyttötietoja esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilön tavoittamiseksi selvitetään henkilön liikkumista hänen paikantamiseen ja kiinniottamiseen.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että Rajavartiolaitoksen tietopyyntöjen kohteena voisi jatkossa olla viestinnän välittäjä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja säännöksessä nykyisin mainittujen teleyrityksen ja yhteisötilaajan sijasta. Tiedonsaantioikeus koskisi jatkossakin tietoja, jotka ovat tarpeen Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Ehdotettujen muutosten taustalla ovat toimintaympäristön muutokset, erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, joiden seurauksena nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin. Uusi muotoilu kattaisi aiempaa laajemman joukon erilaisia toimijoita sekä kaikki palvelun tarjoamiseen osallistuvat eri toimijat, joilta Rajavartiolaitos voisi saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi. Palveluketjuun voi liittyä useampia eri palvelun tarjoajia, joilla on eri tehtäviä ja rooli palvelun tuottamisessa, vaikka palvelun tarjoaja ei itsessään välitä viestintää.

Viestinnän välittäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdan mukaisesti teleyritystä, yhteisötilaajaa ja sellaista muuta tahoja, joka välittää sähköistä viestintää muutoin kuin henkilökohtaisiin tai niihin verrattaviin tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiin. Kyseisen lain esitöiden (HE 221/2013 vp, s. 92) mukaan viestinnän välittäjinä ei kuitenkaan pidetä sananvapauslain mukaisia verkkoviestien (mukaan lukien verkkojulkaisut) tarjollapitäjiä tai julkaisu- ja viestintätoiminnan harjoittajia. Näin ollen esimerkiksi julkisen keskustelupalstan tai muun yleisölle saataville tarkoitettujen viestinnän tarjollapitoa internetissä ei pidettäisi viestinnän välittäjänä toimintana vaan muuna tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisena, mikäli käsitteen osatekijät täyttyvät. Tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalla tarkoitettaisiin palvelun tarjoajaa, joka tarjoaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 29 kohdassa tarkoitettuja tietoyhteiskunnan palveluita. Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan edellä mainitun lainkohdan mukaan sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaa palvelua.

Rajavartiolaitoksella olisi nykyistä vastaavasti oikeus saada yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot. Lisäksi pykälästä kävisi jatkossa selvästi ilmi, että Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Käyttäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdan mukaisesti luonnollista henkilöä, joka palvelun tilaajana tai muuten käyttää viestintäpalvelua tai lisäarvopalvelua. Tilaajalla tarkoitettaisiin puolestaan kyseisen lain 3 §:n 30 kohdan mukaisesti oikeushenkilöä ja luonnollista henkilöä, joka on muuta kuin teletoimintaa varten tehnyt sopimuksen viestintäpalvelun tai lisäarvopalvelun toimittamisesta. Rajavartiolaitos voisi tietopyynnön nojalla saada sellaiset tarpeelliset tiedot, joiden avulla käyttäjän tai tilaajan tunnistaminen olisi mahdollista. Lisäyksellä selvennettäisiin nykytilaa, ja käytännössä kyse olisi vastaavanlaisista tiedosta, joita Rajavartiolaitos saa jo nykyisen sääntelyn nojalla.

Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisilla tiedoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi IP-osoitteita ja tarvittaessa lisäksi asiaan liittyviä lähdeporttitietoa ja aikaleimaa, eli päivämäärää ja kellonaikaa, tai näiden tunnisteiden teknisiä vastineita ja niihin liittyviä tietoja. IP-osoitteet sekä yhteysnumerot ja niihin liittyvät tiedot ovat ratkaisevia esimerkiksi rikostutkinnoissa, joissa epäillyn henkilöllisyys ei ole tiedossa. Käänteisesti kyse voi olla myös tilanteesta, jossa rikokseen liittyvä IP-osoite ja mahdollinen aikaleima sekä porttitieto on jo hankittu muiden pakkokeinojen, esimerkiksi televalvonnan, avulla taikka jossa rikoksen uhri viestinnän osapuolena on toimittanut Rajavartiolaitokselle viestintään liittyviä tunnistetietoja ja tavoitteena on enää tunnistaa Rajavartiolaitoksen tiedossa olevaan viestintätapahtumaan liittyvä viestinnän toinen osapuoli esitutkintaa varten. Molemmissa esimerkeissä on kyse rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden selvittämisestä. Ilman mahdollisuutta tunnistaa rikoksiin keskeisesti liittyvien viestintäpalveluiden käyttäjiä ja tilaajia, ei Rajavartiolaitoksella ole todellista mahdollisuutta selvittää tietoverkkoympäristössä tehtyjä taikka niitä hyväksikäyttäen tehtyjä rikoksia. Tietopyynnön tarkoituksena on siten ainoastaan tietyn palvelun käyttäjän henkilöllisyyden selvittäminen.

Rajavartiolaitos ei saisi pykälän mukaisella tietopyynnöllä pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja tietoja vaan ainoastaan käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 16 §:n mukaan välitystiedolla tarkoitetaan näissä laeissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi. Jotta telekuuntelua ja televalvontaa koskevia toimivaltuuksia voidaan käyttää, tulee kyse olla edellä mainittujen säännösten mukaan viestiä koskevasta tiedosta. Esimerkiksi verkkopalveluun kirjautumista ei ole pidettävä sellaisena viestin lähettämisenä, jota pakkokeinolain telekuuntelua ja valvontaa koskevissa säännöksissä tarkoitetaan. Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisissa tiedoissa ei olisi kysymys viestin sisältö- tai välitystiedoista tai sijaintitiedon hankkimisesta, eikä Rajavartiolaitoksen henkilötietolain mukaisella tietopyynnöllä voitaisi kiertää muiden toimivaltuuksien käytölle asetettuja edellytyksiä.

Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen hankkiminen voisi kuitenkin edellyttää välitystietojen käsittelyä, sillä viestinnän välittäjän voisi olla tarpeen käsitellä niitä tunnistaa tietopyynnön kohteena oleva henkilö. Rajavartiolaitos ei kuitenkaan voisi saada pykälän nojalla tietoa pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 16 §:ssä tarkoitetuista viestin välitystiedoista, viestinnän sisällöstä tai sen toisista osapuolista. Näiden tietojen hankkimiseksi Rajavartiolaitos voisi käyttää pakkokeinolain tai rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) mukaista televalvontaa tai telekuuntelua laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Televalvonnan ja telekuuntelun toimivaltuuksista säädetään pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 6 §:ssä ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 16 §:ssä.

Joissakin tapauksissa käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot voisivat pitää sisällään tiedot myös useammasta käyttäjästä. Näin olisi tilanteissa, joissa palvelun tarjoaja joutuu palveluissa jakamaan samaa IP-osoitetta yhtäaikaaisesti useammalle eri käyttäjälle. Tietopyyntö tulee kuitenkin aina tehdä mahdollisimman yksilöidyillä tiedoilla, jotta pyynnön seurauksena ei saada turhia sivullisten tietoja.

Pykälän mukaiset pyynnöt kohdistuvat teleyrityksen asiakastietoihin tai sen omia tarkoituksia varten säilyttämiin tietoihin. Käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavat tiedot ovat usein välttämättömiä telepakkokeinojen kohdistamiseksi tiettyyn henkilöön. Pykälän mukaista tietopyyntöä ei voida kohdistaa sellaisiin tietoihin, joita teleyritys säilyttää sähköisen viestinnän

palveluista annetun lain 157 §:n nojalla viranomaistarpeita varten, ellei tutkittavana oleva rikos täytä 157 §:n 1 momentissa asetettuja edellytyksiä. Mainittuja säilytettäviä tietoja saa käyttää ainoastaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. Tilanteessa, jossa tietopyyntöä ei voida kohdistaa säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin, pyyntö kohdistetaan tietoihin, joita teleyritys käsittelee jonkin toisen perusteen nojalla.

20 a §. *Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta.* Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä asiakastietolaisissa tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyinä aikoina ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Säännöksellä osaltaan selvennettäisiin nykytilannetta ja osaltaan mahdollistettaisiin Rajavartiolaitokselle tiedonsaanti eräissä tilanteissa, joissa voimassa olevan sääntelyn perusteella tietoja ei ole voitu saada. Pykälä täydentäisi muun muassa lain 19 §:n sääntelyä.

Vakiintuneen tulkinnan mukaan jo tieto siitä, että henkilö on ollut terveydenhuollon toimintayksikössä potilaana, on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettu henkilön terveydentilaa tai saamaa terveydenhuollon palvelua koskeva tieto, joka sanotun lainkohdan perusteella on salassa pidettävä (esim. KHO 2018:93). Rajavartiolaitos ei ole voinut saada Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 19 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeutensa nojalla tietoa henkilön läsnäolosta terveydenhuollon toimintayksikössä tutkiessaan muita kuin vakavimpia rikoksia, koska luottamuksellisen hoitosuhteen piiriin kuuluvana tietona tällainen tieto on katsottu kuuluvan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ssä säädetyn terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon soveltamisalaan. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaan lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetussa laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa todistaa henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta tiedosta tai muusta henkilön tai perheen salaisuudesta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin voi velvoittaa 1 momentissa tarkoitettua henkilön todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Todistamiskielto koskee myös muuta terveydenhuollon palveluksessa tai apuna toimivaa henkilöä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 2 momentin nojalla. Esitutkintalain 7 luvun 8 §:ssä, jossa säädetään kuulusteltavan ilmaisuvelvollisuudesta ja sitä koskevista rajoituksista, viitataan oikeudenkäymiskaaren todistamiskieltoihin. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2025:11 pitänyt selvänä sitä, että todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tieto mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaareissa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto. Terveydentilaa koskevana tietona hoitosuhdekin koskevan tiedon arkaluonteisuus on korkeimman hallinto-oikeuden mukaan arvioitava tapauskohtaisesti.

Myös sosiaalihuollon asiakastiedot ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n § momentin 25 kohdan nojalla. Sosiaalihuollon asiakastiedot eivät kuulu oikeudenkäymiskaaren mukaisen terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon piiriin. Sosiaalihuollon asiakassuhteen luottamuksellisuuden suoja muodostuu pääasiassa asiakastietolain sääntelyllä. Rajavartiolaitoksen tiedonsaanti perustuu lain 63 §:ään, jossa säädetään oikeus luovuttaa tietoa, jos se on välttämätöntä lapsen edun taikka erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Rikosten selvittämisen tarkoituksessa tietoja voidaan 63 §:n perusteella luovuttaa ainoastaan poliisille, syyttäväviranomaiselle ja tuomioistuimelle. Asiakastietolain 4 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot ovat pysyvästi salassa pidettäviä. Asiakastietolain 6 §:n mukaan

vaitiolovelvollisuudesta ja salassapidosta saa poiketa asiakkaan suostumuksella tai jos siitä on asiakastietolaissa tai muussa laissa säädetty. Sosiaalihuollon asiakastiedot ovat valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja, mutta eivät tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain tarkoittamia erityisiä henkilötietoryhmiä.

Palvelunantajalla tarkoitetaan asiakastietolain 3 §:n määritelmän mukaisesti viranomaista, julkisoikeudellista yhteisöä, yksityistä elinkeinonharjoittajaa, yhteisöä tai säätiötä, joka järjestää tai toteuttaa sosiaalipalveluja tai terveysterveystoimintaa sekä työnantajaa, joka järjestää työterveyshuollon palvelut työterveyshuoltolain 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Palvelunantajan toimitilaa ei ole laissa määritelty. Palvelunantajan toimitiloilla tarkoitetaan ehdotetussa säännöksessä mitä tahansa toimitilaa, jossa palvelunantaja tarjoaa asiakkailleen lakisääteisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluitaan. Toimitilan käsitettä on tarkoitettu tulkittavan laajasti tarkoittaen kaikkia toimitiloja, joissa palvelunantaja tarjoaa palveluitaan asiakkailleen kattaen myös tilanteet, joissa palvelunantaja esimerkiksi väliaikaisesti toimisi muualla kuin omissa toimitiloissaan. Toimitiloilla tarkoitettaisiin palvelunantajan toimintaa varten järjestettyjä tiloja, esimerkiksi sairaalaa ja terveyskeskusta tai ambulanssia. Toimitila voi kuulua myös perustuslain 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun kotirauhan piiriin. Esimerkiksi lääkäri voi harjoittaa ammattiaan kotoaan käsin. Rajavartiolaitoksen pyyntö ei näissäkään tilanteissa mahdollista muun tiedon antamista kuin henkilön henkilöllisyyttä koskevan tiedon ja tiedon henkilön läsnäolosta tietyssä toimitilassa tietyssä aikana. Rajavartiolaitos ei voi saada pykälän nojalla kotirauhan piiriin kuuluvia tietoja esimerkiksi asukkaan elintavoista tai ihmissuhteista.

Pykälän nojalla Rajavartiolaitos voisi pyytää palvelunantajalta tiedon siitä, onko tietty henkilö ollut määriteltynä aikana tietyissä palvelunantajan toimitiloissa. Tietoa voisi pyytää myös toimitiloissa olleen tai olevan henkilön henkilöllisyydestä tilanteissa, joissa Rajavartiolaitoksella on jo tiedossaan henkilön läsnäolo, mutta henkilön henkilöllisyydestä on epäselvyyttä. Rajavartiolaitos ei voisi pyytää pykälän nojalla listaa kaikista tietyssä aikana palvelunantajan toimitiloissa olleista tai olevista henkilöistä. Henkilön nimen lisäksi Rajavartiolaitos voisi saada henkilön henkilöllisyyden varmistamiseksi tarvittavan lisätiedon, esimerkiksi syntymäajan, henkilötunnuksen tai asuinkunnan nimen, jos tällainen tieto olisi palvelunantajan tiedossa. Säännös ei estä palvelunantajaa tai sen tehtäviä suorittavaa henkilöä antamasta lisäksi muuta tietoa tapahtuneesta.

Läsnäolo voisi tilanteesta riippuen tarkoittaa joko formaalia tai fyysistä läsnäoloa. Useimmiten kyse olisi kuitenkin fyysisestä läsnäolosta. Formaalia (hoitajaksoperusteisella) läsnäololla tarkoitetaan henkilön kirjaamista palvelunantajan rekisteriin siten, että hänellä on voimassa oleva hoito- tai palvelujakso eikä häntä ole tilapäisesti pois kirjattu (esimerkiksi pitkäaikainen loma). Fyysisellä (paikallaoloperusteisella) läsnäololla tarkoitetaan puolestaan henkilön fyysistä oleskelua palvelunantajan toimitilassa pyydettyinä yksittäisenä ajankohtana siten kuin se palvelunantajan sisäisissä kirjauksissa tai järjestelmissä tai muutoin voidaan kohtuudella todentaa.

Rajavartiolaitoksen tietopyynnön tulisi kohdistua tiettyyn ajankohtaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että ajankohta tulisi rajata kohtuullisella tavalla, esimerkiksi tiettyyn päivään tai muuhun lyhyeen ajanjaksoon. Ajankohdan tulisi olla yksittäinen, eikä pyyntö voisi koskea esimerkiksi laajemmin henkilön käyntihistoriaa tai tulevia käyntejä sosiaali- tai terveydenhuollossa, koska tällainen tieto paljastaisi tarpeettoman laajasti henkilön yksityiselämään kuuluvia arkaluonteisia tietoja. Ei ole poissuljettua, että pelkkä tieto henkilön olemisesta esimerkiksi tietyllä sairaalan osastolla saattaisi sisältää tiedon, joka paljastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaisen terveydentilaa koskevan arkaluonteisen tiedon (ks. KHO 2025:11). Pykälä mahdollistaisi läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevan tiedon antamisen Rajavartiolaitokselle

myös näissä tilanteissa. Luovutettavat tiedot eivät saisi sisältää diagnooseja, hoidon sisältöä, hoitotoimenpiteitä tai muuta vastaavaa terveydentilaa koskevaa tietoa, ellei muualla laissa toisin säädetä.

Tietopyynnön saisi tehdä vain pidättämiseen oikeutettu virkamies. Salassa pidettävien tietojen pyytjä on rajattu vastaavalla tavalla voimassa olevissa 19 ja 20 §:ssä. Rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutetuista virkamiehistä säädetään pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa. Oikeus liittyy joko tiettyyn virka-asemaan tai saatuun koulutukseen. Käytännössä Rajavartiolaitos voi tehdä tietopyynnön sähköpostilla, soittamalla tai toimipaikassa läsnä ollessa kysymällä. Mikäli pyyntö tehdään sähköpostilla, sähköpostista tulisi käydä ilmi kaikki tarpeelliset tiedot.

Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada pykälässä tarkoitettut tiedot, jos ne ovat välttämättömiä sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Välttämättömyys asettaa korkean kynnyksen tietojen luovuttamiselle. Välttämättömyys tietojen käyttötarkoitusten kannalta edellyttää, että rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi ei voida käyttää vähemmän perusoikeuksiin puuttuvaa keinoa. Esimerkiksi esitutkinnassa voi olla välttämätön tarve saada tieto henkilön olinpaikasta ja varmistus henkilöllisyydestä silloin, kun rikoksesta epäilty on kadonnut ja hänet pyritään tavoittamaan tai silloin, kun pyritään varmistumaan rikoksesta epäillyn kertoman todenmukaisuudesta. Tällaisia tietotarpeita voi olla useissa Rajavartiolaitoksen tutkimissa rikoksissa, ja ne vaihtelevat tutkinnoittain. Rajavartiolaitoksen tulisi perustella tietopyynnot riittävällä tarkkuudella.

Rajavartiolaitoksen tutkittavista rikoksista säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 4 §:ssä. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi laittoman maahantulon järjestämisrikokset (rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §), ihmiskaupparikokset (rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §), väärennyksrikokset (rikoslain 33 luvun 1 ja 2 §) ja muut vapauteen kohdistuvat rikokset (rikoslain 25 luku). Rajavartiolaitoksen tutkimissa rikoksissa teko itsessään ei välttämättä tapahdu sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Törkeän laittoman maahantulon järjestämisrikosta ja ihmiskaupparikoksia lukuun ottamatta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu 6 vuoden rangaistusmaksimi ei myöskään täyty. Rikosten selvittämisen intressi on siitä huolimatta merkittävä rikoksen uhrin perustuslain 7 §:n suojaamien oikeuksien turvaamiseksi sekä yleisen edun kannalta. Tämän vuoksi on oikeasuhtaista, että Rajavartiolaitos voi saada tiedon henkilön henkilöllisyydestä siitä huolimatta, onko henkilö hoito- tai asiakassuhteessa. Pääosin Rajavartiolaitoksen tutkimissa rikoksissa on kyse ulkomaalaisten tai ulkomaalaistaustaisten henkilöiden asioiden selvittämisestä. Laittoman maahantulon järjestämisrikosten ja ihmiskaupparikosten tutkinnassa voi olla myös tilanteita, joissa rikolliset tai rikollisorganisaatiot ovat käyttäneet rikoksen uhreja terveydenhuollon palvelupisteissä saamassa hoitoa.

21 §. *Uhkasakko.* Pykälää muutettaisiin siten, että Rajavartiolaitos voisi velvoittaa antamaan 20 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot kohtuullisessa määräajassa. Säännöksessä ei jatkossa rajattaisi tietoja ainoastaan tietoihin, jotka ovat tarpeen Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi. Ehdotettavat muutokset johtuvat 20 §:ään ehdotettavista muutoksista ja säännös vastaisi tässä esityksessä ehdotettavaa poliisilain 4 luvun 4 §:ää ja voimassa olevaa Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:n 5 momenttia.

22 §. *Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän 1 momentin 5 kohdan viittaus kumottuun oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annettuun lakiin (372/2010) korjattaisiin viittaukseksi oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annettuun lakiin (955/2020).

29 §. *Tietojen toimittaminen Rajavartiolaitokselle.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti tietojen saannin maksuttomuudesta, mutta momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada lain 3 luvussa tarkoitetut tiedot viipymättä, jollei laissa toisin säädetä.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin tarpeettomana sääntely tietojen saamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Tiedonhallintalakia sovelletaan yleislakina, kun on kyse tietojen saannista teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla. Tiedonhallintalain 22 §:n mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomainen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Tiedonhallintalain 23 §:n mukaan viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Lain 20 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja myös yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä. Näiden osalta olisi mahdollisuus jatkossakin siirtää tietoja sähköisesti siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Säännökset eivät kuitenkaan velvoittaisi teknisten rajapintojen avaamiseen.

Pykälän 2 momentissa Rajavartiolaitokselle asetettu velvoite antaa pyynnöstä henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla, tietojoukkona tai suoraikäyttöisen tallettamisen kautta saamiensa henkilötietojen käsittelystä kumottaisiin tarpeettomana.

32 §. *Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Oma-aloitteista tiedonluovutusta käsitellään tarkemmin rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ehdotettavien muutosten yhteydessä.

33 §. *Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille.* Pykälän 1 momentin johdantokappaleesta poistettaisiin tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Lisäksi täsmennettäisiin, että luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Oma-aloitteista tiedonluovutusta käsitellään tarkemmin rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ehdotettavien muutosten yhteydessä.

Pykälän 1 momentin 10 kohdan työ- ja elinkeinoviranomainen ehdotetaan muutettavaksi elinvoimakeskukseksi. Työ- ja elinkeinotoimistot lakkautettiin ja 1.1.2025 alkaen työntekijän oleskeluluvan käsittely siirtyi kokonaan Maahanmuuttovirastolle (laki 389/2023). Samoin ELY-keskusten tehtävät siirtyvät 1.1.2026 alkaen (laki 582/2025) elinvoimakeskukselle, eli elinvoimakeskus tekee osapäätöksen yrittäjän oleskelulupaun. Muutos on säädöshuollollinen ja sillä korjataan edellä mainittujen lakien yhteydessä tekemättä jääneet muutokset rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin. Muutos ei vaikuta viranomaistehtäviin, eikä niiden resursointiin.

Pykälän 1 momentin *13 kohdassa* piste muutettaisiin puolipisteeksi, koska luetteloon lisättäisiin uusi 14 kohta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin selkeyden vuoksi uusi *14 kohta* tietojen luovuttamisesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Kyseisiä tietoja voidaan luovuttaa nykyisin joko Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 17 a §:n nojalla tai tämän pykälän 3 momentin nojalla, joka ehdotetaan tässä esityksessä kumottavaksi. Esitutkintaan liittyvät kiinteästi erityisesti rikoksesta epäillyille tai muille asianosaisille tehtävät oikeuslääketieteelliset tutkimukset, joten tietojen luovuttaminen THL:lle on säännöllistä. Yleisimpiä esitutkintaan liittyviä tutkimuksia ovat ratti- tai vesiliikennejuopumuksista epäillyille tehtävät verikokeet, joiden tarkoituksena on määrittää epäillyn käyttämän alkoholin tai huumausaineiden määrä tekohetkellä. Kliinisen oikeuslääketieteen tutkimus- ja näyteenottopalvelujen järjestämisvastuu ja virka-avun antaminen tutkivalle tai valvovalle viranomaiselle kuuluvat hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain nojalla. THL ja hyvinvointialueet ovat sopineet siitä, että hyvinvointialueet ostavat lakisääteisen virka-apuvelvollisuutensa piiriin kuuluvat kliinisen oikeuslääketieteen tutkimukset THL:ltä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaisesti THL voi toimia oikeuslääketieteellisten palvelujen tuottajana silloin, kun tällainen tehtävä liittyy välittömästi sen tutkimus-, asiantuntija- tai kehittämistoimintaan.

Pykälän 2 *momentti* kumottaisiin. Voimassa olevassa 2 momentissa säädetään Rajavartiolaitoksen oikeudesta perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi myös muissa kuin 1 momentissa luetelluissa tilanteissa. Kun yleislainsäädännön kanssa päällekkäisestä tiedonluovutustapaa koskevasta sääntelystä luovuttaisiin, kyseinen momentti muuttuisi tarpeettomaksi. Tiedonhallintalain mukaisesti teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä voidaan hyödyntää myös silloin, jos muualla lainsäädännössä on säädetty toiselle viranomaiselle tiedonsaantioikeus Rajavartiolaitoksella oleviin tietoihin.

35 §. *Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle.* Pykälän 3 *momentti* tietojen luovuttamisesta tietojoukkona kumottaisiin tarpeettomana.

36 §. *Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin rajavalvontayhteistyössä.* Pykälän 2 *momentti* tietojen luovuttamisesta tietojoukkona kumottaisiin tarpeettomana.

38 §. *Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille.* Pykälän 4 *momentti* tietojen luovuttamisesta tietojoukkona kumottaisiin tarpeettomana.

39 §. *Tietojen luovuttamista koskeva menettely.* Pykälän 1 *momentin* mukaan oikeudesta luovuttaa Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia henkilötietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla päättäisi rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä hallintoyksikkö. Momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä, mutta sitä muutettaisiin vastaamaan tiedonhallintalain terminologiaa. Teknisen rajapinnan avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sovittaisiin nykyistä vastaavasti aina erikseen rekisterinpitäjän ja tietojen luovuttajan tai vastaanottajan välillä. Lain 4 luvun säännökset eivät siten itsessään loisi vastaanottajille oikeutta saada Rajavartiolaitoksen käsittelemiä henkilötietoja esimerkiksi teknisen rajapinnan avulla ilman erillistä päätöstä (HE 241/2018 vp, s. 61). Rekisterinpitäjä voisi kussakin tapauksessa erikseen arvioida, onko teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden

avaaminen perusteltua. Niissäkin tapauksissa, joissa tietojen luovuttaminen olisi säännöllisesti toistuvaa ja vakiosisältöistä, tiedonhallintalain mukaisesti tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Pykälän 2 momenttia täydennettäisiin tietosuojan yleislainsäädännön mukaisesti siten, että luovuttamisesta päätettäessä olisi otettava huomioon luovutettavien tietojen laadun lisäksi myös tietojen laajuus. Momentista poistettaisiin virke, jonka mukaan ennen henkilötietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys tietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, siihen liittyvistä edellytyksistä ja tietoturvallisuudesta säädetään tiedonhallintalaissa.

Pykälän 3 momentin sääntely luovutettavien tietojen laadun ja virheettömyyden varmistamisesta kumottaisiin tarpeettomana, koska sääntely on päällekkäistä tietosuojan yleislainsäädännön kanssa.

7.4 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta

17 a §. Tietojen luovuttaminen. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta muotoilua. Pykälässä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen hallussa olevien tietojen luovuttamisesta yksittäistapauksissa. Henkilötietojen luovuttamisesta säädetään lisäksi Rajavartiolaitoksen henkilötietolaisissa. Rajavartiolaitoksen henkilötietolain mukaisissa luovutustilanteissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa ja mahdollisesti teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla toteutettua, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:n sääntelyä. Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevien henkilötietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä on myös esimerkiksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolaisissa ja hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa. Henkilötietoja voidaan luovuttaa ainoastaan yleisen tietosuojalainsäädännön mukaisin edellytyksin. Tietojen luovuttamiseen sovelletaan käsittelytarkoituksesta riippuen joko rikosasioiden tietosuojalakia tai yleistä tietosuojasetusta ja sitä täydentävää tietosuojalakia. Jos Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:n nojalla luovutettavat tiedot sisältäisivät henkilötietoja, huomioon tulisi ottaa tietosuojan yleislainsäädännön lisäksi Rajavartiolaitoksen henkilötietolain sääntely, erityisesti lain 4 § erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Mainitun 4 §:n mukaan Rajavartiolaitos saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Rajavartiolaitokselle tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi Rajavartiolaitos saisi luovuttaa tiedon muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle, jos se on välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Momentissa ei enää säädettäisi pelkästään vaitiolovelvollisuudesta poikkeamisesta, vaan Rajavartiolaitoksen oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä. Termi salassapitosäännös voi tarkoittaa asiakirjasalaisuutta tai vaitiolovelvollisuutta. Julkisuuslain esitöiden (HE 30/1998 vp, s. 108) mukaan se, mitä säädetään asiakirjasalaisuudesta, koskee yleensä myös vaitiolovelvollisuutta, joten ne ovat lähes toisensa kattavia. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluu kuitenkin myös tietoa, jota ei ole tallennettu. Julkisuuslain 32 §:n mukaan se, mitä salassa pidettävästä asiakirjasta säädetään, koskee soveltuvin osin myös vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa. Tämä koskee myös tietojen antamista.

Säännös ei kuitenkaan oikeuttaisi poikkeamaan lain 17 §:n 1 momentissa säädetystä erityisestä vaihtolovelvollisuudesta, ja sääntely vastaisi tältä osin nykytilannetta. Mainittu vaihtolovelvollisuus koskee luottamuksellisesti tietoja antaneen taikka yksinomaan tietoverkossa peitehenkilönä tai yksinomaan tietoverkossa valeostajana toimineen henkilöllisyyttä koskevaa tietoa, jos tiedon ilmaiseminen vaarantaisi tämän tai tämän läheisten turvallisuuden tai jo käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan. Velvollisuudesta kieltäytyä todistamasta 17 §:ssä tarkoitettusta tiedosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 3 momentissa.

Momentista ilmeni aiempaa selvemmin säännöksessä tarkoitettun tiedon luovuttamisen sallittavuus salassapitosäännöksistä riippumatta. Oikeuskäytännössä nykyisen sanamuodon ei ole katsottu luovan perustetta tietojen luovuttamiselle, vaikka lainsäätäjä on näin tarkoittanut. Korkein oikeus on todennut poliisia koskevassa ratkaisussaan KKO 2023:24 voimassa olevan poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin koskevan sanamuotonsa perusteella vain poikkeamista lakiin perustuvasta vaihtolovelvollisuudesta, eikä siinä korkeimman oikeuden mukaan ole säädetty poliisin oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja toiselle viranomaiselle, vaikka tämä on lain esitöiden (HE 224/2010 vp s. 147) mukaan ollu tarkoitus. Voimassa oleva Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a § vastaa sanamuodoltaan edellä mainittua poliisilain säännöstä ja sitä on tarkoitettu sovellettavan samalla tavalla.

Momentin sanamuotoa täsmennettäisiin myös siten, että säännöksestä kävisi selvästi ilmi, että tietojen luovuttaminen on kyseisen säännöksen nojalla mahdollista sekä Rajavartiolaitokselle että muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi momenttiin lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja tärkeän yleisen ja yksityisen edun vuoksi silloin kun se on välttämätöntä. Tärkeä yleinen etu voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toiminnalta tai vaikutukselta. Tärkeä yksityinen etu voisi puolestaan olla käsillä erilaisissa moniviranomaisyhteistyöhön liittyvissä tilanteissa.

Tietoa henkilön kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään on ainakin tietyissä olosuhteissa pidetty julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdan nojalla salassa pidettävänä (Helsingin hovioikeuden ratkaisu 16.9.2022 22/135096, asianumero R 21/1104 sekä eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu 23.11.2018, EOAK/ 4963/2017). Kyseisen lainkohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, muun ohella asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista. Toisaalta korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2021:170 katsonut, ettei tietoa rikoksesta epäillyn henkilön epäillystä kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään voitu pitää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 kohdassa tarkoitettuna salassa pidettävänä tietona ainakaan silloin, kun kyse oli siitä, että esitutkintapöytäkirjoihin sisältyvät tiedot rikoksesta epäillyn asemassa olevien henkilöiden epäillystä kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään olivat olleet merkityksellisiä esitutkinnan toimittamisen ja siinä selvitettävien asioiden kannalta. Keskusrikospoliisille esitetystä asiakirjapyyntöä tarkoitettujen esitutkintapöytäkirjat koskivat erääseen järjestäytyneeseen rikollisryhmään liittyvää rikoskokonaisuutta. Koska tieto ei ollut salassa pidettävä, keskusrikospoliisin päätös olla luovuttamatta esitutkintapöytäkirjoja niiden rikoksesta epäillyn asemassa olevien henkilöiden nimien osalta, joiden poliisi epäili kuuluvan järjestäytyneeseen rikollisryhmään, oli lainvastainen.

Muutoksilla parannettaisiin Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia luovuttaa tietoja esimerkiksi hallinnollisen rikostorjunnan tilanteissa. Hallinnollisella rikostorjunnalla tarkoitetaan viranomaisten ja muiden julkisen sektorin toimijoiden välistä yhteistyötä ja toimenpiteitä, joilla

ennaltaehkäistään ja torjutaan järjestäytyntä rikollisuutta. Hallinnollinen rikostorjunta on yksi tärkeimmistä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan keinosta. Viranomaismenettelyissä on ensisijaisen tärkeää tunnistaa mahdolliset asiaan liittyvät järjestäytyneen rikollisuuden kytkökset, mikä edellyttää riittävää tietoisuutta järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta. Tämä puolestaan edellyttää viranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Kyse voisi olla esimerkiksi Rajavartiolaitoksella olevista tiedoista, joiden mukaan toisessa viranomaisessa käsiteltävään asiaan liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä toimijoita ja viranomaisessa käsiteltävä asia toteutuessaan vahvistaisi järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä ja aiheuttaisi tällä tavalla vahinkoa yhteiskunnan turvallisuudelle.

Momentin nimenomainen maininta tiedon luovuttamisesta henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään poistettaisiin tarpeettomana. Momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä, joten säännös kattaisi ilman erillistä mainintaakin myös sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka liittyvät henkilön luotettavuuteen ja sopivuuteen. Aiemmin maininnalla on ollut merkitystä erityisesti lupa-asioissa, joissa luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus on säädetty luvan myöntämisen ja voimassaolon edellytykseksi. Nykyään tietojen saannista lupa-asioissa säädetään kattavasti lupa-asioita koskevassa lainsäädännössä. Kun kyse on Rajavartiolaitoksen toimivaltaan kuuluvista lupa-asioista, henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen säädetään puolestaan Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa.

Pykälän 2 momentin muotoilu muutettaisiin vastaavasti kuin 1 momentissa. Rajavartiolaitos saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy momentissa luetelluissa tilanteissa. Momentissa käytetty ilmaisu ”valtion turvallisuuden varmistamiseksi” muutettaisiin muotoon ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi”, jota nykyään yleensä käytetään samassa tarkoituksessa. Tällä muutoksella ei olisi tarkoitus muuttaa nykytilaa. Momentissa mainittujen tilanteiden luetteloon lisättäisiin muu tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaaminen. Tässäkin 1 momenttia vastaavasti tärkeä yleisen edun suojaaminen voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toimilta tai vaikutukselta. Salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen voisi olla painava syy tärkeän yleisen edun lisäksi tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi esimerkiksi myös silloin, kun tiedon luovuttamisella voitaisiin estää vakavan rikoksen toteutuminen.

Voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti tietojen vastaanottajien joukkoa ei olisi momentissa rajoitettu. Tietoja voisi siten luovuttaa momentin nojalla myös yksityisille tahoille. Esimerkiksi rikostorjunnassa voi tulla eteen tilanteita, joissa vain yksityinen henkilö tai toimija voi estää rikoksen toteuttamisen tai joissa myös yksityisen henkilön tai toimijan toimia tarvitaan rikoksen estämiseksi. Mikäli näin ei toimittaisi, Rajavartiolaitoksen tehtäväksi jäisi toteutuneen rikoksen tutkinta, mikä ei ole yleisen edun mukaista, jos teko olisi voitu tietoa luovuttamalla estää. Merkitystä säännöksellä voisi olla esimerkiksi tilanteessa, jossa tietojen luovuttamisella liikenteenharjoittajalle, liikennepaikan pitäjälle tai matkanjärjestäjälle voitaisiin estää esimerkiksi laittoman maahantulon järjestäminen tai ihmiskaupparikos. Tietoja voi olla välttämätöntä luovuttaa myös esimerkiksi vaaran kohteelle tai taholle, joka toimillaan voi estää vaaran toteutumisen. Näissä tilanteissa tietojen luovuttamisella voidaan parhaimmillaan pelastaa ihmishenkiä.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan Rajavartiolaitos saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa tarkoitettulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain 3 §:ssä tarkoitettulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Rajavartiolaitokselle tai kyseiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen

tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitos voisi 3 momentin nojalla luovuttaa tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille 2 momenttia matalammalla kynnyksellä. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä on välttämätöntä, että Rajavartiolaitos ja kriittiset toimijat voivat tehdä keskenään saumatonta yhteistyötä yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Rajavartiolaitoksella on keskeinen asema erityisesti merialueilla sijaitseviin kriittisen infrastruktuurin kohteisiin kohdistuvien häiriöiden havainnoinnissa ja tunnistamisessa. Kriittiseen infrastruktuuriin kuuluvien kohteiden ja alueiden suojaaminen on kuitenkin ensisijaisesti niiden omistajien ja kohteissa toimivien vastuulla. (HE 205/2024 vp, s. 32).

Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetulla lailla on pantu täytäntöön CER-direktiivi. CER-direktiivin soveltamisalaan kuuluu 11 toimialaa, joita ovat energia, liikenne, pankkiala, rahoitusmarkkinoiden infrastruktuuri, terveys, juomavesi, jätevesi, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto, avaruus sekä elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu. Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdan mukaan kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan hyödykettä, tilaa, laitteistoa, verkostoa ja järjestelmää sekä osaa hyödykkeestä, tilasta, laitteistosta, verkostosta tai järjestelmästä, joka on välttämätön keskeisen palvelun tarjoamiseksi. Keskeisellä palvelulla tarkoitetaan puolestaan palvelua, joka on olennainen välttämättömien yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan, kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämiseksi (4 §:n 2 kohta). Laissa on myös säännökset siitä, miten kriittinen toimija määritetään. Kriittisen toimijan määrittämistä koskevan asian ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan käsiteltävä toimija kuuluu.

Kyberturvallisuuslailla on puolestaan pantu täytäntöön NIS 2 -direktiivi. Lain soveltamisalaan kuuluvat toimijat on määritelty lain 3 §:ssä. Kyberturvallisuuslain 41 §:n mukaan valvova viranomainen ylläpitää valvontatoimialansa osalta toimijaluetteloa. Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:n 3 momentin nojalla tietoja voisi luovuttaa myös edellä mainituille toimijoille. Tietojen luovuttamismahdollisuus myös näille toimijoille kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi olisi tärkeä, koska tieto- ja viestintäteknologia sekä niihin liittyvät palvelut ovat keskeinen osa nykyaikaista yhteiskuntaa ja sen kriittistä infrastruktuuria.

Pykälään lisättäisiin uusi *4 momentti*, jonka mukaan 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voitaisiin antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Erityisesti rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja on tarpeen oma-aloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen voisi liittyä esimerkiksi Rajavartiolaitoksen yhteistoimintaan toisen viranomaisen kanssa tai yleisemmin tilanteisiin, joissa Rajavartiolaitos tekee toisen viranomaisen säädetyihin tehtäviin ja toimivaltaan kuuluvaan asiaan liittyvän havainnon. Toinen viranomainen ei aina ole tietoinen siitä, että Rajavartiolaitoksella voisi olla sen tehtävien kannalta olennaista tietoa, joten tietoa ei tästä syystä osata pyytää.

Oma-aloitteisessa tietojen luovutuksessa luovuttava viranomainen joutuu arvioimaan tietojen tarpeellisuutta vastaanottavan viranomaisen tehtävien kannalta. Rajavartiolaitoksen mahdollisuutta luovuttaa tietoja Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:n nojalla ei rajoittaisi se, mitä muussa laissa on säädetty muiden viranomaisten tiedonsaantioikeudesta, mutta tiedot vastaanottavalla viranomaisella tulisi olla laissa säädetty oikeus käsitellä luovutuksen kohteena olevia tietoja. Oma-aloitteisella tietojen luovutuksella ei voitaisi myöskään korvata muualla lainsäädännössä säädettyä menettelyä, esimerkiksi turvallisuuspalveluslain mukaista menettelyä tai muussa laissa säädettyä lausuntomenettelyä. Rajavartiolaitos voisi tarvittaessa

tapauskohtaisen harkinnan perusteella esimerkiksi luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja Rajavartiolaitoksen toimenpiteen kohteena olevan henkilön rahavaroista ulosottoviranomaiselle. Tältä osin on kuitenkin huomioitava, että Rajavartiolaitoksella ei ole yleistä toimivaltaa ottaa tapaamiaan rahoja haltuunsa tai takavarikoida niitä, vaan tällaiselle menettelylle on aina oltava laillinen peruste, joka on kussakin yksittäistapauksessa harkittava huolella. Ulosoton kannalta merkityksellisiä voisivat olla myös tilanteet, joissa ulosottoviranomainen saa Rajavartiolaitokselta tietoa esimerkiksi ulosottovelallisen tai tämän lähipiiriin varallisuudesta ja taloudellisesta toiminnasta. Esimerkkeinä useiden viranomaisten yhteistyöstä, jossa mahdollisuudella oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen on keskeinen merkitys, voidaan mainita harmaan talouden ja talousrikollisuuden sekä työperäisen hyväksikäytön torjunta sekä hallinnollinen rikostorjunta. Rajavartiolaitos voisi luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti myös yksityisille tahoille 2 ja 3 momenteissa tarkoitetuissa tilanteissa.

Pykälään ehdotettavat muutokset vastaisivat pääosin poliisilain 7 luvun 2 §:ään ehdotettavia muutoksia.

18 §. *Viittaus tietojen luovuttamista koskeviin säännöksiin.* Pykälä kumottaisiin tarpeettomana. Viittaussäännös Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin sisältyisi jatkossa 17 a §:n 5 momenttiin.

7.5 Laki rikostorjunnasta Tullissa

2 luku Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

14 §. *Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä.* Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvin osin poliisilain 4 luvun 3 §:ään ehdotettuja muutoksia. Pykälän *1 momenttia* muutettaisiin siten, että Tullilla olisi jatkossa oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä tarpeellisia tietoja tullirikoksen ennalta estämisen, paljastamisen tai selvittämisen lisäksi myös henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä.

Vaaratilanteissa Tullin tulisi kyetä selvittämään vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyys ja paikantaa kyseinen henkilö tai henkilöt. Tällaisessa tilanteessa Tulli voisi pyytää tiedon esimerkiksi verkkoviestin IP-osoitteesta kirjoittajan henkilöllisyyden selvittämiseksi. Kun IP-osoite on Tullin tiedossa, Tullilla olisi mahdollisuus edelleen selvittää pykälän 2 momentin nojalla tiedot IP-osoitteen käyttäjästä. Tulli voi voimassa olevan lainsäädännön nojalla käyttää henkilön paikantamiseen akuuteissa henkeä tai terveyttä uhkaavissa vaaratilanteissa televalvontaa (Tullin rikostorjuntalaki 3 luku 4 §:n 3 momentti). Tietojen saanti vaaratilanteissa mahdollistaisi esimerkiksi vaaran kohteena olevan varoittamisen tai muun reagoimisen tilanteissa, joissa henkilön arvioidaan olevan välittömässä hengen ja terveyden vaarassa. Ehdotettu sääntely täydentäisi Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädettyä.

Pykälän *2 momentin* ensimmäistä virkettä muutettaisiin siten, että Tullilla olisi yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai muulta tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Momentin jälkimmäinen virke säilyisi ennallaan. Ehdotetut muutokset vastaisivat osittain poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momenttiin ehdotettuja muutoksia. Ehdotettujen muutosten taustalla

on tarve mahdollistaa, että Tulli voi akuuteissa vaaratilanteissa selvittää vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyys ja paikantaa kyseinen henkilö tai henkilöt. Lisäksi muutoksen taustalla on, samoin kuin poliisilakiin ehdotetun vastaavan muutoksen osalta, esitutkintaviranomaisten toimintaympäristön muutokset ja erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, joiden takia nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa esitutkintaviranomaisten käytännön tarpeisiin. Näiltä osin Tullin rikostorjuntalakiin ehdotettujen muutosten (viestinnän välittäjä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja) osalta pätevät samat perustelut kuin mitä poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin muutosehdotuksen osalta esitetään.

Tullilla olisi nykyistä vastaavasti oikeus saada yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot. Lisäksi pykälästä kävisi jatkossa selvästi ilmi, että Tullilla olisi poliisia vastaavasti oikeus saada palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Käyttäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdan mukaisesti luonnollista henkilöä, joka palvelun tilaajana tai muuten käyttää viestintäpalvelua tai lisäarvopalvelua. Tilaajalla tarkoitettaisiin puolestaan kyseisen lain 3 §:n 30 kohdan mukaisesti oikeushenkilöä ja luonnollista henkilöä, joka on muuta kuin teletoimintaa varten tehnyt sopimuksen viestintäpalvelun tai lisäarvopalvelun toimittamisesta. Tulli voisi tietopyynnön nojalla saada sellaiset tarpeelliset tiedot, joiden avulla käyttäjän tai tilaajan tunnistaminen olisi mahdollista. Lisäyksellä selvennettäisiin nykytilaa ja käytännössä kyse olisi vastaavanlaisista tiedosta, joita Tulli saa jo nykyisen sääntelyn nojalla. Muutos vastaisi poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momenttiin ehdotettua vastaavaa muutosta ja Tullin rikostorjuntalakiin ehdotettuihin muutoksiin soveltuu näiltä osin samat säännöskohtaiset perustelut, kuin mitä poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin osalta on esitetty palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen osalta.

Poliisia vastaavasti Tullikaan ei saisi pykälän mukaisella tietopyynnöllä välitystiedon määritelmään kuuluvia pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 §:ssä tarkoitettuja tietoja vaan ainoastaan käyttäjän tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n ja Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 §:n mukaan välitystiedolla tarkoitetaan näissä laeissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi. Jotta telekuuntelua ja televalvontaa koskevia toimivaltuuksia voidaan käyttää, tulee kyse olla edellä mainittujen säännösten mukaan viestiä koskevasta tiedosta. Esimerkiksi verkkopalveluun kirjautumista ei ole pidettävä sellaisena viestin lähettämisenä, jota pakkokeinolain telekuuntelua ja valvontaa koskevissa säännöksissä tarkoitetaan. Käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisissa tiedoissa ei olisi kysymys viestin sisältö- tai välitystiedoista tai sijaintitiedon hankkimisesta, eikä poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisella tietopyynnöllä voitaisi kiertää muiden toimivaltuuksien käytölle asetettuja edellytyksiä.

Poliisia vastaavasti Tullikaan ei voisi saada pykälän nojalla tietoa pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 §:ssä tarkoitetuista viestin välitystiedoista, viestinnän sisällöstä tai sen toisista osapuolista. Näiden tietojen hankkimiseksi Tulli voisi käyttää pakkokeinolain tai Tullin rikostorjuntalain mukaista televalvontaa tai telekuuntelua laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Televalvonnan ja telekuuntelun toimivaltuuksista säädetään pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 ja 6 §:ssä ja Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 §:ssä.

Pykälän 1 ja 2 momenttien mukaiset pyynnot kohdistuvat teleyrityksen asiakastietoihin tai sen omia tarkoituksia varten säilyttämiin tietoihin. Käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavat tiedot ovat usein välttämättömiä telepakkokeinojen kohdistamiseksi tiettyyn henkilöön. Pykälän mukaista

tietopyyntöä ei voida kohdistaa sellaisiin tietoihin, joita teleyritys säilyttää sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n nojalla, ellei tutkittavana oleva rikos täytä tevelvonnan edellytyksiä. Säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin tehtäviä hakuja rajoittaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n 1 momentti, jossa viitataan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin rikoksiin. Tilanteessa, jossa tietopyyntöä ei voida kohdistaa säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin, pyyntö kohdistetaan tietoihin, joita teleyritys käsittelee jonkin toisen perusteen nojalla.

14 a §. *Tietojensaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta.* Pykälä olisi uusi voimassa olevaan lakiin verrattuna. Pykälässä säädettäisiin Tullin oikeudesta saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Säännöksellä osaltaan selvennettäisiin nykytilannetta ja osaltaan mahdollistettaisiin Tullille tiedonsaanti eräissä tilanteissa, joissa voimassa olevan sääntelyn perusteella tietoja ei olisi mahdollista saada.

Vakiintuneen tulkinnan mukaan jo tieto siitä, että henkilö on ollut terveydenhuollon toimintayksikössä potilaana, on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettu henkilön terveydentilaa tai saamaa terveydenhuollon palvelua koskeva tieto, joka sanotun lainkohdan perusteella on salassa pidettävä. Esimerkiksi poliisi ei ole voinut saada poliisilain 4 luvun 2 §:ssä säädetyn tiedonsaantioikeutensa nojalla tietoa henkilön läsnäolosta terveydenhuollon toimintayksikössä tutkiessaan muita kuin vakavimpia rikoksia, koska luottamuksellisen hoitosuhteen piiriin kuuluvana tietona tällainen tieto on katsottu kuuluvan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ssä säädetyn terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon soveltamisalaan.

Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2025:11 pitänyt selvänä sitä, että todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tieto mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaaressa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto. Terveydentilaa koskevana tietona hoitosuhdekin koskevan tiedon arkaluonteisuus on korkeimman hallinto-oikeuden mukaan arvioitava tapauskohtaisesti.

Myös sosiaalihuollon asiakastiedot ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n § momentin 25 kohdan nojalla. Sosiaalihuollon asiakastiedot eivät kuulu oikeudenkäymiskaaren mukaisen terveydenhuollon ammattihenkilön todistamiskiellon piiriin. Sosiaalihuollon asiakassuhteen luottamuksellisuuden suoja muodostuu pääasiassa asiakastietolain sääntelyllä.

Pykälässä säädettäisiin Tullin oikeudesta saada asiakastietolaissa tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Tiedot saisi pidättämisen oikeutetun tullimiehen pyynnöstä. Tieto olisi oikeus saada, jos se olisi välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Se mitä palvelunantajalla ja palvelunantajan toimitiloilla tarkoitetaan, on selostettu poliisilain 4 luvun 5 §:ää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa. Tiedon saaminen on Tullille välttämätöntä esimerkiksi esitutkinnan suorittamiseksi ja siinä käytettävien pakkokeinojen käyttämiseksi. Esimerkkitalanteina voidaan mainita muun muassa henkilön tavoittaminen hänen läsnäoloaan vaadittaessa esimerkiksi kotietsinnällä, takavarikkoon liittyvissä toimenpiteissä sekä erilaisten päätösten ja ratkaisujen tiedoksi antamisessa. Tullin tiedonsaanti voi olla tärkeää myös henkilön oman oikeusturvan kannalta. Esimerkkinä tiedoksi annettavista päätöksistä on päätös kotietsinnästä ja siihen liittyvä läsnäolo-oikeus. Kotietsintään ja muihinkin päätöksiin, esimerkiksi takavarikkoon liittyen, henkilöllä on oikeus hakea muutosta. Esitutkinnan aikana voi olla välttämätön tarve saada tieto henkilön olinpaikasta ja

varmuus henkilöllisyydestä silloin, kun rikoksesta epäilty on kadonnut ja hänet pyritään tavoittamaan tai silloin, kun pyritään varmistamaan rikoksesta epäillyn kertoman todenmukaisuudesta.

Tällaisia välttämättömiä tietotarpeita voi olla useissa esitutkintaviranomaisten, myös Tullin, tutkimissa rikoksissa. joista esimerkkinä voi nostaa esiin tullirikoksina tutkittavat huumausainerikokset ja myös uudet pakotteita koskevat rikokset, joissa lääke- ja lääkinnällisten tuotteiden viennillä on todella merkittävä rooli ja, joissa tietojen saanti Tullille on välttämätöntä. Muun muassa huumekorvaushoidossa käytettävää Subutexia ja vastaavia huumaavia lääkeaineita pyritään tuomaan maahan tavoilla, jossa nämä lääkkeet ja lääkinnälliset tuotteet naamioidaan eri tavoin terveydenhuoltoon ja lääkitsemiseen liittyviksi toimiksi ja tavaraeriksi. Tullilla tulisi näissä tilanteissa olla oikeus kattavaan tiedonsaantiin, jotta voidaan luotettavasti selvittää tuonnin tai viennin lainmukaisuus. Lisäksi voidaan esimerkkinä todeta, että kehonsisäisesti huumaavia aineita salakuljettavat henkilöt voivat joutua sairaalaan joko viranomaistoimin tai omasta aloitteestaan niin kauan kuin vierasesineet ovat epäillyn elimistössä. Kyseessä on usein pakkokeinotilanne, mutta samalla myös hoitosuhde sairaalan ja epäillyn henkilön välillä. Tullin tiedonsaannin esteet voivat näissä tapauksissa muodostaa kestävämpiä ja jopa vaarallisia tilanteita.

Tullin rikostorjunnasta annetun lain 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan tullirikoksella tarkoitetaan rikosta, jolla rikotaan sellaista tullilain tai muun lain säännöstä, jonka noudattamisen valvonta tai täytäntöönpano on Tullin tehtävänä, tullimieheen kohdistuvaa rikoslain (39/1889) 16 luvun 3 §:ssä tarkoitettua haitantekoa virkamiehelle sekä 4 b §:ssä tarkoitettua niskoittelua tullimiestä vastaan, rikoslain 46 luvun 6 ja 6 a §:ssä tarkoitettua laitonta tuontitavaraan ryhtymistä tai sellaista rikosta, johon sisältyy omaisuuden maahantuontia, maastavientiä tai Suomen kautta kuljettamista.

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta olisi edellä mainituin perustein Tullille tärkeää esimerkiksi tullirikokseksi katsottavien huumausainerikosten (rikoslain 50 luvun 1 ja 2 §), salakuljetuksen (rikoslain 46 luvun 4 §), törkeän tulliselvitysrikoksen (rikoslain 46 luvun 8 §), pakoterikosten (rikoslain 46 luvun 3a ja 3b §) osalta. Tullinkaan tutkimissa rikoksissa teko itsessään ei tapahdu sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa, mutta siitä huolimatta rikosten selvittämistä on näissä tapauksissa yleisen edun kannalta merkittävä. Tämän vuoksi on perusteltua, että myös Tulli voi saada tiedon tullirikoksesta epäillyn tekijän henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa ja henkilöllisyydestä.

Pykälän nojalla Tulli voisi pyytää palvelunantajalta tiedon siitä, onko tietty henkilö ollut määriteltynä aikana tietyissä palvelunantajan toimitiloissa. Tulli voisi pyytää tietoa myös toimitiloissa olleen tai olevan henkilön henkilöllisyydestä tilanteissa, joissa Tullilla on jo tiedossaan henkilön läsnäolo, mutta henkilön henkilöllisyydestä on epäselvyyttä. Henkilön nimen lisäksi Tulli voisi saada henkilön henkilöllisyyden varmistamiseksi tarvittavan lisätiedon, esimerkiksi syntymäajan tai henkilötunnuksen. Henkilöllä tarkoitettaisiin toimitiloissa läsnä olevaa tai ollutta henkilöä siitä riippumatta, onko hän toimitiloissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaana vai muussa tarkoituksessa. Voimassa oleva laki ei sinänsä estä muiden henkilöiden kuin asiakastietolaissa tarkoitettujen asiakkaiden tietojen antamista Tullille, koska muut henkilöt eivät ole sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- tai asiakassuhteessa eivätkä siten hoito- tai asiakassuhteen luottamuksellisuuden piirissä.

Tullin pyynnön tulisi kohdistua tiettyyn ajankohtaan, ja ajankohta tulisi rajata kohtuullisella tavalla, esimerkiksi tiettyyn päivään tai muuhun lyhyeen ajanjaksoon. Ajankohdan tulisi olla yksittäinen, eikä pyyntö voisi koskea esimerkiksi henkilön koko käyntihistoriaa

terveydenhuollossa, koska tällainen tieto paljastaisi tarpeettoman laajasti henkilön yksityiselämään kuuluvia arkaluonteisia tietoja. Myös pelkkä tieto esimerkiksi henkilön läsnäolosta tietyllä sairaalan osastolla saattaisi sisältää tiedon, joka paljastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n mukaisen terveydentilaa koskevan arkaluonteisen tiedon (ks. KHO 2025:11). Uusi pykälä mahdollistaisi läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevan tiedon antamisen Tullille myös näissä tilanteissa.

Ottaen huomioon, että sosiaali- ja terveydenhuollossa korostuu luottamuksellisuuden periaate, pykälässä olisi tarkkaan määritelty ne käyttötarkoitukset, joihin tietoja voisi saada. Tietojen saanti olisi Tullinkin osalta sidottu myös tiedon välttämättömyyteen käyttötarkoituksen kannalta. Pykälän mukaan Tullilla olisi oikeus saada pykälässä tarkoitettu tieto, jos se olisi välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Välttämättömyys asettaa korkean kynnyksen tietojen luovuttamiselle. Välttämättömyys tietojen käyttötarkoitusten kannalta edellyttää, että rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi ei voida käyttää vähemmän perusoikeuksiin puuttuvaa keinoa. Tullin rikostorjuntalain uusi 14 a § vastaisi osittain poliisilakiin ehdotettua uutta 4 luvun 5 §:ää.

4 luku **Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen**

Luvun otsikkoa muutettaisiin vastaamaan luvun sisältöä.

2 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta muotoilua. Pykälässä säädettäisiin Tullin hallussa olevien tietojen luovuttamisesta yksittäistapauksissa. Henkilötietojen luovuttamisesta säädetään lisäksi Tullin henkilötietolaissa. Tullin henkilötietolain mukaisissa luovutustilanteissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa ja mahdollisesti teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla toteutettua, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 4 luvun 2 §:n sääntelyä. Tullin rekisteriin talletettuja henkilötietoja voidaan luovuttaa ainoastaan yleisen tietosuojalainsäädännön mukaisin edellytyksin. Tietojen luovuttamiseen sovelletaan käsittelytarkoituksen mukaan joko rikosasioiden tietosuojalakia tai yleistä tietosuoja-asetusta ja täydentävää tietosuojalakia. Jos rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 4 luvun 2 §:n nojalla luovutettavat tiedot sisältäisivät henkilötietoja, huomioon tulisi ottaa tietosuojan yleislainsäädännön lisäksi Tullin henkilötietolain sääntely, erityisesti lain 1 luvun 4 § erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Mainitun 4 §:n mukaan Tulli saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Luovuttamisessa olisi noudatettava myös tietojen sallituille käsittelytarkoituksille laissa asetettuja rajoituksia.

Pykälän *1 momentin* mukaan Tulli saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muun kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun tiedon, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Tullille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi Tulli saisi luovuttaa tiedon muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle, jos se on välttämätöntä tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Momentissa ei enää säädettäisi pelkästään vaitiolovelvollisuudesta poikkeamisesta, vaan Tullin nimenomaisesta oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä. Ehdotettu muutos vastaisi poliisilain 7 luvun 2 §:ään ehdotettua muutosta vastaavin perusteluin.

Momentista ilmeni aiempaa selvemmin säännöksessä tarkoitettun tiedon luovuttamisen peruste ja sallittavuus salassapitosäännöksistä riippumatta. Oikeuskäytännössä nykyisen sanamuodon ei ole katsottu luovan perustetta tietojen luovuttamiselle, vaikka lainsäätäjällä on näin tarkoittanut.

Momentin sanamuotoa täsmennettäisiin myös siten, että säännöksestä kävisi selvästi ilmi, että tietojen luovuttaminen on kyseisen säännöksen nojalla mahdollista sekä Tullille että muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi silloin, kun se on välttämätöntä. Lisäksi momenttiin lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja tärkeän yleisen ja yksityisen edun vuoksi. Tärkeä yleinen etu voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toiminnalta tai vaikutukselta. Tärkeä yksityinen etu voisi puolestaan olla käsillä erilaisissa moniviranomaisyhteistyöhön liittyvissä tilanteissa.

Muutoksilla parannettaisiin Tullin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja esimerkiksi hallinnollisen rikostorjunnan tilanteissa. Hallinnollisella rikostorjunnalla tarkoitetaan viranomaisten ja muiden julkisen sektorin toimijoiden välistä yhteistyötä ja toimenpiteitä, joilla ennalta ehkäistään ja torjutaan järjestäytyneitä rikollisuutta. Viranomaismenettelyissä on ensisijaisen tärkeää tunnistaa mahdolliset asiaan liittyvät järjestäytyneen rikollisuuden kytkökset, mikä edellyttää riittävää tietoisuutta järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta. Tämä puolestaan edellyttää viranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Tulli on tärkeä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan viranomainen omalla tehtäväalueellaan.

Pykälän 2 *momentin* muotoilua muutettaisiin vastaavasti kuin 1 momentissa. Tulli saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy momentissa luetelluissa tilanteissa. Momentissa käytetty ilmaisu ”valtion turvallisuuden varmistamiseksi” muutettaisiin muotoon ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi”, jota nykyään yleensä käytetään samassa tarkoituksessa. Muutoksella ei olisi tarkoitus muuttaa nykytilaa. Momentissa mainittujen tilanteiden luetteloon lisättäisiin muu tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaaminen. Tässäkin 1 momenttia vastaavasti tärkeä yleisen edun suojaaminen voisi liittyä esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja yhteiskunnan suojaamiseen rikollisryhmien toimilta tai vaikutukselta. Salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen voisi lisäksi olla painava syy tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi esimerkiksi silloin, kun tiedon luovuttamisella voitaisiin estää vakavan rikoksen toteutuminen.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 *momentti*, jonka mukaan Tulli saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa tarkoitettulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain 3 §:ssä tarkoitettulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Tullille tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Tulli voisi tämän momentin nojalla luovuttaa tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille 2 momenttia matalammalla kynnyksellä. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä on tärkeää, että myös Tulli ja edellä mainitut kriittiset toimijat (muun muassa satamat) voivat tehdä keskenään yhteistyötä yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi ja kriittisen infrastruktuurin suojelemiseksi.

Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetulla lailla on pantu täytäntöön CER-direktiivi. CER-direktiivin soveltamisalaan kuuluu 11 toimialaa, joita ovat energia, liikenne, pankkiala, rahoitusmarkkinoiden infrastruktuuri, terveys, juomavesi, jätevesi, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto, avaruus sekä elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu. Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdan mukaan kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan hyödykettä, tilaa, laitteistoa, verkostoa ja järjestelmää sekä osaa hyödykkeestä, tilasta, laitteistosta, verkostosta tai järjestelmästä, joka on välttämätön keskeisen palvelun tarjoamiseksi. Keskeisellä palvelulla tarkoitetaan puolestaan palvelua, joka on olennainen välttämättömien yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan,

kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämiseksi (4 §:n 2 kohta). Laissa on myös säännökset siitä, miten kriittinen toimija määritetään. Kriittisen toimijan määrittämistä koskevan asian ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan käsiteltävä toimija kuuluu.

Kyberturvallisuuslailla on puolestaan pantu täytäntöön NIS 2 -direktiivi. Lain soveltamisalaan kuuluvat toimijat on määritelty lain 3 §:ssä. Kyberturvallisuuslain 41 §:n mukaan valvova viranomaisella on ylläpitää valvontatoimialansa osalta toimijaluetteloa. Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:n 3 momentin nojalla tietoja voisi luovuttaa myös edellä mainituille toimijoille. Tietojen luovuttamismahdollisuus myös näille toimijoille kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi olisi tärkeä, koska tieto- ja viestintäteknologia sekä niihin liittyvät palvelut ovat keskeinen osa nykyaikaista yhteiskuntaa ja sen kriittistä infrastruktuuria.

Pykälään lisättäisiin myös uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin siitä, että 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti. Erityisesti rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja täytyy oma-aloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen voisi liittyä esimerkiksi Tullin yhteistoimintaan toisen viranomaisen kanssa tai yleisemmin tilanteisiin, joissa Tulli tekee toisen viranomaisen säädettyihin tehtäviin ja toimivaltaan kuuluvaan asiaan liittyvän havainnon. Toinen viranomaisella ei aina ole tietoinen siitä, että Tullilla voisi olla sen tehtävien kannalta olennaista tietoa, joten tietoa ei tästä syystä osata aina Tullilta pyytää. Oma-aloitteisessa tietojen luovutuksessa luovuttava viranomaisella joutuu arvioimaan tietojen tarpeellisuutta vastaanottavan viranomaisen tehtävien kannalta. Tullin mahdollisuutta luovuttaa tietoja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 4 luvun 2 §:n nojalla ei rajoitaisi se, mitä muussa laissa on säädetty muiden viranomaisten tietojen saantioikeudesta, mutta tiedot vastaanottavalla viranomaisella tulisi olla laissa säädetty oikeus käsitellä luovutuksen kohteena olevia tietoja. Oma-aloitteisella tietojen luovutuksella ei voitaisi korvata esimerkiksi muualla lainsäädännössä säädettyä menettelyä, esimerkiksi turvallisuusselvityslain mukaista menettelyä tai muussa laissa säädettyä lausuntomenettelyä. Tulli voisi tarvittaessa tapauskohtaisen harkinnan perusteella esimerkiksi luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja Tullin toimenpiteen kohteena olevan henkilön rahavaroista ulosottoviranomaiselle. Tältä osin on kuitenkin Tullinkin osalta huomioitava, että Tullilla ei ole yleistä toimivaltaa ottaa tapamiaan rahoja haltuunsa tai takavarikoida niitä, vaan tällaiselle menettelylle on aina oltava laillinen peruste, joka on kussakin yksittäistapauksessa harkittava huolella. Esimerkkeinä useiden viranomaisten yhteistyöstä, jossa mahdollisuudella Tullin oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen on tärkeä merkitys, voidaan mainita harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunta sekä hallinnollinen rikostorjunta. Tulli voisi luovuttaa tietoja oma-aloitteisesti myös yksityisille tahoille 2 ja 3 momenteissa tarkoitetuissa tilanteissa.

7.6 Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa

16 §. *Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän *1 momentista* poistettaisiin tiedonsaantitapaa koskeva sääntely eli siinä ei enää säädettäisi tiedonsaannista teknisellä käyttöyhteydellä tai tietojoukkona. Tällainen tiedonluovutustapaa koskeva sääntely on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Tiedonhallintalakia sovelletaan yleislakina, kun on kyse tietojen saannista teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla. Tiedonhallintalain 22 §:n mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomaisella voi avata teknisen

rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Tiedonhallintalain 23 §:n mukaan viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Tullin henkilötietolain 16 §:n 1 momentissa säädetään Tullille oikeus saada tietoja myös eräiden yksityisten tahojen rekistereistä. Näiden osalta olisi mahdollisuus jatkossakin siirtää tietoja sähköisesti, siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Säännökset eivät kuitenkaan velvoittaisi teknisten rajapintojen avaamiseen. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvin osin poliisin henkilötietolain 16 §:ään ehdotettuja muutoksia.

Pykälän 1 momentin johdantokappaletta muutettaisiin myös siten, että siinä käytettäisiin henkilörekisterin sijasta jatkossa tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyseessä olisi tältä osin teknisluonteinen muutos.

Pykälän 1 momentin *10 kohtaan* tehtäisiin teknisluontoinen muutos, jossa huomioitaisiin se, että oikeushallinnon valtakunnallista tietojärjestelmää koskeva laki (372/2010) on kumottu lailla oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta (955/2020).

Pykälän 1 momentin *14 kohtaa* muutettaisiin siten, että sana ”teleyritykseltä” korvattaisiin sanalla ”viestinnän välittäjältä”. Terminologisella muutoksella otettaisiin huomioon pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 ja 60 §:ään laeilla 452/2023 ja 120/2024 tehdyt muutokset.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin nykyistä vastaavasti tietojen saannin maksuttomuudesta. Momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että Tullilla olisi oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot viipymättä.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

17 §. *Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen Tullille suoraikäyttöisesti tallettamalla.* Vaikka tiedonhallintalain voimaantulon myötä tiedonluovutustapaa koskevasta sääntelystä voidaan pääosin luopua, säännös henkilötietojen luovuttamisesta Tullille suoraikäyttöisesti tallettamalla on edelleen arvioitu myös Tullin osalta tarpeelliseksi, sillä tiedonhallintalain teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyttä koskevat säännökset ja julkisuuslain 16 §:ssä säädetyt tietojenantamistavat eivät kata pykälässä tarkoitettuja tilanteita. Maininta tietojen luovuttamisesta tietojoukkona tallettamista varten poistettaisiin tarpeettomana. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvin osin poliisin henkilötietolain 17 §:ään ehdotettuja muutoksia.

Pykälän 1 momentin johdantolauseessa käytettäisiin jatkossa henkilörekisterin sijasta tietosuojan yleislainsäädännössä omaksuttua käsitettä rekisteri. Kyseessä olisi ainoastaan teknisluonteinen muutos.

Pykälän 2 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

20 §. *Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle.* Edellä 16 §:ää vastaavasti pykälän 1 momentista poistettaisiin tietojen luovutustapaa koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvin osin poliisin henkilötietolain 21 §:ään ehdotettuja muutoksia.

21 §. *Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille.* Edellä 16 ja 20 §:ää vastaavasti pykälän 1 momentista poistettaisiin tietojen luovutustapaa koskeva sääntely, joka on muuttunut tarpeettomaksi tiedonhallintalain voimaantulon myötä. Momenttia täsmennettäisiin siten, että tietojen luovuttaminen olisi mahdollista sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Täsmennyksellä ei muutettaisi nykytilaa. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvin osin poliisin henkilötietolain 22 §:ään ehdotettuja muutoksia.

Pykälän 1 momentin alkuun lisättäisiin maininta siitä, että kyseisen lainkohdan nojalla voidaan luovuttaa tietoja sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään. Lisäyksellä selvennettäisiin sitä, että Tullin mahdollisuudesta luovuttaa tietoja muille viranomaisille säädetään muuallakin lainsäädännössä, eikä 1 momentin luettelo olisi tyhjentävä ja rajoittaisi muualla laissa olevien tiedon luovuttamista tai tiedonsaantia koskevien säännösten soveltamista. Mainitussa momentissa on kyse tilanteista, joissa henkilötietojen luovuttaminen on lähtökohtaisesti säännöllisesti toistuvaa, kun taas henkilötietojen luovuttamiseen yksittäistapauksissa sovellettaisiin nykyistä vastaavasti Tullin rikostorjuntalain 4 luvun sääntelyä.

Pykälän 1 momentin 16 kohdassa piste muutettaisiin puolipisteeksi, koska luetteloon lisättäisiin uusi 17 kohta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 17 kohta, jossa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten, sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Kyseisiä tietoja luovutetaan nykyisin Tullin henkilötietolain 21 §:n 2 momentin nojalla ja tietojen luovutukseen liittyen on tehty erillisiä sopimuksia THL:n ja Tullin välillä. Edellä mainittu 21 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi, joten luovuttamisesta olisi tarpeen säätää nimenomaisesti 1 momentissa. Esitutkintaan liittyvät kiinteästi erityisesti rikoksesta epäillyille tai muille asianosaisille tehtävät oikeuslääketieteelliset tutkimukset, joten tietojen luovuttaminen THL:lle on säännöllistä. Tullin osalta yleisin esitutkintaan liittyvä tutkimus on huumausainneiden tai muiden kieltojen tai rajoitusten alaisten tuotteiden salakuljetuksesta epäillyn henkilön tutkimus, josta on tehty sopimus THL:n ja Tullin välillä. Ehdotus selkiyttäisi ja vahvistaisi Tullin ja THL:n väliseen tiedonvaihtoon liittyvää sääntelyä. Nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta THL:lle vahvistaisi myös yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan ja rikosasioiden tietosuojalain 4 §:n vaatimuksia käsittelevän lainmukaisuudesta.

Kliinisen oikeuslääketieteen tutkimus- ja näytteenottopalvelujen järjestämisvastuu ja virkaavun antaminen tutkivalle tai valvovalle viranomaiselle kuuluvat hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain nojalla sekä tullilain nojalla Tullille kuuluvien tehtävien osalta. THL ja hyvinvointialueet ovat sopineet siitä, että hyvinvointialueet ostavat lakisääteisen virka-apuvelvollisuutensa piiriin kuuluvat kliinisen oikeuslääketieteen tutkimukset THL:ltä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaisesti THL voi toimia oikeuslääketieteellisten palvelujen tuottajana silloin, kun tällainen tehtävä liittyy välittömästi sen tutkimus-, asiantuntija- tai kehittämistoimintaan. Lisäksi THL vastaa oikeuslääketieteellisestä ruumiinavaustoiminnasta kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 12 b §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentti kumottaisiin. Voimassa olevassa 2 momentissa säädetään Tullin oikeudesta perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi myös muissa kuin 1 momentissa luetelluissa tilanteissa. Kun Tullin henkilötietolakiin sisältyvästä yleislainsäädännön kanssa päällekkäisestä tiedonluovutustapaa koskevasta sääntelystä luovuttaisiin, kyseinen momentti muuttuisi tarpeettomaksi. Tällä hetkellä tietoja on kyseisen momentin nojalla luovutettu Terveiden ja

hyvinvoinnin laitokselle, jolle tietojen luovuttamisesta säädettäisiin jatkossa pykälän 1 momentissa. Tiedonhallintalain mukaisesti teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä voidaan hyödyntää myös silloin, jos muualla lainsäädännössä on säädetty toiselle viranomaiselle tiedonsaantioikeus Tullilla oleviin tietoihin.

Pykälän 3 *momentti* kumottaisiin. Voimassa olevassa 3 momentissa säädetään, että ennen henkilötietojen luovuttamista niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Momentin tarkoitus on ollut varmistaa tietojen suojaaminen teknisen käyttöyhteyden tai tietojoukkona tapahtuvan luovuttamisen yhteydessä. Teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta, siihen liittyvistä edellytyksistä ja tietoturvallisuudesta säädetään tiedonhallintalaissa. Lisäksi 22 §:ään ehdotettu sääntely ei olisi jatkossa sidottu mihinkään tiettyyn tiedonluovutustapaan.

Pykälän 4 *momentti* kumottaisiin tarpeettomana, koska sääntely on päällekkäistä tietosuojan yleislainsäädännön kanssa.

26 §. Tietojen luovuttamisesta päättäminen. Ehdotetut muutokset vastaisivat soveltuvin osin poliisin henkilötietolain 32 §:ään ehdotettuja muutoksia. Pykälän 1 *momentin* mukaan oikeudesta luovuttaa Tullin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä Tullin henkilötietolain 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraan käyttäen tallettamalla päättäisi rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö. Momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä, mutta sitä muutettaisiin vastaamaan tiedonhallintalain termistöä. Teknisen käyttöyhteyden ja tietojoukon käsitteet korvattaisiin teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden käsitteillä. Lisäksi henkilörekisterin sijasta momentissa käytettäisiin tietosuojan yleislainsäädännön mukaisesti käsitettä rekisteri. Kyse olisi teknisluonteisista muutoksista.

Teknisen rajapinnan avulla tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta sovittaisiin siten nykyistä vastaavasti aina erikseen rekisterinpitäjän ja tietojen luovuttajan tai vastaanottajan välillä. Tullin henkilötietolain 4 luvun säännökset eivät siten itsessään loisi esimerkiksi vastaanottajille oikeutta saada Tullin henkilötietoja teknisen rajapinnan avulla ilman erillistä päätöstä. Rekisterinpitäjä voisi kussakin tapauksessa erikseen arvioida, onko teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avaaminen perusteltua. Niissäkin tapauksissa, kun tietojen luovuttaminen olisi säännöllisesti toistuvaa ja vakiosisältöistä, tiedonhallintalain mukaisesti tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Myös tiedonhallintalaki mahdollistaa tämän.

Pykälän 2 *momenttia* täydennettäisiin siten, että luovuttamisesta päätettäessä olisi otettava huomioon luovutettavien tietojen laadun lisäksi myös tietojen laajuus.

7.7 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa

112 §. Oikeus saada tietoja yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä. Pykälän 1 *momenttia* ehdotetaan ensinnäkin muutettavaksi siten, että siihen lisätään Pääesikunnalle oikeus tietojen saantiin yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä myös rikoksen paljastamiseksi. Alun perin tiedonsaantioikeus myös rikosten paljastamiseksi sisältyi lakia koskevaan hallituksen esitykseen (HE 82/2023 vp), mutta esityksen valiokuntakäsittelyssä puolustusvaliokunta totesi mietinnössään (PuV 2/2024 vp) perustuslakivaliokunnan huomauttaneen, että poliisilain mukaan tietoja voidaan saada vain rikoksen estämiseksi tai

selvittämiseksi. Ehdotetussa sääntelyssä tietoja koski kuitenkin välttämättömyysvaatimus toisin kuin poliisilaisissa. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ehdotetulle, myös rikosten paljastamiseksi välttämättömiin tietoihin ulottuvalle tiedonsaantioikeudelle ei esitetty riittäviä perusteluja. Maininta tietojen saamisesta rikosten paljastamiseksi oli siten asianmukaisinta poistaa säännöksestä. Puolustusvaliokunta ehdotti pykälän 1 momentista poistettavaksi maininnan tietojen saamisesta rikosten paljastamista varten.

Pääesikunnan tehtävänä on sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta annetun lain 93 §:n mukaan sotilaallisen maanpuolustuksen alalla havaita, estää ja paljastaa laitonta sotilaallista tiedustelutoimintaa sekä sellaisia rikoksia, jotka voivat muutoin uhata maanpuolustusta, valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Tehtävä ei ole uusi ja se on pitkään perinteisesti kuulunut Pääesikunnan työjärjestyksen mukaisesti sotilasvastatiedustelun rikosten estämisen ja paljastamisen tehtävistä vastaavan Pääesikunnan tiedusteluosaston alaisen organisaation tehtäviin. Pääesikunnan tehtävänä on saman lain 88 §:n mukaan lisäksi sotilasrikosten paljastaminen. Sotilasrikosten paljastamisen tehtävää ei ennen 1.12.2025 voimaan astuvaa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta annetun lain uudistusta ollut säädetty minkään tahon tehtäväksi. Vaikka poliisilla on rikostorjuntaan liittyvän yleistoimivaltuutensa perusteella mahdollisuus myös estää ja paljastaa sotilasrikoksia katsottiin, että viranomaisten resurssien ja rikostorjuntatoimenpiteiden suorittamisen kannalta oli tarkoituksenmukaisempaa, ettei rikostorjunnan eri tehtäviä ja vaiheita ole laajalti hajautettu eri viranomaisille. Koska Pääesikunnan tehtävänä on sotilasrikosten selvittäminen, katsottiin, että sama viranomainen voi myös tarvittaessa paljastaa ja selvittää samaan kokonaisuuteen kuuluvan rikoksen.

Rikosten paljastamisella tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty. Paljastamisessa tarkoituksena on saada selville jo tehdyn rikoksen välittömästi merkityksellisiä seikkoja, kuten rikostunnusmerkistöön kuuluvat elementit sekä tekijä, teko-aika ja -paikka, esitutkinnan aloittamisen perustaksi. Kysymys ei siten olisi rikoksen selvittämisestä, koska esitutkinnan käynnistämisen edellytysten puuttuvat, eikä myöskään rikoksen estämisestä, koska rikos oletetaan jo tehdyksi.

Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös poliisilla olisi vastaava tiedonsaantioikeus myös rikosten paljastamiseksi. Vastaava oikeus tiedonsaantiin on jo Tullilla ja Rajavartiolaitoksella. Koska sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain mukaan Pääesikunnan tehtävänä on rikosten paljastaminen, on niiden tehtävien toteuttamiseksi ensiarvoisen tärkeää, että viranomaisella on tiedonsaantiin vastaavat oikeudet kuin sillä on jo rikosten estämisen sekä selvittämisen osalta.

Lisäksi 1 momenttiin lisättäisiin Pääesikunnalle tiedonsaantioikeus myös henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tietojensaannin tarve voisi aktualisoitua esimerkiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 188 §:n tarkoittamassa tilanteessa, jossa toinen viranomainen pyytäisi Pääesikuntaa suorittamaan jonkin toimenpiteen vaaran torjumiseksi. Erityisesti merkityksellinen se saattaisi olla pykälän 2 momentin kiiretilanteessa, jossa Pääesikunta suorittaisi toimenpidettä omasta aloitteestaan. Tavoitteena voisi olla selvittää vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyys. Pääesikunta voisi pyytää tiedon esimerkiksi verkkoviestin IP-osoitteesta ja edelleen selvittää pykälän nojalla tiedot IP-osoitteen käyttäjästä. Tietojen saanti akuuteissa vaaratilanteissa mahdollistaisi myös esimerkiksi vaaran kohteena olevan henkilön varoittamisen

tai muun reagoimisen tilanteissa, joissa henkilön arvioidaan olevan hengen ja terveyden vaarassa.

Poikkeusolojen toiminta luo lisäksi Puolustusvoimien omalle toiminnalle, mutta myös viranomaisten yhteistoiminnalle normaalioloista poikkeavia vaatimuksia. Toimivaltaisten viranomaisten kesken saatetaan silloin joutua esimerkiksi tekemään myös tehtävien ja toimivaltuuksien puitteissa toisenlaista painotusta tai priorisointia kunkin viranomaisen tehtäväalueella. Silloin myös viranomaisten tiedonsaantiin ja tiedonvaihtoon liittyvien yhtäläisten oikeuksien – ja samalla toki velvollisuuksien – tarve ja merkitys kasvaa huomattavasti.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta myös pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Erityisesti poikkeusoloissa on välttämätöntä, että viranomaiset voivat joustavasti muun muassa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 188 §:n tarkoittamissa tilanteissa toimia yhteistoiminnassa eikä kaikkea myöskään normaaliolojen tilanteissa ole tarkoituksenmukaista siirtää Puolustusvoimilta esimerkiksi poliisiin hoidettavaksi. Puolustusvoimat voisi asettaa henkilön tarvittaessa pidättämishakuun ja tehdä tämän jälkeen henkilön tavoittamiseksi aktiivista etsintää, esimerkiksi pankkitiedot hakemalla. Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista, että viranomaiselta toiselle tapahtuvan tehtäväsiirron yhteydessä Puolustusvoimat (Pääesikunta) voisi antaa tehtävää hoitavalle viranomaiselle jo valmiiksi mahdollisimman hyvät tiedot tehtävän hoitamiseksi.

Tiedot voisi nykyistä sääntelyä vastaavasti saada yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Tietojen saantia koskisi kuitenkin kaikissa edellä kuvatuissa tilanteissa välttämättömyysvaatimus. Tietojen saanti voisi olla välttämätöntä esimerkiksi tilanteissa, jossa viranomainen suunnittelisi salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöä ja haluaisi varmistua siitä, että niiden käyttö on tapauskohtaisesti kohdennettavissa oikeaan kohdehenkilöön.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että Pääesikunnan tietopyyntöjen kohteena voisi jatkossa olla tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja säännöksessä nykyisin mainitun yhteisötilaajan sijasta. Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 29 kohdassa tarkoitettuja tietoyhteiskunnan palveluita kuten sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaa palvelua. Tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalla tarkoitettaisiin vastaavasti palvelun tarjoajaa, joka tarjoaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 29 kohdassa tarkoitettuja tietoyhteiskunnan palveluita. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi pilvipalveluiden tai erilaisten datakeskuspalveluiden tarjoajat tai muut digitaalisen infrastruktuurin tarjoajat, kuten verkossa toimivat markkinapaikat tai hakukoneet, taikka erilaiset verkkoyhteisöalustat.

Tietoja voitaisiin siten luovuttaa Pääesikunnalle rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Ehdotettujen muutosten taustalla ovat toimintaympäristön muutokset, erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, joiden seurauksena nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin. Uusi muotoilu kattaisi aiempaa laajemman joukon erilaisia toimijoita sekä kaikki palvelun tarjoamiseen osallistuvat eri toimijat, joilta Pääesikunta voisi saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi. Palveluketjuun voi liittyä useampia eri palvelun tarjoajia, joilla on eri tehtäviä ja rooli palvelun tuottamisessa, vaikka palvelun tarjoaja ei itsessään välitä viestintää.

Lisäksi 2 momenttia muutettaisiin siten, että siitä kävisi selvästi ilmi, että Pääesikunnalla olisi oikeus saada palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Käyttäjällä tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdan mukaisesti luonnollista henkilöä, joka palvelun tilaajana tai muuten käyttää viestintäpalvelua tai lisäarvopalvelua. Tilaajalla tarkoitettaisiin puolestaan kyseisen lain 3 §:n 30 kohdan mukaisesti oikeushenkilöä ja luonnollista henkilöä, joka on muuta kuin teletoimintaa varten tehnyt sopimuksen viestintäpalvelun tai lisäarvopalvelun toimittamisesta. Pääesikunta voisi tietopyynnön nojalla saada sellaiset tarpeelliset tiedot, joiden avulla käyttäjän tai tilaajan tunnistaminen olisi mahdollista.

Pykälässä säädetty tiedonsaantioikeus koskisi jatkossakin tietoja, jotka ovat tarpeen Pääesikunnalle kuuluvan rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi. Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 88 §:n mukaan Pääesikunnan tehtävänä on estää, paljastaa ja selvittää muun muassa rikoksia, jotka käsitellään sotilasoikeudenkäyntiasiana tai sotilaskurinpitomenettelyssä. Näihin rikoksiin kuuluu sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:n mukaan esimerkiksi vakavia henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, kuten tappo, murha ja surma. Pääesikunta vastaa lisäksi lain 93 §:n mukaan sotilaallisen maanpuolustuksen alalla sellaisten rikosten havaitsemisesta, estämisestä ja paljastamisesta, jotka voivat uhata maanpuolustusta, valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Tällaisia tekoja voivat olla esimerkiksi rikoslain 12 ja 13 luvuissa säädettyt maanpetos- ja valtiopetosrikokset.

Hallintovaliokunta on mietinnössään HaVM 1/2024 vp, sekä aiemmissa kannanotoissaan (HaVL 37/2022 vp, HaVM 42/2022, HaVM 3/2023 vp) pitänyt esimerkiksi salaisten tiedonhankintakeinojen osalta perusteltuna, että säännöksiä uudistetaan yhdenmukaisesti ja että sääntely on mahdollisimman samansisältöistä. Asiallisesti samojen keinojen sääntelyssä ei valiokunnan näkemyksen mukaan ole tarkoituksenmukaista olla perusteettomia eroja. Esimerkiksi salaisten tiedonhankintakeinojen yhdenmukainen sääntely on keskeistä toimivan viranomaisyhteistyön näkökulmasta. Selkeä ja johdonmukainen sääntely lisää paitsi käsittelyn tehokkuutta myös kohteiden yhdenvertaista kohtelua. Vastaavalla tavalla tulisi sääntelyn samansisältöisyys ottaa huomioon myös eri rikostorjuntaviranomaisten oikeuksissa tiedonsaantiin, sekä tietyin edellytyksin myös oikeuksiin jakaa ja välittää saamaansa tietoa toisille viranomaisille.

Pykälän 4 momenttia täsmennettäisiin siten, että tiedot olisi mahdollista saada viipymättä.

7.8 Laki puolustusvoimista

17 a §. Tietojen luovuttaminen. Puolustusvoimista annettuun lakiin esitetään lisättäväksi uusi 17 a § koskien tietojen luovuttamista. Pykälän 1 momentin mukaan Puolustusvoimat saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitettulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitettulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Puolustusvoimille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Puolustusvoimat voisi tämän säännöksen nojalla luovuttaa tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä on välttämätöntä, että Puolustusvoimat ja kriittiset toimijat voivat tehdä keskenään saumatonta yhteistyötä yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Kriittiseen infrastruktuuriin kuuluvien kohteiden ja alueiden suojaaminen on kuitenkin ensisijaisesti niiden omistajien ja kohteissa toimivien

vastuulla. (HE 205/2024 vp, s. 32). Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetulla lailla on pantu täytäntöön CER-direktiivi. CER-direktiivin soveltamisalaan kuuluu 11 toimialaa, joita ovat energia, liikenne, pankkiala, rahoitusmarkkinoiden infrastruktuuri, terveys, juomavesi, jätevesi, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto, avaruus sekä elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu. Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdan mukaan kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan hyödykettä, tilaa, laitteistoa, verkostoa ja järjestelmää sekä osaa hyödykkeestä, tilasta, laitteistosta, verkostosta tai järjestelmästä, joka on välttämätön keskeisen palvelun tarjoamiseksi. Keskeisellä palvelulla tarkoitetaan puolestaan palvelua, joka on olennainen välttämättömien yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan, kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämiseksi (4 § 2 kohta). Laissa on myös säännökset siitä, miten kriittinen toimija määritetään. Kriittisen toimijan määrittämistä koskevan asian ratkaisee se ministeriö, jonka toimialaan käsiteltävä toimija kuuluu.

Kyberturvallisuuslailla on puolestaan pantu täytäntöön NIS 2 -direktiivi. Lain soveltamisalaan kuuluvat toimijat on määritelty lain 3 §:ssä. Kyberturvallisuuslain 41 §:n mukaan valvova viranomaisen ylläpitää valvontatoimialansa osalta toimijaluetteloa. Nyt ehdotettavan pykälän nojalla Puolustusvoimat voisi luovuttaa tietoja myös edellä mainituille toimijoille. Tietojen luovuttamismahdollisuus myös näille toimijoille kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi olisi tärkeä nykyisessä turvallisuusympäristössä, koska tieto- ja viestintäteknologia sekä niihin liittyvät palvelut ovat keskeinen osa nykyaikaista yhteiskuntaa ja sen kriittistä infrastruktuuria.

Pykälän 2 momentin mukaan tietojen luovuttamisesta 1 momentin nojalla päättäisi Puolustusvoimissa Pääesikunta Puolustusvoimien sisäisesti määriteltyjen prosessien mukaisesti. Pääesikunta on puolustusvoimista annetun lain 3 luvun 26 §:ssä säädetyllä tavalla valtion keskushallintoon kuuluva viranomaisen ja puolustusvoimien johtoesikunta, joka johtaa ja valvoo puolustusvoimille säädettyjen tehtävien suorittamista, jollei puolustusvoimain komentajan toimivallasta muuta johdu. Pääesikunnan tarkemmasta kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella puolustusvoimista (1319/2007).

Pääesikunta jakautuu puolustusvoimista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan osastoihin ja tarpeen mukaan muihin toimintayksiköihin Pääesikunnan tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi ja asian ratkaisemisesta Pääesikunnassa on säädetty saman asetuksen 3 §:ssä. Pääesikunnassa päätettäviä muita kuin puolustusvoimien kannalta merkittäviä asioita voidaan puolustusvoimista annetun lain 26 §:n nojalla antaa Pääesikunnassa toimivien virkamiesten ratkaistaviksi ja tarkempia määräyksiä, esimerkiksi osastojen tehtävistä ja tehtäviin liittyvistä ratkaisuoikeuksista, voidaan antaa Pääesikunnan työjärjestyksellä. Työjärjestyksen mukaiset osastojen ja muiden toimintayksiköiden tehtävät määrittävät pitkälti sen, mille tahoille Pääesikunnassa kuuluu tehtäviä, joissa voidaan käsitellä tietoja esimerkiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseksi, häiriönsietokyvyn parantamiseksi tai muuten kybertoimintaympäristöön liittyen. Tietojen luovutukseen liittyvä päätöksenteko on siis riippuvainen kunkin osaston tai toimintayksikön sille määritellyistä tehtävistä sekä Pääesikunnan päällikön ratkaisuvallasta ja sen delegoinnista.

Pääesikunnan toimintaa koskevassa erityislainsäädännössä saattaa lisäksi olla sääntelyä toimivaltaisen viranomaisen oikeudesta luovuttaa tietoja muun muassa viranomaisille tai tietyille yksityisille tahoille. Esimerkiksi sotilastiedustelusta annetun lain 74 §:ssä on säädetty sotilastiedusteluviranomaisen oikeudesta salassapitosäännösten estämättä luovuttaa erityisesti tietoliikennetiedustelun avulla hankittuja tietoja haitallisesta tietokoneohjelmasta ja sen toiminnasta yritykselle, yhteisölle tai viranomaiselle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen

sotilaallisen maanpuolustuksen kannalta, kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tai yrityksen tai yhteisön etujen turvaamiseksi. Pykälä koskee nimenomaisesti vain yksittäisellä tiedustelumenetelmällä saadun tiedon luovuttamista ja rajautuu tiedon luovuttamiseen vain pykälässä määritellyille tahoille. Siksi sotilastiedusteluviranomaisella tulisi olla oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa esitettävässä pykälässä tarkoitettua sellaistaakin tietoa, jota esimerkiksi kyseinen sotilastiedustelulain erityissäntely ei koske. Päätöksen tiedon luovutuksesta voisi työjärjestyksen mukaisesti silloin tehdä Pääesikunnan tiedustelupäällikkö tai hänen määräämänsä sotilastiedustelutehtäviä hoitava virkamies.

7.9 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

29 §. *Oikeus luovuttaa henkilötietoja lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi.* Pykälän johdantokappaleta muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin maininta, että Puolustusvoimat saa luovuttaa pykälässä tarkoitettuja tietoja pyynnöstä ja oma-aloitteisesti muulle viranomaiselle ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulle yhteisölle.

Erityisesti rikostorjunnassa saattaa tulla eteen tilanteita, joissa rikoksen estämiseksi tietoja täytyy oma-aloitteisesti välittää toiselle viranomaiselle. Sama koskee muutenkin tietojen antamista toisen viranomaisen hoidettaviksi kuuluvien tehtävien suorittamista varten (HE 224/2010, vp s. 147). Tietojen oma-aloitteinen luovuttaminen voisi liittyä esimerkiksi Puolustusvoimien yhteistoimintaan toisen viranomaisen kanssa tai yleisemmin tilanteisiin, joissa Puolustusvoimat omassa toiminnassaan tekee toisen viranomaisen säädettyihin tehtäviin ja toimivaltaan kuuluvaan asiaan liittyvän havainnon. Esimerkiksi sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 191 §:n mukaan Pääesikunnan rikostorjuntatehtävää hoitavan virkamiehen on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava tietoonsa tulleesta rikoksesta sille rikostorjuntaviranomaiselle, jonka tehtäväalueeseen rikos kuuluu, jos ilmoittaminen on välttämätöntä vakavan rikoksen estämiseksi, tällaista rikosta koskevan tutkinnan aloittamiseksi taikka milloin se muun erityisen synn vuoksi on tarpeen. Kyseisen pykälän tarkoittaman ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen voi tarkoittaa, että ilmoituksen yhteydessä olisi tarpeen luovuttaa esimerkiksi poliisille myös Puolustusvoimilla olevia henkilötietoja.

Toinen viranomainen ei välttämättä aina ole tietoinen siitä, että Puolustusvoimilla voisi olla kyseisen viranomaisen tehtävien kannalta olennaista tietoa, joten tietoa ei tästä syystä osata pyytää. Oma-aloitteisessa tietojen luovutuksessa luovuttava viranomainen joutuu arvioimaan tietojen tarpeellisuutta vastaanottavan viranomaisen tehtävien kannalta. Puolustusvoimien mahdollisuutta luovuttaa tietoja henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n nojalla ei rajoittaisi se, mitä muussa laissa on säädetty muiden viranomaisten tietojensaantioikeudesta, mutta tiedot vastaanottavalla viranomaisella tulisi olla laissa säädetty oikeus käsitellä luovutuksen kohteena olevia tietoja. Oma-aloitteisella tietojen luovutuksella ei voitaisi korvata esimerkiksi muualla lainsäädännössä säädettyä menettelyä, esimerkiksi turvallisuus selvityslain mukaista menettelyä tai muussa laissa säädettyä lausunnot menettelyä. Sääntely ei luonnollisestikaan oikeuttaisi Puolustusvoimia luovuttamaan tietoja perusteetta eikä tiedon oma-aloitteinen luovuttaminen saisi muodostua pääsäännöksi.

Pykälän johdantokappaleesta esitetään poistettavaksi tarpeettomana sääntely tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Tiedonhallintalakia sovelletaan yleislakina, kun on kyse tietojen saannista teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla. Tiedonhallintalain 22 §:n mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen

voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomaisen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Tiedonhallintalain 23 §:n mukaan viranomaisen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan b alakohtaa muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin maininta poliisin tehtävänä olevasta kansallisen turvallisuuden suojaamisesta. Kansallisen turvallisuuden suojaamisen tehtävä lisättiin voimassa olevan poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti poliisin tehtäviin poliisilain siviilitiedustelua koskevan sääntelyn muutosten yhteydessä. Koska laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa tuli voimaan 1.4.2019, eli hieman ennen sotilas- ja siviilitiedustelulakien voimaantuloa, ei sen sääntelyssä ollut mahdollista ottaa huomioon suojelupoliisin tehtäviin kuuluvaa uutta tehtävää ja henkilötietojen luovutusta koskeva sääntely jäi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetussa laissa siviilitiedusteluviranomaisen tehtävien osalta siten puutteelliseksi.

Sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 17 § pitää sisällään sotilas- ja siviilitiedusteluviranomaisen yhteistoimintavelvoitteen. Sen mukaan sotilastiedusteluviranomaisen on toimittava yhteistyössä suojelupoliisin kanssa tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi sekä annettava suojelupoliisille tässä tarkoituksessa tarpeellisia tietoja sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään. Koska henkilötietojen luovutuksesta on niiden luonteen vuoksi myös tiedustelutehtävissä katsottu olevan tarpeen säätää erikseen, on perusteltua, että kohtaa muutettaisiin niin, että Puolustusvoimat saisi salassapitosäännösten estämättä oma-aloitteisesti luovuttaa 29 §:n 1 momentin 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja henkilötietojepoliisille myös kansallisen turvallisuuden suojaamista varten.

7.10 Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa

13 §. Muu tiedonsaantioikeus. Etsintäkuulutuksia ja etsintäkuulutettuja henkilöitä koskevan Maahanmuuttoviraston ja poliisin tiedonvaihdon edellyttämät muutokset ehdotetaan tehtäväksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:ään, koska kyseinen pykälä koskee Maahanmuuttoviraston tiedonsaantioikeutta muilta kuin ulkomaalaislasisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjiltä. Poliisi sinänsä on ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjä tiettyjen ulkomaalaisasioiden osalta, mistä etsintäkuulutuksissa ei kuitenkaan ole kyse.

Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jonka mukaan Maahanmuuttovirastolla olisi oikeus saada poliisilta salassapitosäännösten estämättä etsintäkuulutetun tavoittamisen myötävaikuttamiseksi tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat Maahanmuuttoviraston toimitilassa maahantuloa, maastalähtöä, oleskelua, työntekoa tai Suomen kansalaisuutta koskevan oman asiansa käsittelyn vuoksi henkilökohtaisesti asioivan ulkomaalaisen henkilön kiinniottoa, pidättämistä tai vangitsemista.

Tällaisten etsintäkuulutuksen kohteena olevien henkilöiden tavoittamisessa olisi kysymys painavasta yleisestä edusta, kuten rikoksesta epäillyn, tuomitun tai vankilasta karanneen henkilön kiinniottamisesta. Esimerkiksi pelkästään omaisuuteen kohdistuvista etsintäkuulutuksista tiedonsaantioikeutta ei olisi. Tiedonsaantioikeuden tarkoitus olisi mahdollistaa se, että virasto voisi laillisesti tarkistaa, onko sen toimitilassa Maahanmuuttoviraston tehtäviin kuuluvan oman asiansa vuoksi asioivalla henkilöllä etsintäkuulutuspoliisiasiain tietojärjestelmässä.

Käytännössä kyse olisi tilanteista, joissa ulkomaalainen olisi fyysisesti paikalla Maahanmuuttoviraston palvelupisteessä hoitamassa omaa asiaansa. Asiat määriteltäisiin laajasti kattamaan kaikenlaiset hallintoasiat, joissa olisi kyse Maahanmuuttovirastolle kuuluvista ulkomaalaislain, muiden oleskelulupalakien tai kansalaisuuslain mukaisista tehtävistä. Kyse voisi olla esimerkiksi oleskeluluvan, matkustusasiakirjan, oleskelu- tai oleskelulupakortin taikka Suomen kansalaisuuden hakijasta, joka asioisi Maahanmuuttoviraston palvelupisteessä kyseisen asian vireillepanon, sormenjälkien antamisen, tunnistamisen tai muun fyysistä läsnäoloa vaativan ja asian käsittelyyn liittyvän syyn vuoksi.

Omalla asialla tarkoitettaisiin paitsi sitä, että henkilö olisi asianosainen myös sitä, että kyse olisi asiasta, jossa tehtäisiin nimenomaan häneen kohdistettu päätös. Tämä rajaisi pois esimerkiksi mahdollisesti toimitilassa mukana olevan perheenjäsenen tai työnantajan, joita jossain tilanteissa voidaan pitää asianosaisina riippuen esimerkiksi oleskeluluvan hakuperusteesta. Käytännössä puhuttaisiin tilanteista, joissa Maahanmuuttoviraston on asian käsittelemiseksi tarkastettava paikalla olevan henkilön henkilöllisyys ja kyseisen henkilöllisyyden perusteella virkailija tekisi haun poliisiasiain tietojärjestelmään mahdollisten etsintäkuulutustietojen selvittämiseksi. Viraston olisi tehtävä tällainen haku säännönmukaisesti kaikissa niissä tilanteissa, joissa henkilöllisyys on tarkistettava, koska sillä ei olisi edellytyksiä etukäteen eikä henkilön läsnä ollessa arvioida, kenellä sen asiakkaalla mahdollisesti olisi etsintäkuulutus. Jos etsintäkuulutus löytyisi, sen tiedoista virasto voisi tarkistaa, onko se tehty henkilön kiinniottoa, pidättämistä tai vangitsemista varten ja kuuluisi siten säännöksen soveltamisalaan.

Maahanmuuttovirastolla olisi oikeus saada etsintäkuulutusta koskevat tiedot, jotta se voisi myötävaikuttaa etsintäkuulutetun tavoittamiseen. Tiedonsaantioikeuden tarkoituksena olisi mahdollistaa sen edesauttaminen, että poliisi voisi suorittaa sille kuuluvat etsintäkuulutuksen perusteena olevat tehtävät, jotka lueteltaisiin säännöksessä. Etsintäkuulutuksen käsitettä ja siihen liittyviä poliisin toimivaltuuksia selostetaan jaksossa 7.1.

Samaan momenttiin ehdotetaan lisättäväksi Maahanmuuttovirastolle myös velvollisuus ilmoittaa poliisille, jos sen toimitilassa olevasta henkilöstä löytyy edellä mainitussa tarkoituksessa annettu etsintäkuulutus. Ehdotetun säännöksen mukaan saatuaan tiedon henkilön voimassa olevasta etsintäkuulutuksesta, Maahanmuuttovirastolla olisi salassapitosäännösten estämättä henkilön kiinniottamiseksi, pidättämiseksi tai vangitsemiseksi velvollisuus viipymättä ilmoittaa poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa.

Kyse olisi ilmoitusvelvollisuudesta, johon ei sisältyisi harkinnanvara tai erityistä tiedonluovutuskynnystä, jos kyse olisi etsintäkuulutuksesta henkilön kiinniottamiseksi, pidättämiseksi tai vangitsemiseksi. Säännöksen tarkoitus huomioiden viraston olisi ilmoitettava henkilöstä ja tämän läsnäolosta viipymättä suoraan poliisille, jotta poliisi voisi harkita tarvittavat toimenpiteet niin, että henkilö edelleen olisi tavoitettavissa viraston toimitilassa. Viraston ja poliisihallinnon olisi mahdollista keskenään sopia ja ohjeistaa tarkoituksenmukaisimmat toimintatavat tämän mahdollistamiseksi, tarvittaessa myös palvelupistekohtaisesti.

Säännös muotoiltaisiin tietojen minimoinnin ja tarkoitussidonnaisuuden periaatteiden mukaisesti niin, että virasto ei välittäisi poliisille tietoa, joka ei olisi tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisin olisi saatava tietää se, ketä henkilöä viraston ilmoitus koskee sekä se, että henkilö sillä hetkellä on viraston toimitilassa. Poliisin ei sen sijaan saisi ehdotetun säännöksen nojalla tietoa esimerkiksi siitä, mitä hakemus- tai muuta asiaa henkilö on ollut viraston tiloissa hoitamassa tai siitä, millaista tietoa hän on tässä yhteydessä antanut virastolle. Jos poliisi tarvitsee tällaista laajempaa tietoa henkilöstä suorittaakseen etsintäkuulutukseen

liittyviä tai muita tehtäviään, se voi pyytää tai tietoliikenneyhteyksien kautta hankkia sitä olemassa olevien tiedonsaantioikeuksiensa mukaisesti.

Asetukset, joilla EU:n yhteiset tietojärjestelmät perustetaan, ovat suoraan sovellettavaa oikeutta. Ehdotettu säännös ei vaikuttaisi Maahanmuuttoviraston oikeuteen saada pääsy Schengenin tietojärjestelmään (SIS) poliisin henkilötietolain 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen SIS-asetusten mukaisesti. SIS-asetuksissa säädetään tarkkarajaisesti edellytyksistä, joilla kansallisilla toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus päästä SIS-järjestelmässä oleviin tietoihin (ks. HaVM 14/2022 vp, s. 26). Asetusten sääntelyä toimivaltaisten viranomaisten tietoon pääsystä täydentää kansallisesti poliisin henkilötietolain 26 §, jonka mukaan poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Schengenin tietojärjestelmän kansallisen tietojärjestelmän tietoja muun muassa Maahanmuuttovirastolle noudattaen, mitä SIS-asetuksissa säädetään. Säännöksellä ei myöskään muutettaisi Maahanmuuttoviraston oikeutta luovuttaa tietoja SIS-asetuksissa tarkoitettulle SIRENE-toimistolle asetuksissa edellytetyllä tavalla.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan mahdollisimman pian.

9 Toimeenpano ja seuranta

Sisäministeriö seuraa esitetyn sääntelyn toimivuutta muun muassa sääntelyä soveltavilta viranomaisilta ja muilta keskeisiltä sidosryhmiltä saatavan palautteen perusteella. Valtiovarainministeriö seuraa sääntelyn toimivuutta Tullin osalta ja puolustusministeriö Puolustusvoimien osalta.

Ehdotetun sääntelyn tehokas toimeenpano edellyttää sääntelyn soveltamista koskevaa koulutusta ja ohjeistusta. Erityisesti huomiota olisi kiinnitettävä poliisin henkilöstön ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kouluttamiseen sekä poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiin ohjeistuksiin ja toimintamalleihin. Lisäksi toimivaa tiedonvaihtoa voitaisiin edistää poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien välisen yhteistyön tiivistämisellä.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Hallitus on antanut eduskunnalle 25.9.2025 hallituksen esityksen laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain, ulkomaalaislain 131 §:n sekä poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta (HE 121/2025 vp). Esityksessä ehdotetaan muutoksia säännöksiin, jotka koskevat passilaissa, henkilökorttilaissa ja ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käsittelyä ja luovuttamista. Muutokset koskevat osittain samoja poliisin henkilötietolain tiedonvaihtoa koskevia säännöksiä, joita ehdotetaan muutettavaksi tässä esityksessä. Muutosehdotukset on sovitettu yhteen valmisteluvaiheessa niin pitkälle kuin mahdollista. Ehdotukset on tarvittaessa sovitettava yhteen eduskunnassa.

Sisäministeriössä on meneillään myös lainsäädäntöhanke järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (SM008:00/2025). Hankkeen tehtävänä on muun muassa valmistella ehdotukset säännöksiksi keskeisten viranomaisten oikeudesta saada, luovuttaa, luokitella ja muuten käsitellä tietoa järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Lisäksi sisäministeriössä on meneillään lainsäädäntöhanke poliisin

rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (SM047:00/2023). Hankkeen tehtävänä on valmistella poliisin rikostiedustelua koskevat keskeiset säännökset ja näin parantaa poliisin mahdollisuuksia saada tietoa tehokkaammin poliisin tehtäviin liittyvistä sisäisen turvallisuuden uhkista. Hankkeissa valmisteltavat muutokset sovitetaan valmisteluvaiheessa yhteen tässä esityksessä ehdotettujen muutosten kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän arvioimaan salassa pidettävien välttämättömien tietojen luovuttamista poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten (STM166:00/2024). Poliisin tietojen saantia uhka-arvioita ja uhkaavan teon estämistä varten arvioidaan sosiaali- ja terveysministeriön hankkeessa.

Oikeusministeriössä on meneillään hanke e-evidence-asetuksen ja -direktiivin täytäntöönpanosta (OM099:00/2023), jonka tavoitteena on laatia ehdotus e-evidence-asetuksen edellyttämäksi täydentäväksi kansalliseksi lainsäädännöksi sekä e-evidence-direktiivin edellyttämäksi kansalliseksi täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. E-evidence-asetuksella ((EU) 2023/1543) ja e-evidence-direktiivillä ((EU) 2023/1544) säädetään sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevasta eurooppalaisesta esittämismääräyksestä ja säilyttämismääräyksestä ja laillisten edustajien nimittämisestä sähköisen todistusaineiston keräämiseksi rikosasioissa. Oikeusministeriön hankkeessa valmistellulla lainsäädännöllä on yhteys muun muassa poliisilain 4 luvun 3 §:ään, Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:ään ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 §:ään, joita ehdotetaan muutettavaksi tässä esityksessä.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitys on merkityksellinen erityisesti perustuslain 7 §:ssä säädetyn oikeuden elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen sekä 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Esityksellä on lisäksi yhteys perustuslain 15 §:ssä säädettyyn omaisuuden suojaan sekä 10 §:ssä säädettyyn kotirauhan suojaan.

Esityksen arvioidut vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen käsitellään esityksen jaksossa 4.2.

11.1 Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen mukaan lukien oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen (ks. esim. PeVL 6/2024 vp). Perusoikeusjärjestelmässä kysymys voi olla ääritapauksissa perustuslain 7 §:n mukaisen oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen suojaamisesta (PeVL 6/2024 vp, PeVL 99/2022 vp). Oikeudella henkilökohtaiseen turvallisuuteen korostetaan julkisen vallan positiivisia toimintavelvoitteita ihmisten suojaamiseksi rikoksilta ja muilta heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta (ks. PeVL 44/1998 vp). Ehdotetussa sääntelyssä ei ole kyse pelkästään perusoikeusrajoituksista, vaan sääntelyn tavoitteet liittyvät myös perustuslain 7 §:n mukaisen henkilökohtaisen koskemattomuuden, vapauden ja turvallisuuden takaamiseen.

Esityksessä ehdotetaan sääntelyä, jolla parannettaisiin poliisin mahdollisuuksia saada ja luovuttaa tietoja laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien sääntelyyn tehtävillä vastaavilla muutoksilla parannettaisiin niin ikään

kyseisten viranomaisten mahdollisuuksia saada ja luovuttaa tietoja. Maahanmuuttopoliisin henkilötietolakiin tehtävillä muutoksilla parannettaisiin poliisin ja Maahanmuuttoviraston mahdollisuuksia vaihtaa etsintäkuulutettuja henkilöitä koskevia tietoja. Poliisin tehtävänä on poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaan oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisitoiminnan tavoitteiden saavuttaminen on yleisen yhteiskunnallisen intressin kannalta tärkeää. Perusoikeusjärjestelmässä kysymys on ääritapauksissa perustuslain 7 §:n mukaisen oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen suojaamisesta. Tällaisen vahvan intressin olemassaolon on perustuslakivaliokunnan mukaan yleensä katsottu muodostavan sellaisen perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävän syyn, joka valtiosääntöoikeudellisessa merkityksessä oikeuttaa perusoikeuden rajoittamisen, jos muutkin yleiset rajoittamisedellytykset ovat käsillä (ks. esim. PeVL 6/2024 vp, PeVL 99/2022 vp, PeVL 67/2010 vp, PeVL 5/1999 vp).

11.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

11.2.1 Johdanto

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimus, SopS 18–19/1990) 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Artiklan 2 kohdan mukaan viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytännössä henkilötietojen suoja on katsottu olennaiseksi osaksi 8 artiklan yksityis- ja perhe-elämän suojaa. Ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan piiriin kuuluu myös kotirauha. Perustuslakivaliokunnan mukaan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattujen oikeuksien rajoituksiin kohdistuva välttämättömyyden vaatimus edellyttää, että rajoitukselle on oltava painava yhteiskunnallinen tarve, puuttumisen ja tavoiteltavan hyväksytyyn päämäärän tulee olla oikeassa suhteessa keskenään ja rajoitukselle on oltava asianmukaiset ja riittävät perustelut (PeVL 35/2018 vp).

Euroopan unionin (EU) perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan 2 kohdan mukaan tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä, että EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaessa on otettava huomioon mainitut perusoikeuskirjan artikkelit kiinnittäen huomiota siihen, että EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä (PeVL 14/2018 vp, PeVL 21/2017 vp).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (ks. PeVL 14/2018 vp ja siinä viitatus lausunnot). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiinsa perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp). Valiokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 54/2014 vp ja PeVL 10/2014 vp).

11.2.2 Henkilötietojen käsittelyä koskevan erityissääntelyn välttämättömyys, kansallinen liikkumavara ja käyttötarkoitussidonnaisuus

Perustuslakivaliokunta on EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla tarkistanut kantaansa henkilötietojen suojasta lailla säätämisen vaatimuksen osalta. Tietosuoja-asetuksen sääntely henkilötietojen suojasta on olennaisesti yksityiskohtaisempaa kuin henkilötietodirektiivin (95/46/EY) ja sen toimeenpanemiseksi annetun henkilötietolain sääntely (PeVL 14/2018 vp). Valiokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätämisen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla (PeVL 51/2018 vp, PeVL 14/2018 vp).

Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta (PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt myös erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen (PeVL 14/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta katsoi osana perustuslain 10 §:n tulkintakäytäntöön kohdistuvaa tarkistusta, että toisin kuin suoraan sovellettava tietosuoja-asetus, rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on tällaisissa perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta. Merkityksellistä tässä suhteessa on, että rikosasioiden tietosujalaki on soveltamisalallaan yleislakina sovellettavaksi tuleva laki, jota on tarkoitus täydentää eri hallinnonaloja koskevalla erityislainsäädännöllä. Henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan kuitenkin joiltain osin täyttää myös tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolella kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailalla (PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 51/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, PeVL 2/2017 vp, PeVL 44/2016 vp).

Tämän esityksen kannalta olennaista kansallista liikkumavaraa on kuvattu nykytilaa koskevassa jaksossa 2.1.2. Esityksessä ehdotetaan henkilötietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä, joka annettaisiin osittain yleisen tietosuojasetuksen 6 ja 9 artiklan mukaisen liikkumavaran puitteissa ja osittain rikosasioiden tietosuojadirektiivin kansallista täytäntöönpanolainsäädäntöä täydentävänä erityissääntelynä.

Tiedonsaantioikeuteen sisältyy tietojen luovuttajaa koskeva velvollisuus luovuttaa tiedot pyynnöstä. Henkilötietojen luovuttaminen on myös henkilötietojen käsittelyä. Kun tietojen luovuttaja on yksityinen, luovuttajan kannalta henkilötietojen käsittelyn yleislaki on tietosuojasetus, kuten esitetyssä poliisilain 4 luvun 3 §:ssä ja eräissä tapauksissa 4 luvun 5 §:ssä sekä niitä vastaavissa Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien säännöksissä. Poliisilain 4 luvun 5 §:n sekä vastaavissa Rajavartiolaitoksen ja Tullin säännösten tilanteissa myös luovuttava viranomainen soveltaa tietosuojasetusta. Mainitut tahot ovat keränneet henkilötiedot muihin tarkoituksiin kuin niihin, joihin niiden ehdotettavan lain mukaan olisi luovutettava ne viranomaiselle. Tietosuojasetuksen 23 artiklan mukaan kansallisella lailla on tiettyjen edellytysten täytyessä mahdollista rajoittaa muun muassa 5 artiklassa säädettyä käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta. Tällöin on noudatettava keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja rajoituksen on oltava demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan taata muun muassa kansallinen turvallisuus, yleinen turvallisuus, rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu tai tällaisten uhkien ehkäisy sekä rekisteröidyn suojelu tai muille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Esitykseen sisältyvä velvollisuus luovuttaa alun perin tietosuojasetuksen soveltamisalaan kuuluviin käsittelytarkoituksiin kerättyjä henkilötietoja vastaisi tietosuojasetuksen 23 artiklan lakisääteisyysvaatimusta. Tietosuojasetuksen 23 artiklan 2 kohdan edellytysten mukaisesti ehdotetussa pykälässä säädetään luovutettavista tiedoista ja käyttötarkoituksista, jotka vastaavat asetuksen 23 artiklan mukaisia hyväksyttäviä tarkoituksia. Luovutettujen henkilötietojen suojasta poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin tai Puolustusvoimien käsitellessä niitä säädetään lisäksi kyseisten viranomaisten toimialakohtaisissa henkilötietolaeissa sekä yleislakina rikosasioiden tietosuojalaeissa. Luovutettaessa salassa pidettäviä henkilötietoja myös julkisuuslain sääntely on nähtävä tietosuojasetuksen 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna lainsäädännön suoja-keinona.

Tietosuojasetuksen 86 artiklan mukaan viranomaiset taikka julkis- tai yksityisoikeudelliset yhteisöt yleisen edun vuoksi toteutetun tehtävän suorittamiseksi voivat luovuttaa viranomaisten tai yhteisöjen hallussa olevien virallisten asiakirjojen sisältämiä henkilötietoja viranomaiseen tai yhteisöön sovellettavan unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jotta voidaan sovittaa yhteen virallisten asiakirjojen julkisuus ja tietosuojasetuksen mukainen oikeus henkilötietojen suojaan. Kansallisessa lainsäädännössä viranomaisen hallussa olevien tietojen luovuttamisen edellytyksistä säädetään yleislakina julkisuuslaissa. Julkisuuslain 29 §:ssä edellytetään, että viranomaisen oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja tai luovuttaa niitä säädetään laissa. Koska kansallinen lainsäädäntö edellyttää, että salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta säädetään erikseen, on esityksessä ehdotettu sääntely välttämätöntä.

Ehdotettu sääntely viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja on myös henkilötietojen käsittelyä. Sovellettava tietosuojan yleissäädos on rikosasioiden tietosuojalaki, jos on kyse poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin tai Puolustusvoimien rikosperustaisista tehtävistä. Muissa tapauksissa yleissäädos on tietosuoja-asetus. Tätä jaottelua on kuvattu tarkemmin jaksossa 2.1.2. sekä Puolustusvoimien osalta jaksossa 2.7. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan saman tai toisen rekisterinpitäjän suorittama käsittely muuhun 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen kuin siihen, johon henkilötiedot kerättiin, sallitaan sikäli kuin rekisterinpitäjällä on oikeus käsitellä tällaisia henkilötietoja tällaista tarkoitusta varten unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja käsittely tätä muuta tarkoitusta varten on tarpeellista ja oikeasuhteista unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Direktiivin 9 artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten 1 artiklan 1 kohdassa säädettyihin tarkoituksiin keräämiä henkilötietoja ei saa käsitellä muihin kuin 1 artiklan 1 kohdassa säädettyihin tarkoituksiin, ellei kyseistä käsittelyä sallita unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Rikosasioiden tietosuojalain 5 § 1 momentin mukaan rekisterinpitäjä saa kerätä henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten, eikä se saa käsitellä niitä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten kerättyjä henkilötietoja saa käsitellä muuhun kuin kyseisessä momentissa säädettyyn tarkoitukseen vain, jos käsittelystä säädetään laissa. Rikosasioiden tietosuojalain 6 §:n 1 momentin mukaan käsiteltävien henkilötietojen on oltava käsittelyn tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia, eivätkä ne saa olla liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheutonta viivytystä.

EUT on tarkastellut käyttötarkoitussidonnaisuutta rikosasioiden tietosuojadirektiivin kannalta muun muassa tuomiossaan 8.12.2022, *Inspektor v Inspektorata kam Visshia sadeben savet*, C-180/21, ECLI:EU:C:2022:967. Tuomioistuin katsoi, että rikosten ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen sekä syytetoimet ovat kaikki erillisiä tarkoituksia, mutta tällaisiin tarkoituksiin kerättyjen tietojen käyttäminen näihin muihin mainittuihin tarkoituksiin on sallittu, kun noudatetaan rikosasioiden tietosuojadirektiivin 4 artiklan 2 kohdan edellytyksiä. Tämä on olennaista rikosasioiden tietosuojalakia soveltavien viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa. Tietosuoja-asetuksen kannalta EUT on arvioinut käyttötarkoitussidonnaisuutta mm. tuomiossaan 20.10.2022, *Digi Távközlési és Szolgáltató Kft.*, C-77/21, ECLI:EU:C:2022:805. Tuomioistuin on korostanut, että henkilötietojen käsittelyssä on erityisesti noudatettava tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa mainittuja tietojen käsittelyä koskevia periaatteita.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut käyttötarkoitussidonnaisuutta arkaluonteisten tietojen rekisteröinnin kannalta. Valiokunnan mukaan tietojen käyttämiseen muihin tarkoituksiin kuin varsinaisiin keräämis- ja tallettamistarkoituksiin laajojen biometrisiä tunnisteita sisältävien rekisterien yhteydessä on suhtauduttava kielteisesti. Poikkeukset käyttötarkoitussidonnaisuudesta voivat tällöin olla vain täsmällisiä ja vähäisiä luonnehdittavia. Muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta ei saa sääntelyn vuoksi muodostua rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi. Käyttötarkoitus on niin ikään määriteltävä täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. (PeVL 51/2018 vp, PeVL 40/2021 vp). Valiokunta on edellyttänyt selkeää yhteyttä alkuperäisen ja säädettyjen käyttötarkoituksen välillä (PeVL 33/2016 vp). Passirekisterin tietojen osalta perustuslakivaliokunta on lausunut, että passirekisterin sormenjälkitietojen käyttämisen sallimista tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamisessa voidaan pitää sellaisena poikkeuksena käyttötarkoitussidonnaisuudesta, jota saatetaan luonnehtia täsmälliseksi ja vähäiseksi (PeVL 47/2010 vp).

Ehdotetun poliisilain 4 luvun 3 pykälän 1 momentin mukaiset käyttötarkoitukset olisivat rikosten ennalta estäminen, paljastaminen tai selvittäminen tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjuminen taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittaminen. Lisäksi käyttötarkoitus voisi olla poliisitutinnan tarkoitukset, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatisi. Luovutettava tieto voisi olla yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuus. Kyseisessä momentissa tarkoitettut tiedot voivat sisältää yksittäisiä arkaluonteisia tietoja, mutta lähtökohtaisesti kysymys on muista tiedoista. Ottaen huomioon kyseisten tarkoitusten merkitys yhteiskunnalle tai yksityisen henkilön hengelle tai terveydelle sekä se, että kysymys ei lähtökohtaisesti ole arkaluonteisista tiedoista, kyseistä poikkeusta käyttötarkoitussidonnaisuuteen voidaan pitää täsmällisenä ja vähäisenä. Pykälän 2 momentissa tarkoitettut tiedot viestinnän välittäjältä, tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta ja postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä eivät sisällä arkaluonteisia tietoja. Tietojen saanti olisi rajattu yksittäistapauksiin ja tarpeellisuuteen poliisin tehtävien kannalta. Poikkeusta käyttötarkoitussidonnaisuuteen voidaan siten pitää täsmällisenä ja vähäisenä. Arvioinnissa on myös tärkeää huomioida, että poliisin tietopyynnöt pykälän mukaisissa tarkoituksissa eivät muodosta kyseisten tietojen säännöllistä tai merkittävää käyttötapaa, vaan liittyvät yksittäisiin tilanteisiin. Esitetyt huomiot koskevat myös Tullin, Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien vastaavia säännöksiä. Jaksossa 7 on käsitelty säännöksiin liittyviä käsitteitä ja käyttötarkoituksia.

Ehdotetun poliisilain 4 luvun 5 §:n nojalla poliisi voisi pyytää tietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Säännöksen nojalla pyydettävä tieto olisi välttämätön tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyä aikana tai tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Tieto olisi arkaluonteinen, koska se voi paljastaa hoito- tai asiakassuhteen olemassaolon, mutta se on erittäin rajattu. Ehdotetun 4 luvun 5 §:n 1 kohdan mukainen käyttötarkoitus olisi sellaisen rikoksen paljastaminen ja selvittäminen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Vähintään 2 vuoden rangaistusmaksimiin rajattuna käyttötarkoitukset ovat tarkkarajaiset. Pykälän 2 kohdan mukaiset käyttötarkoitukset liittyisivät henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin sekä seksuaalirikoksiin, jotka eivät yllä 2 vuoden rangaistusmaksimiin. Tällaisia tietoja voidaan pitää oleellisina rikoksen uhrin oikeuden henkilökohtaiseen koskemattomuuteen kannalta, kun poliisi paljastaa tai selvittää tällaista rikosta. Lisäksi 2 kohdan käyttötarkoitukset koskisivat liikenneturvallisuuden vaarantamista ja rattijuopumusta, joiden vaikutukset henkeen ja terveyteen ovat niin ikään merkittävät. Pykälän 3 kohdan käyttötarkoitukset koskisivat lievempiä rikoksia, mutta ne olisi rajattu tekoihin, jotka kohdistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Pykälän 4 kohdan henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavat tilanteet olisi rajattu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloihin. Pykälän 5 kohdan käyttötarkoitus kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta muodostaa sellaisenaan painavan yleisen syyn poiketa käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Pykälän 6 kohdan käyttötarkoitus henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten on niin ikään tärkeä yleinen etu tuomioistuinten ja siten koko oikeusjärjestelmän toiminnan kannalta. Pykälän 7 kohdan käyttötarkoitus kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi on sekä yleisen että yksityisen edun kannalta tärkeä. Ehdotetun 4 luvun 5 §:n arkaluonteisen tiedon alkuperäisestä poikkeavia käyttötarkoituksia on sääntelyn tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vuoksi sekä sen vuoksi, että kysymys on aina yksittäisistä tietopyyntötilanteista, pidettävä vähäisinä poikkeuksina käyttötarkoitussidonnaisuuteen. Arviointiin vaikuttavat myös kaikkiin kohtiin liittyvät painavat yleiset tai yksityiset edut. Poliisin tietopyynnöt pykälän mukaisissa tarkoituksissa eivät muodosta kyseisten tietojen säännöllistä tai merkittävää käyttötapaa, vaan liittyvät yksittäisiin tilanteisiin. Esitetyt huomiot

koskevat myös Tullin ja Rajavartiolaitoksen vastaavia säännöksiä. (Ks. lisäksi säännöskohtaiset perustelut jaksossa 7 sekä säätämisyjärjestysperusteluiden jakso 11.2.4).

Ehdotetun poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin tilanteissa poliisin luovuttama tieto saattaa olla kerätty erilaisiin tarkoituksiin kuin mihin se pykälän nojalla voitaisiin luovuttaa. Näin on esimerkiksi silloin, jos kysymys ei ole rikoksiin liittyvissä tarkoituksissa kerätyn tiedon luovuttamisesta toiseen rikoksiin liittyvään käyttötarkoitukseen. Pykälän osalta on kuitenkin huomioitava, että se koskee vain luovuttamista muille viranomaisille tai julkista tehtävää hoitaville yksittäistapauksissa, joihin ei voida soveltaa muita erityislain säännöksiä. Luovuttaminen olisi sidottu tarpeellisuuteen ja välttämättömyyteen. Lisäksi erityisiä henkilötietoryhmiä koskien yleislain välttämättömyyседелlytys tulee sovellettavaksi. Pykälän mukaiset luovutustilanteet ovat yksittäistapauksellisia ja ne muodostavat vain vähäisen poikkeuksen käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Pykälän 2 ja 3 momentti mahdollistaisivat tietojen luovuttamisen myös yksityisille tahoille, mutta käyttötarkoitukset ovat näissä tilanteissa erittäin painavat. Myös näiden säännösten osalta erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva yleislain välttämättömyyседелlytys tulee sovellettavaksi. Lisäksi 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tietojen luovuttaminen vaatii aina painavaa syytä. Tällöin käyttötarkoituksesta poikkeamista voidaan pitää vähäisenä. Esitetyt huomiot koskevat myös Tullin, Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien vastaavia säännöksiä. Jaksossa 7 on käsitelty säännöksessä käytettyjä käsitteitä ja käyttötarkoituksia.

Erityisten henkilötietoryhmien käsittelyltä edellytetään rikosasioiden tietosuojadirektiivin 10 artiklassa, että se on ehdottoman välttämätöntä. Rikosasioiden tietosuojalaissa sama asia on säädetty välttämättömyyседелlytyksenä. EUT on arvioinut biometristen ja geneettisten tietojen käsittelyä tuomiossaan 26.1.2023, Ministerstvo na vatrishnite raboti, Glavna direksia za borba s organiziranata prestapnost, C-205/21, ECLI:EU:C:2023:49. Mitä EUT on lausunut biometristen ja geneettisten tietojen osalta, voidaan tarkastella myös muiden erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn kannalta. EUT on todennut, että biometristen ja geneettisten tietojen käsittelyn tarkoituksia ei voida kuvata liian yleisluonteisin sanamuodoin, vaan ne on määritettävä riittävän täsmällisesti ja konkreettisesti, jotta kyseisen käsittelyn ”ehdotonta välttämättömyyttä” direktiivin 10 artiklan edellyttämällä tavalla voidaan arvioida. EUT katsoi asiassa, että poliisiviranomaisten rikollisuuden torjuntaa ja yleisen järjestyksen ylläpitämistä varten harjoittamassaan tutkimustoiminnassa suorittama biometristen ja geneettisten tietojen käsittely on sallittua vain, jos jäsenvaltion lainsäädännössä on riittävän selkeä ja täsmällinen oikeusperusta kyseisen käsittelyn sallimiselle. Direktiivin vaatimus, jonka mukaan arkaluonteisten tietojen käsittelyn on oltava ”ehdottoman välttämätöntä”, merkitsee EUT:n mukaan myös erityisen tiukkaa tietojen minimointiperiaatteen noudattamisen valvontaa. EUT on niin ikään tuomiossaan todennut, että välttämättömyysvaatimus täyttyy, jos kyseessä olevan tietojen käsittelyn tavoitetta ei voida kohtuudella saavuttaa yhtä tehokkaasti muilla rekisteröityjen perusoikeuksia, erityisesti perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuina yksityiselämän kunnioitusta ja henkilötietojen suojaa koskevia oikeuksia, vähemmän rajoittavilla keinoilla. Samassa tuomiossa EUT on todennut, että kun toiseksi otetaan huomioon huomattavat riskit, joita arkaluonteisten tietojen käsittely aiheuttaa rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille erityisesti toimivaltaisten viranomaisten rikosasioiden tietosuojadirektiivin 1 artiklan 1 kohdassa mainittujen tehtävien yhteydessä, vaatimus ”ehdottomasta välttämättömyydestä” merkitsee sitä, että otetaan huomioon sen tavoitteen erityinen merkitys, johon tällaisella käsittelyllä pyritään. Tällaista merkitystä voidaan arvioida muun muassa tavoitteen luonteen perusteella, erityisesti sen perusteella, että käsittelyllä on konkreettinen tavoite, joka liittyy rikosten tai yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien tietyn vakavuusasteen uhkien estämiseen, tällaisista rikoksista rankaisemiseen tai suojeluun tällaisilta uhkilta, sekä niiden erityisten olosuhteiden valossa, joissa käsittely suoritetaan. Välttämättömyyttä

arvioitaessa on otettava huomioon kaikki merkitykselliset seikat, kuten muun muassa epäillyn rikoksen luonne ja vakavuus.

Riskiperustaisessa arviossa on huomioitava henkilötietojen käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset sekä luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuva riski (tietosuojasetuksen 74 resitaali). Suurimmat riskit liittyvät erityisten henkilötietoryhmien käsittelyyn. Erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn on oltava välttämätöntä ja siitä on säädettävä laissa. Erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn välttämättömyysvaatimuksesta säädetään käsittelyyn yleislakina sovellettavassa rikosasioiden tietosuojalaissa. Ehdotettu poliisilain 4 luvun 3 §:n mukainen tiedonsaanti voi sisältää myös erityisiä henkilötietoryhmiä, mutta koskee pääsääntöisesti muita tietoja. Säännöksessä on rajattu tahot, joilta tietoja voidaan pyytää, pyydettävät tietoryhmät sekä tarkoitukset, joihin tietoja voidaan pyytää. Säännös ei aiheuta merkittäviä riskejä henkilötiedoille, koska kyseisessä säännöksessä on kysymys yksittäisistä tietopyynnöistä eikä jatkuvasta säännöllisestä valvonnasta. Sama koskee Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien vastaavia säännöksiä.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentin oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on huomioitava, että poliisin tiedonsaanti-intressit liittyvät momentissa ensinnäkin rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen, mikä liittyy myös rikoksen uhrin oikeuksiin sekä ennalta estämisen ja paljastamisen osalta mahdollisen tulevan rikoksen potentiaalisten uhrien oikeuksiin. Tällaisia oikeuksia voivat olla esimerkiksi perustuslain 7 §:ssä säädetty oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä muut perusoikeudet riippuen rikoksen laadusta. Perustuslain 7 §:ssä säädettyjen oikeuksien turvaamisesta on kysymys myös momenttiin ehdotetussa tiedonsaannissa henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Poliisin saamalla tiedolla voi olla merkitystä sen suhteen, että sen avulla voidaan pelastaa yhden tai useamman ihmisen henki tai estää väkivallanteot. Rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen liittyvät suojeltavat oikeushyvä huomioon ottaen voidaan pitää oikeasuhtaisena, että poliisi voi tällaisten tavoitteiden kannalta tarpeellisia tietoja yksityiseltä taholta, vaikka tällaisella tiedonsaannilla puututaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Ilman tällaista oikeutta poliisin voisi olla erittäin vaikeaa hoitaa perustehtäviään. Pykälän 2 momentissa tiedonsaanti on tarkasti rajattu yksittäisiin tapauksiin ja rajattuihin tarpeellisiin tietoihin. Momentin tilanteissa on epätodennäköistä, että tiedot sisältäisivät erityisiä henkilötietoryhmiä. Siten tietojen saannilla puututaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan, mutta ei sen ydinalueelle. Poliisi voi saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi, kun se on tarpeen. Säännöstä voidaan kokonaisuudessaan pitää oikeasuhtaisena. Sama koskee Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien vastaavia säännöksiä.

Ehdotettu poliisilain 4 luvun 5 § koskee lailla tarkasti rajattua tietoa. Se ei siten aiheuta riskiä siitä, että henkilön terveyttä koskevia tietoja luovutettaisiin poliisille laajasti. Lisäksi poliisin tietopyyntö kyseisessä tilanteessa tapahtuu tilanteissa, joissa poliisilla on jo olemassa vähintään epäily esimerkiksi mahdollisesta rikoksesta tai vaaran aiheuttamisesta, joten säännös ei aiheuta riskiä siitä, että poliisi alkaisi säännöllisesti valvoa sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa käyntejä. Sama koskee Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavia säännöksiä. Sääntelyn oikeasuhtaisuutta tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevan sääntelyn osalta arvioidaan jaksossa 11.2.3.

Poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla on mahdollista, että luovutettavat tiedot sisältävät erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Niiden luovuttamiseen sovelletaan välttämättömyyskriteeriä yleislain perusteella. Välttämättömyyttä erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn osalta edellytetään myös poliisin henkilötietolain 15 §:ssä, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:ssä sekä Tullin henkilötietolain 4 §:ssä. Poliisilain 7

luvun 2 § on yleissäännös, jota sovelletaan yksittäisissä tilanteissa vain, jos muualla laissa ei säädetä luovuttamisesta tarkemmin. Sen ei ole arvioitu määrällisesti merkittävästi laajentavan poliisin oma-aloitteista tietojen luovuttamista nykyisestä, vaikka säännöksen sanamuotoa on täsmennetty. Säännöstä voidaan pitää oikeasuhtaisena, koska tietojen luovuttaminen on siinä rajoitettu yksittäistapaukseen, tarpeellisuuteen tai välttämättömyyteen sekä 4 momentissa säädetyllä asteellisella toimivaltasäännöksellä. Pykälän 1 momentin perusteella ei ole mahdollista suorittaa säännöllistä valvontaa. Puuttuminen yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan on pykälän perusteella siten hyvin rajoitettua ja oikeasuhtaista. Pykälän 2 ja 3 momenteissa tietojen luovuttaminen on mahdollista myös yksityiselle taholle, jolloin tiedot siirtyvät viranomaisia koskevan sääntelyn ulkopuolelle. Tietoja suojaa tämän jälkeen tietojen saajan toiminnassa tietosuojia-asetus ja tietosuojalaki. Pykälän 2 momentissa poliisin tietojenluovutus on rajoitettu painavaan syyhyn hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Ehdotetun pykälän mukaan tiedot voitaisiin luovuttaa sekä yksityiselle että julkiselle taholle, koska pykälän tilanteissa kysymys on vakavista ja usein akuuteista tilanteista, joissa voi olla kysymys myös perustuslain 7 §:n suojaamista oikeuksista. Tietojen luovutuksella voidaan tällaisessa tilanteessa pelastaa ihmishenkiä ja muun muassa turvata kansallista turvallisuutta. Momentti ei mahdollista säännöllistä tietojen luovutusta, vaan edellyttää yksittäistä tilannetta ja painavaa syytä. Siten momentin sääntelyä voidaan pitää oikeasuhtaisena puuttumisena yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Sama koskee Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavia säännöksiä. Luovuttamistilanteet ovat yksittäisiä, edellyttävät painavaa syytä eivätkä mahdollista säännöllistä luovuttamista. Säännöksen aiheuttamat riskit henkilötietojen suojalle ovat siltä osin vähäiset suhteessa henkilön tai ihmisjoukon hengen ja terveyden suojaamisen tai muun pykälässä säädetyt tiedonluovutustarkoituksen suojaamisen välttämättömyyteen.

Pykälän 3 momentin luovutustilanteissa ei ole kovin todennäköistä, että tiedot sisältäisivät erityisiä henkilötietoryhmiä. Siten henkilön oikeuksiin kohdistuvat riskit momentin luovutustilanteissa ovat vähäisiä. Sama koskee Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien vastaavia säännöksiä. Pykälän 3 momentin mukainen luovuttaminen on laissa tarkasti rajattu. Kriittisen infrastruktuurin suojaaminen on koko yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeistä, minkä vuoksi on oikeasuhtaista, että poliisilla, Rajavartiolaitoksella, Tullilla ja Puolustusvoimilla on oikeus luovuttaa tarpeellisia tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille, jotta infrastruktuuria voidaan suojata tehokkaasti. Yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan puuttuminen on tältä kannalta oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään.

Kaiken kaikkiaan riskiperustaisessa arvioissa on otettava huomioon, että kun tietojen luovuttajana tai vastaanottajana on poliisi tai muu viranomainen, niitä sitovat tietosuojasääntely, julkisuus- ja salassapitosääntely, toimivaltasääntely sekä muu viranomaistoimintaa ohjaava sääntely, mikä muodostaa vahvan suojan kyseisille henkilötiedoille ja niiden käsittelylle. Viranomaiselle luovutettuja tietoja käsitellään niiden vastaanottamisen jälkeen tällöin varsin turvallisen ja kattavan sääntelyn piirissä, mikä vähentää henkilötietoihin kohdistuvia riskejä merkittävästi. Yksityiset tahot, joille ehdotetun sääntelyn nojalla voidaan yksittäisissä tapauksissa luovuttaa tietoja, ovat hyvin rajattuja ja liittyvät yleensä suhteellisen akuutteihin tilanteisiin tai kriittisen infrastruktuurin suojelemiseen. Yksityisten tahojen henkilötietojen käsittelyssä tietoja suojaa tietosuojia-asetuksen ja tietosuojalain sääntely.

11.2.3 Henkilötietojen saanti ja luovuttaminen

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa

säädetyt yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 5/2025 vp, PeVL 15/2018 vp). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen "välttämättömyydestä" niiden käyttötarkoituksen kannalta (PeVL 17/2016 vp). Valiokunta on antanut erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan sääntelyn täsmällisyyttä ja sisältöä. Mikäli ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisyjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmäntäminen selostetun viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan perustuslakivaliokunnan käytännön mukaiseksi (PeVL 15/2018 vp).

Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (PeVL 14/2018 vp, PeVL 38/2016 vp). Valiokunnan mukaan samanlaisia lähtökohtia voidaan soveltaa myös tietojen saamiseen ja luovuttamiseen yksityiseltä esimerkiksi pankkisalaisuuden estämättä (PeVL 48/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan (PeVL 15/2018 vp).

Voimassa oleva poliisilaki ja poliisin henkilötietolaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 67/2010 vp, PeVL 51/2018 vp). Poliisin henkilötietolain kanssa yhtä aikaa eduskuntakäsittelyssä olleet Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki ja Tullin henkilötietolaki on vastaavasti säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 58/2018 vp, PeVL 60/2028 vp). Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki ja Puolustusvoimien henkilötietolaki on niin ikään säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 7/2019 vp, PeVL 52/2018 vp).

Valiokunta on käytännössään arvioinut myös arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp). Valiokunnan mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 3/2017 vp). Tällaista rajausta on valiokunnan uudemmassa käytännössä pidetty säätämisyjärjestyskysymyksenä (ks. esim. PeVL 15/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on poliisin henkilötietolaista antamassaan lausunnossa PeVL 51/2018 vp pitänyt säätämisyjärjestyskysymyksenä sitä, että erityisen perusoikeusherkkään lakiehdotukseen tulee lisätä yleissäännös arkaluonteisten tietojen käsittelyyn kohdistuvasta välttämättömyysvaatimuksesta. Vaihtoehtoisesti sääntelyä on täydennettävä pykäläkohtaisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn välttämättömyyteen sitovilla säännöksillä. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että myös arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kohdalla on syytä pyrkiä selkeään ja ymmärrettävään lainsäädäntöön (PeVL 14/2018 vp, PeVL 7/2019 vp).

Tässä esityksessä ehdotettavassa sääntelyssä on säilytetty nykyistä sääntelyä vastaava systematiikka. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä säädetään poliisin

henkilötietolain 15 §:ssä, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:ssä sekä Tullin henkilötietolain 4 §:ssä. Näiden säännösten mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja saa käsitellä vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuusvaatimus seuraa puolestaan suoraan tietosuojasetuksen 5 artiklasta ja rikosasioiden tietosuojalain 4 §:stä. Koska henkilötietojen luovuttaminen ja saaminen on henkilötietojen käsittelyä, on edellä mainittu sääntely otettava aina huomioon myös tietoja pyydetessä ja luovutettaessa. Käytännössä tämä tarkoittaa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin toiminnassa sitä, että aina jos pyydetävät tai luovutettavat tiedot sisältävät erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, pyytäminen ja luovuttaminen on sidottu välttämättömyyteen siitä huolimatta, vaikkei sitä erikseen jokaisessa tietojen saantia tai luovuttamista koskevassa säännöksessä edellytetä.

Poliisilaissa on arvioitu välttämättömäksi säilyttää yleiset tietojen saantiin ja luovuttamiseen oikeuttavat säännökset (poliisilain 4 luvun 3 § ja 7 luvun 2 §). Poliisin tehtävät ovat erityisesti rikosten torjunnassa niin moninaisia, että on käytännössä mahdotonta etukäteen yksilöidä, millaisia tietoja poliisi tarvitsee miltäkin taholta voidakseen täyttää yhteiskunnalliset velvoitteensa. Laajimmat tiedontarpeet liittyvät rikosten esitutkintaan. Vastaavasti kaikkia mahdollisia tiedonluovutustilanteita on etukäteen mahdotonta yksilöidä. Koko rikostorjunta perustuu tiedon keräämiseen ja analysointiin ja tietoa on myös välttämätöntä voida luovuttaa. Tietojen saanti ja luovuttaminen on rikostorjunnan lisäksi erittäin tärkeää myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta on niin ikään tärkeää säilyttää vastaava sääntely.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n ehdotettu sääntely tietojen saannista yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä on 1. lakiehdotuksessa sidottu tarpeellisuuteen. Pykälän 1 momentissa eritellään tiedonsaantioikeuden kohteena olevat tiedot sillä perusteella, millaisen yksityisoikeudellisen salassapidon piiriin ne kuuluvat: yritys-, pankki- tai vakuutuslakisuus. Tämä erittely vastaa voimassa olevan pykälän sääntelyä. Pykälän 2 momentissa tiedonsaantioikeuden kohteena olevat tiedot on niin ikään eritelty. Poliisilain 4 luvun 3 §:n nojalla saatavat tiedot voivat olla henkilötietoja tai muita tietoja. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen saanti olisi edellä kuvatusti sidottu aina välttämättömyydedellytykseen. Muiden kuin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen saannin sitominen välttämättömyyteen tarkoittaisi, että poliisin mahdollisuus tietojen saantiin yksityisiltä tahoilta tiukentuisi nykytilaan verrattuna, mikä voisi vaikeuttaa erityisesti rikosten selvittämistä. Rajavartiolaitoksen henkilötietolaisissa on asiallisesti poliisilain 4 luvun 3 §:ää vastaava säännös (20 §), joka on säädetty edellä todetusti perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Hallintovaliokunta on kyseisen säännöksen osalta nimenomaisesti katsonut, että sääntely hallintovaliokunnan ehdottamassa muodossa täyttää EU-oikeudessa ja perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa tulkintakäytännössä henkilötietojen käsittelylle asetetut edellytykset. Poliisilain uudistamisen yhteydessä perustuslakivaliokunta ei ole kiinnittänyt huomiota poliisilain tietojen saantia koskevaan sääntelyyn (PeVL 67/2010 vp). Lisäksi huomionarvioista on se, että syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 22 §:ssä säädetään syyttäjän tiedonsaannista, joka on sidottu tarpeellisuuskriteeriin. Perustuslakivaliokunta ei ole kiinnittänyt huomiota syyttäjän tiedonsaantioikeuden muotoiluun syyttäjälaitoksesta annetun lain säätämisen yhteydessä (PeVL 25/2018 vp). Rikosprosessin kannalta olisi kestävämpiä, jos poliisi saisi tietoja syyttäjää tiukemmin edellytyksin.

Poliisilain 7 luvun 2 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi aiempaa selvemmin poliisin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä. Vastaavaa sääntelyä ehdotetaan Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:ään. Kyseisillä viranomaisilla olisi mahdollisuus luovuttaa tietoja säännösten mukaisissa tilanteissa sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Luovutettavat tiedot voisivat olla henkilötietoja tai muita tietoja. Tietojen luovuttaminen perustuisi aina tapauskohtaiseen harkintaan, ja kyse olisi tietojen

luovuttamisesta yksittäistapauksissa. Sekä tiedonsaannin että tietojen luovuttamisen yhteydessä poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos saavat poliisin henkilötietolain 15 §:n, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:n ja Tullin henkilötietolain 4 §:n mukaisesti käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Tiedonluovutustilanteista, jotka toistuvat säännöllisesti, on säädetty tarkemmin muualla lainsäädännössä, esimerkiksi kyseessä olevien viranomaisten henkilötietolaeissa. Mainitut poliisilain, Rajavartiolaitoksen hallintolain ja Tullin rikostorjuntalain säännökset eivät oikeuttaisi poikkeamaan myöskään erikseen muualla lainsäädännössä säädettyistä lausuntomenettelyistä tai esimerkiksi turvallisuus selvitysmenettelyistä.

Poliisilain 7 luvun 2 §:n 2 momenttiin sisältyy edellä mainitun lisäksi painavan syyn edellytys. Voimassa olevan lain esitöiden mukaan ”painava syy”-edellytyksellä korostettaisiin sitä, että ilmaiskynnyksen on oltava korkea. Tietoja ei saa luovuttaa muissa kuin momentin asettamat edellytykset selvästi täyttävissä tapauksissa. (HE 224/2010 vp, s. 147). Voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti tietojen vastaanottajien joukkoa ei olisi tässä lainkohdassa rajoitettu ja tietoja voisi luovuttaa säännöksen nojalla siten myös yksityisille tahoille. Tämä on tärkeää, koska esimerkiksi rikostorjunnassa voi tulla eteen tilanteita, joissa vain yksityinen henkilö tai toimija voi estää rikoksen toteuttamisen tai joissa ainakin myös yksityisen henkilön toimijan toimia tarvitaan rikoksen estämiseksi. Mikäli tietoja ei voitaisi luovuttaa, poliisin tehtäväksi jäisi toteutuneen rikoksen tutkinta, mikä ei olisi yleisen edun mukaista, jos teko olisi voitu tietoa luovuttamalla estää. Tietojen luovuttaminen on tärkeää mahdollistaa vastaanottajajoukkoa rajoittamatta myös siksi, että tietoja on välttämätöntä voida luovuttaa esimerkiksi vaaran kohteelle tai taholle, joka toimillaan voi estää vaaran toteutumisen. Näissä tilanteissa tietojen luovuttamisella voidaan parhaimmillaan pelastaa ihmishenkiä. Myös luovutettavien tietojen tietosisällön yksilöinti säännöstasolla on käytännössä mahdotonta. Sääntelyä arvioitaessa on huomioitava, että poliisilain 7 luvun 2 §:n 2 momentin tapauksissa kysymys on lähtökohtaisesti suhteellisen akuuteista tilanteista, eikä etukäteen voida tyhjentävästi määritellä sitä, mikä tieto voi olla tilanteessa ratkaisevassa asemassa. Koska painavan syyn edellytys asettaa tietojen luovuttamiselle edellä todetusti korkean kynnyksen, on arvioitu, että muotoilu vastaa riittävällä tavalla perustuslakivaliokunnan käytännössään esittämiin huomioihin, vaikka säännökseen ei sisällykään välttämättömyyedellytystä. Joka tapauksessa myös tämän säännöksen mukaisissa tilanteissa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja saa poliisin henkilötietolain 15 §:n nojalla käsitellä vain silloin kuin se on välttämätöntä. Sama koskee myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavaa sääntelyä.

Vaikka poliisilain 7 luvun 2 §:n sääntely poikkeaa osittain perustuslakivaliokunnan käytännössään edellyttämästä tietojen luovuttamisen sitomisesta välttämättömyysvaatimukseen, asian valmistelussa on arvioitu, että poliisilain ja poliisin henkilötietolain sääntelyssä kokonaisuutena arvioiden huomioidaan kuitenkin asianmukaisella tavalla perustuslakivaliokunnan erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelystä esittämät huomiot, joita perustuslakivaliokunta on pitänyt säätämisyjärjestyskysymyksenä. Sääntelyssä tietojen luovuttamista on rajoitettu muilla tavoin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti, jotta se kokonaisuutena täyttäisi perusoikeuksiin puuttuvalta sääntelyltä vaaditut edellytykset.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:ään Maahanmuuttovirastolle oikeus saada poliisilta eräitä etsintäkuulutustietoja sekä Maahanmuuttoviraston velvollisuudesta viipymättä ilmoittaa poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa saatuaan tiedon henkilön voimassa olevasta etsintäkuulutuksesta. Ehdotettu sääntely on rajattu tarkkarajaisesti vain kiinniottamista, vangitsemista ja pidättämistä koskeviin etsintäkuulutuksiin. Luovutettavat tiedot on rajattu vain läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevaan tietoon. Tiedoissa on kysymys rikoksia ja rikkomuksia koskevista tiedoista. Tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaan

rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojaustoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Ehdotettu sääntely olisi yhteensopiva tietosuoja-asetuksen vaatimusten kanssa. On painavan yleisen edun mukaista ja siten oikeasuhtaista, että viranomaiset voivat vaihtaa keskenään kiinniottamista, vangitsemista ja pidättämistä koskeviin etsintäkuulutuksiin liittyviä tietoja. Tiedot on säännöksessä rajattu tarkkarajaisesti, minkä vuoksi niiden luovuttaminen voidaan sitoa tarpeellisuuden välttämättömyyden sijasta.

Esityksessä ehdotetaan purettavaksi poliisin henkilötietolaista, Rajavartiolaitoksen henkilötietolaista ja Tullin henkilötietolaista tarpeetonta yleislainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä. Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolaeissa säilytettäisiin kuitenkin jatkossakin yksityiskohtaiset säännökset kyseisen viranomaisen oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä, muiden viranomaisten tietojen luovuttamisesta suorakäyttöisesti tallettamalla sekä tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille.

11.2.4 Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan lisättäväksi poliisilakiin kokonaan uusi säännös tietojen saannista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta. Vastaavat ehdotukset Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta sisältyvät 3. ja 5. lakiehdotukseen. Terveydenhuollon toiminnassa korostuu luottamuksellisuuden periaate. Hoitosuhteen luottamuksellisuuden suoja liittyy keskeisesti perustuslain 10 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien katsonut, että ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaisen yksityiselämän suojan piirissä ovat erityisen arkaluonteiset ja henkilökohtaiset potilastiedot (M.S. v. Ruotsi, 27.8.1997, kohta 35). Henkilön terveyttä koskeva tieto on myös yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa ja rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä tarkoitettu erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluva tieto, joka on perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa lausuntokäytännössä katsottu sisältyvän arkaluonteisiin tietoihin, joita on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille (PeVL 14/2018 vp, s. 5).

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheutonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan terveydentilaa koskevat tiedot ovat arkaluonteisia tietoja, joiden käsittelyn salliminen koskee perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 51/2021 vp). Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään, ja sääntelyn on oltava tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa (PeVL 65/2018 vp, s. 45, PeVL 15/2018 vp, s. 40).

Ylimpien tuomioistuinten oikeuskäytännössä on henkilön yksityisyyden suojan toteutumisen näkökulmasta pidetty olennaisena, että tieto hänen hoitosuhteestaan terveydenhuoltoon jää hänen niin halutessaan luottamukselliseksi. Hoitosuhdetta koskevan tiedon korostetun yksityisyyden puolesta puhuu myös luottamuksellisuuden yleisempi merkitys terveydenhuoltojärjestelmän toimintaedellytysten kannalta. Luottamuksellisuus on tärkeää sekä hoidon ja hoitoon hakeutumisen kannalta. (Ks. esim. KHO 2025:11, KHO 2018:93, KKO 2011:91). Toisaalta korkein hallinto-oikeus on myös pitänyt selvänä sitä, että esimerkiksi

todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tieto mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaassa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto (KHO 2025:11).

Poliisilakiin ehdotetaan säädettäväksi poliisille oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollosta henkilön läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevia tietoja. Sääntely olisi nykytilannetta selkeyttävää ja osittain antaisi poliisille oikeuden saada nykyistä laajemmin henkilön läsnäoloa koskeva tieto sosiaali- ja terveydenhuollosta. Sääntelyn ensisijaisena tavoitteena on perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien, kuten oikeuden elämään ja turvallisuuteen sekä omaisuudensuojan, suojaaminen. Sääntely on arvioitu tavoitteen kannalta välttämättömäksi. Nykyinen sääntely on käytännössä osoittautunut tulkinnanvaraiseksi ja riittämättömäksi eikä esimerkiksi ohjeistuksella ole onnistuttu yhdenmukaistamaan soveltamiskäytäntöjä. Ehdotettavan sääntelyn nojalla saatavat tiedot olisi rajattu täsmällisesti ja tarkkarajaisesti koskemaan ainoastaan tietoa henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa ja läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, eikä poliisi voisi saada ehdotettavan sääntelyn nojalla tietoja enempää kuin on välttämätöntä. Poliisi voisi saada vain yksittäistä henkilöä ja yksittäistä läsnäoloajankohtaa ja -paikkaa koskevan tiedon. Tieto ei siis voisi koskea laajemmin henkilön käyntihistoriaa tai tulevia käyntejä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Poliisi saisi tiedon ainoastaan pyynnöstä tiettyä laissa määriteltyä käyttötarkoitusta varten, ja pyytäjän on oltava virka-asemaltaan päällystöön kuuluva poliisimies. Tietojen saanti olisi sidottu välttämättömyyteen näiden käyttötarkoitusten kannalta. Ehdotettava sääntely ei myöskään mahdollistaisi sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen antamista oma-aloitteisesti. Poliisilla ei olisi oikeutta saada säännöksen nojalla potilaan terveydentilaa kuvaavia tietoja, diagnoositietoja tai muutenkaan tarkempia tietoja hoito- tai asiakassuhteen sisällöstä, vaan ainoastaan tieto henkilön läsnäolosta tai henkilöllisyydestä. Koska sääntelyn nojalla saatavat tiedot ovat hyvin rajattuja ja käyttötarkoitukset tarkasti laissa määritelty, yksityiselämän suojaa koskevan perusoikeuden loukkauksen on arvioitu olevan oikeassa suhteessa suojeltaviin perusoikeuksiin nähden. Vastaavaa sääntelyä ehdotetaan Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin.

Poliisi voisi saada tiedon sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta, tai rikoslain 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä tai 23 luvun 1 tai 3 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Lisäksi poliisi voisi saada tiedon rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Tiedon voisi saada myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran. Jaksossa 7.1 perustellaan tietojen käyttötarkoitukset. Säännöksessä luetelluista rikoksista suurin osa loukkaa yksilöiden perustuslain 7 §:ssä säädettyjä oikeuksia. Vaikka osassa rikoksia rangaistusasteikko jää alemmaksi kuin 2 vuotta vankeutta, poliisin mahdollisuus saada tieto näiden rikosten tekijöistä ja heidän tavoittamisensa on tärkeää sekä yleisen ja yksityisen edun kannalta että korostetusti sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteissä, joissa on tavallista enemmän haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Myös tietojen luovuttamisessa tilanteessa, jossa henkilö aiheuttaa henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran, on kysymys perustuslain 7 §:n oikeuksien turvaamisesta. Perustuslain 7 §:n oikeuksien turvaaminen on oikeasuhtainen peruste yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan puuttumiselle. Rajavartiolaitos ja Tulli voisivat saada tiedon ainoastaan sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Tullin osalta kysymys on tullirikosten paljastamisesta ja selvittämisestä. Tullin ja

Rajavartiolaitoksen osalta tietojen saamiselle ehdotettu vähintään 2 vuoden enimmäisrangaistuskynnys vastaa poliisilain 4 luvun 5 §:n 1 kohdassa ehdotettua pääsääntöä.

Osa tiedonsaannin edellytyksenä olevista rikoksista loukkaa perustuslain 15 §:ssä säädettyä omaisuuden suojaa. Poliisiin on selvitettävä myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa tapahtuneet omaisuusrikokset, joista on tehty rikosilmoitus. Omaisuusrikosten selvittämisen yleinen etu korostuu, kun rikos on kohdistunut esimerkiksi julkisen terveydenhuollon toimijan omaisuuteen. Yksityisten henkilöiden omaisuuteen kohdistuvissa rikoksissa sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa uhri on usein haavoittuvassa asemassa oleva henkilö. Poliisin mahdollisuus puuttua rikoksiin merkitsee poliisin mahdollisuutta toteuttaa perustuslain 22 §:n vaatimukset perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen turvaamisesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa tapahtuvien tilanteiden osalta tämä tarkoittaa korostuneesti poliisin mahdollisuuksia turvata haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksia. Myös sillä, että poliisi voisi saada tiedon yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa omaisuutta uhkaavan vaaran on tärkeä merkitys muiden henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiselle.

Sääntelyn oikeasuhtaisuuden varmistamiseksi tietojen saanti rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi olisi sidottu pääsääntöisesti vähintään 2 vuoden enimmäisrangaistukseen, eli tietoja ei voisi pyytää minkä tahansa rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Poliisilain säännöksessä olisi erikseen lueteltu ne rikokset, joiden osalta tietoja voisi saada, vaikka pääsäännönmukainen vähintään 2 vuoden enimmäisrangaistus ei täyttyisi. Näitä olisivat erilaiset henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset ja seksuaalirikokset, sekä liikenneturvallisuuden vaarantaminen ja rattijuopumus. Näiden osalta tietojensaanti on arvioitu oikeasuhtaiseksi ottaen huomioon, että kyse olisi lähtökohtaisesti perustuslain 7 §:n oikeuksien turvaamisesta. Tilanteissa, joissa poliisilla voisi olla tarve pyytää tietoja esimerkiksi terveydenhuollosta rattijuopumusta selvitetäessä, kyse olisi yleensä siitä, että hälytystehtävän saanut poliisi selvittää muiden ihmisten hengelle ja terveydelle vaaraa aiheuttaneen auto-onnettomuuden syyt. Tilanteessa autoa ajanut henkilö on saattanut poistua paikalta ja hakeutua itse esimerkiksi lähialueen sairaalaan. Liikennerikokset voivat johtaa uhrin kuolemaan tai vakavaan loukkaantumiseen, mikä merkitsee merkittävää perustuslain 7 §:n oikeuksien loukkaamista. Liikenneturvallisuuden vaarantamisen ja rattijuopumuksen törkeissä tekemuodoissa enimmäisrangaistus on 2 vuotta vankeutta, joten niiden osalta tietoja voisi saada säännökseen ehdotetun pääsäännön nojalla. Poliisilla rikoksen selvittämisen alkuvaiheessa olevien tietojen perusteella ei kuitenkaan välttämättä ole selvää, onko kyse törkeästä tekemuodosta. Tekijöiden tavoittaminen ja teon uusimisen estäminen on sekä uhrin yksityisen edun että painavan yleisen edun kannalta tärkeää.

Muiden säännöksessä lueteltujen lievemmin rangaistavien rikosten (esimerkiksi omaisuus- ja vahingontekorikokset) osalta tietojen saantia olisi rajoitettu siten, että tiedonsaantiin on oikeus vain, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Säännöksessä lueteltuihin rikoksiin sisältyvät esimerkiksi varkaus, josta säädetty ankarin rangaistus on yksi vuosi kuusi kuukautta, ja näpistys, josta säädetty ankarin rangaistus on ainoastaan sakkoa. On kuitenkin arvioitu perustelluksi, että poliisilla olisi mahdollisuus selvittää sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa tapahtuneita omaisuusrikoksia riippumatta anastetun omaisuuden arvosta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa sairaalassa asioivalta anastetaan puhelin, erottelu varkauden ja näpistyksen välillä voisi johtaa siihen, että poliisi saisi säännöksen tarkoittaman tiedon vain, jos kyseessä on riittävän arvokas puhelin. Arvioinnissa on otettava huomioon myös se, että nyt ehdotettavan sääntelyn nojalla saatava tieto on hyvin rajattua. Lisäksi kun säännös olisi rajattu lievemmin rangaistavien omaisuus- ja vahingontekorikosten osalta sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa tapahtumiseen,

sääntelyllä ei tältä osin arvioida olevan vaikutuksia esimerkiksi hoitoon hakeutumiseen. Tarkemmin sääntelyn vaikutuksia hoitoon hakeutumiseen on arvioitu jaksossa 4.2.5.

Tiedon voisi saada myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalla toiminnalta. Tällainen tarve voi tulla kyseeseen erityisesti terrorismintorjunnan saralla. Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavalla toiminnalla viitataan kansanvaltaista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, yhteiskunnan perustoimintoja, suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä tai kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavaan toimintaan. Kyse voi olla esimerkiksi Suomen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta terrorismiin liittyvästä toiminnasta, väkivaltaisesta radikalisoitumisesta tai ulkomaisten tiedustelupalvelujen toiminnasta taikka Suomen turvallisuuden kannalta keskeisen valtion levottomuuksista (ks. PeVM 4/2018 vp). Lakisäateinen tietojensaanti toiselta viranomaiselta tai yksityiseltä toimijalta puuttuu lähtökohtaisesti yksityisyyteen vähemmän kuin esimerkiksi suojelupoliisin käytössä olevat salaiset tiedonhankintakeinot. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa oleskelusta voisi tulla kyseeseen erityisesti terrorististen uhkien ja siihen liittyvien kohdehenkilöiden kohdalla, mutta myös muiden uhkien, kuten esimerkiksi ulkovaltojen tiedustelutoimintaan liittyvien henkilöiden osalta. Läsnaoloa tai henkilöllisyyttä koskeva tieto voi olla keskeisessä asemassa kansallisen turvallisuuden uhan selvittämiseksi ja siten vakavimpien seurausten estämiseksi. Tieto henkilön henkilöllisyydestä ja läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa voi olla välttämätön kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan uhan kannalta ja vakavimpien seurausten estämiseksi. Tietojensaanti pykälässä tarkoitetuista tiedoista on suhteellisuusperiaatteen mukaista ottaen huomioon kansallisen turvallisuuden merkitys valtion keskeisenä suojattavana oikeushyväenä.

Tiedon voisi saada myös henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten. Kun henkilöä etsitään tuomioion täytäntöönpanoa varten, henkilö on jo tuomittu rikoksesta vankeuteen. Tällöin on yleisen edun kannalta tärkeää, että poliisi tavoittaa tuomitun henkilön. Tuomioistuimeen noutamisessa kysymys on tilanteista, joissa tuomioistuin on määrännyt henkilön tuotavaksi oikeuden istuntoon. Molemmat tilanteet ovat merkittäviä yleisen edun kannalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitila ei voi olla paikka, jossa voi pakoilla vankeusrangaistustaan tai velvollisuutta osallistua oikeuden istuntoon.

Tiedon voisi saada myös kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi. Yleisen edun näkökulmasta tiedon saaminen on korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tarpeen kadonneen henkilön etsintätoimien oikeaksi kohdentamiseksi ja niiden tehokkaaksi toteuttamiseksi. Samalla tiedon antaminen palveli kadonneen henkilön hengen ja terveyden suojaamista (KHO 2024:80). Kadonneen etsinnässä kysymys on usein yksilön perustuslain 7 §:n oikeuksien turvaamisesta, erityisesti yksilön oikeudesta elämään. Etsintätoimenpiteet voidaan joutua käynnistämään nopeasti, jos kadonneen tiedetään olevan huonokuntoinen. Tällöin on myös suuri mahdollisuus, että kadonnut on hakeutunut tai päässyt terveydenhuollon hoitoon. Ehdotuksen mukaan poliisi voisi tiedonsaantioikeutensa perusteella tarkastaa ennen laajamittaisten etsintätoimenpiteiden käynnistämistä, onko henkilö mahdollisesti esimerkiksi sairaalassa. Poliisi, muut viranomaiset ja sidosryhmät eivät joutuisi tällöin sitomaan etsintätoimenpiteisiin merkittäviä resursseja, jos henkilön tiedettäisiin olevan turvassa esimerkiksi sairaalassa.

Tiedonsaanti kohdistuu tietoon henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Toimitila voi kuulua myös perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattu kotirauhan piiriin. Esimerkiksi lääkäri voi harjoittaa ammattiaan kotoaan käsin. Ihmisoikeustuomioistuimen tapauksessa Niemietz v. Saksa (16.12.1992) tuomioistuin katsoi, että toimistotilat saattoivat kuulua kotirauhan piiriin. Tuomioistuimen mukaan kodin piiriä ei

voi tulkita suppeasti muun muassa siksi, että ammattia voidaan harjoittaa kotoa käsin. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslain 10 §:n 3 momentissa on kyse niin sanotusta kvalifioidusta lakivarauksesta, jonka tarkoituksena on määrittää tavallisen lain säätäjän rajoitusmahdollisuus mahdollisimman täsmällisesti ja tiukasti siten, ettei perustuslain tekstissä anneta avoimempaa valtuutta perusoikeuden rajoittamiseen kuin on välttämättä tarpeen (PeVL 54/2014 vp, PeVL 19/2025 vp). Ehdotettu sääntely ei mahdollista muun tiedon antamista kuin henkilön henkilöllisyyttä koskevan tiedon ja tiedon henkilön läsnäolosta tietyssä toimitilassa tietyinä aikana. Poliisi ei voi saada pykälän nojalla laajemmin kotirauhan piiriin kuuluvia tietoja esimerkiksi asukkaan elintavoista tai ihmissuhteista. Tiedonsaanti on lisäksi sidottu välttämättömyyteen. Puuttuminen kotirauhaan on siten kaiken kaikkiaan vähäistä.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen perusoikeuksien rajoitus olisi suhteellisuusvaatimuksen mukainen eikä sillä kajottaisi tarpeettoman laajasti yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa koskevaa perusoikeuteen ottaen huomioon, että ehdotetulla sääntelyllä on keskeinen merkitys muiden henkilöiden perusoikeuksien turvaamiselle (oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, omaisuuden suoja).

11.2.5 Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2002/58/EY, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2002, henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi) säädetään sellaisten kansallisten säännösten yhdenmukaistamisesta, joita tarvitaan samantasoisien perusoikeuksien ja -vapauksien, erityisesti yksityisyyttä ja luottamuksellisuutta koskevan oikeuden, suojan varmistamiseksi henkilötietojen käsittelyssä sähköisen viestinnän alalla sekä tällaisten tietojen ja sähköisten viestintälaitteiden ja -palvelujen vapaan liikkuvuuden varmistamiseksi yhteisössä (1 artikla). Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin täsmentää ja täydentää EU:n yleistä tietosuojasetusta.

Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 15 artiklan 1 kohta antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden toteuttaa lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla rajoitetaan tiettyjen direktiivin mukaisten velvollisuuksien soveltamisalaa. Edellytyksenä on, että tällaiset rajoitukset ovat välttämättömiä, asianmukaisia ja oikeasuhteisia demokraattisen yhteiskunnan toimenpiteitä kansallisen turvallisuuden sekä puolustuksen, yleisen turvallisuuden tai rikosten tai sähköisen viestintäjärjestelmän luvattoman käytön torjunnan, tutkinnan, selvittämisen ja syyteharkinnan varmistamiseksi.

EUT on edellisten vuosien aikana antanut useita ennakkoratkaisuja, joissa se on arvioinut välitystietojen säilyttämistä ja käyttöä edelleen rikollisuuden torjuntaan sekä yleisen ja kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. EUT on todennut, että sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 15 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä direktiivin 2002/58 3 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että sen soveltamisalaa kuuluu paitsi lainsäädännöllinen toimenpide, jossa velvoitetaan nämä palveluntarjoajat säilyttämään liikenne- ja paikkatiedot, myös lainsäädännöllinen toimenpide, joka koskee kansallisten viranomaisten oikeutta saada kyseisten palveluntarjoajien säilyttämiä tietoja (ks. tuomio 2.10.2018, Ministerio Fiscal, C-207/16, EU:C:2018:788, kohta 35 oikeuskäytäntöviittauksineen).

EUT:n ratkaisukäytännön mukaan tietoon pääsystä säädettyä tulee varmistua siitä, että pääsy on myönnetty direktiivin 15 artiklan 1 kohdassa mainittua tarkoitusta varten ja että lainsäädäntötoimenpiteen hyväksyttävyyden on arvioitu perusoikeuskirjan 7, 8 ja 52(1) artiklojen

näkökulmasta (ks. tuomio 2.10.2018, Ministerio Fiscal, C-207/16, kohdat 52–58 oikeuskäytäntöviittauksineen). Tietoihin pääsyä on tarkasteltava suhteellisuusperiaatteen mukaisesti ja se tulee rajoittaa tavoitteen kannalta täysin välttämättömään (ks. esim. tuomio 21.12.2016, Tele2 ja Watson ym., yhdistetyt asiat C-203/15 ja C-698/15, EU:C:2016:970, kohta 96 oikeus käytäntöviittauksineen). Sen takaamiseksi, että toimivaltaisten kansallisten viranomaisten oikeus saada tietoja rajataan täysin välttämättömään, kansallisessa oikeudessa on määritettävä aineelliset ja menettelylliset edellytykset, joilla sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien on annettava tällainen oikeus (ks. tuomio 21.12.2016, Tele2 ja Watson ym., yhdistetyt asiat C-203/15 ja C-698/15, kohta 118). Kansallisen lainsäätäjän tulee laatia nämä edellytykset suhteellisuusperiaate huomioon ottaen (suhteellisuusperiaatteesta ks. esim. tuomio 2.10.2018 Ministerio Fiscal, C-207/16, kohdat 55–57).

EUT:n suhteellisen tuoreessa ennakkoratkaisussa, jossa käsitellään erityisesti IP-osoitteiden säilyttämistoimenpiteitä ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä asetettuja edellytyksiä tietojen tallentamiselle ja säilyttämiselle, tuomioistuin on täsmentänyt aikaisempaa oikeuskäytäntöään ja erityisesti tulkintaa siitä, onko IP-osoitteiden säilyttäminen katsottava vakavaksi puuttumiseksi perusoikeuskirjassa taattuuihin oikeuksiin. (Tuomio 30.4.2024, La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ja Ministre de la Culture, C-470/21, ECLI:EU:C:2024:370).

EUT:n mukaan viestinnän lähteen IP-osoitteet eivät ole yhtä arkaluonteisia kuin muut liikennetiedot, mikäli säilytyksen kohteena ovat ainoastaan lähteen eivätkä viestinnän vastaanottajan IP-osoitteet, sillä nämä osoitteet eivät paljasta sellaisinaan mitään tietoa niistä kolmansista henkilöistä, jotka ovat olleet yhteydessä viestinnän alullepanijana olevaan henkilöön. Toisaalta IP-osoitteita voidaan käyttää internetin käyttäjän verkkotoiminnan kattavaan jäljittämiseen, mikä mahdollistaa käyttäjän yksityiskohtaisen profiilin selvittämisen. Siten IP-osoitteiden säilyttäminen ja analysointi voi merkitä vakavaa puuttumista internetin käyttäjän perusoikeuksiin. (Ks. tuomio 6.10.2020, La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ym., yhdistetyt asiat C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, ECLI:EU:C:2020:791, kohdat 152–153 ja tuomio 30.4.2024 La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ja Ministre de la Culture, C-470/21, kohdat 78–79 ja 81–82).

Verkkorikoksen tapauksessa IP-osoite voi kuitenkin olla ainoa tutkintakeino, jolla voidaan yksilöidä henkilö, jolle tietty osoite oli annettu rikoksen tekohetkellä. Verkkorikosten paljastaminen voi osoittautua mahdottomaksi, mikäli kyseisiä tietoja ei ole direktiivin 2002/58/15 artiklan 1 kohtaan perustuvalla lainsäädännöllisellä toimenpiteellä säilytettävä pidemmäksi ajanjaksoksi. (Tuomio 6.10.2020, La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ym., yhdistetyt asiat C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, kohta 154). Tämä on omiaan osoittamaan, että IP-osoitteiden säilyttäminen ja niihin pääsy ovat tiettyjen rikosten torjunnassa ehdottoman välttämättömiä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi ja siis vastaavat unionioikeudesta johtuvaa oikeasuhteisuuden vaatimusta. Lisäksi voidaan ottaa huomioon, että verkossa tehdyt rikokset ja rikokset, joiden tekemistä ja valmistelua internetin ominaispiirteet helpottavat, voisivat jäädä järjestelmällisesti rankaisematta, jos tällaista pääsyä tietoihin ei anneta. (Tuomio 30.4.2024, La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ja Ministre de la Culture, C-470/21, kohdat 117–119).

Tilanteissa, joissa IP-osoitteiden säilyttämisestä johtuva puuttuminen yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan on vakavaa, ainoastaan vakavan rikollisuuden torjunta ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien vakavien uhkien ehkäiseminen voivat kansallisen turvallisuuden takaamisen tavoin oikeuttaa kyseisen puuttumisen. (Tuomio 6.10.2020, La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ym., yhdistetyt asiat C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, kohta 156). Koska IP-osoitetta voidaan käyttää muun muassa internetin käyttäjän selailupolun ja siten hänen

verkkotoimintansa kattavaan jäljittämiseen, ja näin selvittää internetin käyttäjän ”yksityiskohtainen profiili”, mainittujen IP-osoitteiden säilyttäminen ja analysointi, jota tällainen jäljittäminen edellyttää, merkitsee sellaista vakavaa puuttumista perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa vahvistettuihin internetin käyttäjän perusoikeuksiin, joka on omiaan vaikuttamaan ennalta ehkäisevästi siihen, miten sähköisten viestintävälineiden käyttäjät käyttävät perusoikeuskirjan 11 artiklassa taattua sananvapauttaan. (Tuomio 30.4.2024, La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ja Ministre de la Culture, C-470/21, kohta 78).

Sen sijaan velvollisuus varmistaa IP-osoitteiden yleinen ja erotuksetta tapahtuva säilyttäminen voidaan tarvittaessa oikeuttaa rikosten torjuntaa yleisesti koskevalla tavoitteella, kun on tosiasiallisesti suljettu pois se, että tämä säilyttäminen voisi merkitä vakavaa puuttumista rekisteröidyn yksityiselämään. Vakavaa puuttumista yksityiselämään voisi tarkoittaa IP-osoitteiden yhdistäminen muihin säilytysvelvollisuuden piiriin kuuluviin liikenne- ja paikkatietoihin. (Tuomio 30.4.2024, La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ja Ministre de la Culture, C-470/21, kohdat 80–82).

EUT ei ole asettanut erityisiä rajoituksia käyttäjän henkilöllisyyttä koskevien tietojen säilyttämiseen. Niitä voi käyttää rikosten torjuntaa, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa sekä yleisen turvallisuuden takaamista varten (ks. tuomio 6.10.2020, La Quadrature du Net ym. vastaan Premier ministre ym., yhdistetyt asiat C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, kohdat 157–159).

Poliisilain 4 luvun 3 §:n mukaiset pyynnöt kohdistuvat teleyrityksen asiakastietoihin tai sen omia tarkoituksia varten säilyttämiin tietoihin. Käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavat tiedot ovat usein välttämättömiä telepakkokeinojen kohdistamiseksi tiettyyn henkilöön. Tietopyyntöä ei voida kohdistaa tietoihin, joita teleyritykset säilyttävät sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:ssä säädetyn säilytysvelvollisuuden nojalla, ellei tutkittavana oleva rikos täytä televalvonnan edellytyksiä. Säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin tehtäviä hakuja rajoittaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n 1 momentti, jossa viitataan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin rikoksiin. Tilanteessa, jossa tietopyyntöä ei voida kohdistaa säilytysvelvollisuuden alaisiin tietoihin, pyyntö kohdistetaan tietoihin, joita teleyritys käsittelee jonkin toisen perusteen nojalla. Edellä sanottu koskee myös muiden esitutkintaviranomaisten vastaavaa sääntelyä.

Tässä esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutuksia säilytysvelvollisten yritysten velvollisuuteen säilyttää tietoja viranomaistarpeita varten. Muutoksia ei myöskään ehdoteta viranomaisten oikeuteen saada säilytysvelvollisuuden alaisia tietoja. Poliisi ei jatkossakaan voisi saada poliisilain 4 luvun 3 §:n nojalla tietoa pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetuista viestin välitystiedoista, viestinnän sisällöstä tai sen toisista osapuolista. Näiden tietojen hankkimiseksi olisi käytettävä pakkokeinolain tai poliisilain mukaista televalvontaa tai telekuuntelua laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien osalta televalvonnan ja telekuuntelun edellytyksistä säädetään pakkokeinolaissa, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa, Tullin rikostorjuntalaissa ja Puolustusvoimien rikostorjuntalaissa. Edellä kuvatusta EUT:n oikeuskäytännöstä ei siten arvioida seuraavan estettä esityksessä ehdotetulle sääntelylle.

11.3 Säättämistäjärjestyksen arviointi

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että yksityiselämän suojan rajoituksella tulisi olla hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi ja rajoituksen tulisi olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Tämä merkitsee, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuden rajoittaminen on sallittua ainoastaan, jos tavoite ei

ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (PeVM 25/1994 vp, ks. myös esimerkiksi PeVL 56/2014 vp ja PeVL 18/2013 vp). Esityksessä ehdotetun tietojen saantia ja luovuttamista koskevan sääntelyn on edellä todetuin perustein arvioitu olevan välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide ottaen huomioon ehdotusten taustalla olevien tavoitteiden painavuus suhteessa rajoitettavaan perusoikeuteen.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon, koska esitys sisältää salassa pidettävien henkilötietojen luovuttamiseen liittyvää sääntelyä, joka on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että poliisilaki on tyypillisesti sellainen säädös, joka voi herkästi joutua ristiriitaan kansalaisten perusoikeuksien, varsinkin klassisten vapausoikeuksien kanssa (PeVL 15/1994 vp ja PeVL 67/2010 vp). Esityksen valmistelussa on noussut esiin kysymyksiä ehdotettujen perusoikeusrajoitusten välttämättömyydestä, oikeasuhtaisuudesta, täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

poliisilain 4 ja 7 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisilain (872/2011) 7 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 743/2014,
muutetaan 4 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentti sekä 7 luvun otsikko ja 2 § sekä
lisätään 4 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti ja lukuun uusi 4 ja 5 § seuraavasti:

4 luku

Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä

Poliisilla on päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Poliisilla on vastaava oikeus saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Poliisilla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

4 §

Uhkasakko

Poliisi voi velvoittaa antamaan 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot kohtuullisessa määrääjässä. Poliisi voi asettaa veloitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aiheutta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy

rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Muilta osin uhkasakkoon sovelletaan uhkasakkolakia (1113/1990).

5 §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön:

- 1) sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta;
- 2) rikoslain 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä tai 23 luvun 1 tai 3 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi;
- 3) rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön;
- 4) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran;
- 5) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta;
- 6) henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten;
- 7) kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

7 luku

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

Tietojen luovuttaminen

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tietojen luovuttamisesta 1–3 momentin nojalla päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Muu poliisimies voi ilman päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöstä luovuttaa tietoja silloin, kun tietojen välitön luovuttaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 16 §:n 3 momentti, 17 §:n 2 momentti ja 22 §:n 3–5 momentti,
muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 ja 15 kohta sekä 2 momentti, 17 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale ja 4 ja 8 kohta, 21 §, 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 7, 8 ja 17 kohta ja 32 § sekä
lisätään 16 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1162/2019, 632/2020, 1308/2021 ja 493/2025, uusi 16 kohta, 17 §:n 1 momenttiin uusi 9 kohta ja 22 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 632/2020, uusi 18 kohta seuraavasti:

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja rekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

9) viestinnän välittäjältä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä, poliisilain 5 luvun 8 ja 9 §:ssä sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 19 luvussa tarkoitettuja tietoja;

15) rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019);

16) siviilipalveluskeskukselta siviilipalvelusrekisteristä passilain ja henkilökorttilain mukaisen luvan hakijan ja haltijan esteettömyyden selvittämiseksi välttämättömiä tietoja.

Poliisilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla

Poliisin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraikäyttöisesti tallettaa:

4) ulkoministeriö ja Suomen edustustot tietoja henkilökorttilaissa ja passilaissa ulkoministeriölle ja Suomen edustustoille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi, ulkoministeriö tietoja Suomessa lähettävävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen

järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista ja näiden perheenjäsenistä ja yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä;

-
- 8) Maahanmuuttovirasto kansallisia maahantulokieltoja sekä käännytys- ja karkotuspäätöksiin ja virka-apuun liittyviä poliisitoimenpiteitä koskevia tietoja;
9) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kuolemansyyn tutkintaa koskevia tietoja.

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja suojelupoliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle mainitun lain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

22 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

-
- 7) elinvoimakeskukseen yrittäjän oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;
8) ulkoministeriölle ja Suomen edustustolle näiden toimivaltaan kuuluvan passia tai muuta matkustusasiakirjaa, henkilökorttia, viisumia, työntekijän oleskelulupaa, yrittäjän oleskelulupaa tai muuta oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

17) Puolustusvoimille, Tullille, Rajavartiolaitokselle ja Rikosseuraamuslaitokselle näiden palveluksessa olevan, ampuma-aseen kantamiseen virka-, työ- tai palvelustehtävässään oikeutetun henkilön ampuma-aseen kantamista koskevan sopivuuden arvioimista varten;

18) Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

32 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa poliisin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraikäyttöisesti tallettamalla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 2 momentti, 35 §:n 3 momentti, 36 §:n 2 momentti ja 38 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 36 §:n 2 momentti laissa 1246/2020,

muutetaan 20 §, 21 §, 22 §:n 1 momentin 5 kohta, 29 ja 32 §, 33 §:n 1 momentin johdantokappale, 10 ja 13 kohta ja 39 §, sellaisina kuin niistä ovat 32 § ja 33 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 430/2024, sekä

lisätään lakiin uusi 20 a § ja 33 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 430/2024, uusi 14 kohta seuraavasti:

20 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä

Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus saada rajavartiolain 27 §:ssä tarkoitettussa tutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Rajavartiolaitoksella on yksittäistapauksessa oikeus pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä noudattaen 19 §:ää.

20 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja

terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankaran rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

21 §

Uhkasakko

Rajavartiolaitos voi velvoittaa antamaan 20 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot kohtuullisessa määräajassa. Rajavartiolaitos voi asettaa veloitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aiheutta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Muilta osin uhkasakkoon sovelletaan uhkasakkolakia (1113/1990).

22 §

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

5) oikeushallinnon viranomaisilta tieto niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetussa laissa (955/2020) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuksista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäjäviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

29 §

Tietojen toimittaminen Rajavartiolaitokselle

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tässä luvussa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

32 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Tullille, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

33 §

Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

10) elinvoimakeskukselle yrittäjän oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

13) Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten;

14) Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

39 §

Tietojen luovuttamista koskeva menettely

Rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä hallintoyksikkö päättää tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamisesta, jos luovuttaminen tapahtuu teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 18 §, sellaisena kuin se on laissa 641/2019, sekä
muutetaan 17 a §, sellaisena kuin se on laissa 110/2018, seuraavasti:

17 a §

Tietojen luovuttaminen

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Rajavartiolaitokselle tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauten kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitettulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitettulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Rajavartiolaitokselle tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 ja 4 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 14 §:n 1 ja 2 momentti sekä 4 luvun otsikko ja 2 §, sellaisena kuin niistä on 2 luvun 14 §:n 1 momentti laissa 750/2017, sekä
lisätään 2 lukuun uusi 14 a § seuraavasti:

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

14 §

Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä

Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada välttämättömät tiedot liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten selvittämiseksi.

Tullilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palveluntarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

14 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tullilla on pidättämiseen oikeutetun tullimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitettulta palveluntajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos

tieto on välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

4 luku

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

Tietojen luovuttaminen

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Tullille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitettulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitettulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Tullille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tulli voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 16 §:n 3 momentti ja 17 §:n 2 momentti, 21 §:n 2–4 momentti,
muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 10 ja 14 kohta sekä 2 momentti, 17 §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale, 20 §, 21 §:n 1 momentin johdantokappale ja 16 kohta sekä 26 §, sellaisena kuin niistä on 21 §:n 1 momentin 16 kohta laissa 853/2025, sekä
lisätään 21 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 545/2023 ja 853/2025, uusi 17 kohta seuraavasti:

16 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja rekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan seuraavasti:

10) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitetusta sakkorekisteristä tietoja sakkorangaistuksista ja niiden täytäntöönpanosta, rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitetusta rikosrekisteristä henkilöä ja oikeushenkilöä koskevia tietoja mainitun lain 4 ja 4 a §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sekä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetussa laissa (955/2020) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäväviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

14) viestinnän välittäjältä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti tullirikostorjuntaa varten;

Tullilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen Tullille suorakäyttöisesti tallettamalla

Tullin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla luovuttaa:

20 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle mainitun lain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

21 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

16) vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (849/2025) tarkoitetuille viranomaisille vaarallisten aineiden kuljetusten valvontaa varten;

17) Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

26 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa Tullin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraan käytettävästi tallentamalla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 112 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 112 §:n 1, 2 ja 4 momentti seuraavasti:

112 §

Oikeus saada tietoja yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä

Pääesikunnalla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia välttämättömiä tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä.

Pääesikunnalla on oikeus saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan Pääesikunnan rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi. Pääesikunnalla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Pääesikunnalla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään puolustusvoimista annettuun lakiin (551/2007) uusi 17 a § seuraavasti:

17 a §

Tietojen luovuttaminen

Puolustusvoimat saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Puolustusvoimille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Tietojen luovuttamisesta 1 momentin nojalla päättää pääesikunta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 29 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohdan b alakohta seuraavasti:

29 §

Oikeus luovuttaa henkilötietoja lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi

Puolustusvoimat saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti muulle viranomaiselle ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulle yhteisölle henkilötietoja, jotka ovat tarpeen tämän laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

2) poliisille:

b) niitä poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten, jotka liittyvät oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen, kansallisen turvallisuuden suojaamiseen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 13 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1295/2022 ja 574/2025, uusi 5 momentti seuraavasti:

13 §

Muu tiedonsaantioikeus

Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada poliisilta salassapitosäännösten estämättä etsintäkuulutetun tavoittamisen myötävaikuttamiseksi tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat Maahanmuuttoviraston toimitilassa maahantuloa, maastalähtöä, oleskelua, työntekoa tai Suomen kansalaisuutta koskevan oman asiansa käsittelyn vuoksi henkilökohtaisesti asioivan ulkomaalaisen henkilön kiinniottoa, pidättämistä tai vangitsemista. Saatuaan tiedon henkilön voimassa olevasta etsintäkuulutuksesta, Maahanmuuttovirastolla on salassapitosäännösten estämättä henkilön kiinniottamiseksi, pidättämiseksi tai vangitsemiseksi velvollisuus viipymättä ilmoittaa poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 4.12.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Sisäministeri Mari Rantanen

1.

Laki

poliisilain 4 ja 7 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisilain (872/2011) 7 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 743/2014,
muutetaan 4 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentti sekä 7 luvun otsikko ja 2 § sekä
lisätään 4 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti ja lukuun uusi 4 ja 5 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

4 luku

Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 §

3 §

*Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai
henkilöltä*

*Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai
henkilöltä*

Poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätöön estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada *yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi* tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätöön estämättä. Poliisilla on *vastaava* oikeus saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisilla on vastaava oikeus

Poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada *viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta* yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot *tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot*, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän

Voimassa oleva laki

Ehdotus

saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

suorittamiseksi. Poliisilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

(uusi)

Poliisilla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

(uusi)

4 §

Uhkasakko

Poliisi voi velvoittaa antamaan 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot kohtuullisessa määräjassa. Poliisi voi asettaa veloitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyyn kohteena olevaan asiaan. Muilta osin uhkasakkoon sovelletaan uhkasakkolakia (1113/1990).

(uusi)

5 §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön:

1) sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta;

2) rikoslain 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä tai 23 luvun 1 tai 3

§:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi;

3) rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön;

4) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran;

5) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta;

6) henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten;

7) kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

7 luku

7 luku

Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

2 §

Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä

Tietojen luovuttaminen

Poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä

Edellä 1 §:n 2 momentissa säädetty vaihtolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

(uusi)

(uusi)

olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tietojen luovuttamisesta 1–3 momentin nojalla päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Muu poliisimies voi ilman päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöstä luovuttaa tietoja silloin, kun tietojen välitön luovuttaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä.

6 §

(kumotaan)

Viittaussäännös tietojen luovuttamisesta

Poliisin henkilökisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta toiselle poliisiyksikölle ja muille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa ja ulkomaille säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa sekä henkilökisterien käyttämisestä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*turvallisuusselvityksiä annettaessa
turvallisuusselvityslaisissa (726/2014).*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 16 §:n 3 momentti, 17 §:n 2 momentti ja 22 §:n 3–5 momentti,

muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 ja 15 kohta sekä 2 momentti, 17 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale ja 4 ja 8 kohta, 21 §, 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 7, 8 ja 17 kohta ja 32 § sekä

lisätään 16 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1162/2019, 632/2020, 1308/2021 ja 493/2025, uusi 16 kohta, 17 §:n 1 momenttiin uusi 9 kohta ja 22 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 632/2020, uusi 18 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja *henkilörekisteriensä* ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä *teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona* tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja *rekisteriensä* ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

9) teleyritykseltä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä, poliisilain 5 luvun 8 ja 9 §:ssä sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 19 luvussa tarkoitettuja tietoja;

9) *viestinnän välittäjältä* pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä, poliisilain 5 luvun 8 ja 9 §:ssä sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 19 luvussa tarkoitettuja tietoja;

15) rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä

15) rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä

Voimassa oleva laki

terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019).
(uusi)

Poliisilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä.

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten

Poliisin henkilörekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraikäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:

4) ulkoministeriö ja Suomen edustustot tietoja passilaissa ulkoministeriölle ja Suomen edustustoille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi, ulkoministeriö tietoja Suomessa lähettävävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustustun, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen, muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista ja näiden perheenjäsenistä ja yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä;

8) Maahanmuuttovirasto kansallisia maahantulokieltoja sekä käännätyks- ja karkotuspäätöksiin ja virka-apuun liittyviä poliisitoimenpiteitä koskevia tietoja.
(uusi)

Poliisin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle

Ehdotus

terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019);

16) siviilipalveluskeskukselta siviilipalvelusrekisteristä passilain ja henkilökorttilain mukaisen luvan hakijan ja haltijan esteettömyyden selvittämiseksi välttämättömiä tietoja.

Poliisilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

(kumotaan)

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suoraikäyttöisesti tallettamalla

Poliisin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suoraikäyttöisesti tallettaa:

4) ulkoministeriö ja Suomen edustustot tietoja henkilökorttilaissa ja passilaissa ulkoministeriölle ja Suomen edustustoille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi, ulkoministeriö tietoja Suomessa lähettävävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustustun, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista ja näiden perheenjäsenistä ja yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä;

8) Maahanmuuttovirasto kansallisia maahantulokieltoja sekä käännätyks- ja karkotuspäätöksiin ja virka-apuun liittyviä poliisitoimenpiteitä koskevia tietoja;

9) Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitosten kuolemansyyn tutkintaa koskevia tietoja.

(kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*rekisterinpitäjälle tieto saamiensa
henkilötietojen käsittelystä.*

21 §

*Henkilötietojen luovuttaminen toiselle
rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle
toimivaltaiselle viranomaiselle*

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona* 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja suojelupoliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

22 §

*Muu henkilötietojen luovuttaminen
viranomaisille*

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona* 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

7) työ- ja elinkeinoviranomaiselle *työntekijän oleskelulupaa tai* yrittäjän oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

8) ulkoministeriölle ja Suomen edustustolle näiden toimivaltaan kuuluvan passia tai muuta matkustusasiakirjaa, viisumia, työntekijän oleskelulupaa, yrittäjän oleskelulupaa tai muuta oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

17) Puolustusvoimille, Tullille, Rajavartiolaitokselle ja Rikosseuraamuslaitokselle näiden palveluksessa olevan, ampuma-aseen

*Henkilötietojen luovuttaminen toiselle
rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle
toimivaltaiselle viranomaiselle*

21 §

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti* 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja suojelupoliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle *mainitun lain* 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

22 §

*Muu henkilötietojen luovuttaminen
viranomaisille*

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti* 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

7) *elinvoimakeskukselle* yrittäjän oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

8) ulkoministeriölle ja Suomen edustustolle näiden toimivaltaan kuuluvan passia tai muuta matkustusasiakirjaa, *henkilökorttia*, viisumia, työntekijän oleskelulupaa, yrittäjän oleskelulupaa tai muuta oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

17) Puolustusvoimille, Tullille, Rajavartiolaitokselle ja Rikosseuraamuslaitokselle näiden palveluksessa olevan, ampuma-aseen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kantamiseen virka-, työ- tai palvelustehtävässään oikeutetun henkilön ampuma-aseen kantamista koskevan sopivuuden arvioimista varten.
(uusi)

kantamiseen virka-, työ- tai palvelustehtävässään oikeutetun henkilön ampuma-aseen kantamista koskevan sopivuuden arvioimista varten;

18) Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, poliisi saa perustellusta syyistä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

(kumotaan 3 mom.)

Ennen henkilötietojen luovuttamista niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

(kumotaan 4 mom.)

Luovutettavien tietojen laatu on mahdollisuuksien mukaan varmennettava ja niihin on tarvittaessa lisättävä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Jos ilmenee, että on luovutettu virheellisiä tietoja tai että tietoja on luovutettu lainvastaisesti, asiasta on ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle.

(kumotaan 5 mom.)

32 §

32 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa poliisin henkilörekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö.

Oikeudesta luovuttaa poliisin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraikäyttöisesti tallettamalla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 2 momentti, 35 §:n 3 momentti, 36 §:n 2 momentti ja 38 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 36 §:n 2 momentti laissa 1246/2020,

muutetaan 20 §, 21 §, 22 §:n 1 momentin 5 kohta, 29 ja 32 §, 33 §:n 1 momentin johdantokappale, 10 ja 13 kohta ja 39 §, sellaisina kuin niistä ovat 32 § ja 33 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 430/2024, sekä

lisätään lakiin uusi 20 a § ja 33 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 430/2024, uusi 14 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä

Rajavartiolaitoksella on *oikeus saada* pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätelyn estämättä. Rajavartiolaitoksella on sama oikeus saada rajavartiolain 27 §:ssä tarkoitettua tutkintaa varten tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada *yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä* Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi *tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia* tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätelyn estämättä. Rajavartiolaitoksella on *vastaava* oikeus saada rajavartiolain 27 §:ssä *tarkoitettussa tutkinnassa tarvittavia* tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Rajavartiolaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, ja teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot

Rajavartiolaitoksella on yksittäistapauksessa oikeus pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä saada *viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta* yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, *taikka* teleosoitteen tai

Voimassa oleva laki

Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä noudattaen, *mitä* 19 §:ssä säädetään.

(uusi)

Ehdotus

telepäätelaitteen yksilöivät tiedot *tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen* Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä noudattaen 19 §:ää.

20 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitettulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

21 §

Uhkasakko

Rajavartiolaitos voi velvoittaa antamaan 20 §:ssä tarkoitettut tiedot kohtuullisessa määräajassa, *jos tiedot ovat tarpeen Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi*. Rajavartiolaitos voi asettaa velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja

21 §

Uhkasakko

Rajavartiolaitos voi velvoittaa antamaan 20 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot kohtuullisessa määräajassa. Rajavartiolaitos voi asettaa velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena

Voimassa oleva laki

Ehdotus

pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyä kohteena olevaan asiaan. Muilta osin uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

olevaan asiaan. Muilta osin uhkasakkoon sovelletaan uhkasakkolakia (1113/1990).

22 §

22 §

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

5) oikeushallinnon viranomaisilta niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuksista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäviviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

5) oikeushallinnon viranomaisilta niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetussa laissa (955/2020) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuksista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäviviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

29 §

29 §

Tietojen toimittaminen Rajavartiolaitokselle

Tietojen toimittaminen Rajavartiolaitokselle

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tässä luvussa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä. Tiedot on oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan.

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tässä luvussa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Rajavartiolaitoksen on pyynnöstä annettava henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla, tietojoukkona tai suorakäyttöisen tallettamisen kautta saamiensa henkilötietojen käsittelystä.

(kumotaan)

32 §

32 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä *teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona* 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Tullille, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

33 §

Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä *teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona* 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

10) työ- ja elinkeinoviranomaiselle *työntekijän oleskelulupaa tai* yrittäjän oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

13) Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten.
(uusi)

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Rajavartiolaitos saa perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti* 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Tullille, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

33 §

Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti* 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

10) *elinvoimaketukselle* yrittäjän oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

13) Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten;

14) *Terveys- ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.*
(kumotaan 2 mom.)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

35 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot saadaan luovuttaa myös tietojoukkona.

36 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin rajavalvontayhteistyössä

Tässä pykälässä tarkoitetut tiedot saadaan luovuttaa myös tietojoukkona.

38 §

Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille

Tässä pykälässä tarkoitetut tiedot saadaan luovuttaa myös tietojoukkona.

39 §

Tietojen luovuttamista koskeva menettely

Rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä hallintoyksikkö päättää tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamisesta, jos luovuttaminen tapahtuu teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tai jos kysymys on muiden kuin yksittäisten tietojen luovuttamisesta ulkomaille.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu. Ennen henkilötietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona niiden

35 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle

(kumotaan 3 mom.)

36 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin rajavalvontayhteistyössä

(kumotaan 2 mom.)

38 §

Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille

(kumotaan 4 mom.)

39 §

Tietojen luovuttamista koskeva menettely

Rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä hallintoyksikkö päättää tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamisesta, jos luovuttaminen tapahtuu teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

Luovutettavien tietojen laatu on varmennettava ja niihin on mahdollisuuksien mukaan lisättävä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Jos ilmenee, että on luovutettu virheellisiä tietoja tai että tietoja on luovutettu lainvastaisesti, asiasta on ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 18 §, sellaisena kuin se on laissa 641/2019, sekä
muutetaan 17 a §, sellaisena kuin se on laissa 110/2018, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 a §

17 a §

Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä

Tietojen luovuttaminen

Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivään tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Edellä 17 §:n 2 momentissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Rajavartiolaitokselle tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Rajavartiolaitokselle tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

(uusi)

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.

18 §

(kumotaan)

Viittaus tietojen luovuttamista koskeviin säännöksiin

Rajavartiolaitoksen henkilökisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona ja ulkomaille säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (639/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 ja 4 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 14 §:n 1 ja 2 momentti sekä 4 luvun otsikko ja 2 §, sellaisena kuin niistä on 2 luvun 14 §:n 1 momentti laissa 750/2017, sekä

lisätään 2 lukuun uusi 14 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

14 §

14 §

*Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta
yhteisöltä tai henkilöltä*

*Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta
yhteisöltä tai henkilöltä*

Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsuuden estämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada välttämättömät tiedot liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten selvittämiseksi.

Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsuuden estämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi *tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi*. Tullilla on vastaava oikeus saada välttämättömät tiedot liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten selvittämiseksi.

Tullilla on oikeus *erikseen tekemästään* pyynnöstä saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tiedot ovat tarpeen tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tullilla on

Tullilla on *yksittäistapauksessa* oikeus pyynnöstä saada *viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palveluntarjoajalta* yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot *tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot*, jos tiedot ovat tarpeen tullirikoksen estämiseksi,

Voimassa oleva laki

vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

(uusi)

4 luku

Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

2 §

Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä

Tullin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen tai muun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta.

Ehdotus

paljastamiseksi tai selvittämiseksi *tai henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi*. Tullilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

14 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tullilla on pidättämiseen oikeutetun tullimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

4 luku

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

Tietojen luovuttaminen

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen Tullille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se

Edellä 1 §:n 2 momentissa säädetty vaihtolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaisia tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

(uusi)

(uusi)

on yksittäistapauksessa välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Tullille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tulli voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 16 §:n 3 momentti ja 17 §:n 2 momentti, 21 §:n 2–4 momentti,
muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 10 ja 14 kohta sekä 2 momentti, 17 §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale, 20 §, 21 §:n 1 momentin johdantokappale ja 16 kohta sekä 26 §, sellaisena kuin niistä on 21 §:n 1 momentin 16 kohta laissa 853/2025, sekä
lisätään 21 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 545/2023 ja 853/2025, uusi 17 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja *henkilö*rekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä *teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona* tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja *rekisteriensä* ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan seuraavasti:

10) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitetusta sakkorekisteristä tietoja sakkorangaistuksista ja niiden täytäntöönpanosta, rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitetusta rikosrekisteristä henkilöä ja oikeushenkilöä koskevia tietoja mainitun lain 4 ja 4 a §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sekä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja

10) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitetusta sakkorekisteristä tietoja sakkorangaistuksista ja niiden täytäntöönpanosta, rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitetusta rikosrekisteristä henkilöä ja oikeushenkilöä koskevia tietoja mainitun lain 4 ja 4 a §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sekä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetussa laissa (955/2020) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja

Voimassa oleva laki

syöttäviviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

14) teleyritykseltä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti tullirikostorjuntaa varten;

Tullilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Tullin on pyynnöstä annettava asianomaiselle rekisterinpitäjälle tietoja 1 momentin nojalla saamiensa henkilötietojen käsittelystä.

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen Tullille suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten

Tullin henkilörekestereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa:

Tullin on pyynnöstä annettava 1 momentin nojalla henkilötietoja luovuttaneelle rekisterinpitäjälle tieto saamiensa henkilötietojen käsittelystä.

20 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle

Ehdotus

syöttäviviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

14) viestinnän välittäjältä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti tullirikostorjuntaa varten;

Tullilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

(kumotaan)

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen Tullille suorakäyttöisesti tallettamalla

Tullin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla luovuttaa:

(kumotaan 2 mom.)

20 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle

Voimassa oleva laki

Ehdotus

rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle *mainitun lain* 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

21 §

21 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona* 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti* 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

16) vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (849/2025) tarkoitetuille viranomaisille vaarallisten aineiden kuljetusten valvontaa varten.
(uusi)

16) vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (849/2025) tarkoitetuille viranomaisille vaarallisten aineiden kuljetusten valvontaa varten;

17) *Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.*

(kumotaan 2 mom.)

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Tulli saa perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Ennen henkilötietojen luovuttamista niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

(kumotaan 3 mom.)

Luovutettavien tietojen laatu on mahdollisuuksien mukaan varmennettava ja niihin on tarvittaessa lisättävä tietoja, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida tietojen oikeellisuutta, täydellisyyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Jos ilmenee, että on luovutettu virheellisiä tietoja tai että tietoja on luovutettu lainvastaisesti, asiasta on ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle.

(kumotaan 4 mom.)

26 §

26 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa Tullin henkilörekisterin tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään tietojoukkona tai teknisen käyttöyhteyden avulla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu.

Oikeudesta luovuttaa Tullin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suoraikäyttöisesti tallentamalla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

7.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 112 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 112 §:n 1, 2 ja 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

112 §

112 §

Oikeus saada tietoja yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä

Oikeus saada tietoja yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä

Pääesikunnalla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi välttämättömiä tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätelyn estämättä.

Pääesikunnalla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä rikoksen estämiseksi, *paljastamiseksi* ja selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia välttämättömiä tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätelyn estämättä.

Pääesikunnalla on oikeus saada viestinnän välittäjältä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen, tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan Pääesikunnan rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi. Pääesikunnalla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Pääesikunnalla on oikeus saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan Pääesikunnan rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi. Pääesikunnalla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Pääesikunnalla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Pääesikunnalla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot *viipymättä* ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

8.

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään puolustusvoimista annettuun lakiin (551/2007) uusi 17 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

17 a §

Tietojen luovuttaminen

Puolustusvoimat saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Puolustusvoimille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Tietojen luovuttamisesta 1 momentin nojalla päättää pääesikunta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

9.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 29 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohdan b alakohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 §

29 §

Oikeus luovuttaa henkilötietoja lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi

Oikeus luovuttaa henkilötietoja lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi

Puolustusvoimat saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *teknisellä käyttöyhteydellä tai tietojoukkona* muulle viranomaiselle ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulle yhteisölle henkilötietoja, jotka ovat tarpeen tämän laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

Puolustusvoimat saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti* muulle viranomaiselle ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulle yhteisölle henkilötietoja, jotka ovat tarpeen tämän laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

2) poliisille:

2) poliisille:

b) niitä poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten, jotka liittyvät oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen;

b) niitä poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten, jotka liittyvät oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen, *kansallisen turvallisuuden suojaamiseen*, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

10.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 13 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1295/2022 ja 574/2025, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Muu tiedonsaantioikeus

Muu tiedonsaantioikeus

(uusi 5 mom.)

Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada poliisilta salassapitosäännösten estämättä etsintäkuulutetun tavoittamisen myötävaikuttamiseksi tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat Maahanmuuttoviraston toimitilassa maahantuloa, maastalähtöä, oleskelua, työntekoa tai Suomen kansalaisuutta koskevan oman asiansa käsittelyn vuoksi henkilökohtaisesti asioivan ulkomaalaisen henkilön kiinniottoa, pidättämistä tai vangitsemista. Saatuaan tiedon henkilön voimassa olevasta etsintäkuulutuksesta, Maahanmuuttovirastolla on salassapitosäännösten estämättä henkilön kiinniottamiseksi, pidättämiseksi tai vangitsemiseksi velvollisuus viipymättä ilmoittaa poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
